

TAMPEREEN KAUPUNKI

TALOUSARVIO 2018

taloussuunnitelma 2018-2021

KAUPUNGINVALTUUSTON HYVÄKSYMÄ 13.11.2017

JULKAISIJA: TAMPEREEN KAUPUNKI, KONSERNIHALLINTO

Tampereen kaupunki
Talousarvio 2018 ja taloussuunnitelma 2018-2021

Julkaisija:
Tampereen kaupunki, Konsernihallinto
PL 487, 33101 Tampere
www.tampere.fi/talousjastrategia

Kannen suunnittelu: Tampereen kaupunki, Hanna Leppänen

Paino: Juvenes Print, Suomen Yliopistopaino Oy

KOHTI VALOISAMPIA AIKOJA

Olemme laatineet vuoden 2018 talousarviota virkistävällä taloustilanteella. Suomen talouskasvu on kääntynyt nopeaan nousuun kuluvan vuoden aikana. Hitaan talouskasvun ajat näyttävät jäävän viimein taa. Vaikka talousennusteet arvioivat kasvun olevan tänä vuonna huomattavasta nopeampaa kuin vuonna 2016, ennakoidaan kasvun hidastuvan tulevana vuonna 2018 noin parin prosentin tasolle.

Tällä pormestarikaudella Tampereen seudun työllisyys ja sen parantaminen ovat ykkösasioita. Laajapohjainen ja nopea talouden voimistuminen on jo parantanut työllisyyttä alkuvuonna. Tämä on näkynyt Tampereella reippaana työttömyysasteen laskuna. Tampereen työttömyysaste oli elokuussa 4,1 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuotta aiemmin. Työllisyyden vahvistaminen on keskeisin keino kaupungin talouden tasapainon saavuttamiseksi. Työttömyyden vähentäminen on paitsi taloudellisesti myös inhimillisesti äärimmäisen tärkeää.

Työttömyyden väheneminen ei kuitenkaan ole vielä pienentänyt kaupungin työmarkkinatuen rahoitusosuutta. Odotamme luottavaisina elokuussa käynnistyneen Pirkanmaan kymmenen kunnan yhteisen työllisyyskokeilun tuloksia. Työllisyyskokeilulla tavoitellaan tulevana vuonna merkittävää vähennystä työmarkkinatuen rahoitusosuuteen. Lisäksi työllisyyskokeilun avulla etsitään keinoja ja työkaluja työllisyydenhoidon palvelujen tehostamiseksi ja työttömyyden vähentämiseksi.

Tätä talousarviota on tehty yhdessä uuden organisaation ja uusien päättäjien kanssa. Valmistelu on pohjautunut kesällä poikkeuksellisen laajalla yksimielisyydellä tehtyyn pormestariohjelmaan ja Tampereen strategiaan. Pormestariohjelmassa tavoitellaan talouden tasapainoa valtuustokauden aikana. Taloudessa on ollut nähtävissä valonpilkahduksia, vaikka talouden tasapainoa ei vielä ensi vuonna saavuteta. Tasapainottamista vauhditetaan laatimalla erillinen talouden tasapainottamisohjelma.

Vuoden 2018 talousarviossa kaupungin nettomenot kasvavat alkuperäisestä talousarviosta 3,3 prosenttia. Talouden positiivinen vire on alkanut näkyä myös verotulojen suotuisana kehityksenä. Palvelutarpeiden voimakas kasvu edellyttää kuitenkin mittavia panostuksia palvelutuotantoon, mikä konkretisoituu erityisesti sosiaali- ja terveystalouden alusten menojen kasvuna ja alijäämäisenä tuloksena. Talousarviossa vuosikate on 95,3 miljoonaa euroa ja tilikauden tulos 15,7 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Investointitaso pysyy vahvasti kasvavassa kaupungissa edelleen korkeana. Tulevien vuosien tavoitteena on supistaa olennaisesti vuosikatteen ja nettoinvestointien välistä eroa. Ulkoiset nettoinvestoinnit ovat 203,1 miljoonaa euroa. Uutta lainaa varaudutaan ottamaan 136 miljoonaa euroa ja asukaskohtainen lainamäärä nousee 3 040 euroon.

Talonrakennushankkeisiin osoitetaan ensi vuonna 51 miljoonaa euroa ja summa on nousemassa seuraavina vuosina yli 60 milj. euroon. Taloussuunnitelmakaudella varaudutaan panostamaan peruskoulujen ja päiväkotien talonrakennushankkeisiin vuosittain lähes 40 miljoonaa euroa.

Kaupunkiympäristön kehittämisen perusinvestoinnit ovat 46 miljoonaa euroa. Merkittävimpiä infrainvestointeja ovat uusien alueiden rakentaminen, Hämeensillan perusparannus sekä raitiotien rakentamiseen liittyvät rinnakkaishankkeet. Kehitysohjelmien investointeja tehdään yhteensä 35 miljoonalla eurolla ja Tampereen Vesi Liikelaitoksen 23 miljoonalla eurolla.

Talousarvioon sisältyy 19,6 miljoonan euron oman pääoman sijoitus Tampereen Raitiotie Oy:öön. Vastaavan suuruinen summa arvioidaan saatavan valtion rahoitusosuutena raitiotieinfran vuoden 2018 rakentamiskustannuksiin. Vuoden 2017 lopulla käynnistyy Kansi ja Areena -hanketta teemme yhteistyössä osakkaiden kanssa toteutussovimuksen mukaisesti.

Vastaamme tulevaisuuden haasteisiin investoimalla rohkeasti, mutta kestävästi. Näin luomme yhdessä edellytyksiä kasvun jatkumiselle ja sitä kautta myös tulojen kasvattamiselle. Investointien avulla mahdollistamme Tampereen yhä suuremman kasvuvauhdin.

Tampereen kaupunki on uuden edessä, sillä kaupungin roolissa ja tehtäväkentässä tapahtuu merkittäviä muutoksia. Maakunta- ja sote-uudistus haastavat ja muokkaavat toimintaamme.

Uudistuksien valmistelut ovat päässeet hyvään vauhtiin, vaikka uudistukset hakevat vielä viimeisiä hiottuja muotojaan. Sote-tehtävien siirto maakuntiin korostaa suurten kaupunkiseutujen roolia elinvoiman edistämässä ja kumppanuutta tulevien maakuntien kanssa. Tulevissa tehtävissä painottuvat myös vastuu hyvinvoinnin edistämisestä, hyvästä elinympäristöstä, kumppanuuksien luomisesta ja osallisuuden tukemisesta.

Tulevana vuonna jatkamme rakennemuutosten toteuttamista. Lähtökohtana on painopisteen siirtäminen perustason palveluihin ja ennaltaehkäisyyn. Ikäihmisten palveluja vahvistetaan merkittävästi. Lisäksi Tampere palkkaa lisää opettajia, erityisopettajia ja koulunkäynninohjaajia vastaamaan kasvavaan esi- ja perusopetuksen oppilasmäärään ja lisääntyvään psykososiaalisen tuen tarpeeseen.

Kaupunki on ottanut käyttöön tänä vuonna uuden toimintamallin, jolla valmistaudumme tulevaisuuden kunnan rooliin ja tehtäviin. Uuden toimintamallin keskeisiä elementtejä ovat asukkaiden nostaminen kaiken toiminnan keskiöön, pormestarimalliin perustuva selkeä johtaminen ja toimintakulttuuri, jossa korostuvat kumppanuus, mahdollistava johtaminen sekä henkilöstö toiminnan kehittäjänä. Tampere luottaa henkilöstön osaamiseen ja haluaa olla edelläkävijä myös tällä osa-alueella.

Lisäksi Tampere kehittää teknologiaa hyödyntäviä ratkaisuja ja vauhdittaa digitalisaatiota. Digitalisaatio ja uudet ratkaisut parantavat palveluiden saatavuutta, tuottavuutta ja uudistavat palveluprosesseja asiakaslähtöisemmiksi. Käynnistämällämmme Smart Tampere -kehitysohjelmalla tuetaan elinkeinorakenteen uudistumista ja haetaan älykkään kaupungin innovatiivisia ratkaisuja ja uusia työpaikkoja.

Kaupunki edistää aktiivisesti uuden Tampereen yliopiston toteuttamista. Tampereen yliopiston, Tampereen teknillisen yliopiston ja Tampereen ammattikorkeakoulun aiesopimus on askel kohti yhdistymistä. Kolme korkeakoulua yhdistyy uudeksi kansainvälisesti vetovoimaiseksi yliopistoksi ja korkeakouluuyhteisöksi, jonka toiminta käynnistyy 2019 vuoden alusta.

Tulevana vuonna kaupunkimme rooli tasa-arvon edistäjänä nousee esiin. Suomen 100-vuotisjuhlan kunniaksi perustettu kansainvälisen tasa-arvon palkinto jaetaan ensimmäisen kerran vuonna 2018 Tampereella. Suomen itsenäisyyden 100-vuotista taivalta on juhlittu Tampereella ja koko maassa näyttävästi vuoden 2017 aikana. Maamme alkutaipaleen vuodet olivat myös kivuliaita. Vuoden 1918 tapahtumat näkyvät ensi vuonna Tampereella monipuolisena kulttuuri- ja tapahtumatarjontana.

Edunvalvontaa Tampereelle tärkeiden asioiden edistämiseksi jatketaan. Kasvavien kaupunkiseutujen rooli niin talouden kuin kestävän yhteiskunnan kehittämisessä on keskeinen. Erityisesti suurten kaupunkien rooli ja merkitys vahvistuvat sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Tampere on hyötynyt kaupungistumiskehityksestä ja edistää tämän kehittymisen kasvua yhdessä maamme suurimpien kaupunkien kanssa muun muassa C21-verkoston jäsenenä. Kaupunkiseutujen kehittämisen tulee näkyä myös aluehallinnon uudistuksessa siten, että kasvukeskusten pääkaupungeille turvataan työkalut alueiden elinvoiman edistämiseen.

Työelämän ja yhteiskunnan muutokset haastavat myös meitä kaupunkina muuttumaan ja pysymään edelläkävijänä. Vahvuksiamme ovat osaavat ihmiset, laadukkaat palvelut, monipuolinen koulutus- ja kulttuuritarjonta, monipuolinen ja kohtuuhintainen asuminen sekä kehittyvä ja viihtyisä kaupunkiympäristö. Yhdessä näistä syntyy vetovoimainen ja inhimillinen Tampere, paras kaupunki sinulle.

Lauri Lyly
Pormestari

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE.....	3
YLEISET LÄHTÖKOHDAT.....	7
Talous- ja strategiaprosessi	9
Tampereen kaupungin organisaatio	9
Toimintaympäristö.....	11
Väestö	11
Työ	12
Asuminen	14
Taloudelliset lähtökohdat	15
Talouden kehitysnäkymät	15
Kuntatalous	15
Kaupungin talous	17
Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta.....	19
Talousarvion osat.....	19
Talousarvion sitovuus	20
Tilivelvollisen valvontavastuu.....	22
Henkilöstö.....	23
Tampereen strategia 2030.....	25
Strategian rakenne ja keskeiset sisällöt	25
Strateginen johtamisjärjestelmä.....	26
Vuoden 2018 toiminnan tavoitteet.....	26
Strategiset painopisteet, valtuustokauden tavoitteet ja vuositavoitteet.....	27
Tampereen kaupungin kehitysohjelmat.....	37
Viiden tähden keskusta	38
Hiedanranta	39
Raitiotie	40
Smart Tampere	42
Työvoima- ja yrityspalvelujen alueellinen kokeilu.....	43
Riskienhallinta ja turvallisuus	44
Kaupungin hankintojen periaatteet ja strategiset painopisteet	45
KÄYTTÖTALOUSOSA JA INVESTOINNIT YKSIKÖITTÄIN	49
Hyvinvoinnin palvelualue	50
Sivistys- ja kulttuurilautakunta.....	51
Varhaiskasvatus ja esiopetus.....	53
Perusopetus	54
Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut.....	55
Sosiaali- ja terveystalokunta.....	56
Ikäihmisten palvelut	58
Lasten, nuorten ja perheiden palvelut.....	59
Vastaanottopalvelut.....	60
Psykososiaalisen tuen palvelut.....	61
Erikoissairaanhoidon palvelut	63

Elinvoiman ja kilpailukyvyn palvelualue	64
Elinvoima- ja osaamislautakunta	66
Ammatillinen koulutus	68
Lukiokoulutus	70
Työllisyydenhoidon palvelut	71
Yritys- ja yhteiskuntasuhteet	72
Kehitysohjelmat	73
Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma	73
Hiedanrannan kehitysohjelma	73
Asunto- ja kiinteistölautakunta	74
Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka	76
Talorakennushankkeet	78
Kaupunkiympäristön palvelualue	89
Yhdyskuntalautakunta	90
Kaupunkiympäristön suunnittelu	92
Kaupunkiympäristön rakennuttaminen ja ylläpito	94
Kestävä kaupunki	95
Kehitysohjelmat	96
Joukkoliikennelautakunta	97
Joukkoliikenne	98
Konsernihallinto	99
Konsernihallinto	100
Yhteiset erät	101
Konsernipalveluyksikkö Koppari	102
Taseyksiköt	103
Pirkanmaan pelastuslaitos	103
Vahinkorahasto	105
Liikelaitokset	106
Tampereen Vesi Liikelaitos	107
Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos	109
Tampereen Infra Liikelaitos	111
Tampereen Voimia Liikelaitos	113
LASKELMAT	115
Tuloslaskelma	116
Verotulot	119
Valtionosuudet	122
Korkotulot ja -menot	123
Muut rahoitustulot ja -menot	124
Investoinnit	125
Rahoituslaskelma	129
Antolainauksen muutokset	131
Korollisten velkojen muutokset	132
LIITTEET	133
Konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja -yhteisöt	134
Täydentäviä tietoja	151

YLEISET LÄHTÖKOHDAT

Talous- ja strategiaprosessi

Tampereen kaupungin organisaatio

Toimintaympäristö

Väestö

Työ

Asuminen

Taloudelliset lähtökohdat

Talouden kehitysnäkymät

Kuntatalous

Kaupungin talous

Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta

Talousarvion osat

Talousarvion sitovuus

Tilivelvollisen valvontavastuu

Henkilöstö

Tampereen strategia 2030

Strategian rakenne ja keskeiset sisällöt

Strateginen johtamisjärjestelmä

Vuoden 2018 toiminnan tavoitteet

Strategiset painopisteet, valtuustokauden tavoitteet ja vuositavoitteet

Kehitysohjelmat

Viiden tähden keskusta

Hiedanranta

Raitiotie

Smart Tampere

Työvoima- ja yrityspalvelujen alueellinen kokeilu

Riskienhallinta ja turvallisuus

Hankinnan periaatteet ja strategiset painopisteet

TALOUS- JA STRATEGIAPROSESSI

Vuoden 2018 talousarvion laatiminen käynnistyi kaupunginhallituksen suunnittelukokouksen käsiteltä 13.2.2017 uudistetun talous- ja strategiaproessin. Kokouksessaan 27.3.2017 kaupunginhallituksen suunnittelukokous käsiteli talousarvion valmistelua ohjaavaa pohjatietoa muun muassa talouden liikkumavarasta, henkilöstöstä sekä muutoksista toimintaympäristössä ja palvelutarpeissa.

Tampereen uutta strategiaa on valmistelu rinnan talousarvion laadinnan kanssa. Strategiatyö käynnistyi keväällä 2017 nykyisen Yhteinen Tampere - näköalojen kaupunki -strategian toteutumisen arvioinnilla, toimintaympäristön muutosten analysoinnilla sekä keskeisten tulevaisuuden muutostekijöiden tunnistamisella. Strategian laadinnan aikana toteutettiin kaksi laajaa sähköistä kyselyä, jotka oli suunnattu kuntalaisille, kaupunkiorganisaation henkilöstölle ja sidosryhmille. Strategiatyössä hyödynnettiin myös erilaisten osallistumisen foorumeiden (neuvostot, parlamentit, verkostot) kannanottoja.

Lautakunnille järjestettiin huhtikuussa talous- ja strategiaseminaarit, joissa käsiteltiin talousarvion painopisteitä ja

evästettiin uuden strategian valmistelua. Kaupungin keskeiset johtoryhmät keskustelivat uuden strategian lähtökohdista seminaarissaan 25.4.2017. Vanha ja uusi kaupunginvaltuusto keskustelivat talousarvion laadinnan perusteista sekä arvioivat kuluneen valtuustokauden strategian onnistumista talous- ja strategiaseminaarissaan 2.5.2017.

Kaupungin toimintayksiköiden kanssa käytiin kehysneuvottelut toukokuussa. Kaupungin laajennetulle johtoryhmälle järjestettiin talous- ja strategiaseminaari 16.5.2017 ja taloustyöpaja 20.6.2017, joissa valmisteltiin kaupungin talousarviokehystä. Kaupunginhallitus hyväksyi talousarviokehysten 26.6.2017. Kehyksen yhteydessä hyväksyttiin alustavat toiminnan strategiset painopisteet, jotka toimivat talousarvion laadinnan pohjana.

Uusi valtuusto ohjasi strategian valmistelua perehdyttämiskoulutuksessaan Vierumäellä 14.–15.6.2017 ja strategiaseminaarissaan 28.8.2017. Uudet lautakunnat käsitelivät strategialuonnosta ja tarkensivat talousarviokehystä talous- ja strategiaseminaarissaan 22.8.2017. Tampereen kaupungin virkamiesjohto vei strate-

giavalmistelua eteenpäin seminaarissaan 15.8.2017 ja sidosryhmät osallistuivat strategiatyöhön seminaarissaan 23.8.2017.

Toimielimet käsitelivät talousarvioehdotuksensa 13.9.2017 mennessä. Kaupungin laajennettu johtoryhmä käsiteli talousarvion investointeja 29.8.2017. Laajennetulle johtoryhmälle järjestettiin 14.–15.9.2017 talous- ja strategiaseminaari, jossa sovittiin talousarvioehdotukset kaupunginhallituksen antamaan talousarviokehukseen ja käsiteltiin luonnosta uudeksi strategiaksi.

Pormestarin talousarvioehdotus esiteltiin valtuustolle ja tiedotusvälineille 23.10.2017. Tavoitteena oli, että Tampereen uusi strategia olisi hyväksytty kaupunginvaltuustossa samana päivänä. Kaupunginhallitus totesi kokouksessaan 9.10.2017, että strategia vaatii vielä valtuustoryhmien yhteistä keskustelua ja se tuodaan kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi marraskuussa 2017.

Uutta strategiaa täydentävät ja talousarviota tarkentavat palvelu- ja vuosisuunnitelmat hyväksyttäneen toimielimissä vuoden 2017 loppuun mennessä.

TAMPEREEN KAUPUNGIN ORGANISAATIO

Tampereen Tilakeskus Liikelaitoksen palvelutuotanto yhtiötetään ja liikelaitoksen liiketoiminta siirtyy 1.1.2018 Tampereen Tilapalvelut nimiselle osakeyhtiölle. Yhtiön omistaa kokonaisuudessaan Tampereen kaupunki. Järjestelyssä kiinteistöomaisuus jää kaupungin taseeseen. Kaupungin organisaatiossa tilojen omistajayksikkö, Kiinteistöt, tilat ja asutopolitiikka -palveluryhmä, keskittyy mm. kaupungin omistamien tilojen vuokraukseen, realisointiin ja tilankäytön tehostamiseen. Palvelutuotantoa harjoittava osakeyhtiö tuottaa kaupungille in-house -periaatteella mm. kiinteistö- ja rakennuttamispalveluja. Tilojen omistamisen ja siihen liittyvän palvelutuotannon eriyttämisen tavoitteena on mm. kaupungin tilaomaisuuden kokonaisvaltai-

nen kehittäminen suhteessa tarkoituksenmukaiseen palveluverkkoon, palvelutuotannon tehostaminen sekä kiinteistöjen korjausvelan pienentäminen.

Hyvinvoinnin palvelualueeseen kuuluvien sairaala- ja kuntoutuspalvelujen toiminnot yhdistyvät tukipalveluineen Tampereen yliopistolliseen sairaalaan liikekeinuvoitoksella vuoden 2018 alusta. Oriveden terveyskeskuksen vuodeosastopalvelut, Hatanpään puistosairaalan psykiatrian palvelut ja Rauhaniemen sairaalan kuntoutuspalvelut jäävät Tampereen kaupungin toiminnoiksi. Ne organisoidaan osaksi hyvinvoinnin palvelualueen avo- ja asumispalveluiden palveluryhmää. Yhdistämisen taustalla on terveydenhuoltolain muutos, jonka mukaan leikkaustoiminta,

joka edellyttää leikkaussaliolosuhteita ja anestesiaa, tulee kokonaisuudessaan koota niihin sairaaloihin, joissa on ympärivuorokautinen perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystys. Hallinnollinen yhdistyminen sairaanhoitopiirin kanssa ja Hatanpään sairaalan oman etupäivystyksen vahvistaminen mahdollistavat leikkaustoiminnan jatkumisen lain voimaantulon jälkeen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja siihen liittyvää maakuntahallinnon perustamista valmistellaan valtakunnallisesti sosiaali- ja terveysministeriön ja valtionvarainministeriön yhteisessä hankkeessa, Pirkanmaalla Pirkanmaan liitossa ja Tampereella kaupungin sisäisessä projektissa yhdessä palvelualueiden kanssa. Halli-

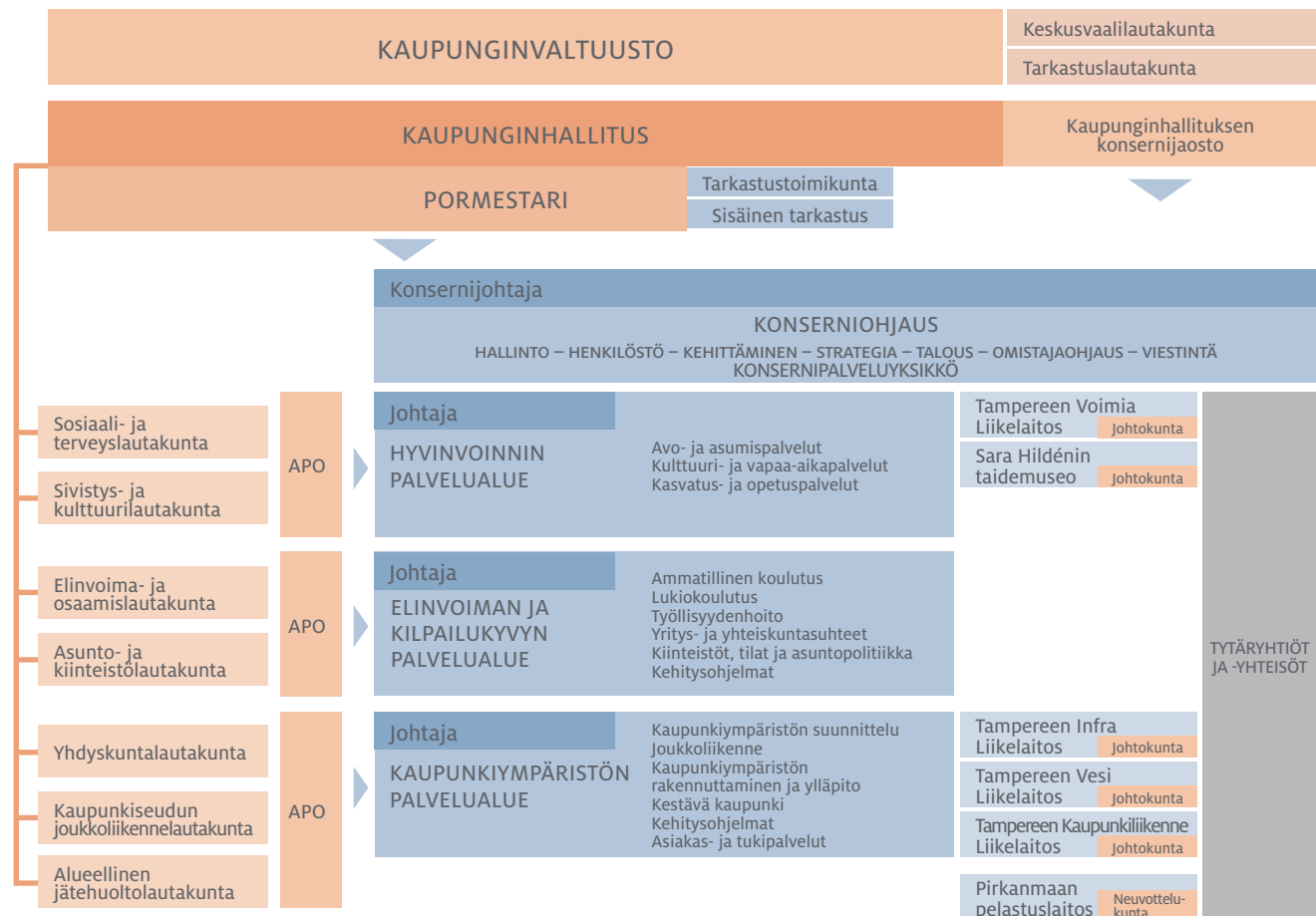
tuksen linjauksen mukaan uudistus astuu voimaan 1.1.2020. Kaupungin tehtävänä on osaltaan varmistaa, että sote- ja maakuntauudistus toteutuu järjestelmällisesti, tavoitteellisesti, tuloksellisesti ja muutokseen liittyvät riskit halliten ja että kaikessa kaupungin päätöksenteossa otetaan huomioon sote- ja maakuntauudistuksen vaikutukset.

Sote- ja maakuntauudistuksella on vaikutuksia myös kaupungin tukipalveluihin.

Tavoitteena on, että vuoden 2018 aikana tehdään päätökset tukipalveluiden järjestämisestä yhteistyössä Pirkanmaan sairaanhoitopiirin ja maakunnan kanssa. Tampereen kaupungin ja Pirkanmaan sairaanhoitopiirin yhteistyönä valmistellaan talous- ja henkilöstöhallinnon yhtiötä, johon muidenkin kuntien on mahdollisuus liittyä. Talous- ja henkilöstöhallinnon mahdollisen irtautumisen myötä konsernipalveluiden kokonaisuus tulee organisoida

uudelleen. Hankinta- ja logistiikkatoiminnot on jo keskitetty yhteiseen Tuomi Logistiikka Oy:öön, jonka toiminnan ja osakaspohjan laajeneminen maakunnan tasoiseksi on ratkaistava. Myös ruokahuollon ja puhtaanapidon järjestämisestä varten voi olla perusteltua harkita yhteisyrityksen perustamista. Asiasta tehdään selvitys alkuvuoden 2018 aikana.

TAMPEREEN KAUPUNGIN ORGANISAATIO 1.1.2018

TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Väestö

Tampereen väkiluku oli vuoden 2016 lopussa 228 274 asukasta. Viime vuonna väestö kasvoi 3 156 asukkaalla (1,4 %). Edellisen kerran yli 3 000 asukkaan kasvu saavutettiin vuonna 2013. Viimeisen viiden vuoden aikana kaupungin väestö on kasvanut keskimäärin 2621 asukkaalla vuodessa. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan väkiluku oli elokuun 2017 lopussa 230 537 asukasta. Vuoden 2017 lopussa asukasmäärän arvioidaan olevan noin 231 000.

Tampereen kaupunkiseudun väkiluku oli joulukuun 2016 lopussa 381 155 asukasta, mikä oli 4 184 asukasta enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Valtaosa väestön kasvusta kohdistuu Tampereelle.

Kaupungin nykyisen väestösuunnitteen mukaan vuosikasvu on lähivuosina noin 2 200 asukasta, jolloin vuonna 2030 tamperelaisia olisi noin 258 600. Väestösuunnite on ennuste, jossa vuosittaiselle kasvulle on arvioitu keskimääräinen luku. Todellisuudessa kasvu vaihtelee vuosittain. Tampereen uudessa strategiassa tavoitellaan nykyistä väestösuunnitetta huomattavasti voimakkaampaa vuosittaista kasvua. Tavoitteena on, että kaupunki kasvaa tulevina vuosina noin 3 000 asuk-

kaalla vuodessa. Väestösuunnite tullaan myöhemmin tarkistamaan vastaamaan strategiassa esitettyä kasvutavoitetta.

Väestö ikääntyy

Uusia tamperelaisia syntyy keskimäärin 200 kuukaudessa eli noin 2 500 lasta vuodessa. Vuosikymmenen loppua kohti syntyvyyden odotetaan lisääntyvän.

Päivähoitoikäisiä on ollut 2000-luvulla vuosi vuodelta enemmän. Vuonna 2015 kasvu kuitenkin tasaantui ja päivähoitoikäisten määrä pysyi edelleen noin 15 900:ssa. Kouluikäisiä oli vähiten vuonna 2011, jonka jälkeen heidän määränsä on noussut yli 1 000:lla. Alle 16-vuotiaita asui Tampereella vuoden 2016 lopussa 33 068 eli 14,5 prosenttia väestöstä.

Viime vuoden lopussa oli 65 vuotta täyttäneitä 42 588 eli 1 228 enemmän kuin vuotta aiemmin. Heidän osuutensa väestöstä on noussut lähes 19 prosenttiin. Tampereella oli sataa työikäistä kohti 47,8 alle 15-vuotiasta ja 65 vuotta täyttäneitä. Huoltosuhde säilyi Helsingin (44,5) jälkeen maan toiseksi parhaana. Koko maan väestöllinen huoltosuhde oli 59,1.

ENNAKKOVÄKILUKU

233 500

(31.12.2018)

MUUTOS

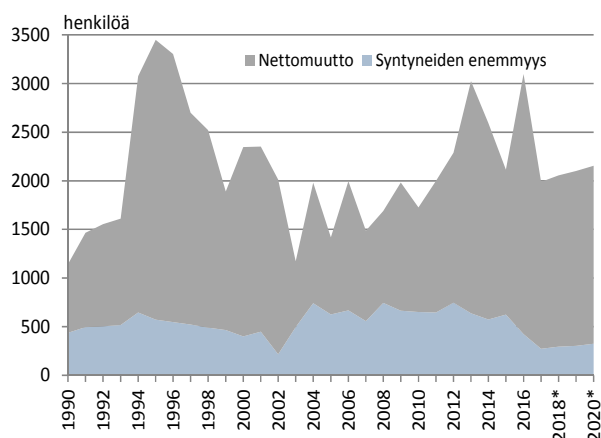
+ 2 500

Vuonna 2020 arvioidaan päivähoito- ja kouluikäisiä olevan 34 100, joten päivähoito- ja koulupaikkoja tarvitaan lisää noin 1 000 lapselle. Samanaikaisesti vuoteen 2020 mennessä ikäihmisten määrä nousee 49 200 asukkaaseen. Vuoden 2020 jälkeen 65-74-vuotiaiden määrä alkaa laskea. Vuoteen 2030 mennessä on 75 vuotta täyttäneitä yli kaksi kertaa ja 85 vuotta täyttäneitä lähes kolme kertaa enemmän kuin vuosituhannen vaihteessa.

Tampere houkuttelee muuttajia

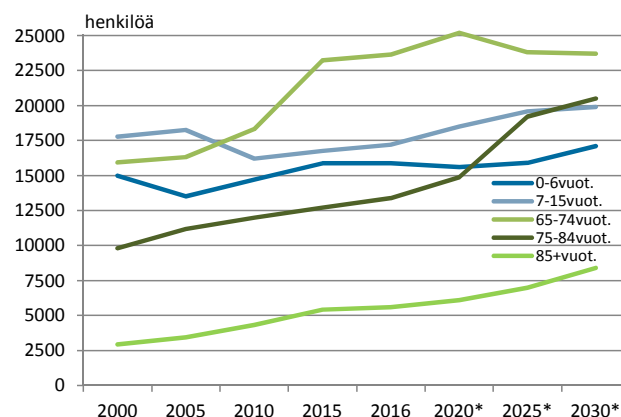
Vuonna 2016 Tampereen nettomuutovoitto oli 2 673 asukasta, mikä on noin

Väestön muutokset

Lähde: Tilastokeskus, *2017-2020 kaupungin oma väestösuunnite

Lasten ja ikäihmisten ikäryhmät 2000–2030

Lähde: Tilastokeskus, *kaupungin oma väestösuunnite

1 100 muuttajaa enemmän kuin edellisvuonna. Määrä on korkein 2010-luvulla. Noin 80 % kaikista tulijoista muuttaa Tampereelle muista Suomen kunnista ja vajaat 20 % ulkomailta.

Tampereelle muutetaan pääasiassa muiden maakuntien keskuksista sekä lähiseudulta. Suurin osa vuoden muuttovoitosta muodostuu elo-syyskuussa opiskelijoiden saapuessa opinahjoihinsa.

Tampereelta muutetaan edelleen kehyskuntiin ja pääkaupunkiseudulle. Muuttotappio kehyskuntiin on kuitenkin laskusuunnassa ja vuonna 2016 tappio oli 700 henkilöä. Kahtena edeltävänä vuotena se on ollut noin 1 000 henkilöä, kun ennätysvuosina tappio on ollut yli 2 000 asukasta.

Tampereelle muuttaa enemmän nuoria, opiskelijoita ja työttömiä kuin täältä lähtee pois. Suurin osa kaikista kaupunkiin muuttajista on kuitenkin työllisiä. Kaupungista lähtevät puolestaan ovat opintonsa suorittaneita, työn perässä muuttavia nuoria tai päivähoitoikäisten lasten perheitä, joista jalkimmaisten muutot ovat selvästi vähentyneet.

Koulutus ja vieraskieliset

15 vuotta täyttäneistä tamperelaisista lähes 76 prosenttia on suorittanut peruskoulun jälkeisen tutkinnon, mikä on enemmän kuin koko maassa keskimäärin (71 %). Keskiasteen koulutuksen saaneita on Tampereella 41 prosenttia ja korkea-asteen koulutuksen saaneita 35 prosenttia.

Työ

Taloudellisen taantuman seuraukset isivät vientivetoiseen Pirkanmaahan erityisen lujasti. Heinäkuussa 2016 työttömyysaste nousi jo 20 prosenttiin. Edellisen kerran Tampereen työttömien osuus työvoimasta oli 20 prosenttia 1990-luvun synkimpinä vuosina. Työttömyyden kasvu pysähtyi kuitenkin marraskuussa 2016 ja kääntyi vihdoin laskuun joulukuussa 2016, ensimmäisen kerran vuoden 2011 jälkeen. Vuoden 2017 aikana työttömyyden lasku on voimistunut kuukausi kuukaudelta.

Työttömyysaste oli elokuussa 14,2 prosenttia, mikä oli 3,2 prosenttiyksikköä koko maata korkeampi. Työttömiä työn-

Vuoden 2016 lopussa Tampereella asui 10 326 ulkomaan kansalaista, mikä on 629 henkilöä enemmän kuin edellisvuonna. Eniten kaupungissa asui Viron, Venäjän, Irakin ja Kiinan kansalaisia. Vierasta kieltä puhuvia asui kaupungissa 16 348 ja heidän määränsä kasvoi vuoden aikana lähes 1 100 henkilöllä. Puhutuimmat kielet olivat venäjä, arabia, englantia ja eesti.

Köyhyyden väheneminen edelleen marginaalista

Tamperelaisten tulonsaajien veronalaiset keskitulot olivat vuonna 2015 noin 28 300 euroa. Tulonsaajista 33 prosenttia ansaitsi alle 15 000 euroa vuodessa. Asuntokuntien käytettävissä oli 21 390 euroa kulutusyksikköä kohti, mikä on lähes 130 euroa enemmän kuin vuonna 2014. Mediaanitulo oli pienempi kuin Tampereen seutukunnassa, Pirkanmaan maakunnassa tai koko maassa. Tuloja pienentää opiskelijoiden suuri määrä.

Vuonna 2015 tamperelaisista 16,5 prosenttia oli pienituloisia. Seutukunnassa heidän osuutensa oli 13,4 prosenttia ja koko maassa 12,7 prosenttia. Pienituloisuuden väheneminen jatkuu edelleen maltillisena. Pienituloisiksi on määriteltä ne asuntokunnat, joiden käytettävissä oleva tulo jää pienemmäksi kuin 60 prosenttia kaikkien asuntokuntien mediaanitulosta. Pienituloisuusraja vaihtelee asuntokunnan koon mukaan. Esimerkiksi yhden aikuisen kotitalous on pienituloinen, jos käytettävissä oleva rahatulo on 14 220 euroa vuo-

den hakijoita oli Tampereella 16 395. Laskua työttömien määrässä on viime vuoteen verrattuna 22 prosenttia. Tampereen työttömyysprosentti oli korkein kuuden suurimman kaupungin vertailussa, mutta eroa Turkuun ja Ouluun oli vain 0,2 prosenttiyksikköä. Vuoden 2017 aikana Kuusikkokaupunkien korkein työttömyysaste on ollut joko Turussa, Tampereella tai Oulussa. 20 suurimman kaupungin vertailussa heikompi työllisyystilanne oli Joensuussa, Kotkassa ja Lahdessa.

Työmarkkinoiden kaksijakoisuus kiihtyy myös Tampereella. Vaikka työttömien määrä onkin laskusuunnassa, työntekijöi-

ULKOMAAN KANSALAISIA

10 326

(12/2016)

VIERASTA KIELTÄ PUHUVIA

16 348

(12/2016)

den eli alle 1 184 euroa kuukaudessa.

Lasten pienituloisuusriski on laskenut edellisvuodesta ja on Tampereella hieman matalampi kuin koko väestössä. Vuonna 2015 alle 18-vuotiaiden ikäluokasta 14,5 prosenttia asui pienituloisissa asuntokunnissa. Pitkittyneesti pienituloisia eli henkilöitä, jotka ovat kuuluneet pienituloisiin kotitalouksiin tilastovuoden lisäksi kahtena vuotena kolmen edellisvuoden aikana, oli yhteensä lähes 21 000 (9,6 %). Vaikka pitkittyneesti pienituloisten määrä on vähentynyt noin 400:lla vuodesta 2014, on heidän määränsä 2000-luvulla yli kaksinkertaistunut.

Tampereella oli vuoden 2016 lopussa yhteensä 121 506 asuntokuntaa, joista yhden henkilön asuntokuntien määrä oli lähes puolet. Asuntokuntien keskikoko oli 1,8 henkilöä, kun se koko maassa oli keskimäärin 2,0. Perheistä yli puolet on lapsettomia.

den ammattitaito ja avoimet työpaikat eivät läheskään aina kohtaa. Yhä useamman yrityksen ongelmana on löytää osaavaa työvoimaa. Pk-yritykset kokevat työvoiman saatavuuden yhdeksi pahimmaksi kehittämisen esteeksi. Avoinna on entistä enemmän työpaikkoja, vaikkakin kasvu on hieman tasaantunut kesän jälkeen. Elokuussa 2017 oli avoimena 3 620 uutta työpaikkaa, kun esimerkiksi 1990-luvulla määrä oli vain muutama sata.

Pitkäaikaistyöttömien määrä kääntyi laskuun maaliskuussa 2017, ensimmäisen kerran kesän 2015 jälkeen. Lasku on vuoden edetessä voimistunut. Elokuussa yli

vuoden työttömänä olleita tamperelaisia oli 6 278, mikä on 27 prosenttia vähemmän kuin vuosi sitten. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työnhakijoista oli 38 prosenttia. Vaikkakin pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt selvästi, yli kaksi vuotta työttömänä olleiden määrä on ollut kasvussa kaikissa muissa ikäryhmissä paitsi yli 60-vuotiaissa.

Nuorisotyöttömyys kääntyi laskuun joulukuussa 2016. Nuorisotyöttömiä oli 2 633 vuoden 2017 elokuussa. Lasku on pysynyt voimakkaana, elokuussa eroa vuoden takaiseen oli noin 21 prosenttia. Yli 50-vuotiaiden työttömyys kääntyi laskuun jo vuoden 2016 syyskuussa. Suuntaus jatkuu ja voimistuu, elokuussa 2017 lasku oli jo 25 prosenttia.

Työvoimaan kuului vuoden 2015 lopussa 115 251 henkilöä, joista 82 prosenttia oli työllisiä. Työvoiman määrä kasvoi vuoden aikana 783 henkilöllä, kun taas työttömien määrä kasvoi 1 079 henkilöllä. Työllisten määrä laski 296 henkilöllä. Näin ollen myös taloudellinen huoltosuhde heikkeni edelleen, vuoden 2015 lopussa sataa työllistä kohti oli 139 työtöntä tai työvoiman ulkopuolella olevaa. Taloudellisen huoltosuhteen heikentymiseen vaikuttaa työttömien osuuden lisäksi väestön ikäänty-

minen ja tätä kautta eläkeläisten määrä. Lähes puolet (49 %) tamperelaisista oli työvoiman ulkopuolella ja heistä lähes puolet oli eläkeläisiä.

Tampereella oli työpaikkoja vuoden 2014 lopussa 116 525. Työpaikkamäärä on siis pysynyt melkein samana kuin vuonna 2013, jolloin työpaikkoja oli 116 750. Vuonna 2009 menetetyistä 5 700 työpaikasta saatiin seuraavina vuosina korvattua 4 800. Tämän jälkeen myönteinen vire katosi kaksoistaantumaa. Vuoden 2008 työpaikkamäärää (lähes 120 000) ei ole vielä saavutettu, mutta uusien avoimien työpaikkojen määrän selkeä kasvu mahdollistaa tilanteen muutoksen. Työpaikkaomavaraisuus oli 123,3 prosenttia, Helsingissä 129.

Vuonna 2014 kaupunkiseudun kunnissa oli yhteensä 160 317 työpaikkaa, joista 73 prosenttia sijoittui Tampereelle. Kaupunkiseudun työpaikkojen määrä laski vuodessa melkein 1 100:lla. 20 prosenttia laskusta koski Tamperetta, kun taas edellisenä vuonna prosenttiosuus oli jopa 80.

Kuntien rajat ylittävä työssäkäynti pysyy edelleen korkeana, Tampereella kävi vuonna 2014 muista kunnista töissä 40 737 henkilöä. Työssäkäynnin netto oli 21 872 henkilöä.

TYÖTTÖMYYSASTE

14,2 %
(8/2017)

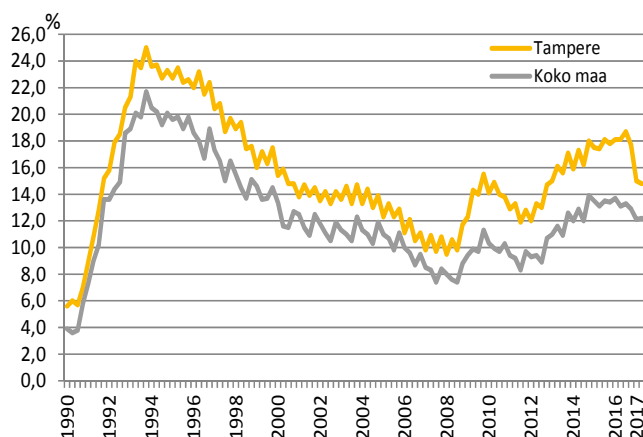
TYÖTTÖMIEN MÄÄRÄ

16 395
(8/2017)

UUDET AVOIMET TYÖPAIKAT

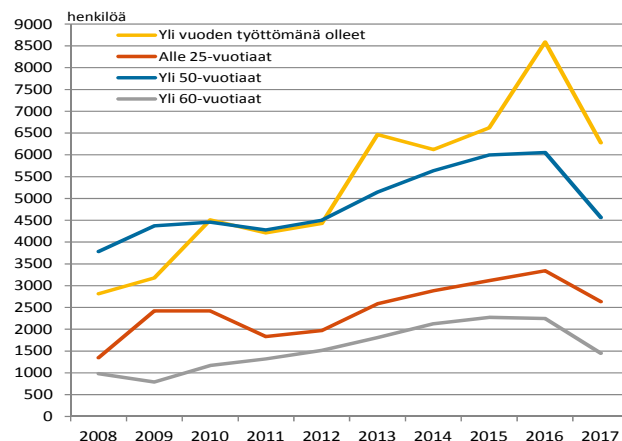
3 620
(8/2017)

Tampereen ja koko maan työttömyysaste 1990-2017, neljännesvuosittain

Lähde: Pirkanmaan ELY-keskus

Työttömyyden rakenne Tampereella 2008-2017, elokuu

Lähde: Pirkanmaan ELY-keskus

Asuminen

Vuonna 2016 Tampereelle rakennettiin poikkeuksellisen paljon asuntoja. Asuntoja valmistui 2 155, joista lähes 90 % sijaitsi kerrostaloissa.

Tuotanto jatkuu ensi vuonna hieman vilkkaampana kuin kahtena edellisellä vuotena. Asuntotoimen arvion mukaan vuonna 2018 valmistunee noin 2 500 asuntoa. Suuri osa asunnoista, hallintamuodosta riippumatta, valmistuu kerrostaloihin ja valtaosa asunnoista on pieniä. Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2040 asettaa pitkän ajan asuntotuotantotavoitteeksi 1 900 asuntoa vuodessa. Mikäli arvio vuodelle 2018 toteutuu, pitkän ajan asuntotavoitteen yli päästäisiin 600 asunnolla.

Vaikka asuntomarkkinat ovat piristyneet kahden edellisvuoden aikana, ei kauppajen lukumäärä yllä 2010-luvun alun lukemiin. Vuoden 2016 aikana kauppajia tehtiin noin 4 100 eli 2,5 prosenttia enemmän kuin vuonna 2015. Vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä rivitaloasunnon keskimääräinen neliöhinta Tampereella oli 2 333 €/m², kerrostaloyksiön 2 965 €/m², kerrostalokaksion 2 454 €/m², ja kerrostalokolmion ja sitä suurempien asuntojen 2 338 €/m².

Asuntomarkkinat ovat hyvin erilaiset kaupunginosasta, talo- ja huoneistotyyppis-

tä riippuen. Kalleimmat asunnot sijaitsivat vuoden 2017 toisella vuosineljänneksellä postinumeroalueella 33100 (3 507€/m²), ja halvimmat postinumeroalueella 33850 (1 193 €/m²).

Vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen neliövuokra oli vuonna 2016 keskimäärin 14,57 euroa kuukaudessa uusien vuokrasuhteiden osalta. Vuodessa vuokrat nousivat noin 1,6 prosenttia. Vapaarahoitteisten yksiöiden keskivuokra oli 17,38 euroa/m²/kk, kun kolmioiden ja sitä suurempien asuntojen keskivuokra oli 11,79 euroa/m²/kk. Uusissa vuokrasuhteissa Tampereella on Helsingin, Espoon ja Vantaan jälkeen seuraavaksi korkein vuokrataso suurissa kaupungeissa.

ARVIO VUONNA 2018
VALMISTUVIEN ASUNTOJEN
MÄÄRÄSTÄ

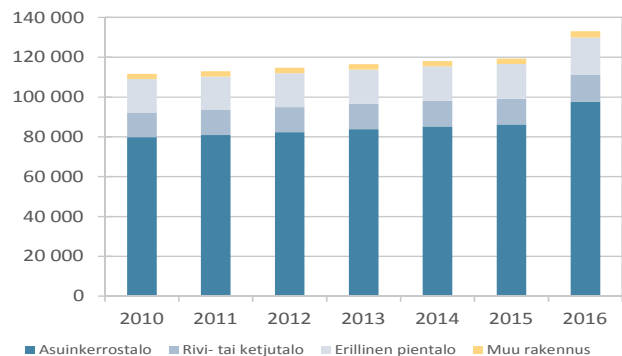
2 500

ASUNTOJEN KESKIVUOKRA

14,57 €/m²

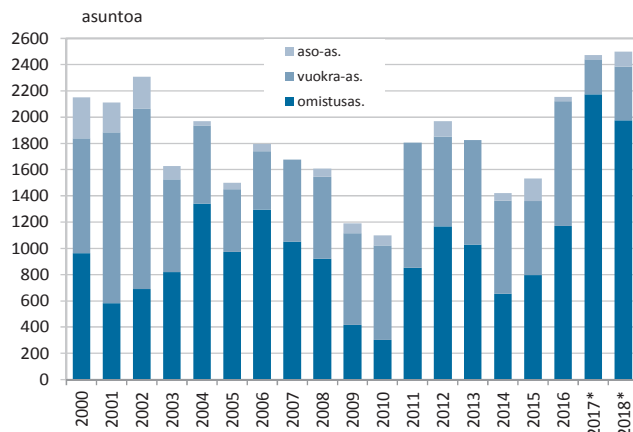
(2016)

Talotyyppit asuntokunnan mukaan

Lähde: Tilastokeskus

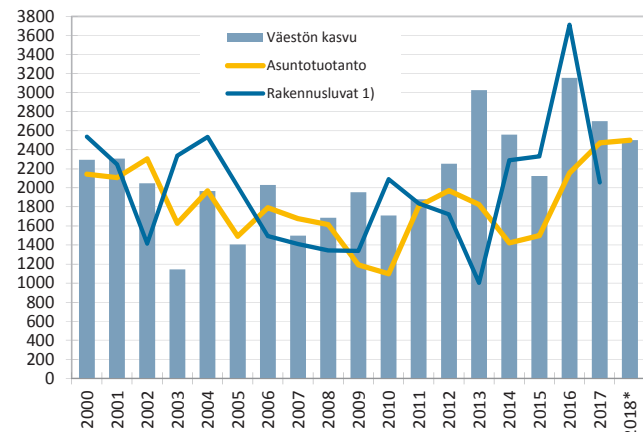
Valmistuneet asunnot hallintamuodon mukaan

*Vuodesta 2017 alkaen vuokra-asunnot sisältävät vain kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon ja omistus asunnot sisältävät omistusasuntotuotannon sekä muun kuin kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon.

Lähde: Asuntotoimi

Väestön kasvu ja asuntotuotanto 2000-luvulla

1) Asuntotuotantoon myönnetty, v. 2017 vain 2.10. asti
* arvio

Lähde: Tilastokeskus, Rakennusvalvonta ja Asuntotoimi

TALOUELLISET LÄHTÖKOHDAT

Talouden kehitysnäkymät

Valtiovarainministeriön syyskuun 2017 budjettikatsauksessa on arvioitu talouden suhdannenäkymiä seuraavasti: ”Suomen talous on nopeassa kasvuvaiheessa. Ennusteen mukaan Suomen talous kasvaa v. 2017 selvästi nopeammin kuin viime vuonna, minkä jälkeen kasvuvauhti hidastuu kahden prosentin tuntumaan. Lähi-vuosina talouden toimintaa lisäävät sekä kotimainen että ulkomainen kysyntä. Näiden kehityksessä on kuitenkin selvä ero. Kasvuvauhti yksityisessä kulutus- ja osin investointikysynnässä vaimenee, mutta viennissä nopeutuu.

Viennin kasvumahdollisuuksia tukevat koheneva maailmanlaajuinen kysyntä ja yritysten kustannuskilpailukyvyyn paraneminen. Kotitalouksien kulutuskysyntää rajoittaa hidastuva ostovoimakehitys. Investointien kasvua rajoittaa asuntorakentamisen kasvun hiipuminen, mutta sitä

kiihdyttävät isot tuotannolliset investointihankkeet.

Vuonna 2017 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 2,9 %. Alkuvuonna myönteisen suhdanteen jatkumisesta on tullut uusia merkkejä. Näitä ovat mm. teollisuuden uusien tilausten ja yksityisen palvelutuotannon liikevaihdon kasvu sekä kasvukeskusten vahvana jatkuva rakennustoiminta.

Vuonna 2018 talouskasvu jatkuu edelleen vahvana, vaikka BKT:n kasvu hidastuu 2,1 prosenttiin. Kasvun hidastuminen johtuu pitkälti yksityisestä kulutuskysynnästä, sillä ostovoiman kasvu jää tätä vuotta hitaammaksi. Inflaation nopeutuminen heikentää palkansaajien ostovoimaa, vaikka samalla työllisyyden paraneminen tukeekin sitä.

Vuonna 2018 hinnat nousevat kuluvaan vuoteen laajemmin eri hyödykeryhmissä,

mutta palveluiden hintojen nousun vaikutus kokonaisinflaatioon pysyy jatkossakin suurimpana. Maltillisesti nousevan öljyn hinnan, vahvistuvan Yhdysvaltain dollarin sekä tasoltaan matalan mutta nousevan korkotason odotetaan kiihdyttävän inflaatiota.

Vuonna 2019 BKT kasvaa 1,8 %. Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu, kun kotitalouksien reaalityulojen kasvu hidastuu. Yksityisten investointien kasvu jatkuu hyvänä, kun tuotannolliset investoinnit lisääntyvät mm. metsäteollisuuteen suunniteltujen suurhankkeiden vuoksi. Työllisyys jatkaa kohenemistaan, mutta hieman aiempaa hitaammin. Kuluttajahintojen nousu tasoittuu 1,5 prosenttiin v. 2019.”

Kuntatalous

Tilastokeskuksen julkaisemien ennakollisten tilinpäätöstietojen mukaan kuntatalous vahvistui viime vuonna. Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu vuosikate oli vuonna 2016 noin 3,4 mrd. euroa, mikä kattoi poistot 126 prosenttisesti. Vuosikate parani vuonna 2016 edellisestä vuodesta 700 milj. eurolla. Vuosikate vahvistui erityisesti asukasluvultaan suuremmissa kunnissa. Kuntayhtymien yhteenlaskettu vuosikate heikkeni noin 80 milj. euroa. Syksyn 2016 kuntatalousohjelmassa tehtyyn ennusteeseen verrattuna kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu vuosikate oli noin 200 milj. euroa vahvempi.

Kuntatalouden vuosikatteen vahvistuminen johtui ensisijaisesti peruskuntien toimintamenojen matalasta 0,5 prosentin kasvusta. Toimintakatteen matalaa kasvua selittivät sekä kuntien omat sopeuttamistoimenpiteet että kilpailukykysovimukseen liittyvät säästöt (mm. lomarahojen 30

Kansantalouden kehitys vuosina 2015-2018, ennuste syyskuu 2017	2015*	2016*	2017**	2018**
BKT käyvin hinnoin, mrd. euroa	210	216	224	232
BKT, määrän muutos, %	0,0	1,9	2,9	2,1
Työttömyysaste, %	9,4	8,8	8,6	8,1
Työllisyysaste, %	68,1	68,7	69,4	70,1
Kuluttajahintaindeksi, %	-0,2	0,4	0,9	1,5
Pitkät korot (valtion obligaatiot 10 v.), %	0,7	0,4	0,5	0,9

* Ennakkotieto

** Ennuste

Lähde: Valtiovarainministeriö, budjettikatsaus 2018

prosentin leikkaukset). Vaikka kuntatalous kokonaisuutena vahvistui vuonna 2016, on kuntien välillä edelleen suuria eroja. Tilikauden tulos oli negatiivinen noin joka kolmannessa kunnassa.

Kuntatalouden nettoinvestoinnit olivat vuonna 2016 hieman yli 3,2 mrd. euroa, josta peruskuntien osuus oli noin 2,4 mrd. euroa ja kuntayhtymien osuus noin 820 milj. euroa. Vuoteen 2015 verrattuna investoinnit kasvoivat ainoastaan noin 20

milj. euroa eli 0,7 prosenttia. Investointien varovaista kasvua selittää ennen kaikkea peruskuntien investointien lasku lähes 70 milj. eurolla. Kuntayhtymien investoinnit sen sijaan kasvoivat edellisvuoteen verrattuna yli 90 milj. eurolla.

Kuntatalouden lainakanta kasvoi vuoden 2015 noin 17,3 mrd. eurosta noin 18,1 mrd. euroon.

Valtiovarainministeriön Kuntatalousohjelmassa vuodelle 2018 on arvioitu kunta-

talouden lähivuosien kehitystä. Kuntatalouden yhteenlaskettu tilikauden tulos ja rahoitusasema ovat muodostumassa kuluvana vuonna selvästi kevään 2017 kuntatalousohjelmassa esitettyä vahvemmaksi. Etenkin verotulojen odotetaan kasvavan aiemmin arvioitua paljon suotuisammin. Kuluvana vuonna kuntataloutta vahvistaa toimintamenojen supistuminen, mikä on seurausta kilpailukykysovimuksen toimenpiteistä, kuntatyönantajan eläkemaksujen alentumisesta sekä kuntien omista ja hallituksen linjaamista sopeutustoimista. Tilikauden tulos heikkenee kuitenkin jo vuodesta 2018 alkaen sote- ja maakuntauudistuksen voimaantumisen saakka. Sote-uudistuksen myötä kuntatalouden tehtävät painottuvat jatkossa mm. koulutukseen, johon ei väestön ikärakenteen muutoksen vuoksi kohdistu vastaavia menopaineita kuin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Siksi kuntatalouden menopaine helpottuu vuodesta 2020 alkaen ja velkaantuminen hidastuu. Nettoinvestoinnit pysyvät lähivuosina korkealla tasolla. Jo käynnissä oleva vilkas sairaalarakentaminen kiihtyy, vaikka sosiaali- ja terveydenhuollon investoinneista tuli luvanvaraisia yli vuosi sitten voimaan astuneen väliaikaisen lain nojalla.

Valtiovarainministeriö arvioi Suomen talouden olevan selvässä nousussa. BKT:n kasvu jatkuu myös seuraavina vuosina, tosin hivenen hidastuen. Hyvä talouskasvu ei kuitenkaan ratkaise julkisen talouden ongelmia. Työttömyysaste pysyy rakenteellisten tekijöiden takia melko korkeana,

minkä vuoksi kuntien osaltaan rahoittamat työmarkkinatukimenot laskevat hyvin hitaasti. Lisäksi väestön ikärakenteen muutos lisää hoito- ja hoivapalvelujen tarvetta ja siten kuntatalouden menopaineita. Myös kasvanut maahanmuutto on lisännyt kuntien tuottamien palvelujen tarvetta. Kuntatalouden tilikauden tuloksen arvioidaan heikkenevän kuluvasta vuodesta, mikä on seurausta verotulojen vaatimattomasta kasvusta sekä valtionapujen leikkauksista.

Kuntatalouden toimintamenot kasvavat vuonna 2018 maltillisesti menopaineista huolimatta. Kuntaliitto selvitti hallitusohjelman keskeisimpien kuntatalouteen kohdistuvien toimien vaikutuksia touko-kesäkuun vaihteessa tehdyllä kyselyllä. Lisäksi kyselyssä selvitettiin kilpailukykysovimuksen toimeenpanoa. Kyselyn vastusten perusteella hallitusohjelman liitteen 6 toimenpiteiden kuntataloutta vahvistava vaikutus on jäämässä arvioita huomattavasti matalammaksi. Siksi kehitysurassa huomioituja hallitusohjelman liitteen 6 sopeutustoimenpiteiden säästövaikutuksia on madallettu vuosille 2017–2018 noin 160 milj. eurolla ja asiakasmaksutuloja laskettu noin 50 milj. eurolla keväällä tehtyyn kehitysuran nähden.

Myöskään kilpailukykysovimuksen työajan pidennyksestä arvioituja säästöjä ei olla kyselyn tulosten mukaan saavuttamassa. Työajan pidennys tuo säästöä, jos henkilöstön määrää vähennetään sen ansiosta. Kuntatyönantajien kunnilla teettämien säästökyselyiden mukaan kunnat

ovat säästäneet henkilöstömenoissaan viime vuosina merkittävät määrät. Vuonna 2017 kunnat ovat ilmoittaneet jatkavansa henkilöstösopeutustoimia noin 360 milj. eurolla. Kuntatalouden kehitysurassa vuosityöajan pidennyksen on arvioitu pienentävän henkilöstömenoja yhteensä 148 milj. eurolla vuonna 2018 eli aikaisempaa arviota on laskettu alaspäin ja lykätty säästöjä seuraaville vuosille. Kilpailukykysovimus pienentää kuntatalouden toimintamenoja, mutta alentaa myös kuntien verotuloja ja valtionosuuksia. Valtiovarainministeriön arvion mukaan sopimus on nettovaikutukseltaan vuonna 2018 kuntataloutta heikentävä.

Kuntatalouden nettoinvestointien arvioidaan pysyvät edelleen korkealla tasolla. Kuntien nykyisen rakennuskannan kunnossapito edellyttää edelleen mittavia korjausinvestointeja. Lisäksi sairaalarakentaminen jatkuu vilkkaana huolimatta vuoden 2016 kesällä voimaan astuneesta sote-investointeja koskevasta rajoituslaista. Kuntatalouden tulot kehittyvät vuonna 2018 hyvin vaatimattomasti. Vuoden 2017 yhteisöveron kasvu selittyi osaltaan kertaluonteisella vuonna 2016 koskeneella ennakontäydennysmaksulla, joka näkyi vuoden 2017 kassakertymässä. Sen vaikutus ei ulotu vuoteen 2018 saakka ja yhteisöverotuotot kääntyvät laskuun. Lisäksi kunnallisveron kehitys on jäämässä hyvin vaimeaksi ja kuntien saamat valtionavut laskevat hieman. Vuonna 2018 kustannustenjaon tarkistus laskee valtionosuuksia noin 180 milj. eurolla.

Kaupungin talous

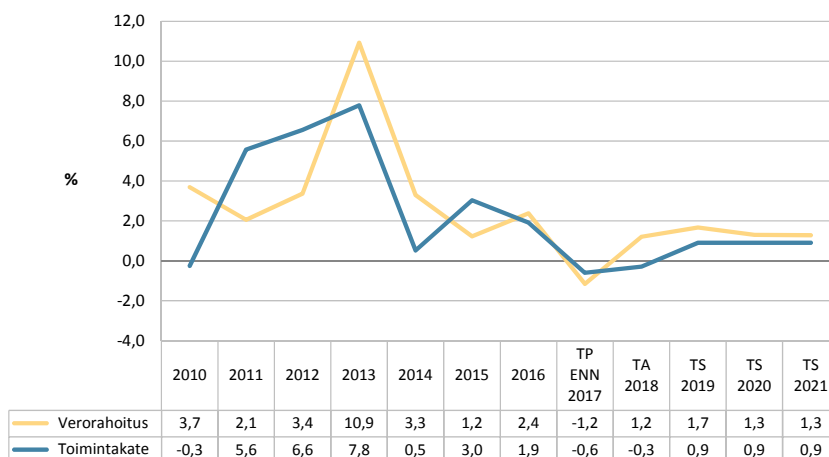
Vuonna 2016 kaupungin vertailukelpoiset nettomenot kasvoivat 2,5 prosenttia. Verorahoitus kasvoi 2,4 prosenttia. Tilinpäätöksessä vuosikate oli 74,4 milj. euroa ja tilikauden tulos oli 21,3 milj. euroa alijäämäinen. Nettoinvestoinnit olivat 220,9 milj. euroa. Lainakanta kasvoi 89,5 milj. euroa ja asukaskohtainen lainamäärä nousi 2 139 euroon.

Vuonna 2017 edelliseen vuoteen vertailukelpoinen toimintakate on kasvamassa 2,4 prosenttia ja verorahoitus on vähenevässä 1,2 prosenttia. Tilikauden tuloksesta on tulossa noin 24 milj. euroa alijäämäinen. Tulosennuste on parantunut hieman keväästä. Nettoinvestointien arvioidaan toteutuvan noin 207,5 milj. euronä. Lainamäärä on vuoden lopussa noin 573 milj. euroa, mikä on asukasta kohti 2 492 euroa.

Vuoden 2018 talousarviossa vuosikate on 95,3 milj. euroa ja tilikausi päättyy 15,7 milj. euroa alijäämäliseen tulokseen. Talousarviossa kaupungin nettomenot vähenevät vuoden 2017 tilinpäätösennusteeseen verrattuna 3,3 milj. euroa (-0,3 %). Muutos ei ole täysin vertailukelpoinen työnantajan sivukulumaksujen alenemisen vuoksi.

Vuoden 2018 talousarvion haasteena on saada menot sopeutetuksi verorahoituksen kehityksen mahdollistamalle tasolle. Talouden tasapainottamiseksi laaditaan erillinen talouden tasapainottamisohjelma, jonka avulla kaupungin talous tasapainotetaan taloussuunnitelmakaudella. Kaupunkitasoiset talouden tasapainottamistoimenpiteet edellyttävät aina kaupunkitasoista yhteistoimintamenettelyä ja päätöksentekoa henkilöstövaikutusten osalta.

Tampereen kaupungin toimintakateen ja verorahoituksen muutos

Kaupungin ja liikelaitosten yhteenlasketut ulkoiset investointimenot ovat 203,1 milj. euroa. Toiminnan ja investointien rahavirta on 104,4 milj. euroa negatiivinen. Investointien tulo-rahoitusprosentti on talousarviossa 44. Suurimmat investointimenot ovat Kaupunkiympäristön palvelualueen 79,9 milj. euron investoinnit ja Asunto- ja kiinteistöla-takunnan 50,6 milj. euron talonrakennusinvestoinnit. Kaupunkiympäristön palvelualueella Yhdyskuntalautakunnan investointeihin sisältyy Kehitysohjelmien investointeja 17,6 milj. euroa sekä Hulevesiomaaisuuden siirrosta aiheutuva 14,9 milj. euron siirto, joka näkyy Tampereen Veden talousarviossa samansuuruisena pysyvien vastaavien myyntitulona.

Talonrakennusinvestoinneista on varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen osuus

32,4 milj. euroa ja taloussuunnitelmakaudella varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen talonrakennusinvestoinnit ovat noussemassa keskimäärin yli 40 milj. euroon. Kaupunkiympäristön rakennuttamisen ja ylläpidon investoinnit ovat 46,2 milj. euroa, Tampereen Veden investoinnit 23,0 milj. euroa ja Asunto- ja kiinteistöla-takunnan Kehitysohjelmien investoinnit 17,9 milj. euroa. Raitiotiehankkeen rakentamisesta kaupungin talousarvioon sisältyy 19,6 milj. euron oman pääoman sijoitus Raitiotiehankkeeseen ja vastaavan suuruinen summa on varattu investointien rahoitusosuuksiin, sillä perustettava yhtiö toteuttaa hankkeen. Talousarviovuonna jatketaan vuoden 2017 lopulla alkaneen Kannen ja Areenan rakentamista.

Lainamäärä kasvaa ensi vuonna 136 milj. eurolla. Taloussuunnitelmakaudella

TILIKAUDEN TULOS

-15,7 milj. €

TA 2018

ULKOISET
NETTOINVESTOINNIT

203,1 milj. €

TA 2018

VERORAHOTUS

+1,2 %

TA 2018/TP Enn 2017

NETTOMENOT

-0,3 %

TA 2018/TP Enn 2017

kaupungin lainamäärä edelleen nousee investointien toteuttamisen seurauksena. Investointitason mitoittamiseksi paremmin kaupungin taloudellisiin resursseihin on laadittu investointikehys, jonka avulla kaupungin investoinnit mitoitetaan vastaamaan paremmin tulorahoituksen salli-

malle tasolle. Investointikehysten ohella lainamäärän kasvua hillitään myös myymällä strategisesti vähemmän tärkeää omaisuutta, toteuttamalla palvelutuotantoon rakenteellisia muutoksia ja pitämällä toimintamenojen kasvu maltillisena.

INVESTOINTIEN TULORAHJOITUS

47 %

TA 2018

LAINAMÄÄRÄ/AS.

3 040 €

(KASVU 558 €/AS.)

ENN. 31.12.2018

Tuloslaskelma (milj. e)

Koko kaupunki, ei sisäisiä eriä	TP 2016	TA 2017	TP 2017 ENNUSTE*	TA 2018	TP 2017 ENN / TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Toimintatulot	434,7	414,7	423,9	424,4	0,6	428,3	432,1	436,0
Toimintamenot	-1 579,6	-1 511,0	-1 561,9	-1 559,2	2,7	-1 573,2	-1 587,4	-1 601,7
Toimintakate	-1 144,9	-1 096,2	-1 138,0	-1 134,7	3,3	-1 144,9	-1 155,2	-1 165,6
Verotulot	896,2	883,1	914,1	924,0	9,9	942,5	957,0	971,5
Valtionosuudet	317,2	287,9	285,3	289,7	4,4	292,0	293,0	294,5
Rahoitustulot ja -menot	5,9	13,3	18,4	16,3	-2,1	14,3	16,5	16,8
Vuosikate	74,4	88,0	79,8	95,3	15,5	103,9	111,2	117,1
Poistot ja arvonalentumiset	-93,0	-106,8	-110,0	-111,0	-1,0	-113,0	-114,0	-115,0
Satunnaiset erät	-2,7	0,0	6,2	0,0	-6,2	0,0	0,0	0,0
Tilikauden tulos	-21,3	-18,8	-24,0	-15,7	8,3	-9,1	-2,8	2,1

* Toiminnan ja talouden katsaus 8/2017

TALOUSARVION RAKENNE, SITOVUUS JA SEURANTA

Talousarvion osat

Kunnan talousarviosta ja -suunnitelmasta, niiden rakenteesta, sisällöstä ja laadinnasta on säännökset kuntalaissa. Tämän lisäksi talousarviosta ja -suunnitelmasta antaa ohjeita ja suosituksia Suomen Kuntaliitto. Kunnan kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä on soveltuvin osin voimassa, mitä kirjanpitolaisissa on säädetty. Tältä osin sitovia ohjeita ja lausuntoja kunnille antaa työ- ja elinkeinoministeriön alainen kirjanpitolautakunnan kuntajaosto. Talousarvion sisältö on laadittu ottaen huomioon soveltuvin osin mainitut säännökset ja ohjeet.

Talousarviossa on seuraavat osat: yleiset lähtökohdat, käyttötalousosa ja investoinnit yksiköittäin, tuloslaskelmaosa, investointiosa, rahoitusosa sekä liitteet.

Yleiset lähtökohdat

Osassa esitetään talousarvion toimintaympäristö ja taloudelliset lähtökohdat, talousarvion rakenne ja sitovuus, henkilöstö sekä strategian toteuttaminen. Lisäksi osassa esitetään kaupunkiorganisaation sitovat toiminnan tavoitteet, kuvaus riskienhallinnasta ja turvallisuudesta, kaupungin hankintojen periaatteet ja strategiset painopisteet sekä strategiset kehitysohjelmat.

Käyttötalousosa ja investoinnit yksiköittäin

Osassa esitetään toimintayksiköiden toiminnan kuvaukset ja toimintaympäristön muutokset sekä sitovat toiminnan tavoitteet. Osaan kuuluvat palvelualueet, konsernihallinto sekä liikelaitokset ja muut taseyksiköt. Yksiköiden talouden kokonaiskuvan saamiseksi esitetään käyttötalouden lisäksi myös yksiköiden investoinnit.

Palvelualueet

Osiossa esitetään hyvinvoinnin palvelualue, elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualue sekä kaupunkiympäristön palvelualue.

Hyvinvoinnin palvelualueella on kaksi lautakuntaa. Sivistys- ja kulttuurilautakun-

ta koostuu varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen, perusopetuksen sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen palvelukokonaisuuksista. Sosiaali- ja terveystalokuntaan kuuluvat palvelukokonaisuudet ovat ikäihmisten palvelut, lasten, nuorten ja perheiden palvelut, vastaanottopalvelut, psykososiaalisen tuen palvelut sekä erikoissairaanhoidon palvelut.

Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueella on kaksi lautakuntaa. Elinvoima- ja osaamislautakunta koostuu viidestä palvelukokonaisuudesta, jotka ovat ammattillinen koulutus, lukiokoulutus, työllisyydenhoito ja yritys- ja yhteiskuntasuhteet sekä kehitysohjelmat. Asunto- ja kiinteistölautakunta koostuu Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palvelukokonaisuudesta.

Kaupunkiympäristön palvelualueeseen kuuluvat yhdyskuntalautakunta ja seudullinen joukkoliikennelautakunta. Yhdyskuntalautakunta koostuu kaupunkiympäristön suunnittelun, kaupunkiympäristön rakennuttamisen ja ylläpidon, kestävän kaupungin ja kehitysohjelmien palvelukokonaisuuksista. Alueellisen jätehuoltalautakunnan tulot ja menot sisältyvät yhdyskuntalautakunnan talousarvioon. Joukkoliikennelautakunta koostuu yhdestä palvelukokonaisuudesta.

Konsernihallinto

Osiossa esitetään konsernihallinto, kaupungin yhteiset erät sekä konsernipalveluyksikkö Koppari.

Liikelaitokset ja muut taseyksiköt

Osiossa esitetään liikelaitosten, pelastuslaitoksen sekä vahinkorahaston toiminnan tavoitteet, talousarviot, tuloslaskelmat, rahoituslaskelmat ja investoinnit.

Liikelaitoksia ovat Tampereen Voimia, Tampereen Kaupunkiliikenne, Tampereen Vesi sekä Tampereen Infra. Muut taseyksiköt ovat Pirkanmaan pelastuslaitos ja Vahinkorahasto.

Tuloslaskelmaosa

Osassa osoitetaan tulorahoituksen riittävyys palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Tuloslaskelmalla osoitetaan kuinka kunnan tilikauden tulorahoitus riittää palvelutoiminnan jaksotettuihin menoihin, rahoitusmenoihin ja omaisuuden kulumista kuvaaviin suunnitelman mukaisiin poistoihin. Tuloslaskelmaosassa esitetään koko kaupungin yhdistetty tuloslaskelma. Osassa esitetään myös verotulot, valtionosuudet ja rahoituserät.

Investointiosa

Osassa esitetään investointien kustannusarviot ja niiden jaksottuminen investointimenoina suunnitteluvuosille sekä investointiin saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot. Investointilaskelma sisältää investointisuunnitelmat talousarvio- ja suunnitelmavuosille.

Rahoitusosa

Osassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat. Rahoituslaskelmassa esitetään käyttötalousosan sekä investointien tulojen ja menojen aiheuttama rahavirta (toiminnan ja investointien rahavirta). Lisäksi rahoituslaskelmaan merkitään antolainauksen, lainakannan ja oman pääoman muutokset sekä arvioidaan muut maksuvalmiuden muutokset (rahoituksen rahavirta). Rahoituslaskelman lopussa esitetään näiden rahavirtojen yhteenlaskettu muutos, joka kuvaa talousarvion vaikutusta kunnan maksuvalmiuteen vuoden aikana.

Talousarvion liitetiedoissa

asetetaan kaupunkikonsernin tytäryhtiöille ja -yhteisöille tavoitteet, jotka tuovat esiin pääomistajan tahdon. Lisäksi liitetiedoissa esitetään talousarvion tunnuslukuja taulukossa Täydentäviä tietoja.

Talousarvion sitovuus

Kaupunginvaltuusto määrittää, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kaupungin hallitusta ja muita kaupungin viranomaisia. Toimintamallin uudistamiseen liittyviä toimintoja ja niihin liittyviä määrärahoja voidaan siirtää talousarvion hyväksymisen jälkeen konsernijohtajan päätöksellä ja muutokset kohdennetaan palvelu- ja vuosisuunnitelmissa.

Talousarvion yleiset lähtökohdat

ovat kaupunkitasoisia sitovia toiminnan tavoitteita ja talousarvion sitovuusmäärittelyjä lukuun ottamatta informaatiota, jota ei ole tarkoitettu sitovaksi talousarvion osaksi.

Käyttötalous ja investoinnit yksiköittäin

osaan sisältyvät kaupunginvaltuustoon nähden sitovat erät on esitetty oheisessa

taulukossa. Lisäksi sitovia ovat myös toiminnan tavoitteet.

Asunto- ja kiinteistölautakunnan osalta valtuuston nähden sitovaa on talonrakennushankkeiden talousarviovuoden nettoinvestoinnit. Talonrakennushankkeitaistiset vuotuiset talousarviot ovat sitovia siten, että Asunto- ja kiinteistölautakunta voi perustellusta syystä hyväksyä uudisrakennushankkeissa 5 prosentin ylityksen ja peruskorjaus- ja perusparannushankkeissa 15 prosentin hankekohtaisen ylityksen talonrakennusinvestointien kokonaissumman rajoissa.

Laskelmaosassa

esitetään talousarviovuoden ja taloussuunnitelmavuosien koko kaupungin tulolaskelmat, investoinnit ja rahoituslaskelmat.

Valtuustoon nähden sitovia eriä ovat korkotulojen ja -menojen netto. Rahalaitoksista nostettavien pitkäaikaisten lainojen lisäys ei saa olla budjetoitua suurempi.

Konsernijohtajalla tai hänen määräämällään konsernihallinnon viranhaltijalla on oikeus ottaa vuoden 2018 mahdollisiin muutettuihin talousarvioihin sisältyvä lainamäärä, oikeus ottaa vuoden 2018 aikana lyhytaikaisia lainoja 60 milj. euron määrään saakka maksuvalmiuden turvaamiseksi, myöntää uusia konsernitililuottoja 30 milj. euroon asti sekä oikeus konvertoida ja maksaa ennen aikaisesti takaisin kaupungin taseeseen sisältyviä ottolainoja.

Muista osin laskelmaosa on informaatiota koko kaupungin yhteenlasketusta taloudesta ja se ei ole sitova talousarvion osa. Olennaisista poikkeamista on raportoitava valtuustolle.

TALOUSARVION SITOVUUSTASOT

KÄYTTÖTALOUSOSA JA INVESTOINNIT YKSIKÖITTÄIN (1.000 €)

KÄYTTÖTALOUS		TA 2018
Hyvinvoinnin palvelualue		
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	Toimintakate	-357 133
Sosiaali- ja terveyslautakunta	Toimintakate	-682 305
Elinvoiman ja kilpailukyyn palvelualue		
Elinvoima- ja osaamislautakunta		
Elinvoima- ja osaamislautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	Toimintakate	-62 844
Ammatillinen koulutus	Tilikauden tulos	-3 047
Hiedanranta	Toimintakate	-991
Keskusta	Toimintakate	-2 896
Smart Tampere	Toimintakate	-2 100
Työllisyyskokeilu	Toimintakate	-20 218
Asunto- ja kiinteistölautakunta		
Asunto- ja kiinteistölautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	Toimintakate	135 477
Hiedanranta	Toimintakate	-580
Kaupunkiympäristön palvelualue		
Yhdyskuntalautakunta		
Yhdyskuntalautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	Toimintakate	-24 192
Keskusta	Toimintakate	-600
Hiedanranta	Toimintakate	-460
Raitiotie	Toimintakate	-1 500
Joukkoliikennelautakunta	Toimintakate	-14 568

Konsernihallinto		TA 2018
ICT-kehittäminen	Toimintakate+bruttoinvestoinnit	-7 500
Konsernihallinto, muut	Toimintakate	-23 980
Yhteiset erät	Toimintakate	-118 159
Konsernipalveluysikkö Koppari	Toimintakate	0
Taseyksiköt		
Pirkanmaan pelastuslaitos	Liikelyläämä	
Liikelaitokset		
Tampereen Vesi Liikelaitos	Korvaus peruspääomasta	-10 500
Tampereen Infra Liikelaitos	Korvaus peruspääomasta	-890
Tampereen Voimia Liikelaitos	Korvaus peruspääomasta	-222
INVESTOINNIT		TA 2018
Hyvinvoinnin palvelualue		
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	Nettoinvestoinnit	-7 924
Sosiaali- ja terveyslautakunta	Nettoinvestoinnit	-1 528
Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualue		
Elinvoima- ja osaamislautakunta		
Ammatillinen koulutus	Nettoinvestoinnit	-2 100
Asunto- ja kiinteistölahtakunta		
Asunto- ja kiinteistölahtakunta	Nettoinvestoinnit	-13 040
(pl. erikseen sitovat erät)		
Talonrakennushankkeet (pl. Hiedanranta)	Nettoinvestoinnit	-49 580
Hiedanranta	Nettoinvestoinnit	-6 000
Keskusta	Nettoinvestoinnit	-11 900
Kaupunkiympäristön palvelualue		
Yhdyskuntalautakunta		
Yhdyskuntalautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	Nettoinvestoinnit	-60 576
Keskusta	Nettoinvestoinnit	-17 100
Hiedanranta	Nettoinvestoinnit	-500
Rantaväylän tunneli	Nettoinvestoinnit	-500
Joukkoliikennelautakunta	Nettoinvestoinnit	-1 200
Konsernihallinto		
Yhteiset erät	Nettoinvestoinnit	-15 402
Taseyksiköt		
Pirkanmaan pelastuslaitos	Investointien rahavirta	-1 650
Liikelaitokset		
Tampereen Vesi Liikelaitos	Nettoinvestoinnit	-23 000
Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos	Nettoinvestoinnit	-3 100
Tampereen Infra Liikelaitos	Nettoinvestoinnit	-900
Tampereen Voimia Liikelaitos	Nettoinvestoinnit	-487
LASKELMAOSA		TA 2018
Korkotuotot ja -kulut		-6 849
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		147 000

Tilivelvollisen valvontavastuu

Kaupunginvaltuusto vastaa kuntalain mukaisesti kaupungin toiminnasta ja taloudesta. Valtuuston tulee kuntalain mukaan päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Valtuuston hyväksymän Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -päätöksen mukaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukainen järjestäminen koskee kaikkia Tampereen kaupungin ja kaupunkikonserniin kuuluvia toimielimiä ja tilivelvollista johtoa sekä esimiehiä. Kuntalain mukaan kaupungin hallitus on velvollinen huolehtimaan kaupungin toiminnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Konsernijohto vastaa kuntalain mukaisesti konsernivalvonnan järjestämisestä.

Tilivelvollisella on vastuu johtamansa toiminnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä niiden jatkuvasta ylläpidosta ja tuloksellisuudesta. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kattavat kaupungin toiminnan, hallinnon ja talouden järjestämisen. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan tilaa ja tuloksellisuutta seurataan ja arvioidaan säännönmukaisesti talousarviovuoden aikana. Kuntalain mukaan kaupungin tilinpäätökseen kuuluvan toimintakertomuksen tulee sisältää

tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Hyvin toimiva hallinto- ja johtamistapa edellyttää, että siihen on sisällytetty sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelyt. Nämä yhdessä tuottavat kohtuullisen varmuuden tuloksellisesta ja tavoitteiden sekä lain- ja hyvän hallintotavan mukaisesta toiminnasta.

Kaupunginhallitus hyväksyy kaupungin toimintakertomukseen tulevan sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan selonteon sekä arvion merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä ja niiden hallinnasta. Lautaj- ja johtokunnat sekä kaupungin tytäryhteisöjen hallitukset hyväksyvät omilta vastuualueiltaan vastaavan selonteon sekä tiedot riskien hallinnasta.

Tilintarkastajan on kuntalain mukaan tarkastettava, onko kunnan ja kuntakonsernin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti. Tilintarkastajan on annettava valtuustolle kultakin tilikaudelta kertomus, jossa esitetään tarkastuksen tulokset. Kertomuksessa on myös esitettävä, onko tilinpäätös hyväksyttävä ja voidaan-ko toimielimen jäsenelle ja asianomaisen toimielimen tehtäväalueen johtavalle vi-

ranhaltijalle (tilivelvollinen) myöntää vastuuvapaus.

Kuntalain tarkoittamia tilivelvollisia ovat muun muassa kaupunginhallituksen jäsenet, lautakuntien jäsenet, johtokuntien jäsenet, toimikuntien jäsenet, kunnan muiden toimielinten jäsenet, pormestari, apulaispormestarit, konsernijohtaja, konserniohjausyksiköiden johtajat, palvelualueiden johtajat, palvelujohtajat, liikelaitosten johtajat, sekä johtosäännöissä määrätyt toimielinten esittelijät.

Kuntalain mukaan tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi, häneen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä.

Ylimmällä tilivelvollisella johdolla on erityinen vastuu ja velvoite toimia hyvän hallinto- ja johtamistavan sekä eettisten periaatteiden mukaisesti sekä puuttua toiminnassa ilmeneviin epäkohtiin. Johdolla on aktiivinen selonottovelvollisuus vastuullaan olevasta toiminnasta. Tilivelvollisuusaseman puuttuminen ei vapauta esimiestä alaisensa toiminnan valvontavastuusta.

HENKILÖSTÖ

Vuoden 2018 talousarviossa henkilöstömenot ovat 612,4 milj. euroa. Vuoden 2017 alkuperäisessä talousarviossa henkilöstömenot olivat 666,8 milj. euroa. Henkilöstömenot vähenevät vuoden 2017 talousarvioon nähden 54,4 milj. euroa (-8,2 %).

Vuoden 2017 tilinpäätösenennusteeseen nähden henkilöstömenot vähenevät 57,6 milj. euroa (-8,6 %) pääosin organisatoristen muutosten sekä talousarvioon sisältyvien talouden tasapainottamistoimenpiteiden vuoksi. Yksiköt ovat sisällyttäneet vuoden 2018 talousarvioihinsa kaupunginhallituksen edellyttämiä talouden tasapainottamistoimenpiteitä muuan muassa vähentämällä henkilöstömenoja ja henkilötyövuosia. Työnantajamaksujen yhteensä 0,95 prosenttiyksikön lasku vähentää kaupungin henkilöstömenoja noin 4,6 milj. euroa vuonna 2018.

Tampereen Tilakeskus Liikelaitos yhtiötetään liikkeenluovutuksella 1.1.2018. Tampereen kaupungin Hatanpään sairaalan sairaala- ja kuntoutuspalvelujen toiminnot (pois lukien Oriveden terveyskeskusvuodeosasto -palvelut, Hatanpään puistosairaalan psykiatrian palvelut ja Rauhaniemen sairaalan kuntoutuspalvelut) yhdistyvät Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymään kuuluvan Tampereen yliopistolliseen sairaalaan liikkeenluovutuksella 1.1.2018. Liikkeenluovutus koskee yli tuhatta henkilöä. Tampereen kaupungille jäävät toiminnot siirtyvät Avo- ja asumispalveluihin. Kaupungille jäävissä toiminnoissa työskentelee noin 400 henkilöä.

Sairaala- ja kuntoutuspalvelujen kuljetuspalvelut ja lähettitoiminta yhdistyvät liikkeenluovutuksella Tuomi Logistiikka Oy:öön. Sairaala- ja kuntoutuspalvelujen kardiologisen poliklinikkatoiminta yhdistyy liikkeenluovutuksella Tampereen yliopistollisen sairaalan Sydänkeskus Oy:öön. Siirtyvään kokonaisuuteen liittyviä konsernipalveluysiköissä tehtäviä tukipalveluita integroidaan osaksi Tays:n organisaatiota. Ilman edellä mainittujen organisatoristen muutosten vaikutusta palkkamenot kasvavat 8,5 milj. euroa (1,8 %).

Henkilösivukulujen arvioidaan vuonna 2018 olevan 21,03 prosenttia (2017 ennuste: 21,98 %). Suurin muutos vuoden 2017 ennusteeseen nähden on työttömyysvakuutusmaksun lasku 0,55 prosenttiyksiköllä. Eläkemenoperusteiset ja varhaiseläkemenoperusteiset maksut on budjetoitu aiheuttamisperusteisesti eivätkä ne sisälly henkilösivukuluprosentteihin.

Henkilösivukuluprosentit talousarviossa:

KuEL-maksu palkkaperusteinen 16,75 %
Sairausvakuutusmaksu 0,98 %
Työttömyysvakuutusmaksu 2,75 %
Tapaturmavakuutusmaksu 0,35 %
Vakuutuskassan kannatusmaksu 0,15 %
Ryhmähenkivakuutusmaksu 0,05 %
Yhteensä 21,03 %

Henkilötyövuosien määrä vuonna 2017 on yksiköiden ennusteiden mukaan 14 209 henkilötyövuotta. Vuonna 2018 suunniteltu henkilöstön määrä laskee 13 158 henkilötyövuoteen. Suunnitelma sisältää vakinaisen ja määräaikaisen henkilöstön. Palkkatuetun henkilöstön osuus on 220 henkilötyövuotta. Ilman organisatoristen muutosten vaikutusta henkilötyövuodet kasvavat 185 henkilötyövuotta. Eläkeikänsä saavuttaa vuosittain noin 250-300 henkilöä, mikä muun vaihtuvuuden lisäksi antaa mahdollisuuksia toiminnan uudelleenarviointiin ja tehtäväjärjestelyihin. Toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisilla ja kustannustehokkailla työaikatarkoituksilla voidaan vaikuttaa myös talouden tasapainottamiseen. Hallinnolliseen työhön käytettävän työajan ja resurssien määrää pyritään vähentämään edelleen muun muassa kehittämällä toimintatapoja ja investoimalla uuteen teknologiaan.

Hallituksen linjauksen mukaisesti tuleva sote- ja maakuntauudistus sai lisäaikaa siten, että uudistus tulee voimaan 1.1.2020. Rakennemuutos on aiheuttanut tarpeen tarkastella erityisesti kaupungin tuottamien tukipalveluiden asemointia mm. taloushallinnon, ruokahuollon sekä sote ict-palveluiden osalta ja ratkaisuja niihin haetaan

jo ennen maakuntaan siirtymistä. Laaja rakennemuutos tarjoaa mahdollisuuden kehittää käytäntöjä ja johtamista sote- ja maakuntauudistuksen myötä uudistuvassa kaupungissa ja sen toiminnoissa.

Palkitseminen ohjaa henkilöstöä toimimaan organisaation tavoitteiden mukaisesti. Palkitsemisen kokonaisuuteen sisältyvät rahallisen palkitsemisen lisäksi henkilöstöetuudet sekä muut työnantajan käytänteet ja toimintatavat. Palkitsemisessa painotetaan hyviä työsuorituksia sekä tuloksellisuutta. Olennainen osa esimiestyötä on henkilöstön työsuorituksen seuranta ja arviointi.

Tampereen uudessa strategiassa ja pormestariohjelmassa tavoitteena on parantaa henkilöstön työhyvinvointia ja vähentää sairauspoissaoloja. Vahvistamalla turvallisia ja terveellisiä työoloja ja -menetelmiä kaupungin työpaikoilla ennaltaehkäistään sairauspoissaoloja. Keskeistä tässä on vahvistaa osaamista ja kykyä fyysisten ja psyykkisten kuormitustekijöiden tunnistamisessa ja hallinnassa. Samalla kehitetään keinoja ja työkaluja, joilla varmistetaan varhaisen tuen toimintamallin toteutuminen.

Ketterä ja yhteisöllinen kaupunki edellyttää innostusta ja vahvasti eteenpäin pyrkivää asennetta sekä kykyä uudistua ja kehittää osaamista. Kaupungin kumppanuus- ja kehittämiskulttuuria vahvistamaan on luotu johtamisperiaatteet sekä henkilöstö kehittäjänä -periaatteet, joiden mukaisesti johtamista kehitetään ja henkilöstöä rohkaistaan oman työn ja palveluiden kehittämiseen.

HENKILÖSTÖMENOT JA HENKILÖTYÖVUODET 2017–2018

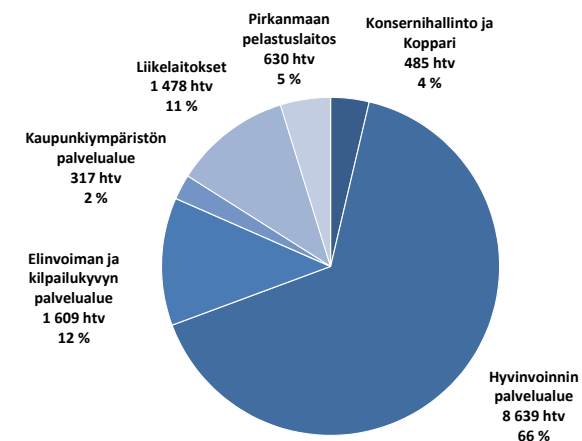
Henkilöstömenot ja palkalliset henkilötyövuodet (1 000 euroa ja htv)	Muutettu VS 2017		TA 2018	
	1 000 EUR	HTV	1 000 EUR	HTV
Konsernihallinto ja Konsernipalveluysikkö Koppari	31 550	502	33 224	485
Konsernihallinto	17 471	209	20 852	220
Konsernipalveluysikkö Koppari	14 079	293	12 372	265
Hyvinvoinnin palvelualue yhteensä	426 890	9 351	379 719	8 639
Avo- ja asumispalvelut	174 305	3 664	192 060	4 187
Sairaala- ja kuntoutuspalvelut	63 988	1 335	0	0
Kasvatus- ja opetuspalvelut	151 643	3 438	152 147	3 514
Kulttuuri ja vapaa-aikapalvelut	36 955	914	35 513	938
Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualue yhteensä	84 904	1 601	86 714	1 609
josta Ammatillinen koulutus	54 675	959	53 770	929
Lukiokoulutus	16 589	251	16 955	263
Työllisyyspalvelut *	9 576	324	11 099	332
Kaupunkiympäristön palvelualue	16 548	308	16 742	317
Liikelaikokset yhteensä	76 078	1 707	62 272	1 478
Tampereen Infra Liikelaitos	19 640	427	18 271	410
Tampereen Tilakeskus	11 987	231	0	0
Tampereen Voimia Liikelaitos	19 330	580	19 477	583
Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos	17 451	333	17 109	347
Tampereen Vesi Liikelaitos	7 670	137	7 415	138
Pirkanmaan Pelastuslaitos	34 589	626	33 680	630
Yhteensä	670 560	14 094	612 352	13 158

* Sisältää palkkatukityöllistettyjä 220 htv vuonna 2018

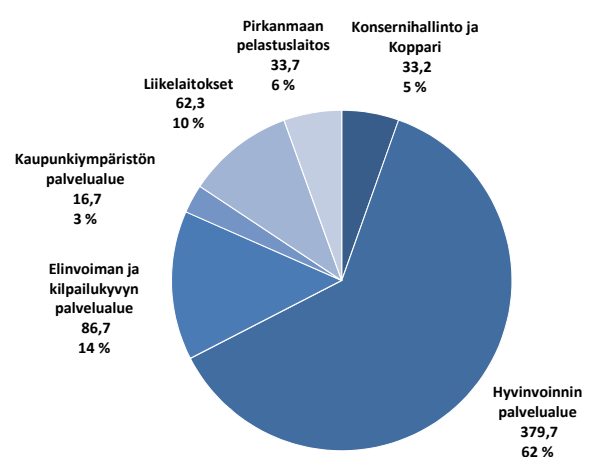
HENKILÖTYÖVUOSIEN (HTV) KEHITYS JA SUUNNITELMA 2018

	TP 2016	Enn 2017	TA 2018
Henkilötyövuodet	14 062	14 209	13 158

HENKILÖTYÖVUODET VUONNA 2018

HENKILÖSTÖMENOT VUONNA 2018, MILJ. EUROA

TAMPEREEN STRATEGIA 2030

Tampereen uusi strategia hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 13.11.2017.

Strategiaa on valmisteltu Lauri Lylyn pormestariohjelman 2018–2021 pohjal-

ta. Tampereen strategia ulottuu vuoteen 2030 asti. Se perustuu tunnistettuihin tulevaisuuden muutostekijöihin ja sisältää kaupungin kehittämisen pitkän aikavälin

tavoitteet. Vuoden 2018 talousarvio perustuu uuteen strategiaan.

Strategian rakenne ja keskeiset sisällöt

Strategiassa on määritelty kaupungille visio ja tavoiteltavat tulokset, jotka ilmaisevat, millainen Tampere on vuonna 2030, kun strategia on toteutunut. Strategiassa määritellään myös strategiset painopisteet, valtuustokauden tavoitteet ja mittarit, jotka kertovat, miten strategiaa toteutetaan ja miten strategian toteutumista seurataan. Lisäksi strategiassa määritellään sen toteuttamista tukevat kaupungin toimintatavat.

Tampereen strategian visio on: Tampere - Sinulle paras. Strategian toteutuessa vuonna 2030 Tampere on 300 000 asukkaan viihtyisä ja elävä kaupunki, joka on maailmalla tunnettu, kansainvälinen ja vahvasti verkottunut. Tampereella on ta-

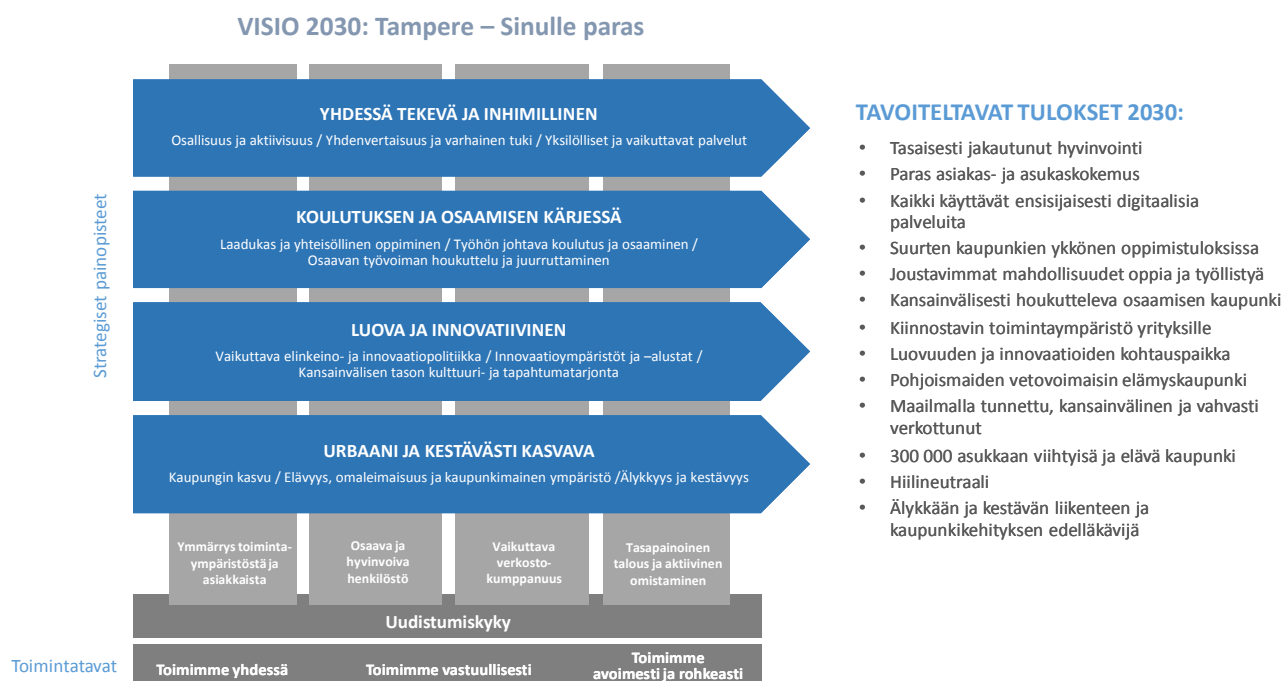
saisesti jakaantunut hyvinvointi, kaikki käyttävät ensisijaisesti digitaalisia palveluita ja Tampere on suurten kaupunkien ykkösen oppimistuloksissa. Tampere on myös kansainvälisesti houkutteleva osaamisen kaupunki ja tarjoaa kiinnostavan toimintaympäristön yrityksille. Strategian toteutuessa Tampere tunnetaan Pohjoismaiden vetovoimaisimpana elämäyskaupunkina, hiilineutraalina sekä älykkään ja kestävän liikenteen ja kaupunkikehityksen edelläkävijänä.

Strategian painopisteet jakaantuvat neljään kokonaisuuteen: yhdessä tekevä ja inhimillinen, koulutuksen ja osaamisen kärjessä, luova ja innovatiivinen sekä urbaani ja kestävästi kasvava. Kaupunkiorganisa-

tion uudistuminen mahdollistaa strategian toteuttamisen. Uudistumiskyky koostuu toimintaympäristön muutosten ja asiakkaiden tarpeiden ymmärtämisestä, osavasta ja hyvinvoivasta henkilöstöstä, vaikuttavasta verkostokumppanuudesta sekä tasapainoisesta taloudesta ja aktiivisesta omistamisesta. Strategian toteutumista tuetaan toimimalla yhdessä, vastuullisesti sekä avoimesti ja rohkeasti.

Strategiaa ja sen päivittämistarvetta arvioidaan vuosittain strategian toteutustiedon ja toimintaympäristön muutosten perusteella.

TAMPEREEN STRATEGIA 2030

Strateginen johtamisjärjestelmä

Strategia on ylin kaupungin toimintaa ohjaava asiakirja ja se luo pohjan kaupungin strategiselle johtamiselle ja kehittämiselle. Strategian sisältöjä tarkennetaan lautakuntien, johtokuntien ja konsernihallinnon palvelu- ja vuosisuunnitelmissa. Maankäytön suunnittelun osalta strategiaa konkretisoidaan valtuustokausittain päivitettävässä Tampereen kantakaupungin yleiskaavassa sekä Kestävä Tampere 2030 -tiekartassa. Tampereen kaupungissa on myös strategiaa täydentäviä erillisohjelmia ja -suunnitelmia, joiden sisältämät keskeiset toimintaa ohjaavat linjaukset ja tavoitteet sisällytetään muihin strategisen johtamisjärjestelmän asiakirjoihin.

Kaupunginhallituksen ohjauksessa toteutetaan kehitysohjelmia, jotka ovat keskeisiä välineitä merkittävien strategisten muutosten toteuttamiseen. Kehitysohjelmat ovat laajoja useita toimijoita yhdistäviä kokonaisuuksia, joihin liittyy myös merkittäviä taloudellisia panostuksia.

Strategia sisältää keskeiset viestit omistajapolitiikan ja henkilöstöpolitiikan osalta. Näitä tarkennetaan kaupunginvaltuuston hyväksymällä konserniohjeella ja omistajaohjauksen periaatteilla sekä kaupunginhallituksen hyväksymillä henkilöstöpolitiikan periaatteilla.

Strategian toteutumisessa korostuvat laaja yhteistyö sidosryhmien ja asukkai-

den kanssa sekä kaupunkikonsernin sisällä tavoitteiden asettaminen, vastuuttaminen ja seuraaminen. Talousarvion vuosittaiset toiminnan tavoitteet valitaan tukemaan strategian sisältöjä. Myös johtoryhmätyöskentely, johdon tuloskortit, tulos- ja kehityskeskustelut, palkitseminen sekä strategiaan perustuva kehittämistoiminta ovat välineitä strategian toteuttamisessa.

Vuoden 2018 toiminnan tavoitteet

Kuntalain tarkoittamat, valtuustoon nähdä sitovat toiminnan tavoitteet pohjautuvat strategian painopisteisiin ja valtuustokauden tavoitteisiin sekä pormestariohjelmaan. Sitovat toiminnan tavoitteet voidaan asettaa eri vuosina kohdistumaan strategian eri tavoitteille. Tavoitteita asetetaan ensisijaisesti toiminnan vaikuttavuudelle ja tuloksille.

Kaupunkiorganisaatiolle kohdistuvat toiminnan tavoitteet esitetään yhtenä

kokonaisuutena tässä luvussa. Kunkin tavoitteen kohdalle on merkitty tavoitteen toteuttamisesta vastuullinen taho.

Myös liikelaitoksille, Pirkanmaan pelastuslaitokselle sekä kaupungin tytäryhteisöille asetetut toiminnan tavoitteet toteuttavat kaupungin strategiaa. Tytäryhteisöjen omistajatavoitteet tuovat esiin pääomistajan tahdon sitomatta yhtiöitä juridisesti. Liikelaitoksille ja Pirkanmaan pelastuslaitokselle asetetut toiminnan

tavoitteet esitetään käyttötalousosassa. Liiteosassa esitetään toiminnan tavoitteet kaupunkikonsernin tytäryhtiöille ja -yhteisöille.

Toiminnan tavoitteista raportoidaan kaupunginvaltuustolle vähintään kaksi kertaa vuodessa. Toiminnan tavoitteiden raportointia kehitetään vuoden 2018 aikana osana laajempaa raportoinnin kehittämistä.

STRATEGISET PAINOPISTEET, VALTUUSTOKAUDEN TAVOITTEET JA VUOSITAVOITTEET

Yhdessä tekevä ja inhimillinen

Tavoiteltavat tulokset 2030:

- Tasaisesti jakautunut hyvinvointi
- Paras asiakas- ja asukaskokemus
- Kaikki käyttävät ensisijaisesti digitaalisia palveluita

Näihin panostamalla saavutamme tavoitteemme:

Osallisuus ja aktiivisuus

- Tampereella jokaisella on mahdollisuus osallistua, vaikuttaa, kohdata muita ihmisiä ja toteuttaa itseään. Kaupunki on alusta asukkaiden ja yhteisöjen aktiivisuudelle ja yhdessä tekemiselle.
- Tamperelaisia kannustetaan aktiiviseen, omaa ja yhteisöjen hyvinvointia edistävään toimintaan luomalla olosuhteita ja tarjoamalla omaehtoisuutta tukevaa tietoa ja ratkaisuja. Liikkumiselle ja kulttuurista nauttimiselle luodaan yhdenvertaisia mahdollisuuksia osana arkea.
- Kaupunki tukee yhteisöjen syntymistä ja toimintaa tarjoamalla niiden käyttöön tilaa, tietoa, neuvontaa ja ohjausta, verkostoja sekä uusia teknologioita ja toimintamalleja. Yhteisöjen aktiivisuutta tukemalla kaupunki mahdollistaa vapaaehtoista hoivaa ja vertaistukea, harrastamista ja matalan kynnyksen kaupunkikulttuuria sekä osaamisen, palvelujen ja tavaroiden jakamista.

Yhdenvertaisuus ja varhainen tuki

- Tampereella hyvinvointi kuuluu kaikille. Eri alueiden ja väestöryhmien välisiä hyvinvointieroja kavennetaan kohdentamalla tukea sitä tarvitseville jo ennen ongelmien syntymistä ja tarttumalla aktiivisesti yli sukupolvien jatkuvaan huono-osaisuuteen. Syrjäytymistä ehkäistään tarjoamalla mahdollisuus laadukkaaseen koulutukseen, mielekkääseen vapaa-aikaan, työhön, toimeentuloon ja asuntoon sekä toimiviin peruspalveluihin. Maahanmuuttajien integroitumista tuetaan elämän eri vaiheissa.
- Painopistettä siirretään edelleen korjaavista palveluista ennaltaehkäisevään toimintaan, varhaiseen tukeen sekä ennakoihiin ja kotiin vietäviin palveluihin. Tavoitteena on muun muassa vähentää lastensuojelun tarvetta. Erityistä huomiota kiinnitetään paljon palveluja käyttävien ryhmien tunnistamiseen ja näiden tarpeisiin vastaamiseen. Sosiaali- ja terveyspalvelujen rakennemuutosta jatketaan. Esteettömyyttä edistetään kaikessa toiminnassa.
- Hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden edistäminen on myös turvallisuuden edistämistä. Kaupunkiturvallisuutta ja turvallisuusvalmiutta kehitetään suunnitelmallisesti.

Yksilölliset ja vaikuttavat palvelut

- Palvelujen lähtökohtana on ymmärrys asiakkaan kokonaistilanteesta ja yksilöllisten ratkaisujen löytäminen haluttujen vaikutusten aikaansaamiseksi. Palveluja kehitetään yhdessä käyttäjien, asukkaiden ja kumppanien kanssa kokeilemalla, oppeja jakamalla ja mahdollisuuksista viestimällä.
- Palvelujen sujuvuus ja asiakkaan näkökulmasta yhtenäinen ja vaikuttava palvelukokemus varmistetaan kehittämällä palveluketjuja ja eri palveluntuottajien välisiä yhdyspintoja. Henkilöstön vaihtuessa tai asiakkaan siirtyessä palvelusta toiseen kiinnitetään erityistä huomiota tiedon vaihtoon ja hyvän asiakassuhteen jatkuvuuteen. Sote- ja maakunt uudistus toteutetaan hallitusti tamperelaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus ja laatu turvaten.
- Uutta teknologiaa hyödyntämällä parannetaan palvelujen saavutettavuutta, vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta. Palvelujen käyttöä ohjataan digitaaliseen kanavaan siten, että vuonna 2025 Tampereella kaikki käyttävät ensisijaisesti digitaalisia palveluita. Digitaalisten palvelujen helppokäyttöisyys, toimintavarmuus ja turvallisuus varmistetaan.
- Palveluverkkoa kehitetään kasvavan kaupungin tarpeisiin yhdessä maakunnan ja muiden toimijoiden kanssa. Palveluverkon kehittäminen perustuu erityisesti digitaalisessa kanavassa olevien palvelujen osuuden kasvattamiseen.

VALTUUSTOKAUDEN TAVOITTEET JA VUOSITAVOITTEET

Tavoite 2018 - 2021	Mittarit	Nro	Sitova toiminnan tavoite 2018	Vastuutaho
Alueiden väliset hyvinvointierot ovat kaventuneet	Alueprofiilit (mm. köyhyys, koulutustaso, työttömyys) Lasten hyvinvoinnin alueellinen tarkastelu	1	Perusopetuksen joustavan alueellisen resursoinnin malli on valmis	Sivistys- ja kulttuurilautakunta
		2	Hyvinvointikeskus- ja lähitori-toiminta on lisääntynyt (mm. Tesoman hyvinvointikeskus ja Hervannan hyvinvointikortteli)	Sivistys- ja kulttuurilautakunta Sosiaali- ja terveyslautakunta
Turvallisuus on parantunut ja turvallisuuden tunne on vahvistunut	Katuturvallisuusindeksi Turvallisuuskysely (sis. koettu turvallisuus) Väkivallan tai uhkailun kohteeksi joutuneiden osuus (ATH)* Koulukiusaaminen (kouluterveyskysely) Alkoholia liikaa käyttävien osuus (ATH)		Ei sitovaa vuositavoitetta 2018 ****	
Yhteisöllinen toiminta ja osallistuminen ovat lisääntyneet	Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (ATH, kouluterveyskysely) Harrastaminen (kouluterveyskysely, LTH**, ATH) Aktiivinen osallistuminen (ATH) Äänestysaktiivisuus Alueverkostojen osallistujamäärät ja osallistujien kokemus vaikuttamismahdollisuuksistaan		Ei sitovaa vuositavoitetta 2018 ****	
Tamperelaisten fyysinen aktiivisuus on lisääntynyt	Aikuisväestön vapaa-ajan liikkuminen (ATH) Koululaisten vapaa-ajan liikkuminen (kouluterveyskysely) Opetushallituksen MOVE-mittaristo	3	Koululaisten fyysinen toimintakyky on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna	Sivistys- ja kulttuurilautakunta
Maahanmuuttajien integroituminen on vahvistunut	Maahanmuuttajien työllisyysaste Maahanmuuttajien yrittäjyys Maahanmuuttajien negatiiviset keskeytykset toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa Vieraskieliset työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat	4	Maahanmuuttajien työllisyys on parantunut vuoteen 2017 verrattuna	Elinvoima- ja osaamislautakunta Konsernihallinto
Palvelujen painopistettä on siirretty ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä kotiin vietäviin palveluihin	Kotona, tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa asuvien ikäihmisten määrä Erikoissairaanhoidon kustannukset per asukas Kaupungin toiminta kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi (TEAvisari)***	5	Ikäihmisistä 92 % asuu kotona, 6 % tehostetussa palveluasumisessa ja 2 % pitkäaikaisessa laitoshoidossa	Sosiaali- ja terveyslautakunta
	Lastensuojelun asiakkaiden kokonaismäärä	6	Lastensuojelun asiakkaiden osuus väestöstä on enintään 5,9 %	Sosiaali- ja terveyslautakunta
	Pitkäaikaisasunnottomien määrä	7	Pitkäaikaisasunnottomien määrä on vähentynyt vuoteen 2017 verrattuna	Sosiaali- ja terveyslautakunta
Tyytyväisyys palveluihin ja niiden saatavuuteen on parantunut	Tyytyväisyys palveluihin ja niiden saatavuuteen	8	Rakennuslupaprosessin keskimääräinen kesto on lyhentynyt 2 kuukauteen	Yhdyskuntalautakunta
Asiakaskokemus kaupungin palveluissa on parantunut	Asiakaskokemus kaupungin palveluissa		Ei sitovaa vuositavoitetta 2018 ****	
Valtaosa asioinnista on mahdollista tehdä digitaalisessa kanavassa ja digitaalisten palvelujen käyttö on lisääntynyt	Digitaalisten palvelujen määrä suhteessa palvelujen kokonaismäärään Digitaalisten palvelujen käyttöaste Digitaalisten palvelujen käyttäjien tyytyväisyys	9	Maankäytön kokonaisprosessin digitalisoimiseen tähtäävä kilpailutus on toteutettu ja digitalisointi on käynnistynyt	Yhdyskuntalautakunta Konsernihallinto
		10	Digitaalisten palvelujen kasvanut käyttöaste sosiaali- ja terveyspalveluissa on vähentänyt vastaanottotyön ja puhelintyön tarvetta	Sosiaali- ja terveyslautakunta

*ATH = Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus

** LTH = Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut -tutkimus

*** TEAvisari = kuvaa kunnan terveydenedistämisasiivisuutta

**** Valtuustokauden tavoitteen kehittymistä seurataan vuosittain strategiassa määritellyn mittariston kautta. Konkreettiset toimenpiteet asetetaan palvelu- ja vuosisuunnitelmissa.

Koulutuksen ja osaamisen kärjessä

Tavoiteltavat tulokset 2030:

- Suurten kaupunkien ykkönen oppimistuloksissa
- Joustavimmat mahdollisuudet oppia ja työllistyä
- Kansainvälisesti houkutteleva osaamisen kaupunki

Näihin panostamalla saavutamme tavoitteemme:

Laadukas ja yhteisöllinen oppiminen

- Tampereella on mahdollisuus kouluttautua ja sivistyä monipuolisilla ja erilaisilla opintopoluilla. Jokaisen oppilaan yksilöllistä kehittymistä tuetaan, uteliaisuutta ruokitaan ja taitoja vahvistetaan.
- Jokaisella tamperelaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet oppia paikasta ja ajasta riippumatta. Tampereella kehitetään edelläkävijänä, ennakoluultomasti ja tutkimustietoa hyödyntäen digitaalisia oppimisympäristöjä kaikilla koulutusasteilla. Digitaalisten taitojen ja niiden käyttämisen kehittymistä jokaisen kansalaistaidoksi edistetään.
- Opintopolkuja sujuvoitetaan ja tuetaan. Oppimiselle taataan terveelliset ja turvalliset olosuhteet.

Työhön johtava koulutus ja osaaminen

- Koulutusta kehitetään vastaamaan ennakoivasti ja joustavasti työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin. Yrittäjyyttä vahvistetaan ja tuetaan kaikilla koulutusasteilla.
- Opintojen työelämälähtöisyyttä, joustavuutta ja työpaikalla tapahtuvaa oppimista lisätään. Opintojen loppuunsaattamista tuetaan riittävällä oppimisen tuella ja ohjauksella.
- Osaamisen kehittyminen mahdollistetaan elämän eri vaiheissa. Siirtymisiä koulutuksen ja työelämän välillä joustavoitetaan elämänsäkaaren mittaisen oppimisen vahvistamiseksi. Koulutus rakentuu yhä vahvemmin erilaisista moduuleista, joita yhdistelemällä jokaiselle on räätälöitävissä omaan elämäntilanteeseen sopiva kokonaisuus.
- Yritys-, osaamis- ja työllisyyspalveluista luodaan saumaton ja joustava palvelukokonaisuus, millä edistetään uusien työpaikkojen syntyä ja työllistymistä.

Osaavan työvoiman houkuttelu ja juurruttaminen

- Kaupungin vetovoimaa kansainvälisesti houkuttelevana ja Suomen suosituimpana opiskelukaupunkina vahvistetaan. Kaupungin tunnettuutta ja vetovoimaa merkittävänä opiskelu- ja innovaatiokaupunkina lisätään tiivistämällä yhteistyötä oppi- ja tutkimuslaitosten sekä elinkeinoelämän kanssa.
- Kaupunki on mukana kehittämässä uudesta Tampereen yliopistosta kansainvälisesti tunnettua, vetovoimaista ja verkostoitunutta yliopistoa.
- Tampere on houkutteleva paikka jäädä töihin opintojen jälkeen. Korkeakouluopiskelijoiden alueellista työllistymistä parannetaan. Myös vieraskielisten tutkinto-opiskelijoiden työelämäyhteyksiä ja työllistymismahdollisuuksia edistetään.
- Maahanmuuttajien työelämäyhteyksiä vahvistetaan ja heidän osaamistaan sekä kieli- ja kulttuuripotentialiaan hyödynnetään koko yhteisön elinvoiman kehittämisessä. Tampereella tarjotaan monipuolista ja laadukasta kieli- ja kulttuurikoulutusta eri ikäisille ja eri elämäntilanteissa oleville maahanmuuttajille. Vieraili kielillä tarjottavien kaupungin palvelujen määrää pyritään lisäämään.

VALTUUSTOKAUDEN TAVOITTEET JA VUOSITAVOITTEET

Tavoite 2018 - 2021	Mittarit	Nro	Sitova toiminnan tavoite 2018	Vastuutaho
Koulutuksen vaikuttavuus on parantunut	Valtakunnalliset oppimistulosten vertailut suurten kaupunkien kesken	11	Tampereen oppimistulokset ovat suurten kaupunkien keskiarvoa paremmat	Sivistys- ja kulttuurilautakunta
Jokaiselle nuorelle on varmistettu koulutus- ja työllistymispolku	Peruskoulun päättäneiden nuorten sijoittuminen koulutukseen Nuorten koulutusaste/-taso Negatiiviset keskeytykset eri koulutusasteilla Vastavalmistuneiden sijoittuminen 2 vuotta valmistumisen jälkeen Työelämässä suoritettujen tutkintojen määrä Oppisopimuskoulutuksen määrä Työssä, koulutuksessa tai työllistymistä edistävissä toimenpiteissä olevien nuorten määrä	12	Toisen asteen koulutuksen negatiivisten keskeyttämisten määrä on vähentynyt vuoteen 2017 verrattuna	Elinvoima- ja osaamislautakunta
		13	Toisen asteen ammatillisen koulutuksen suorittamisen jälkeen työttömäksi jääneiden määrä on vähentynyt	Elinvoima- ja osaamislautakunta Konsernihallinto
Työttömyys on alentunut maan keskiarvon tasolle ja erityistä tukea tarvitsevien työllistymisedellytykset ovat parantuneet	Työttömyysaste (maan keskiarvoon verrattuna) Nuorten työttömyysaste/työttömien määrä (alle 25v. ja 25-29v.) Pitkäaikaistyöttömien määrä ja vaikeasti työllistyvien määrä Ulkomaalaistaustaisten työttömyysaste Palvelujen piirissä olevien työllistymisedellytykset Jatkopoluttuneiden määrä osallisuutta vahvistavassa kuntouttavassa työtoiminnassa	14	Erityistä tukea tarvitsevien työllistymisedellytykset ovat parantuneet	Sosiaali- ja terveyslautakunta Elinvoima- ja osaamislautakunta Konsernihallinto
		15	Työmarkkinatuen kuntaosuus on pienentynyt 5 milj. euroa	Elinvoima- ja osaamislautakunta Konsernihallinto
Työllisyysaste on kasvanut	Työllisyysaste		Ei sitovaa vuositavoitetta 2018 ****	
Tampereen vetovoima opiskelija- ja inno-vaatiokaupunkina on vahvistunut	Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat oppilaitoksissa (% kaikista opiskelijoista) Yliopiston ensisijaiset hakijat / aloituspaikat Ulkomaalaisen opetus- ja tutkimushenkilöstön vierailumäärät (keston mukaan) Vastavalmistuneiden ja ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden alueellinen sijoittuminen Tampereen sijoittuminen Suositelluin opiskelukaupunki -tutkimuksessa (Taloustutkimus)	16	Tampere on vuonna 2018 Suomen suositelluin opiskelukaupunki	Elinvoima- ja osaamislautakunta

**** Valtuustokauden tavoitteen kehittymistä seurataan vuosittain strategiassa määritellyn mittariston kautta. Konkreettiset toimenpiteet asetetaan palvelu- ja vuosisuunnitelmissa.

Luova ja innovatiivinen

Tavoiteltavat tulokset 2030:

- Kiinnostavin toimintaympäristö yrityksille
- Luovuuden ja innovaatioiden kohtauspaikka
- Pohjoismaiden vetovoimaisin elämyskaupunki

Näihin panostamalla saavutamme tavoitteemme:

Vaikuttava elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

- Eri toimijoiden yhteistyötä vahvistavalla elinkeino- ja innovaatiopolitiikalla edistetään elinkeinorakenteen ja teollisuuden uudistumista sekä uusien toimialojen kasvua. Uudistuminen pohjautuu uusien teknologioiden sekä alueen toimijoiden yhteistyöstä nousevan monialaisen osaamisen hyödyntämiseen.
- Alueen kärkitoimialoja ovat valmistava teollisuus, ICT sekä terveys ja hyvinvointi. Nouseviin toimialoihin kuuluvat clean tech, kävijä- ja elämystalous sekä luovat alat.
- Tampereen kaupunkiseudulla turvataan parhaat edellytykset yritysten synnylle, kasvulle, kansainvälistymiselle ja uusien yritysten sijoittumiselle. Kaupunki edistää alueellaan jo nyt toimivien yritysten ja työpaikkojen säilymistä.
- Alueen yritysmyönteisyyttä vahvistetaan. Asiakaslähtöisillä ja sujuvilla yrityspalveluilla sekä joustavalla maa- ja tonttipolitiikalla varmistetaan yritysten toimintaedellytykset. Kaupungin kaikessa päätöksenteossa otetaan huomioon yritys- ja työllisyysvaikutukset. Kaupunki tukee hankintapolitiikallaan pieniä ja paikallisia yrityksiä sekä nuorten työllistymistä.
- Tampereen saavutettavuutta kansallisesti ja kansainvälisesti vahvistetaan. Kaupunki edistää aktiivisesti lisäraiteen rakentamista ja nopeiden junavuorojen määrän lisäämistä Tampereen ja Helsingin välillä. Pietari-ratayhteyttä sujuvoitetaan ja lähijunaliikennettä kehitetään. Tampere-Pirkkalan asemaa kansainvälisenä lentokenttänä vahvistetaan.

Innovaatioympäristöt ja -alustat

- Kaupunki toimii aktiivisesti koko kaupunkiyhteisön luovuutta ja teknologiaa yhdistävien innovaatioiden mahdollistajana. Tampereella edistetään tekoälyn ja robotiikan soveltamista ja hyödyntämistä kaupungin hyvinvoinnin rakentamisessa.
- Kaupunki avaa omaa toimintaansa, kehityshankkeitaan ja haasteitaan yrityksille ja yhteisöille uusien liiketoimintamahdollisuuksien synnyttämiseksi. Tampere on älykäs datan hyödyntäjä ja datasta syntyvien innovaatioiden mahdollistaja. Koko kaupunki toimii uusien ratkaisujen kokeilu- ja kehitysalustana.
- Kaupunki toimii monialaisen osaamisen aktiivisena verkottajana. Yhteistyö yritysten, asukkaiden, yhteisöjen ja kaupungin välillä on tiivistä ja tuottaa toimintaan osallistuville lisäarvoa. Yhdistyneen Tampereen yliopiston rooli korkeatasoisena ja monitieteisenä innovaatioiden kasvualustana on merkittävä.

Kansainvälisen tason kulttuuri- ja tapahtumatarjonta

- Tampereen kansainvälistä tunnettuutta vetovoimaisena kulttuuri-, tapahtuma- ja urheilukaupunkina vahvistetaan.
- Tampere investoi tulevaisuuden kulttuurikaupunkiin kansainvälisen vetovoiman lisäämiseksi sekä kaupungin ja kaupunkilaisten identiteetin vahvistamiseksi. Uusia kulttuuri- ja urheilutapahtumia hankitaan kaupunkiin kunnianhimoisesti.
- Kaupunki toimii aktiivisesti alueen kaupunki- ja matkailumarkkinoinnissa, matkailutarjonnan kehittämisessä sekä alueen toimijoiden yhteistyön vauhdittamisessa. Kaupungin merkittävät hankkeet ja investoinnit vahvistavat alueen tunnettuutta ja vetovoimaa. Kaupungin kulttuuri- ja tapahtumatarjonta, luonnon monimuotoisuus ja turvallinen elinympäristö muodostavat kansainvälisesti kiinnostavan matkailukokonaisuuden. Tampereen (mm. Teisko) ja sen lähialueiden matkailua kehitetään yhteistyössä muiden kuntien ja elinkeinoelämän kanssa.

VALTUUSTOKAUDEN TAVOITTEET JA VUOSITAVOITTEET

Tavoite 2018 - 2021	Mittarit	Nro	Sitova toiminnan tavoite 2018	Vastuutaho
Vaikuttavalla elinkeinopoliitiikalla on edistetty yritysten syntyä, kasvua, kansainvälistymistä ja alueelle sijoittumista	Uusien yritysten määrän kehitys Start-up -yritysten määrä Kasvuyritysten määrä Työpaikkojen määrä Sijoitus yritysypäristövertailuissa (Suomen yrittäjät ja Elinkeinoelämän keskusliitto)	17	Alueella toimivien start-up -yritysten määrä on kasvanut	Elinvoima- ja osaamislautakunta
		18	Tampereen sijoittuminen Suomen yrittäjien elinkeinopoliittisessa mittaristossa on noussut yli valtakunnallisen keskiarvon (2016: Suomi 6,7; Tre 6,4)	Elinvoima- ja osaamislautakunta
Kärkitoimialojen uudistuminen ja nousevien toimialojen kasvu on vahvistunut	Yritysten liikevaihdon kehitys toimialoitain		Ei sitovaa vuositavoitetta 2018 ****	
Yritystonttitarjonnalla on vastattu kasvavan kaupunkiseudun tarpeisiin	Luovutettujen yritystonttien määrä (k-m²)	19	Yritystontteja on luovutettu 50.000 k-m²	Asunto- ja kiinteistölahtakunta
Alueen innovaatiotoiminta on vahvistunut	Riskirahoituksen määrä Patentit ja tuotemerkit Innovaatioalustoilla toimivien yritysten määrä Tampereelle kohdistuneet tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopanosukset	20	Innovaatioalustoilla toimivien yritysten määrä on kasvanut	Elinvoima- ja osaamislautakunta
		21	Smart Tampere -ohjelmassa on käynnissä viisi vaikuttavaa liiketoimintaratkaisua, jotka toteutetaan yhteistyössä eri osapuolten kanssa	Konsernihallinto
Tampereen vetovoima kansainvälisen tason kulttuuri-, matkailu-, kongressi-, tapahtuma- ja urheilukaupunkina on vahvistunut	Kotimaisten majoitusyöpymisten määrä Ulkomaalaisten majoitusyöpymisten määrä Kansainväliset kongressit ja kongressimatkailijoiden määrä Kävijämäärät keskeisissä kohteissa: Sara Hildénin taidemuseo, Tampereen taidemuseo, Muumimuseo, Museokeskus Vapriikki, Tampereen Työväen Teatteri, Tampereen Teatteri, Tampere Filharmonia, Särkänniemi, Tampereen Musiikkijuhlat, Tampereen Teatterikesä, Tampereen elokuvajuhlat, kirjastot Sijoittuminen kaupunkien matkailua vertailevissa tutkimuksissa Viestinnän onnistuminen (PR-barometri)	22	Tampereella yöpyneiden ulkomaalaisten matkailijoiden määrä on kasvanut 5 prosenttia	Elinvoima- ja osaamislautakunta
		23	Kävijämäärät keskeisissä kohteissa ovat kasvaneet	Sivistys- ja kulttuurilautakunta Elinvoima- ja osaamislautakunta
		24	Tampereella järjestettyjen kansallisen ja kansainvälisen tason tapahtumien määrä on kasvanut	Sivistys- ja kulttuurilautakunta Elinvoima- ja osaamislautakunta
Tampereen hakemus vuoden 2016 Euroopan kulttuuripääkaupungiksi on edennyt ensimmäisestä vaiheesta hakuprosessin toiseen vaiheeseen	Hakemuksen eteneminen		Ei sitovaa vuositavoitetta 2018 ****	
Tampereen kansainvälinen tunnettuus ja vetovoima ovat vahvistuneet	Kansainväliset tunnettuustutkimukset		Ei sitovaa vuositavoitetta 2018 ****	
Tampereen kansallinen ja kansainvälinen saavutettavuus on parantunut	Lentomatkustajien määrät (kotimaa ja kv) Kansainvälisten lentoyhteyksien määrät Edunvalvontatilanne	25	Tampere-Pirkkalan lentoliikenteen matkustajamäärät ovat kasvaneet 5%	Elinvoima- ja osaamislautakunta

**** Valtuustokauden tavoitteen kehittymistä seurataan vuosittain strategiassa määritellyn mittariston kautta. Konkreettiset toimenpiteet asetetaan palvelu- ja vuosisuunnitelmissa.

Urbaani ja kestävästi kasvava

Tavoiteltavat tulokset 2030:

- 300 000 asukkaan viihtyisä ja elävä kaupunki
- Hiilineutraali
- Älykkään ja kestävä liikenteen ja kaupunkikehityksen edelläkävijä

Näihin panostamalla saavutamme tavoitteemme:

Kaupungin kasvu

- Kaupungin tavoitteena on kasvaa vuosittain keskimäärin noin 3 000 uudella asukkaalla. Maankäyttöä, asumista, liikennettä, palveluja, taloutta ja investointeja tarkastellaan kasvutavoitteen suhteen kokonaisuutena.
- Yhdyskuntarakennetta tiivistetään ja kasvua suunnataan ensisijaisesti joukkoliikennevyöhykkeelle ja aluekeskuksiin. Raitiotietä kehitetään kaupungin liikennejärjestelmän runkona.

Elävyys, omaleimaisuus ja kaupunkimainen ympäristö

- Tampereella on vetovoimainen ja elävä keskusta sekä omaleimaiset aluekeskukset. Keskustaa ja aluekeskuksia kehitetään monipuolisina asumisen, vapaa-ajan, palvelujen ja yrittämisen paikkoina. Kaupunki tunnetaan sen rakennetusta kulttuuriympäristöstä ja teollisuushistoriasta. Asuin- ja elinympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon alueiden viihtyisyys, omaleimaisuus ja turvallisuus.
- Ydinkeskustan on oltava saavutettavissa kaikilla kulkumuodoilla kävelystä yksityisautoihin. Ydinkeskustaan ja aluekeskuksiin luodaan viihtyisää kaupunkiympäristöä kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä edistämällä sekä niiden houkuttelevuutta vahvistamalla. Kävelypainotteisuutta voidaan lisätä, kun pysäköinti siirretään maan alle ja pysäköintilaitoksiin. Sähköautojen latausverkoston rakentamista edistetään.
- Laadukkailla ja monipuolisilla viheralueilla ja -verkostoilla sekä vesistöjen kestävällä hyödyntämisellä vahvistetaan kaupunkilaisten viihtyisyyttä ja kaupungin vetovoimaa.
- Kaupunkia suunnitellaan siten, että kaupunkimainen asuminen on hyvä vaihtoehto kaikissa elämäntilanteissa. Yhteisöllisen asumisen kehittymiselle luodaan edellytyksiä. Kaupunkiseudulla on monipuolista ja monimuotoista asutusta sekä houkuttelevia asuinympäristöjä. Kohtuuhintaisia asuntoja ja asumispalveluja on riittävästi.

Älykkyys ja kestävyys

- Tampere on hiilineutraali vuonna 2030. Tavoite saavutetaan yhteistyössä tytäryhtiöiden, sidosryhmien, yritysten ja asukkaiden kanssa. Tavoite otetaan huomioon kaikessa kaupungin toiminnassa, hankinnoissa ja investoinneissa. Kestävästi kasvava kaupunki arvostaa luontoa, säästää luonnonvaroja ja vähentää päästöjä.
- Tampere tunnetaan omaleimaisista, kestävä elämäntapaa ja osallisuutta vahvistavista alueista. Alueiden rakentamista edistetään älykkäällä kaupunkikehityksellä, jossa koko kaupunkiyhteisö luo sujuvan arjen ja kestävä asuminen ratkaisuja yhdessä. Alueita hyödynnetään myös uusien ratkaisujen kokeilu- ja kehitysalustoina.
- Kaupunki kehittää älyliikennettä sekä liikkumisen uusia palveluja ja toimivia matkaketjuja. Yrityksille luodaan edellytyksiä ja kehitysalustoja uusien palvelujen luomiseksi.

VALTUUSTOKAUDEN TAVOITTEET JA VUOSITAVOITTEET

Tavoite 2018 - 2021	Mittarit	Nro	Sitova toiminnan tavoite 2018	Vastuutaho
Tampereen väkiluku on kasvanut keskimäärin 3 000 asukkaalla vuodessa	Väkiluvun kasvu (nettokasvu)		Ei sitovaa vuositavoitetta 2018 ****	
Kaupungin kestävä kasvua on vahvistettu kaavoittamalla 80 prosenttia asuinkeuhkosalasta joukkoliikennevyöhykkeille ja aluekeskuksiin	Yleiskaavan 2040 mukaisiin aluekeskuksiin ja joukkoliikennevyöhykkeille valtuustokaudella vahvistuvien asemakaavojen asuinkeuhkosalan osuus	26	80 % asemakaavoitetusta asuinkeuhkosalasta sijoittuu joukkoliikennevyöhykkeille ja aluekeskuksiin	Yhdyskuntalautakunta
Hiilidioksidipäästöjen määrä on vähentynyt Kestävä Tampere 2030 - tiekartan toimenpitein 40 prosenttia vuoden 1990 tasosta valtuustokauden loppuun mennessä	CO ₂ -päästöjen määrä CO ₂ -päästöt / asukas	27	Kestävä Tampere 2030 -tiekartan vuoteen 2020 mennessä käynnistyvistä toimenpiteistä on vuonna 2018 käynnissä tai valmistunut 30 %	Yhdyskuntalautakunta
Energiankulutus on vähentynyt energiatehokkuussopimuksen (2017 - 2025) mukaisesti 7,5 prosenttia	Energiakulutustiedot	28	Energiankulutus on vähentynyt energiatehokkuussopimuksen mukaisesti 1 prosentin	Yhdyskuntalautakunta
Keskustan elinvoima on vahvistunut	Keskustan elinvoimaaindeksi Keskustan asukasluvu Keskustan työpaikkamäärä Maanalaisten pysäköintipaikkojen määrä	29	Viiden tähden keskustan kehittämisohjelmalle määritellyt keskeiset toimenpiteet ovat edenneet suunnitellusti	Konsernihallinto
Kestävien liikkumismuotojen (kävely, pyöräily ja joukkoliikenne) kulkutapaosuus on noussut valtuustokauden loppuun mennessä 58 prosenttiin (2012=54 %)	Joukkoliikenteen matkustajamäärän kehitys Matkamäärä / asukas (Tampere)	30	Joukkoliikenteen matkustajamäärä on kasvanut 4 prosenttia	Kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta
	Pyöräilijöiden määrät laskentapisteissä	31	Pyöräilymäärät ovat kasvaneet 2 prosenttia	Yhdyskuntalautakunta
Kaupungissa on houkuttelevaa ja monipuolista asutokantaa sekä kasvun edellyttämää kysyntää vastaavasti kohtuuhintaisia vuokra- ja opiskelijasuuntoja	Valmistuneet asunnot (kpl) Asuntotuotanto talotyypeittäin ja hallintomuodot Valmistuneet opiskelija-asunnot MAL 3 -sopimuksen mukainen käynnistynyt kohtuuhintainen vuokra-asuntotuotanto (kpl) Vuokrataso (vapaaehtoinen ja ARA)	32	570 kohtuuhintaisen vuokra-asunnon rakentaminen on käynnistynyt MAL 3 -sopimuksen tavoitteiden mukaisesti	Asunto- ja kiinteistölautakunta
		33	Asuinrakentamisen rakennusoi-keutta on asetettu haettavaksi 80 000 ke-m2	Asunto- ja kiinteistölautakunta
Kaupallinen raitiotieliikenne ensimmäisellä reitillä on aloitettu onnistuneesti	Raitiotieliikenteen käynnistyminen	34	Raitiotien osan 1 toteutus on edennyt tavoitellun aikataulun mukaisesti	Yhdyskuntalautakunta Konsernihallinto
Raitiotien rakentaminen keskustasta Lentävänniemeeseen on käynnistynyt	Raitiotien rakentamisen käynnistyminen	35	Raitiotiehankkeen läntisen osan kehitysvaihe on käynnistynyt ja raitiotien reitti Pyynikintorilta Hiedanrantaan on päätetty	Yhdyskunta lautakunta Konsernihallinto
Hiedanrannan älykkään ja kestävä uuden kaupunginosan toteuttaminen on käynnistynyt	Ensimmäisen asemakaavan valmistuminen Alueen rantatäytön ensimmäisen vaiheen valmistuminen	36	Hiedanrannan suunnittelukilpailun pohjalta laadittu alueen yleissuunnitelma on valmis ja ensimmäisten asemakaavojen laatiminen on aloitettu	Konsernihallinto
		37	Yhdistyvän Tampereen yliopiston toiminta on käynnistynyt Hiedanrannassa	Konsernihallinto

**** Valtuustokauden tavoitteen kehittymistä seurataan vuosittain strategiassa määritellyn mittariston kautta. Konkreettiset toimenpiteet asetetaan palvelu- ja vuosisuunnitelmissa.

Uudistumiskykyinen kaupunki mahdollistaa strategian toteutumisen

Ymmärrys toimintaympäristöstä ja asiakkaista

- Uudistumiskyky pohjautuu toimintaympäristön muutosten ja asiakkaiden (asukas, vierailija, yritys, yhteisö) tilanteen ja tarpeiden tunnistamiseen ja ymmärtämiseen. Tätä tietoa hyödynnetään yhdessä asiakkaiden ja muiden kumppaneiden kanssa.
- Luotettava, ajantasainen ja ennakoiva tieto luo onnistumisen edellytyksiä kaupungin ja sen kumppanien toiminnalle ja resurssien tehokkaalle hyödyntämiselle. Tietoturvasta ja tietosuojasta huolehditaan kaikessa toiminnassa ja palveluissa.

Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö

- Henkilöstön osaamisen kehittyminen mahdollistaa uudistumisen. Kaupungin uudessa roolissa tarvitaan entistä enemmän kykyä uudistaa palveluja ja toimintatapoja ennakoluulottomasti yhdessä asukkaiden ja kaupunkiyhteisön muiden toimijoiden kanssa.
- Tampereen kaupunki on houkutteleva työnantaja ja sen henkilöstöpolitiikka on vastuullista ja pitkäjänteistä. Hyvällä johtamisella mahdollistetaan työntekijöiden onnistuminen ja positiivinen asiakas- ja asukaskokemus. Mahdollistavassa johtamisessa painotetaan selkeiden tavoitteiden asettamista ja seuraamista, henkilöstön uudistumiskyvyn ja osaamisen vahvistamista sekä työhyvinvoinnin edistämistä.

Vaikuttava verkostokumppanuus

- Tampere haluaa olla kansainvälisesti merkittävä ja profiloitunut toimija, joka luo aloitteellisesti ja aktiivisesti verkostoja ja kumppanuuksia muiden kaupunkien toimijoiden kanssa.
- Tampere on yhteistyön suunnannäyttävä kaupunkiseudun ja Pirkanmaan maakunnan kanssa. Kaupunkiseutuyhteistyössä painotetaan kilpailukyvyyn, yhdyskuntarakenteen ja liikenteen kehittämistä sekä edunvalvontaa. Tampereella on aktiivinen rooli myös suurten kaupunkien yhteisessä edunvalvonassa.
- Eri viranomaisten ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa lisätään tiivistä, vaikuttavaa ja tietoon perustuvaa turvallisuusyhteistyötä.
- Kaupungin viestinnän tulee olla selkeää, avointa ja ajantasaista sekä monikavanavaista ja tasapuolisesti saavutettavaa. Viestinnällä tuetaan kumppanuuksia ja kaupungin strategisten tavoitteiden saavuttamista.

Tasapainoinen talous ja aktiivinen omistaminen

- Tasapainoinen talous mahdollistaa uudistumisen, kasvun ja investoinnit. Talouden tasapainottamiseksi seurataan menojen kohdentumista ja hillitään niiden kasvua, vahvistetaan tulopohjaa ja parannetaan tuottavuutta. Tampereen strategia tukee kokonaisuutena talouden tasapainottamista.
- Kaupunki investoi tuottaviin toimintatapojen uudistuksiin. Kaupungilla on valmius tehdä olennaisia muutoksia palveluihin, tehtäviin ja tuotantotapoihin yhteiskunnallisten muutosten tai taloustilanteen niin vaatiessa. Tehokkailla työaikaratkaisulla ja henkilöstöresurssin käytöllä yli yksikkörajojen lisätään tuottavuutta. Digitalisaation mahdollisuuksia hyödynnetään palvelujen tuottavuuden lisäämisessä ja hallinnollisen työn tehostamisessa. Kaupungin omistamia tiloja kehitetään joustaviksi ja käytetään monipuolisesti erilaisiin toimintoihin.
- Innovatiivisella ja vaikuttavalla hankintapolitiikalla lisätään tuottavuutta, kehitetään palveluja ja luodaan yrityksille uusia mahdollisuuksia.
- Kaupunki on aktiivinen ja tavoitteellinen omistaja. Omistaminen on väline kaupungin tehtävien hoitamiseen ja kaupunkikehitykseen. Yhtiöiden ja säätiöiden omistajaohjaus on strategian ja kaupunkikonsernin kokonaisedun mukaista. Kaupunki arvioi ja kehittää omistuksiaan säännöllisesti. Omistusten vaikuttavuutta arvioidaan vähintään kerran valtuustokaudessa ja konsernirakennetta kehitetään arvioinnin pohjalta.

VALTUUSTOKAUDEN TAVOITTEET JA VUOSITAVOITTEET

Tavoite 2018 - 2021	Mittarit	Nro	Sitova toiminnnan tavoite 2018	Vastuutaho
Johtaminen on uudistunut ja se on johtamisperiaatteiden mukaista	Esimiesarviointien tulokset Kunta10-tulokset	38	Esimiesarviointien tulokset ovat parantuneet	Konsernihallinto
Henkilöstön työhyvinvointi on parantunut	Työhyvinvointimatriisi Kunta10-tulokset	39	Henkilöstön työhyvinvointi on parantunut	Konsernihallinto
Sairauspoissaolojen määrä on vähentynyt 10 prosentilla	Sairauspoissaolojen määrä	40	Sairauspoissaolojen määrä on laskenut vähintään 3 %	Konsernihallinto
Kaupungin talous on tasapainossa ja talouden tasapainottamisohjelman tavoitteet on saavutettu	Tilikauden tulos, konsernitulos Lainamäärä / asukas, konsernilainamäärä / asukas Investointien tulorahoitus % Omistaja-arvon kehitys (yhtiöarvo + osinkokehitys) Tasapainottamisohjelman tavoitteiden toteutuminen	41	Tilikauden tulos on -15,7 milj. €	Konsernihallinto
		42	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset	Sivistys- ja kulttuurilautakunta Sosiaali- ja terveyslautakunta Elinvoima- ja osaamislautakunta Asunto- ja kiinteistölautakunta Yhdyskuntalautakunta Kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta Konsernihallinto
		43	Investointien tulorahoitus-% on noussut 47 %:iin Ei sitovaa vuositavoitetta 2018 ****	Konsernihallinto
Kaupungin menojen kasvua on hillitty	Nettomenojen kasvu%			
Hallinnollinen työ on vähentynyt 5 prosenttia	Hallintotehtävien kustannukset (hallintotehtävät=toimistotyöajassa olevat)	44	Hallintotehtävien kustannukset ovat vähentyneet edelliseen vuoteen verrattuna (valtuustokauden aikana yhteensä 5 %)	Konsernihallinto
Tuottavuus on parantunut	Palvelujen kustannukset verrattuna muihin suuriin kaupunkeihin Hankintojen tehokkuusindeksi (sis. hankinta- ja kumppanuusosaamisen arvioinnin) Kaupungin omistamien tilojen käyttöaste Tyytyväisyys tukipalveluihin ja vertailut vastaaviin toimijoihin	45	Hankintojen tehokkuusindeksi on parantunut edellisvuoden tasoon verrattuna	Konsernihallinto
		46	Kaupungin omistamien tilojen käyttöaste on parantunut	Sivistys- ja kulttuurilautakunta Sosiaali- ja terveyslautakunta Elinvoima- ja osaamislautakunta Asunto- ja kiinteistölautakunta Yhdyskuntalautakunta Kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta Konsernihallinto
		47	Päätökset tukipalvelujen järjestämisestä on tehty yhteistyössä Pirkanmaan sairaanhoitopiirin ja maakunnan kanssa	Konsernihallinto

**** Valtuustokauden tavoitteen kehittymistä seurataan vuosittain strategiassa määritellyn mittariston kautta. Konkreettiset toimenpiteet asetetaan palvelu- ja vuosisuunnitelmissa.

Tampereen kaupungin kehitysohjelmat

Kehitysohjelmat ovat laajoja, usein kahta tai kaikkia kolmea palvelualueetta yhdistäviä kokonaisuuksia ja ne ovat keskeinen väline merkittävien strategisten muutosten toteuttamiseen. Kehitysohjelmiin kohdistuu merkittäviä taloudellisia panostuksia ja niissä tehdään laajaa yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Kehitysohjelmia toteutetaan kaupungin ohjelmajohtamisen mallin mukaisesti.

Kehitysohjelmat perustuvat strategiaan. Kaupunginhallitus päättää kehitysohjelmien hyväksymisestä ja ohjaa niiden toteuttamista. Kaupunginvaltuusto päättää kehitysohjelmien resursoinnista talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Kehitysohjelmien toteuttaminen sisältyy talousarvion

toiminnan tavoitteisiin. Toiminnan tavoitteista raportoidaan kaupunginvaltuustolle vähintään kaksi kertaa vuodessa. Toiminnan tavoitteiden raportointia kehitetään vuoden 2018 aikana osana laajempaa raportoinnin kehittämistä. Talousarviossa esitetään kehitysohjelmien kuvaus, toiminnan painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet sekä ohjelmien talous.

Kaupunginhallitus on hyväksynyt toteutukseen viiden kehitysohjelman kokonaisuuden. Kehitysohjelmia ovat Viiden tähden keskusta, Hiedanranta, Raitiotie, Smart Tampere sekä työvoima- ja yrityspalveluiden alueellinen kokeilu. Kehitysohjelmista Viiden tähden keskusta, Hiedanranta, Smart Tampere ja työvoima- ja

yrityspalveluiden alueellinen kokeilu ovat elinvoiman ja kilpailukyvyn palvelualueen johtajan vastuulla. Raitiotie on kaupunkiympäristön palvelualueen johtajan vastuulla.

Kehitysohjelmilla on kaikilla omat tavoitteensa, mutta niitä tarkastellaan myös toisiaan täydentävinä ja näin laajoja hyötyjä edistävinä kokonaisuuksina. Kehitysohjelmat vahvistavat kaupungin elinvoimaa, lisäävät vetovoimaa ja kilpailukykyä sekä edistävät kaupungin kestävä kehitystä. Lisäksi ohjelmat mahdollistavat yhdessä kaupungin kasvun ja vahvistavat alueen myönteistä imagoa.

Viiden tähden keskusta

Viiden tähden keskusta on merkittävä strategiaa toteuttava kehitysohjelma. Kaupunginhallitus hyväksyi 18.4.2017 Viiden tähden keskusta 2017–2030 Tampereen keskustan kehittämisohjelman päivityksen ja sen sisältämän etenemissuunnitelman sekä esitetyt linjaukset ja painopisteet tulevalle talousarviovuodelle ja strategia-kaudelle. Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma sisältää kokonaisnäemyksen keskustan kaupunkiympäristön ja toimintaympäristön tavoitteista sekä niitä toteuttavista käytännön toimista tuleville vuosikymmenille. Kehitysohjelma koordinoi ja ohjelmoi kaupungin omia projekteja sekä rakentaa kumppanuuksia yksityisten toimijoiden suuntaan.

Kehitysohjelmaa toteuttamalla kasvataan keskustan ja kaupungin vetovoimaa ja kilpailukykyä sekä vahvistetaan kaupungin brändiä. Keskustan kehittämisellä vastataan jatkuvaan kaupungistumisen trendiin Tamperetta vahvistavalla tavalla ja edistetään kestävästä kaupunkirakenteen kehitystä. Kehitysohjelmalla luodaan edellytyksiä, alustaa ja vakaa näkymä yksityiselle toimeliaisuudelle ja investoinneille sekä uudelle liiketoiminnalle. Keskustan kehittäminen lisää Tampereen kilpailuetua kasvukeskusten välisessä kilpailussa.

Toiminnan painopisteet

Kehittämisohjelman painopisteet talousarviovuodelle 2018 ja käynnistyvälle strategiakaudelle ovat asemanseudun kokonaisuuden kehittäminen keskustan kärkihankkeena, keskustan asukkaiden ja työpaikkojen kasvutavoitteet mahdollistavien kokonaisuusien edistäminen, keskustan saavutettavuutta tukevien liikenne- ja palveluratkaisujen toteuttaminen, keskustan kolmikantayhteistyön kehittäminen, keskustan kaupunkimarkkinointi ja älykkäiden ratkaisujen suunnittelu ja pilotointi keskustassa.

Kehitysohjelman koordinoimia rakentamisvaiheen hankkeita ovat muun muassa Ranta-Tampella, Kansi ja Areena, Ratinan katu- ja kulkuyhteydet sekä Vapriikinraitti. Merkittävimmät käynnissä olevat hankekehityskohteet ovat Asemakeskus ja Tulli, Kansi ja Areena, Kunkun parkki ja Näsi-kallion eritasoliittymä, Särkänniemen ja Mustalahden sataman lähialueet sekä Keskustori ympäristöineen. Uuden Viinikanlahden järvenrantakaupunginosan hankekehitys käynnistetään. Ohjelma kehittää myös tapahtuma-alueita ja Valoviikkoja, osallistuu strategisesti merkittäviin liikenteen ja yleisten alueiden hankkeisiin sekä tekee kolmikantayhteistyötä Tampere Tunnetuksi ry:n kanssa.

Toimenpiteet vuodelle 2018

1. Ranta-Tampellan rakentaminen etenee ja Viinikanlahden hankekehitys on käynnistetty kehitysohjelman tavoitteiden mukaisesti.
2. Asemanseudun kehittäminen etenee MAL-sopimuksen mukaisesti yhteistyössä valtion kanssa ja Kansi ja Areena -hankkeen toteuttaminen on käynnistetty.
3. Länsipuolen vetovoimaa vahvistavat keskeiset hankkeet; Kunkun Parkin, Näsi-kallion eritasoliittymän sekä Särkänniemi-Mustalahden -alueen kehittäminen ovat edenneet.

OHJELMAN TALOUS

Käyttötalous, toimintakate (1 000 euroa)	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-2 361	-2 896	-2 900	-2 900	-2 900
Yhdyskuntalautakunta	-500	-600	-600	-600	-600
Kehitysohjelma yhteensä	-2 861	-3 496	-3 500	-3 500	-3 500

Nettoinvestoinnit (1 000 euroa)	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Asunto- ja kiinteistölautakunta	-7 000	-11 900	-5 370	-300	-2 420
Yhdyskuntalautakunta	-15 450	-17 100	-21 470	-24 640	-25 620
Kehitysohjelma yhteensä	-22 450	-29 000	-26 840	-24 940	-28 040

Hiedanranta

Hiedanrannan kehitysohjelma perustettiin kaupunginhallituksen päätöksellä 22.6.2015 ja kaupunginhallituksen suunnittelukokous hyväksyi Hiedanrannan ohjelmasuunnitelman 26.9.2016. Kehitysohjelman tavoitteena on muodostaa uusi Hiedanrannan kaupunginosa Lielahden vanhasta selluloosatehdasalueesta ja uudistaa Lielahden aluekeskus. Kehitysohjelman tavoitteena on myös lisätä alueen työpaikka- ja asukasmäärää sekä muodostaa aluekeskuksesta toiminnallisesti ja laadullisesti korkeatasoinen tulevaisuuden älykäs kaupunginosa. Hiedanranta tarjoaa kuntalaisille sujuvan arjen ja parantaa asukkaiden elämänlaatua hyödyntämällä informaatioteknologioita ja toteuttamalla ratkaisut kestäväällä tavalla.

Hiedanrannan kehitysohjelma koostuu kolmesta toimenpidekokonaisuudesta, jotka ovat: uuden Hiedanrannan kaupunginosan rakentaminen 20 000–25 000 asukkaalle ja 10 000 työpaikalle, älykkään kaupunkikehityksen, resurssitehokkuuden ja kiertotalouden toteuttaminen ja kehittäminen sekä aktiivisen toiminnan mahdollistaminen jo kehitysvaiheessa. Ohjelman keskeiset toimintaperiaatteet ovat avoimuus, älykkyys ja kestävyys.

Toiminnan painopisteet

Hiedanranta avattiin väliaikaiseen käyttöön 17.6.2016. Alueen kehittämistä jatketaan yhdessä kuntalaisten, yhteisöjen ja yritysten kanssa. Aktiivinen toiminta alueella ja erilaiset tapahtumat tekevät aluetta tunnetuksi. Hiedanrantaa suunnitellaan uuden osallistumisen mallin mukaisesti niin, että sidosryhmien mahdollisuuksia osallistua kehittämiseen parannetaan.

Vuoden 2018 toiminnan keskeisin painopiste on laatia Hiedanrantaan yleissuunnitelma sekä käynnistää ensimmäisten asemakaavojen laadinta kansainvälisen suunnittelukilpailun pohjalta.

Pilaantuneiden maiden kunnostussuunnittelussa etsitään kestäviä ratkaisuja. O-kuidun käsittelylle etsitään sellaisia menetelmiä, joilla voitaisiin varmistaa energian ja ravinteiden talteenotto. Pilaantuneiden maiden kunnostusinvestoinnit aikaistetaan alkamaan vuonna 2018. O-kuidun koeruoppaukset, stabilointi-koeket ja O-kuidun muun hyödyntämisen koetoiminnot aloitetaan vuonna 2018. Alueen vanhoja rakennuksia korjataan sekä otetaan osittain uuteen käyttöön.

Toimenpiteet vuodelle 2018

1. Pilaantuneiden maiden laajuus on tiedossa ja kunnostussuunnitelman ensimmäisen vaiheen toimenpiteet käynnistetään.
2. Käynnistetään O-kuidun koeruoppaus ja käsittelypilotit.

OHJELMAN TALOUS

Käyttötalous, toimintakate (1 000 euroa)	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-546	-991	-1 000	-1 000	-1 000
Asunto- ja kiinteistölautakunta	-250	-580	-480	-430	-380
Yhdyskuntalautakunta	-300	-460	-600	-800	-800
Kehitysohjelma yhteensä	-1 096	-2 031	-2 080	-2 230	-2 180

Nettoinvestoinnit (1 000 euroa)	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Asunto- ja kiinteistölautakunta	-1 000	-6 000	-7 500	-13 000	-12 500
Yhdyskuntalautakunta	-150	-500	-1 500	-1 500	-2 500
Kehitysohjelma yhteensä	-1 150	-6 500	-9 000	-14 500	-15 000

Raitiotie

Raitiotiejärjestelmä toteuttaa valtion ja kehyskuntien kanssa tehtyjä sopimuksia kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteesta ja liikennejärjestelmästä. Kaupunginvaltuusto teki rakentamispäätöksen raitiotien ensimmäisestä toteutusosasta Hervanta-keskusta-TaYS 7.11.2016. Kaupunginhalitus päätti 3.10.2016 perustaa raitiotie-hankkeen kehitysohjelman. Tampereen Raitiotie Oy on perustettu joulukuussa 2016. Raitiotieyhtiö rahoittaa, omistaa ja ylläpitää raitiotien rataa, varikkoa ja vau- nuja.

Raitiotien kehitysohjelma toimii kau- punkiympäristön palvelualueella ja se koordinoi peruskaupungin toimintaa rai- tiotiehankkeessa. Kaupunkiympäristön palvelualueen vastuulla on raitiotiehank- keessa maankäytön suunnittelu, liikenne- suunnittelu, katujen ja yleisten alueiden rakennussuunnittelu, rakennuttaminen ja ylläpito sekä joukkoliikenteen suunnitte- lu, tilaaminen, maksuliikenne, tiedotus ja matkustajainformaatio. Kehitysohjelma tukee osaltaan Tampereen Raitiotie Oy:tä ja Raitiotieallianssia raitiotiejärjestelmän toteuttamishankkeessa. Raitiotien toteut- taminen liittyy kiinteästi kaupunkiympä- ristön palvelualueen perustoimintaan sekä kaupungin muiden palvelualueiden ja kau- punginhallitukselle raportoivien muiden kehitysohjelmien toimintaan.

Toteutusosan 1 raitiotieinfran eli radan, pysäkkien ja varikon suunnittelusta ja ra-

kentamisesta vastaa Raitiotieallianssi. Rai- tiotieallianssista on tehty hankintapäätös kaupunginhallituksessa kesäkuussa 2015. Raitiovaunujen toimittajasta kaupun- ginhallitus on tehnyt hankintapäätöksen 3.10.2016. Raitiovaunujen hankintapäätök- sestä valittiin markkinaoikeuteen. Mark- kinaoikeus hylkäsi valituksen 6.10.2017.

Tavoitteena on, että raitiotien koeliiken- ne alkaa syksyllä 2019 ja kaupallinen lii- kenne keskustasta Hervantaan ja keskus- sairaalalle vuoden 2021 aikana.

Raitiotien kehitysohjelman ohjelmatoi- miston kaupungille suoraan kohdistuva käyttötalouskustannus on 1,5 miljoonaa euroa vuodessa. Raitiotien kehitysohjelma tukee peruskaupunkia, Raitiotieallianssia ja Tampereen Raitiotie Oy:tä suunnittelun ja rakentamisen aikaisen vuorovaikutuk- sen, viestinnän ja sidosryhmäyhteistyön osalta.

Ennen vuotta 2017 on raitiohankkeesta kertynyt kustannuksia noin 14 milj. euroa. Ohjelmatoimiston kustannukset vuosina 2017–2021 ovat noin 7,5 milj. euroa. Raitio- tien toteutusosan 1 infran toteuttamiskus- tannukset ovat 238,8 milj. euroa. Toteu- tusosan 2 infran alustava kustannusarvio marraskuussa 2016 päätöksentekohetkellä oli 44,1–59,5 milj. euroa. Toteutusosien 1 ja 2 raitiovaunujen hankintakustannus on noin 97,5 milj. euroa. Toteutusosalla 1 rai- tiotien rakentamisen ulkopuolisen katu- ja ympäristörakentamisen määräksi arvioi-

tiin marraskuun 2016 päätöksentekotilan- teessa noin 56,6 milj. euroa.

Valtio on sitoutunut osallistumaan Tampereen raitiotieinfran rakentamiskus- tannuksiin 71 miljoonalla eurolla. Lisäksi kaupunki on saanut raitiotieinfran vuosien 2015–2016 suunnitteluun valtiontukea yh- teensä 3,06 milj. euroa. Kaupunki sijoittaa osakeyhtiöön vuosittain omaa pääomaa saadun valtiontukiosuuden verran, jon- ka suuruus määräytyy hankkeen valtion- tukeen oikeuttavien vuosikustannusten toteutumisen perusteella. Sijoitettu oma pääoma ei kasvata kaupungin nettoinves- tointeja. Vuonna 2017 hankkeeseen arvi- oidaan saatavan valtion rahoitusosuutta noin 15,8 milj. euroa vuosina 2016–2017 toteutuneiden kustannusten perusteella ja vuonna 2018 syntyviä kustannuksia vas- taavan rahoitusosuuden arvioidaan olevan noin 19,6 milj. euroa.

Raitiotiehankkeen osan 1 valtiontukikel- pouden 238,8 miljoonan euron kokonais- kustannusarvio sisältää raideinfran ja va- rikon kustannuksen. Raitiotiehankkeeseen liittyvät rinnakkaishankkeet rahoitetaan pääosin kaupunkiympäristön palvelualue- en vuosittaisesta investointibudjetista. Vuosina 2017–2024 arvioidaan raitiotie- kaduille kohdistuvien vuotuisten rinnak- kaishankkeiden toteuttamisen olevan 15 prosenttia (noin 8 miljoonaa euroa) kau- punkiympäristön palvelualueen investoin- tibudjetista.

OHJELMAN TALOUS

Käyttötalous, toimintakate (1 000 euroa)	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Yhdyskuntalautakunta	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Investoinnit (1 000 euroa)	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Konsernihallinto/Yhteiset erät					
Investointimenot	-13 500	-19 600	-18 700	-900	0
Rahoitusosuudet	13 500	19 600	18 700	900	0
Nettoinvestoinnit	0	0	0	0	0

Raitiotien toteutusosalle 1 tarvitaan 16 raitiovaunua, joiden hankintahinta on noin 61 miljoonaa euroa. Vaunujen hankinta- ja ylläpitokustannukset sisältyvät raitiotieliikenteen liikennöintikustannuksiin. Joukkoliikennejärjestelmän liikennöintikustannukset katetaan lipputuloilla ja joukkoliikenteen subventio-osuudella. Raitiotieinfran investoinnista ja ylläpidosta kaupunki tulee ylläpito- ja liikennöinti- vaiheessa maksamaan ratamaksua.

Raitiotiehankeen läntisen, toteutusosan 2 kustannusarvio tarkentuu Hiedanrannan kehityssuunnitelmien perusteella. Tavoite on, että periaatteet raitiotieradan linjaamisesta Hiedanrannan alueella on ratkaistu syksyn 2017 ja kevään 2018 aikana. Hiedanrannan asemakaava- ja suunnitelmavalmiudessa tavoitteena on, että toteutusosan 2 raitiotierata on rakennettavissa Hiedanrantaan vuosien 2021–2024 aikana.

Raitiotie on kokonaisuudessaan laaja hanke ja siten talouden seurantaan ja raportointiin tullaan kiinnittämään hankkeessa erityistä huomiota.

Toiminnan painopisteet

Raitiotien kehitysohjelman painopisteenä vuonna 2018 on tukea raitiotieinfran rakennustöitä erityisesti vuorovaikutuksen ja viestinnän, sidosryhmäyhteistyön ja rakentamisen aikaisen kehitystyön ja väliaikaisen toiminnan osalta. Raitiotiejärjestelmän jatkolinjojen suunnittelutyötä ja vaikutusselvityksiä tehdään toteutusosalla 2, Hatanpään valtatie suunnalla, osuudella TaYS – Koilliskeskus sekä seututoimiston kanssa yhteistyössä seudullisena selvityksenä. Raitiotieallianssin rakennus- ja suunnittelutoiminnan rinnalla tehdään yksityiskohtaista raitiovaunujen suunnittelua. Raitiotiejärjestelmän operaattorin hankinta etenee.

Toimenpiteet vuodelle 2018

1. Raitiotieallianssin rakennustyöt etenevät toteutusosalla 1 Hervannassa, Hervannan valtatie varrella, Kalevassa ja keskustassa. Kaupunki vastaa infran rakennuttamisesta yhdessä Raitiotie Oy:n kanssa. Rakennustointa toteutusosalla 1 on vuonna 2018 laajimmillaan. Kehitysohjelma tukee sidosryhmätoimintaa, viestintää ja vuorovaikutusta, rakentamisen aikaisia kokeiluja sekä mm. palveluiden digitalisoinnin ja Smart Cityn tavoitteita.
2. Raitiovaunutoimittajan kanssa on tehty hankintasopimus. Raitiovaunujen suunnittelu etenee ja vaunutoimittaja osallistuu allianssin kanssa ratainfran ja varikon suunnitteluun. Vaunuhankinnasta vastaa Raitiotie Oy.
3. Raitiotiejärjestelmän ylläpidon ja käyttöönoton suunnittelu etenee kaupungin, Raitiotie Oy:n, Raitiotieallianssin ja vaunutoimittajan yhteistyönä.
4. Raitiotiejärjestelmän operaattorin hankinta etenee joukkoliikenneyksikön ja Raitiotie Oy:n yhteistyönä.
5. Jatkolinjojen suunnittelu etenee toteutusosalla 2, Hatanpään valtatie suunnassa, osuudella TaYS – Koilliskeskus sekä seudullisena selvityksenä.

Smart Tampere

Smart Tampere on kaupungin digitalisaatiota ja kestävästä kehitystä edistävä elinvoimaohjelma, jonka tavoitteena on nostaa Tampere kansainvälisesti tunnetuksi kestävästä ja älykkään kaupunkikehityksen ympäristöksi, joka houkuttelee niin yrityksiä kuin osaajia ja luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Tavoitteena on helpottaa ihmisten arkea, lisätä hyvinvointia ja turvallisuutta sekä edistää sujuvaa liikkumista kaupungissa hyödyntämällä digitalisaatiota ja innovatiivisia toimintatapoja. Tavoitteena on myös kehittää kustannustehokkaita ja ympäristöä säästäviä ratkaisuja kaupungin palveluihin. Ohjelma edistää kaupungin toimintojen digitalisaatiota ja kestäviä ratkaisuja muun muassa palveluissa, energian ja rakennusten käytössä, liikenteessä sekä uudenlaisen yhteisöllisyyden ja osallisuuden kehittämisessä.

Smart Tampere -ohjelma perustuu Tampereen seudun vahvaan digitalisaation sekä teollisuuden ja asioiden internetin osaamiskeskittymään. Ohjelman tavoitteita toteutetaan laajassa yhteistyössä siten, että tekemisestä syntyy lisäarvoa eri osapuolille: kuntalaisille, yrityksille sekä tutkimus- ja koulutuslaitoksille.

Smart Tampere jakaantuu kahteen osaohjelmaan; ekosysteemi- ja digiohjelmaan. Ekosysteemi- ja digiohjelman tavoitteena on edistää kaupungin palveluiden kehittämistä edistävään digiohjelmaan osuuteen. Ekosysteemi- ja digiohjelman teemoja ovat älykäs teollisuus, älykäs hallinto ja osallistaminen, älykäs infrastruktuuri, älykäs hyvinvointi, älykäs liikkuminen sekä älykäs rakentaminen. Teemoja leikkaavat horisontaaliset toiminnot, joita ovat kaupunkitasoisen yhteydet, turvallisuus, analy-

tiikka ja tekoäly, yhteisöllinen ja helppokäyttöinen käyttäjäkokemus sekä kestävä kehitys. Digiohjelman lähtökohtana on, että digitalisaation hyödyntäminen kaupungin toiminnoissa ja toimintatapojen muutoksissa parantaa ja tehostaa kaupungin palveluita. Digiohjelman toteuttaminen perustuu yhteistyöhön. Kehittämistyötä tehdään yhdessä palvelualueiden henkilöstön ja johdon sekä kuntalaisten ja yritysten kanssa.

Smart Tampere -ohjelman valmistelu on aloitettu 26.9.2016 kaupunginhallituksen päätöksellä. Kaupunginvaltuusto päätti ohjelmasta hyväksyessään vuoden 2017 talousarvion 14.11.2016. Ohjelmasuunnitelma hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 30.1.2017.

Toiminnan painopisteet

Vuoden 2018 aikana Smart Tampere ekosysteemi- ja digiohjelma käynnistää jo sovitut hankkeita (6Aika hankkeet: Opastamisen ekosysteemi ja City IoT sekä EU Horizon 2020 -hanke: Stardust Lighthouse) sekä jatkaa meneillään olevia hankkeita suunnitelmien mukaisesti. Ohjelmassa rakennetaan yhdessä eri toimijoiden kanssa vaikuttavia ja läpileikkaavia hankkeita, missä kaupunki voi toimia yhteistyökumppanina, mahdollistajana tai testialustana. Kaupunkilaiset osallistuvat hankkeissa tehtävään kehittämiseen asiakaslähtöisen palvelumuotoilun periaatteita noudattaen. Kaupunkiseudun muiden kuntien kanssa jatketaan yhteistyötä tavoitteena löytää yhteisiä hankkeita heidän kanssaan.

Digiohjelman painopisteenä oli vuonna 2017 priorisoida digitalisaation kehittämis-

kohteita palvelualueiden kanssa. Digiohjelman projektipäälliköt toimivat tiiviissä yhteistyössä palvelualueilta nimettyjen tehtäväkohtaisten ohjaajien ja asiantuntijoiden sekä ohjausryhmien kanssa. Digiohjelman 17 projektipäällikköä käynnistivät useita erilaisia kokeiluja omaan kehittämisprojektiin liittyen. Kokeilujen avulla pyrittiin löytämään parhaat uudet tavat kaupungin toimintojen kehittämiseen digitalisaation keinoin. Vuoden 2017 aikana kehitetty toimintatapa on todettu hyväksi ja vuonna 2018 kehittämisestä jatketaan saman toimintamallin mukaisesti. Vuoden 2018 aikana kehitetään, testataan ja otetaan käyttöön tuottavuuden ja vaikutavuuden mittaamisen ja todentamiseen soveltuvia malleja ja käytäntöjä.

Toimenpiteet vuonna 2018

Ekosysteemi- ja digiohjelma

1. Määritellään yhdessä ekosysteemin kanssa keskeiset eri teemojen liiketoimintapilotit
2. Käynnistetään sovitut hankkeet ja jatketaan meneillään olevia hankkeita suunnitelmien mukaisesti
3. Varmistetaan, että vähintään 200 yritystä osallistuu smart city -ekosysteemin toimintaan

Digiohjelma

4. Otetaan käyttöön joukko liikenteen maksu-, info- ja suunnittelujärjestelmä.
5. Otetaan käyttöön digitaaliset asiakaspalveluratkaisut valituissa kohteissa.

OHJELMAN TALOUS

Käyttötalous, toimintakate (1 000 euroa)	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-1 500	-2 100	-2 100	-2 100	-2 100

Työvoima- ja yrityspalvelujen alueellinen kokeilu

Kaupunginhallitus hyväksyi 18.4.2017 työllisyydenhoidon kehitysohjelman ohjelmasuunnitelman vuosille 2017–2018. Ohjelma perustuu työ- ja elinkeinoministeriön 23.6.2016 tekemään päätökseen työvoima- ja yrityspalvelujen alueellisista kokeiluista. Työllisyyskokeilu käynnistyi 1.8.2017 ja jatkuu vuoden 2018 loppuun.

Työllisyydenhoidon kokeilu on Tampereen kaupungin, Tampereen kaupunkiseudun ja Sastamalan kaupungin ja Punkalaitumen kunnan työllisyyspalvelujen yhteinen kehitysohjelma, jonka tarkoituksena on vaikuttaa lyhyellä tähtäimellä työllisyyteen, luoda kaupunkiseudulle asiakaslähtöisempiä ja vaikuttavampia työllisyydenhoidon palveluja sekä luoda toimintamalli vuoden 2019 jälkeiseen aikaan. Tampere johtaa työvoima- ja yrityspalveluiden alueellisen kokeilun toteuttamista Pirkanmaan kokeilualueella.

Pirkanmaan alueella kokeilussa mukana olevat kunnat vastaavat kokeilualueella kokeilun aikana työ- ja elinkeinotoimistolle kuuluvien lakisääteisten julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamisesta kokeilun kohderyhmän työttömille työnhakija-asiakkaille osana kunnallisia työllisyydenhoidon palveluja ja palveluprosesseja. Lainsäädännöllisiin tehtäviin kuuluu kokeilun aikana työvoimapolkujen osalta myös työllisyydenhoitoon liittyvä yritys- ja työnantajayhteistyö.

Toiminnan painopisteet

Työllisyyskokeilun avulla toteutetaan osaltaan pormestariohjelman tavoitetta työllisyyden ja yrittäjyyden edistämisestä. Työllisyyspalveluiden, ammatillisen koulutuksen ja yrityspalveluiden toimintaa yhdistetään asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisesti. Hyvinvointipalveluiden kanssa määritellään yhteistyörajapinnat ja asiakasvastuut valmistautuen samalla maakuntaudistukseen.

Työllisyyskokeilussa palvelujen asiakaslähtöisyydellä ja toimintatapojen uudistamisella haetaan vaikuttavuutta ja kustannussäästöjä julkiselle taloudelle työttömyydestä aiheutuviin kustannuksiin, mukaan luettuna kaupungin työmarkkinatuen maksuosuuteen. Työllisyyskokeiluilla halutaan myös vaikuttaa maakuntaudistuksessa käyttöön otettaviin palveluihin ja niiden järjestämis- ja tuottamistapoihin sekä määritellä tulevaisuuden kunnan rooli työllisyyden edistämisessä.

Työnhakija-asiakkaiden palvelu perustuu oma-valmentajamalliin, jossa jokaisella asiakkaalla on nimetty vastuutyöntekijä. Oma-valmentajan päätehtävä on arvioida asiakkaan palvelutarpeet. Palvelutarpeiden pohjalta rakennetaan palvelutarjooma, jossa palveluiden tuottajina ovat pääosin yhdistykset ja yritykset. Palveluja kehitetään nopeilla kokeiluilla yhdessä palveluntuottajien kanssa.

Yritysyhteistyötä vahvistetaan työtilaisuuksien löytämiseksi ja työelämän tarpeisiin vastataan yhdessä koulutuksen kanssa ennakkoiden. Digitaalisia palveluja hyödynnetään laajasti mm. palvelutarpeenarvioinnissa, ohjauksessa ja ajanvarauksessa. Lisäksi kehitetään työkyvyn arviointia ja kuntoutukseen ohjausta ja työllistämiskriteerin käyttöä kaupungin hankinnoissa. EU-rahoitteisia hankkeita hyödynnetään kehittämisen välineinä. Hyväksi osoittautuvat palvelut ja palveluprosessit otetaan käyttöön tulevaisuuden työllisyyspalveluiden mallia rakennettaessa.

Pirkanmaan työllisyyskokeilun asiakaskohderyhmä on työttömät työnhakijat, jotka eivät saa palkansaajan tai yrittäjän ansiopäivärahaa. Kuntien vastuulle siirtyi kokeilun alkaessa noin 22 000 työtöntä työnhakijaa, josta Tampereen osuus on noin 15 000. Kaupungin työllisyyspalveluiden asiakasmäärä kolminkertaistui kokeilun myötä. Asiakkaiden palvelutarpeissa

on suurta vaihtelua.

Työllisyyskokeilun resursointi muodostuu kokeilukuntien osoittaman panostuksen lisäksi TE-toimistosta kuntien työnjohdon alle siirtyneistä työntekijöistä (kokeilualueella 76, joista Tampereella 56) ja käytettävissä olevista TE-hallinnon palveluista asiakkaille. Tampere on esittänyt Kelalle maksettavan työmarkkinatuen kuntaosuuden saamista kokeilun toteuttamiseen.

Talousarvio sisältää merkittävän lisäpanostuksen työllisyyspalveluihin pormestariohjelman mukaisesti. Panostus kohdistuu palveluvolyymien merkittävään kasvattamiseen, rohkeisiin kokeiluihin ja asiakaspalveluhenkilöstön riittävyteen. Työmarkkinatukeen varattua määrärahaa vähennetään viidellä milj. eurolla vuoden 2017 tasosta. Tavoitteena on kohdentaa summa asiakkaille tarjottaviin palveluihin. Talousarviossa on aiempien vuosien tapaan määräraha nuorisotakuun toteuttamiseen. Työllisyyspalvelut koordinoi Nuorten talo -pilotia ja on mukana ME-talo -projektissa, jossa kehitetään nuortentalokonseptia Peltolammin hyvinvointikeskusta varten.

Toimenpiteet vuonna 2018

1. Valmistellaan seudullinen työllisyydenhoidon toimintamalli ja määritellään kuntien työllisyydenhoidon keskeiset ydinpalvelut
2. Toimeenpannaan tarvittavat rakenteelliset uudistukset työllisyyspalveluiden, ammatillisen koulutuksen, yrityspalveluiden ja sosiaali- ja terveystieteiden välillä
3. Käynnistetään kokeiluja, hankkeita ja digi-innovaatioita, joilla haetaan vaikuttavampia ja asiakaslähtöisempiä palveluja

OHJELMAN TALOUS

Käyttötalous, toimintakate (1 000 euroa)	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-800	-20 218	-20 000	0	0

Riskienhallinta ja turvallisuus

Riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa toteutetaan osana kaupungin ja kaupunkikonsernin tavanomaisia johtamis-, suunnittelu- ja ohjauskäytäntöjä. Kaupunginhallitus on velvollinen huolehtimaan Kuntalain mukaan kaupungin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukainen järjestäminen koskevat kaikkia Tampereen kaupungin ja kaupunkikonserniin kuulu-

via toimielimiä ja tilivelvollista johtoa sekä esimiehiä.

Vastuu riskienhallinnan toteutuksesta on jokaisella kaupungin luottamushenkilöllä ja työntekijällä oman toimintansa osalta. Tämä ilmenee päätöksenteossa hyvän hallinnon toteutumisena ja työssä tapahtuvana huolellisuutena esimerkiksi siten, ettei omalla toiminnalla vaaranneta kenenkään turvallisuutta tai omaisuutta ja asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Konsernihallinto, palvelualueet, liikelaitokset ja tytäryhteisöt ylläpitävät ajantasaista riskiprofilia toiminnastaan, jotta keskeiset uhat hallitaan ja mahdollisuudet hyödynnetään suunnitelmallisesti. Toimintaympäristöanalyysin perusteella priorisoidaan merkittävimmät uhat ja mahdollisuudet, jotka muodostavat toimintayksikön riskiprofilin.

Kaupunkitasoinen riskiprofiili

Alla olevaan toimintaympäristöanalyysikuvaan on koottu kaupungin laajennetun johtoryhmän toimesta tunnistettuja merkittävimpiä koko kaupunkiorganisaatiota koskevia uhkia ja mahdollisuuksia.

Kuntatalouden arvioidaan vahvistuvan, mutta suotuista kehitys on jäämässä lyhytaikaiseksi. Valtiovarainministeriön Kuntalohjelmassa on arvioitu, että kuntatalouden tilikauden tulos heikkenee vuodesta 2018 sote- ja maakuntauudistuksen voimaantuloon saakka. Vaikka talouden kehitysnäkymät ovat kääntyneet lievästi myönteisiksi ja työttömien määrä on selkeästi vähentynyt, kaupungin talous on jäämässä ensi vuonna edelleen alijäämä-

seksi. Kaupungin talouden kääntäminen ylijäämäiseksi valtuustokauden aikana on erittäin tärkeää palvelutuotannon toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi.

Kuntatalouden kehitysarvioon sisältyvien hallituksen kuntataloutta vahvistavien toimien sekä kilpailukykysovimuksen lopullinen vaikutus riippuu muun muassa siitä, miten kunnat ja kuntayhtymät käyttävät mahdollisuutta säästöihin. On olemassa todellinen riski, että toimenpiteiden säästövaikutus jää kehitysarviossa oletettua pienemmäksi, mikä toteutuessaan siten heikentää kuntataloutta.

Häiriöt palvelutuotannon jatkuvuudessa ja laadussa voivat aiheuttaa merkittävää

vahinkoa palvelunsaajille. Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat häiriöt saattavat johtaa palvelutuotannon katkoksiin ja pahimmillaan vaaratilanteisiin.

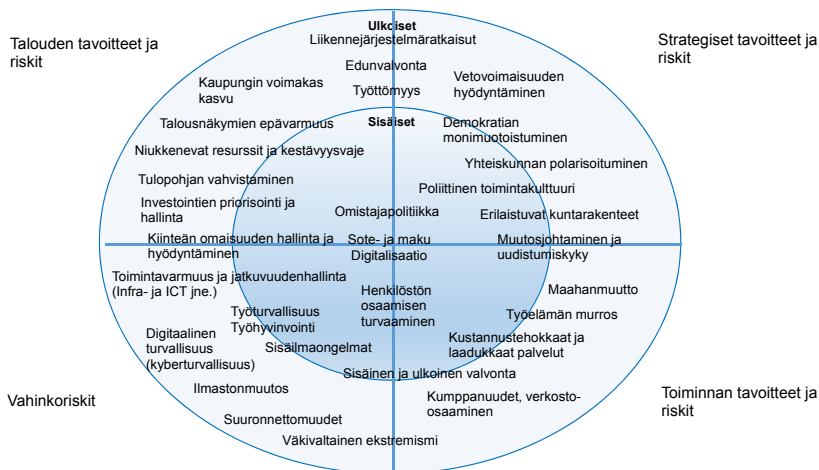
Tietojärjestelmiin kohdistuvat uhat muodostavat merkittävän riskin palvelutoiminnalle, joten tietoturvaan ja tietojärjestelmien jatkuvuudenhallintaan tulee kiinnittää erityistä huomiota. Kriittisen tietojärjestelmän toimintahäiriö heikentää huomattavasti palvelutoiminnan tehokkuutta ja pahimmillaan keskeyttää tuotannon, vaarantaa tietojen salassapidon tai saattaa aiheuttaa pahimmillaan jopa vaaraa hengelle ja terveydelle.

Monimutkaistuva turvallisuusympäristö ja kasvava keskinäisriippuvuus edellyttävät entistä tiiviimpää vaikuttavaa turvallisuusyhteistyötä eri viranomaisten ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa. Yhteistyön tavoitteena on vähentää rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja ja kustannuksia sekä ylläpitää turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta.

Kaupunkikonsernin riskienhallintaa kehitetään jatkuvasti siten, että pystytään aktiivisesti vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin, hallitsemaan olennaisiksi arvioituja riskejä ja suunnitelmallisesti hyödyntämään mahdollisuuksia.

TAMPEREEN KAUPUNGIN TOIMINTAYMPÄRISTÖANALYYSI

Tavoitteet, muutokset, mahdollisuudet ja riskit

Kaupungin hankintojen periaatteet ja strategiset painopisteet

Strategia ja kaupungin hankintojen periaatteet antavat suuntaviivat kaupungin hankinnoille. Kaupungin hankintatoimella on myös keskeinen rooli kaupungin strategisten tavoitteiden toteuttamisessa. Kaupungin hankintojen periaatteet koskevat palvelualueita ja liikelaitoksia, ja ne sisältävät kaupungin hankintatoimen ja hankintojen toteuttamisen keskeiset strategiset linjaukset ja tavoitteet. Palvelu- ja vuosisuunnitelmissa konkretisoidaan, miten palvelualueet ja liikelaitokset toteuttavat näitä periaatteita ja painopisteitä omassa hankintatoiminnassaan. Hankintatoimella tarkoitetaan kaikkia hankintoihin osallistuvia toimijoita.

Konsernin strategisen hankinnan tehtävänä on arvioida hankintoja ja hankintatoimintaa kokonaisuutena konsernin kokonaisedun kannalta ja kehittää hankintatoimintaa siten, että se tukee kaupungin strategisten tavoitteiden toteutumista. Strategisista tavoitteista taloudellinen tehokkuus ja hankintojen vaikuttavuus ovat keskiössä. Strateginen hankinta arvioi han-

kintojen keskittämisen tarpeen ja valmistelee yhteishankintoja koskevat päätökset. Lisäksi se valmistelee hankintojen yhteiset strategiset painopisteet, tukee toimintayksiköitä painopisteiden toteutuksessa ja varmistaa painopisteiden toteutumisen myös Tuomi Logistiikka Oy:n toiminnassa. Strateginen hankinta tukee toimintayksiköitä myös innovatiivisten hankintatapojen hyödyntämisessä.

Toimintayksiköt vastaavat hankintoihin liittyvästä strategisesta suunnittelusta, hankintatoimen organisoinnista ja resursoinnista sekä kaupungin hankintaprosessin mukaisista tehtävistä hankintojen toteutuksessa. Tuomi Logistiikka Oy tuottaa kaupungin hankintojen suunnittelun ja kilpailuttamisen tukipalvelut.

Kaupungin hankintaohjeeseen on koottu hankintoja koskevasta lainsäädännöstä tulevat ja muut kaupungin hankinnoille asetetut reunaehdot ja menettelytavat. Kaupungin hankinnoissa on noudatettava hankintalakia ja kaupungin hankintaohjetta.

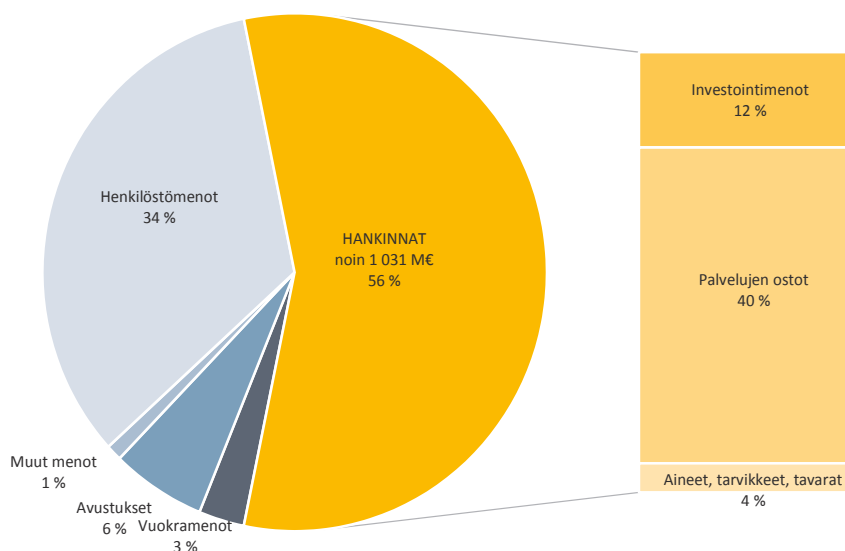
Hankintojen tehostaminen ja vaikuttavuus

Tampereen kaupunki käyttää julkisia varoja tehokkaasti ja parantaa hankintojen vaikuttavuutta.

Kaupungin hankintatoimi tukee kaupungin strategisten tavoitteiden toteutumista. Hankintojen tehostamisella on merkittävä rooli kaupungin talouden tasapainotamisessa. Hankinnan tarpeellisuuden ja tavoitellun laatutason kriittinen arviointi on tärkeää kaikissa kaupungin hankinnoissa. Kunkin yksikön johto vastaa siitä, että hankintatoimi organisoidaan ja resursoidaan tarkoituksenmukaisesti ja hankinnat toteutetaan taloudellisesti ja ammattitaitoisesti kaupungin kokonaisuuden huomioon ottaen entistä paremmin huomioon taloudellinen tehokkuus, loppukäyttäjien tarpeet ja hankintojen vaikuttavuus.

Vuoden 2018 strategisena painopisteenä on hankintatoiminnan tehostaminen kehittämällä tietoon perustuvaa tavoitteellista hankintatoimen johtamista. Tämä edellyttää erityisesti panostusta hankintatoiminnan mittaamiseen ja seurantaan ja seurannan kytkemistä osaksi toimintayksiköiden johtoryhmien työskentelyä. Hankintojen vaikuttavuutta parannetaan ennakoivalla vaikutusten arvioinnilla ja uudistamalla hankintakäytäntöjä. Prosessikustannusten vähentämiseksi keskitytään hankintatoimen käytäntöjen yhtenäistämiseen ja selkeyttämiseen erityisesti pienhankinnoissa. Toimenpiteitä yhteishankintasopimusten ohjostamisen valvomiseksi selvitetään ja toimintayksiköt veloitetaan ryhtymään toimenpiteisiin ohjostamisen poistamiseksi.

HANKINTOJEN OSUUS TALOUSARVION MENOISTA

Hankinnoilla on suuri taloudellinen ja toiminnallinen merkitys Tampereen kaupungissa. Hankinnoilla järjestetään palveluja kaupunkilaisille ja hankitaan kaupungin palvelutuotannon tarvitsemia urakoita, tuotteita ja palveluja. Hankintoihin liittyviä menoja voi menon pitkävaikutteisuudesta riippuen sisältyä talousarvion eri kohtiin. Käyttötalousoissa hankintoihin liittyviä menoja ovat palveluiden ja tavaroiden ostojen lisäksi osa vuokramenoista. Vuokramenoihin sisältyy mm. koneiden ja laitteiden leasing-vuokria. Osa hankinnoista, kuten urakat, toteutetaan investointeina.

Hankintatoimen tuloksellisuutta kehitetään aktiivisesti. Kaupungin laatima innovatiivisten hankintojen tiekartta on hankintojen strategisen kehittämissuunnitelma, joka tukee strategisesti merkittävien hankintojen suunnittelua ja johtamista osoittamalla tarpeita uusille ratkaisuille ja osaamisen kehittämiselle. Suunnitelma on saatavilla kaupungin internet-sivuilla.

Innovatiivisuus ja elinvoima

Tampereen kaupunki edistää hankinta-toiminnallaan innovaatioiden ja uuden liiketoiminnan syntymistä sekä vahvistaa alueen elinvoimaa.

Kaupunki edistää innovaatiotoimintaa luomalla hankinnoillaan kysyntää innovatiivisille ratkaisuille. Hankinnoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaisten tuotteiden ja palveluiden hankkimista, joita ei vielä ole olemassa tai jotka kaipaavat parannusta ja sitä kautta synnyttävät innovaatiotoimintaa. Kaupungille laaditussa innovatiivisten hankintojen tiekartassa on tunnistettu tulevia innovatiivisia hankintoja sekä hankintatoiminnan kehittämisen painopisteitä, joiden toteuttaminen edellyttää kaupungin toimintayksiköiltä aktiivista ja rohkeaa hankintatoiminnan uudistamista. Kaupunki on yritysmyönteinen ja edistää hankinnoissa tervettä kilpailua.

Vuoden 2018 strategisena painopisteenä on käyttää hankintatoiminnassa entistä laajemmin menetelmiä, joissa hyödynnetään toimittajien asiantuntemusta osana hankinnan suunnitteluvaihetta, ja jotka mahdollistavat myös innovatiivisten ratkaisujen huomioon ottamisen tarjouskilpailussa. Hankintojen määrittelyä kehitetään siten, että pääpaino on entistä enemmän hankinnalla tavoiteltavissa tuloksissa ja vaikutuksissa. Hankintatoimintaa kehitetään siten, ettei hankinnoissa aseteta tarpeettomia rajoituksia ja vaatimuksia kilpailuun osallistumiselle, jolloin edistetään myös pienten ja keskisuurten yritysten osallistumista kaupungin järjestämiin tarjouskilpailuihin.

Vastuullisuus ja kestävä kehitys

Tampereen kaupunki tekee hankintoja vastuullisesti ja kestävä kehityksen näkökulmat huomioiden.

Suurena hankkijana kaupunki tiedottaa ja huomioi hankintatoimintansa yhteiskunnalliset vaikutukset. Hankinnoilla on paitsi suoria ja välillisiä ympäristövaikutuksia, myös sosiaalisia vaikutuksia ja vaikutuksia markkinoiden toimivuuteen. Huomioimalla vastuullisuusnäkökohdat hankinnoissaan kaupunki toteuttaa kestävä kehityksen sitoumuksiaan ja hallitsee kaupungin toimintojen vaikutuksia ympäristöön ja yhteiskuntaan. Ottamalla

huomioon hankintojen ympäristövaikutukset kaupunki voi mm. säästää energiaa, pienentää ilmastopäästöjä, vähentää terveydelle ja ympäristölle haitallisten kemikaalien käyttöä sekä edistää resursien tehokasta käyttöä. Sosiaalisella vastuullisuudella tarkoitetaan hankinnoissa sellaisten vaatimusten asettamista, joilla toimittajat sitoutuvat varmistamaan, että toimitettavien tavaroiden ja palveluiden tuotannossa kunnioitetaan ihmisoikeuksia ja työelämän perusoikeuksia. Lisäksi kaupungin hankintojen avulla voidaan edistää vaikeasti työllistyvien henkilöiden työllistymistä. Vastuullisuudella hankinnoissa tarkoitetaan myös sitä, että kaupunki torjuu harmaata taloutta ja kiinnittää huomiota vaikutuksiin, joita sen hankinnoilla voi olla markkinoiden toimivuuteen.

Vuoden 2018 aikana painopisteenä on laajentaa työllistämisehdon käyttöä kaupungin hankinnoissa kiinteässä yhteistyössä kaupungin työllisyyspalvelujen palveluryhmän kanssa. Työllistämispotentiaalin ja ympäristövaikutusten kannalta merkittävimpiä hankintoja kartoitetaan hankintasuunnitelmien avulla ja kyseiset vastuullisuusnäkökulmat huomioidaan hankinnan suunnittelu- ja toteutusvaiheessa. Markkinoiden valmius ja kehityspotentiaali hankinnan vastuullisuustavoitteisiin vastaamisessa sekä mahdolliset kustannusvaikutukset selvitetään vuoropuhelulla ja yhteistyöllä. Hankintoja tekevien osaamista kehitetään, jotta hankintojen ympäristövaikutukset pystytään tunnistamaan ja kaupungin ympäristö- ja energiatavoitteet osataan huomioida kaikissa hankinnoissa. Myös hankintatoimen valmiuksia harmaan talouden tunnistamiseksi ja torjumiseksi parannetaan yhteistyössä verohallinnon kanssa.

Hankintaosaamisen kehittäminen

Tampereen kaupunki parantaa hankintatoimen tuloksellisuutta panostamalla osaamisen kehittämiseen.

Hankintatoimen kehittäminen strategiseksi toiminnoksi edellyttää hankintoja tekevän henkilöstön osaamisen kehittämistä. Hankintahenkilöstön taitotaso tulee nostaa muuttuvien vaatimusten tasolle. Hankkijan on kyettävä tunnistamaan ja määrittelemään omat tarpeensa ja han-

kinnan tavoitteet riittävän täsmällisesti, tunnettava alaa koskeva lainsäädäntö sekä hahmotettava erilaiset hankintavaihtoehtot. Substanssiosaamisen lisäksi kaupallisen, kilpailutus- ja sopimusjuridisen asiantuntemuksen merkitys on korostunut. Kilpailutilanteen hyödyntämiseksi hankkijan on tunnettava markkinat ja toimialojen toimintalogiikat. Myös muiden hankinnoille asetettavien tavoitteiden, kuten ympäristönäkökohtiin tai sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen liittyvien tavoitteiden, huomioiminen edellyttää tietoa ja osaamista. Lisäksi neuvottelu- ja verkostoitumistaitoihin on panostettava.

Vuoden 2018 strategisena painopisteenä on varmistaa, että jokaisella esimiehellä on riittävä hankintatoimen perusosaaminen sekä varmistaa, että uudistettujen hankintakoulutusten sisältö ja toteutustavat vastaavat toimintayksiköiden tarpeita.

Palvelujen järjestäminen

Tampereen kaupunki järjestää palvelut tehokkaasti ja vaikuttavasti.

Palvelujen järjestämisen tuloksellisuutta tuetaan ja edistetään kaupungin strategian mukaisesti sekä omaa palvelutoimintaa kehittämällä että kehittäjäkumppanuudella ulkoisten palveluverkoston toimijoiden kanssa. Kaupungin oma palvelutoiminta on strategisesti tärkeää. Omaa palvelutoimintaa kehitetään ja sen kilpailukykyä suhteessa vertailukaupunkeihin tai markkinoilla toimiviin tuottajiin arvioidaan aktiivisesti. Kaupungin oman palvelutoiminnan rinnalla on yritysten ja yhteisöjen palvelutuotantoa, palvelusetelijärjestelmällä toteutettuja palveluita sekä avustustoimintaa. Palveluita voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden kuntien kanssa tai ostamalla palvelut hankintalain mukaisessa sidosyksikköasemassa olevilta yhtiöiltä. Kaupunki vastaa järjestämisvastuullaan olevien palvelujen saatavuudesta ja laadusta riippumatta siitä, millä tavalla niitä tuotetaan. Omaa palvelutoimintaa on alueilla, joilla palvelumarkkinoita ei ole tai joilla oma palvelutoiminta on laadullisesti kilpailukykyistä ja kustannustehokasta. Oman palvelutoiminnan säilyttämisen perusteita ovat muun muassa hinta- ja tuotekehityksen hallinta, kriisitilanteisiin varautuminen, markkinatilanne tai osaa-

misen turvaaminen. Kaupunginhallitus vastaa oman tuotannon säilyttämisen arvioinnista.

Palvelujen järjestämistä ohjaa ensisijaisesti kokonaistaloudellinen vaikuttavuus. Myös asiakkaan valinnanvapauden toteutumiseen kiinnitetään enenevässä määrin huomiota mm. palveluseleiden laajentamismahdollisuuksia arvioimalla. Kaupungin tehtävänä on varmistaa palvelun laatu ja avoin tiedon jakaminen eri palvelutuottajien palveluista. Sote- ja maakuntauudis-

tukseen valmistautumisessa huomioidaan, että uudistus voidaan toteuttaa hallitusti tamperelaisten sosiaali- ja terveystalouden palvelujen saatavuus ja laatu turvaten.

Palvelujen järjestämistä koskeissa muutoksissa tulee selvittää muutoksen vaikutukset koko kaupunkikonserniin ja erityisesti vaikutukset henkilöstöön. Palvelualueiden johto sovittaa yhteen lauantien palvelu- ja vuosisuunnitelmat ja henkilöstösuunnitelmat. Kaupunginhallituksen hyväksymiä toimintaohjeita

menettelytavoista ja yhteistoiminnasta noudatetaan henkilöstöä koskeissa muutostilanteissa.

Kaupungin yksiköt eivät lähtökohtaisesti harjoita taloudellista toimintaa kilpailuilla markkinoilla. Palvelujen ja tuotteiden myynti kaupungin ulkopuolisille markkinoille on mahdollista vain vähäisessä määrin lainsäädännön määrittelemissä tilanteissa ja markkinaehtoiseen hintaan. Linjaukset vähäisen toiminnan tulkinnasta tekee kaupungin omistajaohjaus.

KÄYTTÖTALOUSOSA JA INVESTOINNIT YKSIKÖITTÄIN

Hyvinvoinnin palvelualue

Sivistys- ja kulttuurilautakunta

Varhaiskasvatus ja esiopetus

Perusopetus

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut

Sosiaali- ja terveyslautakunta

Ikäihmistien palvelut

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Vastaanottopalvelut

Psykososiaalisen tuen palvelut

Erikoissairaanhoidonpalvelut

Elinvoiman ja kilpailukyvyn palvelualue

Elinvoima- ja osaamislautakunta

Ammatillinen koulutus

Lukiokoulutus

Työllisyydenhoidonpalvelut

Yritys- ja yhteiskuntasuhteet

Kehitysohjelmat

Asunto- ja kiinteistölahtakunta

Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka

Talonrakennushankkeet

Kaupunkiympäristön palvelualue

Yhdyskuntalahtakunta

Kaupunkiympäristön suunnittelu

Kaupunkiympäristön rakennuttaminen ja ylläpito

Kestävä kaupunki

Kehitysohjelmat

Joukkoliikennelahtakunta

Joukkoliikenne

Konsernihallinto

Konsernihallinto

Yhteiset erät

Konsernipalveluyksikkö Koppari

Taseyksiköt

Pirkanmaan pelastuslaitos

Rahastot

Vahinkorahasto

Liikelaitokset

Tampereen Vesi Liikelaitos

Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos

Tampereen Infra Liikelaitos

Tampereen Voimia Liikelaitos

HYVINVOINNIN PALVELUALUE

Hyvinvoinnin palvelualueella on kaksi lautakuntaa. Sivistys- ja kulttuurilautakunta koostuu varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen, perusopetuksen sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen palvelukokonaisuuksista. Sosiaali- ja terveyslautakuntaan kuuluvat palvelukokonaisuudet ovat ikäihmisten palvelut, lasten, nuorten ja perheiden palvelut, vastaanottopalvelut, psykososiaalisen tuen palvelut sekä erikoissairaanhoidon palvelut.

Hyvinvoinnin palvelualueen tehtävänä on järjestää ja osaltaan tuottaa vastuualueelleen kuuluvat palvelut, ja huolehtia palveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvistä tuki- ja kehittämisprosesseista. Lisäksi tehtävänä on sivistys- ja kulttuurilautakunnan sekä sosiaali- ja terveyslautakunnan ja sen yksilöjaoston toimialaan kuuluvien asioiden valmistelu. Hyvinvointipalvelujen valvonta ja ohjaus sekä asiainhoito toiminnan järjestäminen kuuluvat palvelualueen vastuualueeseen. Palvelualueella hoidetaan Tampereen kaupungin tekemien yhteistoimintasopimusten perusteella myös kansalaisopistotoiminnan yhteistoiminta-alueen sekä Tampereen ja Oriveden kaupunkien sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen tehtäviä.

Toimintaympäristön ja palveluverkon muutokset

Väestön kasvun ennustetaan jatkuvan edellisten vuosien tapaan. Erityisesti peruskouluikäisten lasten ja yli 65–75-vuotiaiden määrät kasvavat. Väestön kasvun ja ikääntymisen lisäksi muutoksia palvelutarpeisiin tuovat hyvinvointierojen kasvu sekä lisääntynyt erityisen tuen tarve peruskouluikäisillä. Tämän hetken keskeisimpiä muutostekijöitä hyvinvoinnissa ovat työllisyyden ja toimeentuloon liittyvät ongelmat. Tampereella erityisesti pitkäaikaisyöttömien määrä on korkea.

Alueelliset kehittämissuunnitelmat ohjaavat palvelumallityötä ja palveluverkon kehittämistä tulevina vuosina. Hyvinvointikeskus-lähtö -mallia kehitetään edelleen vuonna 2018 eri puolilla kaupunkia. Vapautuvien toimitilojen käyttöä arvioidaan, tiloista luovutaan tai otetaan uuteen käyttöön. Hyvinvointikeskuksissa, lähtöreilla ja muissa palvelukeskityksissä kehitetään alueellista neuvontaa ja ohjausta sekä omaehtoista toimintaa ja ennaltaehkäiseviä palveluja.

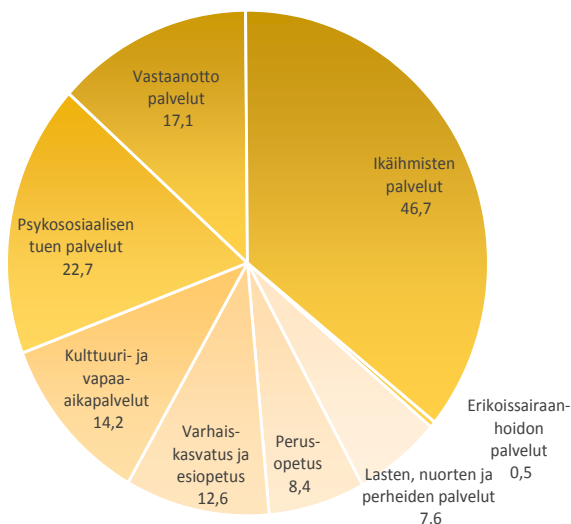
Tesoman hyvinvointikeskus aloittaa toimintansa keväällä 2018 ja palvelut on suunniteltu toteutettavan allianssimallilla.

Hervannan verkostomaisen hyvinvointikeskuksen, Peltolammin hyvinvointikeskuksen ja Kaupin kehityshyvinvointikeskuksen kehittämistyö jatkuu.

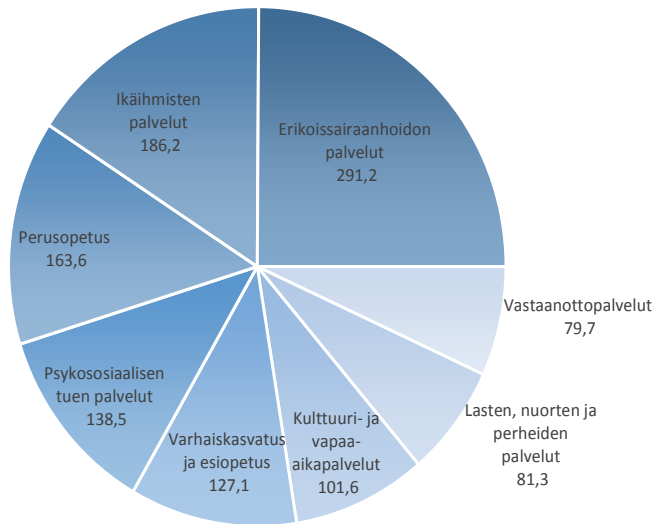
Kaukajärven, Kämenniemen ja Vuoreksen alueille luodaan lähitorimalli. Toiminnassa olevien lähitorien palvelutarjontaa monipuolistetaan ja toimintaa arvioidaan.

Palveluverkon muutoksilla vastataan laajentuviin ja muuntuviin palvelutarpeisiin. Tavoitteena on luopua pienistä ja epätarkoituksenmukaista tiloista sekä tehostaa tilojen käyttöä. Perusparannuksien osalta painopiste on sisäilmaongelmien korjaamisessa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tiloissa. Liikuntapaikkojen ja olosuhteiden kehittämällä vastataan osaltaan tavoitteeseen omaehtoisen liikunnan edistämisestä.

TOIMINTATULOT, 153 milj. €

TOIMINTAMENOT, 1 192 milj. €

SIVISTYS- JA KULTTUURILAUTAKUNTA

Sivistys- ja kulttuurilautakunta koostuu kolmesta palvelukokonaisuudesta, jotka ovat varhaiskasvatus ja esiopetus, perusopetus sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut.

Sivistys- ja kulttuuripalvelut ovat kunnalle lainsäädännössä määriteltyjä tehtäviä. Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen lainsäädäntö määrittelee pääasiassa palvelujen järjestämistavan. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa kunnalla on suuremmat mahdollisuudet itse määritellä palvelujen sisältö ja laajuus. Sivistys- ja kulttuuripalveluilla mahdollistetaan ja edistetään sivistystä, lasten ja nuorten kasvua, elinikäistä oppimista, omaehtoista hyvinvointia sekä kaupungin ja kulttuurin elinvoimaa.

Toiminnan strategiset painopisteet ja tavoitteet vuonna 2018

Vuoden 2018 talousarvio ja sen sisältämät vuosittaiset sitovat toiminnan tavoitteet perustuvat Tampereen strategiaan 2030, joka on valmisteltu Lauri Lylyn pormestariohjelman 2018–2021 pohjalta. Strategian sisältöjä tarkennetaan toimenpiteiksi lautakunnan palvelu- ja vuosisuunnitelmassa.

Tampereen uudessa strategiassa yhtenä tavoitteena on alueellisten hyvinvointiero-

jen kaventaminen. Vuonna 2018 kasvatus- ja opetuspalveluissa valmistellaan malli perusopetuksen joustavasta alueellisesta resursoinnista, jolla pyritään lisäämään koulutuksen alueellista yhdenvertaisuutta. Myös hyvinvointikeskus- ja lähitoritoimintaa lisäämällä ja kehittämällä tuetaan alueiden asukkaiden hyvinvointia.

Laadukas ja yhteisöllinen oppiminen ja koulutuksen vaikuttavuuden paraneminen on nostettu strategian painopisteiksi. Vuonna 2018 tavoitteena on saavuttaa Tampereella suurten kaupunkien keskiarvoa paremmat oppimistulokset.

Tampereen strategiassa tavoitellaan tamperelaisten fyysisen aktiivisuuden lisääntymistä. Vuoden 2018 tavoitteena on erityisesti koululaisten fyysisen toimintakyvyn paraneminen.

Kaupungin vetovoiman vahvistamiseen tullaan uuden strategian myötä panostamaan entistä voimakkaammin. Kansainvälisen tason kulttuuri-, matkailu-, kongressi-, tapahtuma- ja urheilutarjonta on tässä keskeisessä roolissa. Vuonna 2018 tavoitteena on keskeisten kulttuurikohteiden ja -tapahtumien sekä kirjastojen kävijämäärien kasvu. Lisäksi tavoitteena on Tampereella järjestettyjen kansallisen ja kansainvälisen tason tapahtumien määrän

lisääntyminen.

Talouden tasapainon saavuttaminen erityisesti menojen kasvua hillitsemällä sekä tuottavuuden paraneminen ovat tavoitteina kuluvalle valtuustokaudella. Vuonna 2018 sivistys- ja kulttuurilautakunnan alaisessa toiminnassa tavoitteena on työvoimakustannusten pitäminen vuosisuunnitelman tasossa sekä kaupungin omistamien tilojen käyttöasteen tehostaminen.

Tampereen strategian keskeisiä painotuksia sivistys- ja kulttuurilautakunnan näkökulmasta ovat myös asukkaiden ja yhteisöjen osallisuuden ja aktiivisuuden vahvistaminen. Kaupungin rooli on olla entistä enemmän mahdollistaja ja kumppani. Palvelujen painopistettä siirretään edelleen ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tukeen. Palveluissa tavoitellaan yksilöllisyyttä ja vaikuttavuutta, ja niitä kehitetään aktiivisesti ja tavoitteellisesti yhdessä käyttäjien ja asukkaiden kanssa. Digitaalisten palvelujen osuutta palvelutarjonnasta ja niiden käyttöä lisätään merkittävästi. Tulevaan sote- ja maakuntauudistukseen valmistaudutaan ennakoivasti ja aktiivisesti luomalla yhteistyön rakenteita ja toiminnallisia yhdyspintoja maakunnan kanssa.

SIVISTYS- JA KULTTUURILAUTAKUNTA

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	Alkup. VS 2017	TA 2018
Toimintatulot		
Myyntitulot	7 321	7 629
Maksutulot	22 832	21 012
Tuet ja avustukset	4 179	4 463
Vuokratulot	1 159	1 214
Muut toimintatulot	952	950
Toimintatulot yhteensä	36 442	35 267
Valmistus omaan käyttöön	190	1 550
Toimintamenot		
Henkilöstömenot		
Palkat ja palkkiot	-146 160	-150 361
Henkilösivumenot		
Eläkemenot	-31 520	-30 649
Muut henkilösivumenot	-7 637	-6 651
Palvelujen ostot	-64 712	-68 897
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-12 906	-14 166
Avustukset	-38 603	-39 795
Vuokramenot	-77 872	-82 269
Muut toimintamenot	-1 252	-1 164
Toimintamenot yhteensä	-380 472	-392 400
Toimintakate	-344 030	-357 133
Poistot ja arvonalentumiset	-4 674	-5 048
Tilikauden tulos	-348 704	-362 181

Investoinnit (1 000 euroa)	Alkup. VS 2017	TA 2018
Investointimenot	-6 675	-7 924

SITOVAT ERÄT

Sitovat erät (1 000 euroa)	TA 2018
Sivistys- ja kulttuurilautakunta, toimintakate	-357 133
Sivistys- ja kulttuurilautakunta, nettoinvestoinnit	-7 924

Varhaiskasvatus ja esiopetus

Kunnan tulee järjestää varhaiskasvatuslain mukaista päivähoitoa ja perusopetuslain mukaista esiopetusta kaikille sitä tarvitseville lapsille. Tampereen kaupungissa tuotetaan varhaiskasvatuspalveluja sekä kunnallisena että yksityisenä palveluna. Kunnallisena palveluna järjestetään päiväkotihoidon, perhepäivähoitoa, avointa varhaiskasvatusta, esiopetuksen jälkeistä päivähoitoa ja esiopetusta täydentävää kerhotoimintaa sekä erityistä hoitoa ja opetusta tarvitsevien lasten yksikön (ERHO) palvelua. Varhaiskasvatuslain mukainen päivähoito on vähintään 20 h/vko, mutta Tampereella valtuuston päätökseen perustuen lain mukaista vähimmäismäärä ei sovelleta varhaiskasvatuspalveluissa. Yksityisen päivähoitoon vaihtoehdot ovat ostopalvelu, palveluseteli sekä yksityisen hoidon tuki.

Varhaiskasvatusta ja esiopetusta järjestetään Tampereella lakisääteisen suomen ja ruotsin kielen lisäksi englannin, ranskan ja saksan kielellä. Perusopetuslain mukaisesti esiopetusta järjestetään pääsääntöisesti kunnallisena palveluna. Englanninkielistä esiopetusta toteutetaan yksityisen hoidon tuella ja ruotsinkielistä esiopetusta ostopalveluna.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen palvelukokonaisuuteen kuuluvat kunnallinen ja yksityinen varhaiskasvatus, esiopetus sekä lakisääteinen kotihoidontuki. Tampere toteuttaa Tampereen seutukuntien sopimusta päivähoitojärjestämisestä kuntien välisenä ostopalveluna.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Palveluvaihtoehtoja monipuolistetaan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksen jälkeisessä toiminnassa. Esi- ja alkuoppilaille tarkoitettuja kesäkerhotoimintaa jatketaan. Yksityisessä päivähoitossa mahdollistetaan palvelusetelipäiväkotien määrän kasvu, mikä huomioidaan kunnallisen palvelun ja ostopalvelupäiväkotitoiminnan määrää vähentävänä tekijänä. Varhaiskasvatuspalveluissa toteutetaan seudullista sopimusta.

Uusia päivähoitoyksiköitä ja kouluja suunniteltaessa huomioidaan pienten lasten yksiköiden tarve kunkin asuinalueen väestörakenne huomioiden. Palvelutarpeen kasvu katetaan laajentamalla yksityistä palvelutuotantoa. Kämenniemen päiväkotia siirrytään uusiin tiloihin koulun yhteyteen ja laajenee yhdellä ryhmällä. Lisäksi Lamminpään ja Tesoman päiväkodit valmistuvat vuoden 2018 aikana. Peruskorjauksia, sisäilmaremontteja ja uudisrakentamista toteutetaan yhteensä kymmenessä päivähoitoyksikössä.

Digitalisaation avulla kehitetään asiakaspalvelua, vuorovaikutusta huoltajien ja henkilöstön välillä sekä kasvattajien työn ja hallinnon tehtävien sujuvuutta. Esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa otetaan käyttöön Helmi-viestintäjärjestelmä huoltajien ja henkilöstön väliseen yhteydenpitoon. Esiopetuksessa jokaiselle lapselle laadittava oppimissuunnitelma sekä mahdolliseen tuen tarpeeseen liittyvät lomak-

keet digitalisoidaan ja otetaan käyttöön Helmessä. Lisäksi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen digitaalisia oppimisympäristöjä kehitetään erilaisilla pedagogisilla digi-kokeiluilla.

Tiedolla johtamiseen etsitään keinoja hyödyntäen sähköisiä järjestelmiä. Palautteen pohjalta arvioidaan ja kehitetään edelleen palveluohjauksen prosessia.

Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman painopisteenä on toimintakulttuurin kehittäminen lasten ja huoltajien osallisuuden lisäämiseksi ja kiusaamisen vähentämiseksi. Varhaiskasvatus osallistuu valtakunnalliseen Ilo kasvaa liikkuen -ohjelmaan. Liikkumisen lisäämistä vahvistetaan varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositusten pohjalta. Esi- ja alkuopetuksen toimintamallia kehitetään ja arvioidaan sekä Eppu-kerhotoimintaa vakiinnutetaan.

Asiakaslähtöinen hoitoaikaperusteinen päivähoitopalvelun pilotti on käynnistynyt elokuussa 2016 ja jatkuu elokuuhun 2018. Tavoitteena on laajentaa pilottia myös palvelusetelipäiväkoteihin.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain esitetyt muutokset on huomioitu talousarvion maksutulojen vähennyksenä. Vuoden 2018 alusta alkaen pieni- ja keskituloisen perheen maksut alenevat, ja jatkossa toisen lapsen sisaralennus on 50 prosenttia nykyisen kymmenen sijaan.

VARHAISKASVATUS JA ESIOPETUS

Käyttötalous (1 000 euroa)

TA 2018

Toimintatulot	12 600
Toimintamenot	-127 105
Toimintakate	-114 504

Investoinnit (1 000 euroa)

TA 2018

Investointimenot	-1 163
------------------	--------

Perusopetus

Kunnan tulee järjestää perusopetuslain mukaisesti alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille maksutonta perusopetusta. Perusopetuksen palvelukokonaisuuteen sisältyvät perusopetus, lisäopetus, monikielisille oppilaille tarkoitettu perusopetukseen valmistava opetus, sairaalaopetus sekä koululaisten kunnallinen ja yksityinen aamu- ja iltapäivätoiminta. Lisäksi perusopetus vastaa ranskankielisestä esiopetuksesta sekä kouluissa järjestettävästä erityisopetuksen esiopetuksesta. Tampere vastaa yliopistollisen sairaalan sijaintikuntana sairaalaopetuksen järjestämisestä. Perusopetuksessa toteutetaan seudullista sopimusta.

Tampereella perusopetusta järjestetään suomen ja ruotsin kielen lisäksi englannin, ranskan ja saksan kielellä. Peruskoulun päättäneille nuorille, jotka eivät ole sijoittuneet toisen asteen koulutukseen, on tarjolla lisäopetusta ja monikielisille oppilaille perusopetukseen valmistavaa opetusta. Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään 1. ja 2. luokan oppilaille sekä erityisopetuksen 1.–9. luokan oppilaille. Tampere toteuttaa Tampereen seutukuntien sopimusta esi- ja perusopetuksen kustannusten korvaamisesta.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Perusopetus sekä kunnallinen ja yksityinen aamu- ja iltapäivätoiminta ovat yksi palvelukokonaisuus. Ruotsinkielinen esiopetus on osa ruotsinkielistä perusopetusta.

Koulujen ja niistä muodostuvien koulupolkujen toimintaa kehitetään hallinnollisesti ja pedagogisesti toiminnallisiksi kokonaisuuksiksi. Yhtenäiskoulujen määrää lisätään edelleen. Vuoden 2018 toteutetaan peruskorjauksia, sisäilmaremontteja ja uudisrakentamista yhteensä 19 koulussa. Esi- ja alkuopetuksen toimintamallia kehitetään ja arvioidaan sekä kerhotoiminnan yhteistä toimintamallia vakiinnutetaan.

Perusopetuksen opetussuunnitelman painopisteenä on yläkoulun uuden opetussuunnitelman käyttöön ottaminen. Opimisen arviointi ja arviointikulttuuri ovat keskeisiä tekijöitä muutoksessa. Varhaista kielten opetusta jatketaan kohdennetusti kaikille ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille. Tuen kehittämisen painopisteenä on alueellisten erityispiirteiden huomioiminen ja koko kaupunkia palvelevan toiminnan mallintaminen.

Perusopetuksen toiminnanohjausjärjestelmää (Helmi) kehitetään edelleen ehdottavien palveluiden pilotoinnilla. Tarkoituksena on digitalisoida ja automatisoida hallinnon prosesseja.

Hyvinvointikoulun mallia kehitetään kouluilla kolmella yhtenäiskoululla yhteistyössä Tampereen Ammattikorkeakoulun kanssa. Kehittämisen tärkeitä osa-alueita ovat tiimiopettajuus ja ohjaaminen.

Liikkuva koulu -ohjelmaa jatketaan kaikissa kouluissa liikkumisen ja toiminnallisuuden edistämiseksi.

Talousarviossa on varauduttu perusopetuksen oppilasmäärän kasvuun ja uuden opetussuunnitelman toteuttamiseen.

Käyttötalous (1 000 euroa)

TA 2018

Toimintatulot	8 431
Toimintamenot	-163 646
Toimintakate	-155 214

Investoinnit (1 000 euroa)

TA 2018

Investointimenot	-1 760
------------------	--------

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut

Palvelukokonaisuuden tavoitteena on tarjota sivistystä ja elämänlaatua edistävät hyvinvointipalvelut, kannustaa kuntalaisia aktiiviseen ja monipuoliseen harrastus- ja vapaa-aikatoimintaan, säilyttää Tampereen kaupunki vetovoimaisena asuinpaikkakuntana sekä kehittää korkeatasoisia kulttuuri- ja liikuntapalveluja.

Kunnan tehtäväksi on lailla säädetty kirjasto-, nuoriso- ja kulttuuripalvelujen sekä taiteen perusopetuksen järjestäminen. Lisäksi kunnan tehtävä on yleisten edellytysten luominen liikunnalle. Kunta voi järjestää museo- ja vapaan sivistystyön palveluja. Opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämällä maakuntakirjastoilla ja -museoilla sekä aluetaidemuseoilla on lakisääteisiä tehtäviä, joita Tampereella toteuttavat kaupunginkirjasto sekä Tampereen museot.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut järjestetään jatkossakin pääosin kaupungin omana toimintana. Hankintoja yksityisiltä palveluntuottajilta tullaan kuitenkin lisäämään. Erityisesti uusien palvelujen osalta selvitetään aina yksityinen palvelutarjonta ennen lopullisten hankintalinjausten tekemistä.

Tampereen kaupunki järjestää kansalaisopistopalvelut myös Ylöjärvelle. Ylöjärvi on nimennyt oman edustajansa Tampereen sivistys- ja kulttuurilautakuntaan, joka toimii kansalaisopistoasioita käsitellessään yhteislautakuntana.

Taidelaitosten, festivaalien ja suurten yleisötapahtumien, kulttuuriyhteisöjen sekä harrastusyhdistysten avustaminen tulee säilymään palvelujen järjestämisen tapana, koska siten voidaan varmistaa tarjonnan monipuolisuus. Keskeisimpien kumppanuusavustusyhteisöjen kanssa käydään vuosittaiset neuvottelut toiminnasta ja sovitaan avustusten käytön periaatteista.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen organisaatiota kehitetään edelleen. Erityisesti yksiköiden välistä sekä koko palveluryhmää koskevaa asiakaslähtöistä yhteistyötä lisätään. Sivistys- ja kulttuuripalvelujen asiakaspalvelua kehitetään eri palveluryhmien yhteistyönä.

Uusi kirjastoasetus kehittämiskirjastoista tulee voimaan vuoden 2018 alusta, ja se muuttaa maakuntakirjaston tehtävät kehittäjäkirjaston tehtäviksi, jolloin myös maantieteellinen alue laajenee. Tampereen kaupunginkirjaston alueeksi tulee Pirkanmaa ja Keski-Suomi.

Taide- ja kulttuurihallinnon valtionavustuspolitiikkaa uudistetaan parhaillaan, mutta uudistuksen vaikutukset museoiden, orkesterien ja teatterien valtionrahoitukseen näkyvät käytännössä aikaisintaan vuonna 2019. Uusi museopoliittinen ohjelma hyväksyttäneen 2018, ja sen johdosta tapahtuu museotoimintaa koskevia lakimuutoksia. Taiteen perusopetuksen ope- tussuunnitelmauudistuksen myötä kaikkien kaupungin myöntämällä toimiluvalla toimivien yksityisten taiteen perusopetuksen oppilaitosten opetussuunnitelmat hyväksytään vuoden 2018 aikana sivistys- ja kulttuurilautakunnassa.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen palveluverkon ajanmukaistaminen etenee eri kohteiden perusrannus- ja laajennushankkeiden kautta. Vanha kirjastotalo avataan keväällä 2018 nimellä Kulttuuritalo Laikku. Tampereen maauimala avautuu kesällä Tampereen uintikeskuksen yhteydessä. Tekojää Sorsapuistoon voi toteutua aikaisintaan talveksi 2018-19, koska korkein hallinto-oikeus ei ole antanut päätöstään asiassa. Liikuntapaikkojen peruskorjauksia jatketaan ja Sara Hildénin taidemuseon perusrannuksen hankesuunnittelu käynnistyy. Sara Hildénin taidemuseon

sijainti tulee ratkaista ennen nykyisen rakennuksen perusrannuksen laajuudesta päättämistä. Tesoman kirjasto ja nuorisokeskus muuttavat uuteen Tesoman hyvinvointikeskukseen.

Pääkirjasto Metson perusrannuksen valmistuttua otetaan käyttöön myös sunnuntain aukiolo.

Liikunnan edistämisen kärkihanke Liikkuva Tampere päättyy vuoden 2017 lopussa, mutta hankkeen toimintamallit jatkuvat osana normaalitoimintaa. Digitaalisuutta edistetään kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa; mm. kumppanuus- ja toiminta-avustusten hakuprosessi muuttuu kokonaan digitaaliseksi.

Vuoden 1918 sisällissota näkyy teemana erityisesti kulttuuri- ja taideyksikön palvelutarjonnassa sekä kaupungin avustamien taidelaitosten ohjelmistossa. Julkisen taiteen periaatteiden mukaisesti kaupungin taidekoordinaatiota vahvistetaan. Tampere Filharmonian toiminnan painopisteenä on korkeatasoisen musiikkikulttuurin vaaliminen sekä eri ikäryhmille, erityisesti lapsille ja nuorille suunnattu taidemusiikkikasvatus.

Maakuntamuseo- ja kulttuuriympäristöpalveluissa käynnistyy 2017 Opetus- ja kulttuuriministeriön ja kahdeksan kunnan rahoittama kaksivuotinen seutumuseokonsepti-hanke, jonka tavoitteena on tukea kuntien museonäyttelytoimintaa, kokoelmienhoitoa, museopedagogista osaamista ja matkailuhankkeita.

Vuoden 2018 merkittävimmät suurta- pahtumat ovat yleisurheilun alle 20-vuotiaiden MM-kilpailut sekä valtakunnalliset herättäjäjuhlat.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut osallistuu aktiivisesti vuoden 2026 Euroopan kulttuuripääkaupunkihankkeen hakuvalmisteluun.

Kaupungin liikuntapaikkarakentamises- ta tehdään alkuvuoden 2018 aikana pitkän aikavälin suunnitelma. Siinä tarkastellaan myös yksityisten liikuntapaikkahankkeiden toteutusta ja niiden vaikutusta kaupungin omiin hankkeisiin. Kansi ja areena -hankkeen vaikutukset mm. Hakametsän alueen kehittämiseen huomioidaan suunnitelmassa.

Käyttötalous (1 000 euroa)

	TA 2018
Toimintatulot	14 235
Toimintamenot	-101 649
Toimintakate	-87 414

Investoinnit (1 000 euroa)

	TA 2018
Investointimenot	-5 001

SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA

Sosiaali- ja terveyslautakunta koostuu viidestä palvelukokonaisuudesta, jotka ovat ikäihmisten palvelut, lasten, nuorten ja perheiden palvelut, vastaanottopalvelut, psykososiaalisen tuen palvelut sekä erikoissairaanhoidon palvelut. Lautakunta vastaa Tampere-Orivesi-yhteistoiminta-alueen sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä.

Palvelut tuotetaan kunnan omana toimintana, hankitaan yksityisiltä tai kolmannen sektorin palveluntuottajilta tai ne voidaan järjestää seudullisesti tai maakunnallisesti. Suurin yksittäinen palveluntuottaja on Pirkanmaan sairaanhoitopiiri (PSHP), joka tuottaa Tampereen kaupungille ensihoito- ja päivystyspalvelut, erikoissairaanhoidon sekä kehitysvammaisten laitoshoidon palvelut.

Toiminnan tasot ulottuvat yksilöstä yhteisöön ja ympäristöön. Palveluissa painottuvat ennaltaehkäisy, varhainen havaitseminen ja tuki sekä hyvä hoito, kuntoutus ja sosiaalinen tuki. Kuntalaisille luodaan edellytyksiä sekä tuetaan ja aktivoidaan mahdollisimman hyvän terveydentilan, toimintakyvyn ja elämänhallinnan saavuttamiseksi.

Toiminnan strategiset painopisteet ja tavoitteet vuonna 2018

Vuoden 2018 talousarvio ja sen sisältämät vuosittaiset sitovat toiminnan tavoitteet

perustuvat Tampereen strategiaan 2030, joka on valmisteltu Lauri Lylyn pormestariohjelman 2018–2021 pohjalta. Strategian sisältöjä tarkennetaan toimenpiteiksi lautakunnan palvelu- ja vuosisuunnitelmassa.

Tampereen uudessa strategiassa on tavoitteena alueellisten hyvinvointierojen kaventaminen sekä palvelujen painopisteen siirtäminen ennaltaehkäiseviin palveluihin, varhaiseen tukeen sekä kotiin vietäviin palveluihin. Palvelurakenteiden uudistaminen jatkuu ikäihmisten palveluissa, lasten ja nuorten palveluissa, mielenterveys- ja päihdepalveluissa, kehitysvammaisten palveluissa sekä perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa. Vuonna 2018 tavoitteena on, että yhä useampi ikäihminen voi asua kotona, että lastensuojelun asiakkaiden osuus väestöstä ei ylitä Kuusikko-kuntien keskiarvoa ja että pitkäaikaisasunnottomien määrä vähenee. Tavoitteena on myös lisätä ja kehittää hyvinvointikeskus- ja lähitoritoimintaa.

Työllisyydenhoito on strategiassa koko kaupungin yhteinen tehtävä. Erityistä tukea tarvitsevien työllistymisedellytysten paraneminen on myös sosiaali- ja terveyslautakunnalle kohdistuva tavoite vuonna 2018.

Uuden strategian myötä digitaalisten palvelujen osuutta palvelutarjonnasta ja niiden käyttöä lisätään merkittävästi.

Vuonna 2018 tavoitteena on, että digitaalisten palvelujen käyttöaste kasvaa sosiaali- ja terveyspalveluissa, ja sen myötä vastaanottotyön ja puhelintyön tarve vähenee.

Talouden tasapainon saavuttaminen erityisesti menojen kasvua hillitsemällä sekä tuottavuuden paraneminen ovat tavoitteina kuluvalle valtuustokaudella. Vuonna 2018 sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisessa toiminnassa tavoitteena on työvoimakustannusten pitäminen vuosisuunnitelman tasossa sekä kaupungin omistamien tilojen käyttöasteen tehostaminen.

Uuden strategian keskeisiä painotuksia sosiaali- ja terveyslautakunnan näkökulmasta ovat myös asukkaiden ja yhteisöjen osallisuuden ja aktiivisuuden vahvistaminen. Kaupungin rooli on olla entistä enemmän mahdollistaja ja kumppani. Palveluissa tavoitellaan yksilöllisyyttä ja vaikuttavuutta, ja niitä kehitetään aktiivisesti ja tavoitteellisesti yhdessä käyttäjien ja asukkaiden kanssa. Tulevaan sote- ja maakuntauudistukseen valmistaudutaan ennakkoivasti ja aktiivisesti luomalla yhteistyön rakenteita ja toiminnallisia yhdyspintoja maakunnan kanssa.

SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	Alkup. VS 2017	TA 2018
Toimintatulot		
Myyntitulot	57 908	42 005
Maksutulot	54 454	47 110
Tuet ja avustukset	4 348	4 393
Vuokratulot	159	136
Muut toimintatulot	1 144	1 091
Toimintatulot yhteensä	118 013	94 734
Toimintamenot		
Henkilöstömenot		
Palkat ja palkkiot	-182 028	-147 891
Henkilösivumenot		
Eläkemenot	-46 447	-37 731
Muut henkilösivumenot	-9 573	-6 437
Palvelujen ostot	-444 153	-500 950
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-21 836	-14 687
Avustukset	-40 676	-38 259
Vuokramenot	-35 691	-30 251
Muut toimintamenot	-843	-833
Toimintamenot yhteensä	-781 247	-777 039
Toimintakate	-663 235	-682 305
Rahoitustulot ja -menot	0	4 000
Poistot ja arvonalentumiset	-2 586	-1 713
Tilikauden tulos	-665 821	-680 018

Investoinnit (1 000 euroa)	Alkup. VS 2017	TA 2018
Investointimenot	-3 350	-1 528

SITOVAT ERÄT

Sitovat erät (1 000 euroa)	TA 2018
Sosiaali- ja terveyslautakunta, toimintakate	-682 305
Sosiaali- ja terveyslautakunta, nettoinvestoinnit	-1 528

Ikäihmisten palvelut

Ikäihmisten palveluihin sisältyy toimintakykyä edistävät ja kotiin annettavat palvelut, kuten ohjaus ja neuvonta, palvelukeskus-, korttelikerho- ja lähitoritoiminta, ikäihmisten kuljetuspalvelut, kotihoito, palvelutalon kotihoito, yli 21-vuotiaiden omaishoidon tuki, perhehoito, päiväkeskustoiminta, lyhytaikaishoito ja vete-raanikuntoutus. Palvelukokonaisuuteen kuuluu myös asumispalvelut (tehostettu palveluasuminen ja palveluasuminen), vanhainkotihoito, Rauhaniemen sairaala ja Oriveden terveyskeskusvuodeosastojen kuntoutuspalvelut. Kotona asuvat saavat myös kuntoutuksen tai lääkäripalvelut kotiin tai ne toteutetaan läheisessä tehostetun palveluasumisen yksikössä. Ikäihmiset ohjautuvat palveluihin asiakasohjauksikon kautta, jossa palvelutarve selvitetään yhdessä asiakkaan kanssa ja järjestetään hänelle soveltuvimmat palvelut.

Ikäihmisten palvelujen tavoitteena on, että ikäihmiset voisivat asua turvallisesti kotonaan tai kodinomaisessa ympäristössä mahdollisimman pitkään. Sairaalaan kuitenkin pääsee aina tarvittaessa ja kun kotona asuminen ei enää ole mahdollista, löytyy jokaiselle sopiva asumismuoto tehostetusta palveluasumisesta, vanhainkodista tai uusista, kodin ja tehostetun palveluasumisen väliin kehitettävistä asumisratkaisuksista. Palveluilla pyritään tukemaan monipuolisesti vanhuksen elämää ja auttamaan vanhusta ohjaamaan itse omaa elämää asuinympäristössään.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Ikäihmisten palvelujen asiakasmäärän ja asiakkaiden hoitoisuuden ennakoidaan

jatkavan kasvuaan väestön edelleen ikääntyessä. Kasvuun vastaaminen edellyttää resurssien lisäämisen ohella erityisesti kotihoidon sisällöllistä kehittämistä, mm. sairaanhoidollisen ja kuntoutuksen osaamisen lisäämistä kotihoidossa. Vuoden 2018 painopisteenä on aiempien vuosien tavoitteiden mukaisesti laitoshoidon tarpeen vähentäminen lisäämällä kotiin tai kodinomaisiin oloihin annettavaa apua ja hoitoa. Rauhaniemen sairaala ja Oriveden terveyskeskusvuodeosastojen kuntoutuspalvelut siirtyvät vuodenvaihteesta sairaala- ja kuntoutuspalveluista ikäihmisten palvelujen palvelulinjalle.

Osaamisen ja resurssien joustavaa käyttöä ympärivuorokautisen hoidon ja kotihoidon välillä kehitetään. Hyvinvointiteknologiaa ja digitalisaatiota eri muodoissa hyödynnetään henkilöresurssien oikea-aikaisessa kohdentamisessa, eri palvelumuotojen yhdistämisessä ja erityisesti kotiutusprosessin kehittämisessä. Uusia sosiaalisen tuen palvelutapoja kehitetään, jottei teknologisten ratkaisujen käyttäminen aiheuta vanhusten yksinäisyyden tunteen lisääntymistä. Yhteistyötä lisätään ulkopuolisten palveluntuottajien sekä lähitorien ja hyvinvointikeskusten kanssa.

Käynnissä olevaa ikäihmisten palvelujen rakennemuutosta tuetaan lisäämällä kotiin annettavia palveluja mm. kotihoidon lääkäripalvelujen vahvistamisella, palvelutalon kotihoitoa kehittämällä sekä lisäämällä päihde- ja mielenterveysasiakkaiden kohtaamisen ja hoitamisen vaatimaa osaamista. Raskaampiin palveluihin siirtymistä ehkäistään lisäämällä alueellista ohjausta ja neuvontaa sekä omaehtoisen toiminnan ja ennaltaehkäisevän työn palveluja.

Kuvayhteyden käyttöä kotihoidon palvelumuotona lisätään. Koillisella palvelualueella palvelutalon kotihoito -toimintamuoto vahvistuu selkeästi, kun Pappilapuiston tehostettu palveluasuminen siirtyy omaan tuotantoon vuoden 2018 alussa ja samalla osaksi kyseistä konseptia.

Omaishoidettavien ikäihmisten määrän ennakoidaan jatkavan kasvuaan. Omaishoidontuki halutaan jatkossakin turvata kaikille, joiden hoidon sitovuus ja vaativuus täyttää sille asetetut kriteerit.

Vuonna 2018 avautuu Koukkuniemen alueelle uusi tehostetun palveluasumisen 120 paikan yksikkö, jonka paikoista puolet tulee omaan tuotantoon ja puolet kilpailutetaan. Oman tuotannon paikat ovat osa ikäihmisten palvelurakennemuutosta, sillä ne korvaavat pitkäaikaisia laitospaikkoja. Tehostetun palveluasumisen kustannusrakenne on edullisempi kuin laitospaikkojen kustannusrakenne, joten tämä rakennemuutos jatkaa ikäihmisten palvelujen tuottavuuden nostamista.

Ikäihmisten palvelulinja osallistuu Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihankkeen Ikäneuvo-kokeiluhankkeeseen, jossa luodaan maakunnallinen ikäihmisten neuvonnan ja asiakasohjauksen toimintamalli.

Käyttötalous (1 000 euroa)

TA 2018

Toimintatulot	46 746
Toimintamenot	-186 247
Toimintakate	-139 500

Investoinnit (1 000 euroa)

TA 2018

Investointimenot	-160
------------------	------

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Lasten, nuorten ja perheiden palveluihin sisältyvät äitiys- ja lastenneuvolapalvelut hyvinvointineuvolan toimintamallilla järjestettyinä, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, sosiaalihuoltolain mukaiset perhepalvelut, nuoriso- ja ehkäisyneuvolapalvelut, lasten ja nuorten poliklinikka, puheterapiapalvelut, alle 21-vuotiaiden omaishoidon tuki, lastensuojelun avohuollon palvelut sekä lastensuojelun sijaishuollon palvelut. Palvelujen tavoitteena on edistää ja ylläpitää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia, tarjota tukea, tutkimuksia tai arviointia sekä hoitoa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ongelmien tai sairauden ilmetessä sekä tarvittaessa turvata lapsen tilanne viranomaiskeinoin. Yhdenvertaisuus, oikea-aikaisuus, monialaisuus ja asiakaskeisyys ovat läpileikkaavia periaatteita kokonaisuuden erilaisissa palveluissa.

Lapsiperheiden sosiaali- ja terveyspalveluihin sisältyviä palveluja tuottavat kaupungin avo- ja asumis-palvelujen palveluryhmän lisäksi useat yksityiset lastensuojelun sijaishuollon palveluntuottajat, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS), omaishoidon tuen asiakkaiden lyhytaikaishoidon palveluntuottajat sekä tuetun ja tukiasumisen palveluntuottajat. Lapsiperheiden tilapäisessä kotipalvelussa sekä perheneuvolan neuvonta- ja terapia-palveluissa on käytössä palvelusetelit. Lisäksi lastensuojelun avohuollon asiakkaille hankitaan tarpeiden mukaisesti muun muassa tehostettua perhetyötä yksityisiltä

palveluntuottajilta oman palvelutuotannon lisäksi.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Pitkäjänteinen työ lasten ja perheiden palvelujen palvelurakenteiden uudistamiseksi jatkuu. Tavoitteena on korjaavien palvelujen kustannusten kasvun pysäyttäminen ja voimavarojen kohdentaminen varhaiseen tukeen. Asiakkaiden palvelutarpeeseen vastataan moniammatillisesti ja ennakkoivasti heti asiakkuuden alkuvaiheesta. Varhaisen tuen ja matalan kynnyksen palveluja kehitetään osana lähitori- ja hyvinvointikeskusmallia, muun muassa Perheiden talon palveluja osana Tammelan lähitorin toimintaa. Lasta odottaville perheille tarjotaan varhaista tukea Ekavauvaltöön muodossa. Toimintaa laajennetaan edelleen.

Neuvolapalvelujen ja kouluterveydenhuollon resursseja vahvistetaan vastaamaan lisääntyneisiin asiakas-määriin ja palvelutarpeisiin. Nuorten talon uuden toimintamallin käynnistäminen vahvistaa terveydenhuollon roolia. Uudistunut tartuntatautilaki tuo uusia velvoitteita opiskeluterveydenhuoltoon. Perheneuvola ohjaa jatkossa osan yksilöpsykoterapiaa tarvitsevista asiakkaista suoraan terapia-jaksolle. Tämä nopeuttaa hoitoon pääsyä ja vähentää palvelujen päällekkäisyyttä, kun kaikki asiakkaat eivät tarvitse ohjausta erikoissairaanhoidon kautta. Lastensuojelun kiireellisten sijoitusten määrä on kas-

vanut. Lastensuojelun avohuollon tiimit ja toimintamallit uudistetaan vastaamaan tähän haasteeseen. Sosiaalipäivystystä laajennetaan uuden päivystysasetuksen mukaisesti. Monikielisten alle kouluikäisten lasten määrän kasvuun ja lisääntyviin palvelutarpeisiin vastataan vahvistamalla puheterapiapalveluja.

Kokonaisuudessaan toimintaa kehitetään lasten ja perheiden palvelujen muutosohjelman mukaisesti. Muutosohjelman paikallista toteuttamista tehdään yhdessä muiden Pirkanmaan kuntien, PSHP:n, järjestöjen ja yksityissektorin toimijoiden kanssa. Lapsiperheiden palveluja laajasti uudistava hanke koostuu useasta osahankkeesta, joissa kehitetään asiakasprosessien sujuvuutta, monialaista työskentelyä, vähennetään päällekkäistä työtä sekä uudistetaan toimintatapoja. Palvelurakenteiden sekä toimintakulttuurin muutoksen ohella tehdään käytännön valmistelutyötä sote-uudistusta varten. Hanke jatkuu vuoden 2018 loppuun ja sitä rahoittaa sosiaali- ja terveysministeriö. Lisäksi ollaan mukana maakunta- ja sote-valmistelussa ja kuntien kanssa yhteistyössä kehittämässä palvelujärjestelmää.

Digitalisaatiolla vahvistetaan henkilöstön työn painopisteen kohdentumista asiakastyöhön. Asiakas- ja tukipalveluissa hyödynnetään robotisaatiota. Neuvola-palveluissa on otettu käyttöön sähköinen äitiyskortti, jonka ennakoidaan selkeyttävän odottavan äidin ja terveydenhuollon ammattilaisten välistä asiointia.

Käyttötalous (1 000 euroa)

TA 2018

Toimintatulot	7 596
Toimintamenot	-81 312
Toimintakate	-73 716

Investoinnit (1 000 euroa)

TA 2018

Investointimenot	-220
------------------	------

Vastaanottopalvelut

Vastaanottopalvelut sisältävät terveydenhuoltolain mukaisesti väestön terveydentilan seuranta, terveyden edistämistä ja sen osana terveysneuvontaa ja terveys-tarkastuksia sekä suun terveydenhuollon, avokuntoutuksen ja avosairaanhoidon palvelut. Palveluihin sisältyy perusterveydenhuollon alueellisen vastaanottotoiminnan ja suun terveydenhuollon lisäksi perusterveydenhuollon erikoisvastaanottojen palveluja. Palvelujen tavoitteena on edistää terveyttä ja ennaltaehkäistä sairauksien syntymistä, tunnistaa sairastumisriskissä olevat henkilöt mahdollisimman varhain ja vastata osaltaan sairastuneiden hyvästä hoidosta ja kuntoutuksesta.

Kaupungin oman organisaation lisäksi terveysasematoimintaa tuottavat yksityiset palveluntuottajat. Vastaavasti hammaslääkäripalveluja ja lääkinnällisen kuntoutuksen palveluja tuotetaan sekä oman organisaation että useiden eri palveluntuottajien toimesta.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Vastaanottopalveluissa tavoitteena on turvata palvelujen oikea-aikainen saatavuus kehittämällä toimintamalleja ja lisäämällä sähköisiä palveluja. Terveysasemilla on siirrytty listautumismalliin, jonka toimivuutta edelleen arvioidaan. Linnainmaan ja Tipo-

tien terveysasemilla käynnistetyn uuden toimintamallin kokeilua jatketaan ja arvioidaan vuoden 2018 aikana. Sekä vastaanottotoiminnan että suun terveydenhuollon palveluissa edetään palvelumallityön mukaisesti. Tämä tarkoittaa palvelujen keskittämistä suurempiin palvelupisteisiin ja valmistautumista digitaalisten palvelujen käyttöönottoon. Vastaanottopalvelut on mukana valinnanvapauslainsäädäntöä valmistelevassa sosiaali- ja terveysministeriön valinnanvapauskokeilussa. Kokeilu kestää vuoden 2018 loppuun saakka.

Kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoisalakohtaisista edellytyksistä annetun asetuksen mukaisen perusterveydenhuollon kiirevastaanottotoiminnan järjestämistä jatketaan arki-iltaisin ja viikonloppuisin. Suun terveydenhuollossa jatketaan suuhygienistin, hammaslääkärin ja hammashoitajan monihuonemallia. Kaikessa toiminnassa edistetään sähköisten omahoito- ja asiointipalvelujen käyttöä.

Kansallisessa ODA-hankkeessa (Omat digiajan hyvinvointipalvelut) kehitetään ympärivuorokautisia digitaalisia sosiaali- ja terveydenhuollon ratkaisuja, jotka tukevat asiakkaiden itse- ja omahoitoa. Tampereella syksyllä 2017 käynnistyneiden sähköisten ODA-tuotteiden koekäyttö jatkuu ainakin kevääseen 2018 saakka, jonka jälkeen ne on tarkoitus ottaa tuotanto-

käyttöön vuoden 2018 aikana. Tuotteita pyritään hyödyntämään muun muassa diabetespotilaan, verenpainepotilaan ja suun terveydenhuollon prosesseissa.

Sähköisten palvelujen käyttöönotossa otetaan huomioon ikäihmisten ja toimintakyvyltään heikompien ihmisten palvelutarpeen turvaaminen.

Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin (PSHP) ja alueen kuntien kanssa yhteistyössä valmistellaan alueellisen apuvälineyksikön toiminnan aloittamista.

Tampereen suun terveydenhuollossa liitettiin Kanta-arkistoon syyskuussa 2017. Arkiston toimintaprosessien kehittämistä jatketaan.

Käyttötalous (1 000 euroa)

TA 2018

Toimintatulot	17 128
Toimintamenot	-79 709
Toimintakate	-62 580

Investoinnit (1 000 euroa)

TA 2018

Investointimenot	-730
------------------	------

Psykososiaalisen tuen palvelut

Psykososiaalisen tuen palvelukokonaisuuteen kuuluvat aikuisten sosiaalipalvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä vammais- ja kehitysvammaisten palvelut. Maahanmuuttajille suunnatut palvelut on integroitu palveluihin. Tampere vastaa myös Oriveden palveluiden järjestämisestä.

Aikuisten sosiaalipalveluihin kuuluvat Sarviksen sosiaaliaseman palvelut, rikos- ja riita-asioiden sovittelutoiminta, talous- ja velkaneuvonta, asioimistulkkaukset ja käännöspalvelut, turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskustoiminta ja alaikäisten maahanmuuttajanuorten palvelut. Ostopalveluina hankitaan osallisuutta vahvistavaa kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta sekä nuorten matalan kynnyksen palveluita. Sosiaalisen luottamuksen järjestämisestä vastaa talous- ja velkaneuvonta.

Mielenterveys- ja päihdepalveluihin kuuluvat psykiatrinen avohoido sisältäen erikoistuneet psykiatrian poliklinikat, päiväsairaaloiminnan ja päihdeavopalvelut sekä Hatanpään puistosairaalan psykiatrian palvelut. Lisäksi palveluihin kuuluvat päihdehuollon päiväkeskustoiminta, katkaisu- ja selviämishoitoasemapalvelut, sekä ensivaiheen asumispalveluita, lyhytaikaista päihdehuollon laitospalvelua ja osa tukiasumistoiminnasta. Ostopalveluina hankitaan pääosa mielenterveys- ja päihdehuollon asumispalveluista ja huumehoidosta sekä tuetun asumisen palvelut ja päihdehuollon kuntoutus.

Vammaispalveluilla tuetaan vammaisen henkilön itsenäistä selviytymistä yhdenvertaisena kuntalaisena. Vammaispalvelun kokonaisuuteen kuuluvat vammaisten palvelut ja tukitoimet, vammaisten asumispalvelut ja päivätoiminta, kehitysvammaisten avopalvelut sekä kehitysvammahuollon laitospalvelut ja avustukset. Vammais- ja kehitysvammaisten palvelut hankitaan pääosin ulkopuolisilta palveluntuottajilta. Kehitysvammapoliklinikan palvelut ja kehitysvammaisten laitoshoidon hankitaan Pirkanmaan sairaanhoitopiiriltä.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Psykososiaalisen tuen palvelujen painopisteenä ovat heikoimmassa asemassa ja syrjäytymisvaarassa olevien asiakkaiden toimintakyvyn ja elämänhallinnan ylläpitäminen ja vahvistaminen sekä SOTE-uudistukseen valmistautuminen. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa hoidetaan potilaat laadukkaasti ja tehokkaasti integroimalla yhteen mielenterveys- ja päihdepalvelut. Kehitysvammaisten ja vammaispalvelussa tuetaan omatoimisuutta ja itsenäistä asumista tukipalveluita hyödyntämällä. Aikuissosiaalityössä korostuu sosiaalinen kuntoutus ja verkostotyö.

Perustoimeentulotuen siirtyminen Keilaan on aiheuttanut sen, että harkinnanvaraisen tuen luonne ja tarve on kasvanut pysyvästi. Työllisyyspalvelujen elokuussa 2017 alkanut kuntakokeilu ohjaa työvoimapolkuista sosiaalityön palveluihin

asiakkaita, joiden ei arvioida hyötyvän työvoimapolkuista. Työmarkkinatuella toimeentulotuen varaan siirtyvät asiakkaat tarvitsevat aikuissosiaalityön palveluita ja harkinnanvaraista taloudellista tukea. Osallisuutta vahvistavan kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden tarve on ollut odotettua suurempi ja tulee kasvamaan työllisyyspalveluiden kuntakokeilun myötä. Uusi palveluprosessi edellyttää aiempaa enemmän asiakassuunnitelmien tekemistä ja päätöksiä sekä yhteydenpitoa palveluntuottajiin uuden järjestelmän kautta.

Pakolaissiirtien nosto vuonna 2017 vaikuttaa edelleen vuoden 2018 asiakasmäärään maahanmuuttajien alkuvaiheen palveluissa. Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden hallittua kotoutumista edistetään yhteistyöverkostojen ja TEKO-hankkeen tuella sekä työvoimapolkuisten kanssa toteutettavalla yhteistyöllä.

Mielenterveys- ja päihdepalveluissa painopistettä siirretään edelleen avopainotteisemmaksi kansallisen Mieli 2009 -mielenterveys- ja päihdesuunnitelman mukaisesti. Psykiatrian palvelurakenteen muutoksen edellyttämät lisäykset kohdistuvat asumispalveluihin sekä avopsykiatriaan mielenterveys- ja päihdepalveluissa. Kaupungin tuottamissa mielenterveys- ja päihdepalveluissa parannetaan edelleen erityistason palveluja tarvitsevien hoitoon pääsyä. Vuoden 2018 aikana huumehoito on kilpailutettu tulos- ja vaikuttavuusperusteisesti ja siihen asetettuja mittareita seurataan säännöllisesti. Avohoidossa palveluja tarjotaan monimuotoisesti muun muassa ilta- ja viikonlopputyönä. Vuonna 2018 keuhkokuumeen perustetaan syömishäiriöille oma hoitoyksikkö sisältäen poliklinikan ja päiväosaston. Lisäksi toteutetaan myös osassa muuta psykiatrista avohoidtoa sisällöllistä uudelleen organisoitua potilaiden tarpeen mukaan mm. persoonallisuushäiriöiden hoidon osalta. Vuonna 2018 vahvistetaan nuorten aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluita luopumalla Nuorisoseuran ostopalveluista ja lisäämällä henkilöstöä kaupungin omaan toimintaan. Mielenterveyskuntoutujien tehostetun

Käyttötalous (1 000 euroa)

TA 2018

Toimintatulot	22 738
Toimintamenot	-138 525
Toimintakate	-115 787

Investoinnit (1 000 euroa)

TA 2018

Investointimenot	-418
------------------	------

palveluasumisen ja palveluasumisen puitesopimus päättyy vuoden lopussa. Hatanpään puistosairaalan psykogeriatrian palvelut siirtyvät vuodenvaihteesta sairaala- ja kuntoutuspalveluista psykososiaalisen tuen palvelujen palvelulinjalle.

Vuoden 2018 aikana vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen ja päivätoiminnan sopimus päättyy. Kehittämisen painopisteenä ovat henkilökohtaisen avun ja palvelutarpeen arvioinnin prosessit sekä henkilökohtainen budjetointi. Valmistaudutaan lainsäädännön muutoksiin.

Itsemääräämisoikeuden ja tuetun päätöksenteon mahdollistaminen on painopisteenä kehitysvammaisten palveluissa. Tavoitteena on lisätä kehitysvammaisten asumispalveluja vuosittain 20 paikalla.

Tampereelle valmistuu 12-paikkainen kehitysvammaisten ympärivuorokautinen asumisyksikkö sekä 10 tuetun asumisen asuntoa, jossa aloitetaan sosiaalisen isännöinnin kokeilu. Tämän lisäksi hankitaan 8 paikkaa laitoksesta ja lapsuudenkodista muuttaville kehitysvammaisille. Orivedelle valmistuu kehitysvammaisten ympäri-vuorokautisen ja ohjatun asumisen yksiköt. Palvelusopimus päättyy kehitysvammaisten asumispalveluyksikössä Vuoreksessa syyskuussa. Asumispalveluja järjestetään ensisijaisesti niille nuorille ja aikuisille kehitysvammaisille, jotka asuvat vielä lapsuudenkodeissaan. Palvelurakennemuutosta laitosasumisesta asumispalveluihin jatketaan ja perhehoitoa lisätään asumisen vaihtoehtona.

Tampereen kaupunki on mukana asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiassa ja siihen liittyvässä toimenpideohjelmassa (AUNE 2016–2019). Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiat -hankkeessa (Aku) on nostettu esiin kolme painopistettä asunnottomuuden ennaltaehkäisemisessä; asumisneuvonta, asumissosiaalisen osaamisen lisääminen palvelujärjestelmässä sekä erityistä tukea tarvitsevien asumisen tuki.

Erikoissairaanhoidon palvelut

Erikoissairaanhoitoon sisältyvät päivystys-toiminta (Acuta), vuodeosastohoidon, sairaalakuntoutuksen, poliklinikkatoiminnan ja ensihoidon palvelut sekä myös kotiin annettavia palveluja kuten kotisairaala ja kotihoitoon lääkäripalvelut. Erikoissairaanhoidon kokonaisuuteen sisältyy myös sairaanhoitopiiriin perimä erityisvelvoitemaksu.

Erikoissairaanhoidon tavoitteena on järjestää laadukkaat erikoissairaanhoidon palvelut hoitotakuun mukaisesti ja tarjota erityisosaamista vaativille asiakkaille laadukkaat hoito- ja tutkimuspalvelut. Sairaalakuntoutusta tarvitseville potilaille tarjotaan oikea-aikaiset ja vaikuttavat kuntoutuspalvelut. Erikoissairaanhoidon kokonaisuuteen sisältyvät myös laadukkaat saattohoitopalvelut.

Erikoissairaanhoidon palvelut hankitaan Pirkanmaan sairaanhoitopiiriltä (PSHP). Lisäksi hoitoketjuun kuuluvia palveluja tuottavat mm. Tammenlehväkeskus, Pirkanmaan Hoitokoti ja useat eri palvelusetelituottajat. Erikoissairaanhoidon valinnanvapauden puitteissa asiakkaat voivat myös itse valita haluamansa julkisen palveluntuottajan.

PSHP:ssa erikoissairaanhoidon palvelutuotanto jakaantuu seitsemälle eri toimialueelle, jotka jakaantuvat edelleen

vastuualue- ja erikoissalatasolle. Toimialue 1 muodostuu sisätautien vastuualueesta sekä keuhko-, iho-, ja allergiasairauksien vastuualueesta. Toimialueen 2 muodostavat kirurgian, gastroenterologian ja syövänhoidon vastuualueet. Toimialueeseen 3 kuuluvat neurolojien ja kuntoutuksen, korva- ja suusairauksien, tuki- ja liikuntaelinsairauksien sekä silmätautien vastuualueet. Toimialue 4 kattaa naisten tautien ja synnytysten, lastentautien sekä lastenpsykiatrian vastuualueet. Toimialueeseen 5 kuuluvat puolestaan aikuispsykiatrian ja nuorisopsykiatrian vastuualueet. Acuta-päivystys muodostaa toimialueen 7. Toimialue 8 on uusi toimialue, joka muodostuu Hatanpään sairaalasta siirtävistä toiminnoista. Toimialueiden lisäksi PSHP:lta tilattavia erikoissairaanhoidon palveluja tuottavat TAYS Sydänsairaala ja Coxa tekonivelsairaala sekä Valkeakosken ja Vammalan aluesairaalat. Lisäksi PSHP:n kautta hankitaan palveluja myös muilta sairaanhoitopiireiltä kuten Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin keskittetyt toimenpiteet.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Hatanpään sairaalan sairaala- ja kuntoutuspalvelujen toiminnot (pois lukien

Oriveden terveyskeskusvuodeosastopalvelut, Hatanpään puistosairaalan psykiatrian palvelut ja Rauhaniemen sairaalan kuntoutuspalvelut) yhdistyvät tukipalveluineen Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin kuntayhtymään kuuluvaan Tampereen yliopistolliseen sairaalaan liikkeenluovutuksella vuoden 2018 alusta.

Hatanpään siirtyvät toiminnot muodostavat oman toimialueensa (toimialue 8) PSHP:n sisällä. Sen nimeksi tulee TAYS Hatanpää. Jatkossa toimialue 8 tuottamat palvelut sisältyvät normaaliin Tampere-Orivesi -tilaajarenkaan ja PSHP:n väliseen sopimusohjausmenettelyyn. Siirtymävaiheessa Tampereen kaupungin oman terveydenhuollon ja toimialue 8 välillä ei tapahdu merkittäviä toiminnallisia muutoksia. TAYS Hatanpäällä käynnistyy Kampusjohtoryhmätyöskentely, jonka tavoitteena on varmistaa hoitoketjujen toimivuus ja yhteistyö sairaalan ja perusterveydenhuollon välillä.

Käyttötalous (1 000 euroa)

TA 2018

Toimintatulot	525
Toimintamenot	-291 246
Toimintakate	-290 721

ELINVOIMAN JA KILPAILUKYVYN PALVELUALUE

Elinvoiman ja kilpailukyvyn palvelualue koostuu kuudesta palvelukokonaisuudesta: ammatillinen koulutus, lukiokoulutus, työllisyydenhoidon palvelut, yritys- ja yhteiskuntasuhteet, kehitysohjelmat sekä kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka.

Elinvoiman ja kilpailukyvyn palvelualue vastaa vastualueensa lisäksi elinvoimaja osaamislautakunnan sekä asunto- ja kiinteistölautakunnan tehtäviin kuuluvien asioiden valmistelusta ja asiakasohjauksen järjestämisestä. Kuntien yhteistoimintasuopimuksen perusteella palvelualue hoitaa ammatillisen koulutuksen yhteistoimintalualueen tehtävien valmistelun.

Toimintaympäristön muutokset

Palvelualueen toimintaympäristön taloudellisia ja toiminnallisia reunaehjoja määrittävät keskeisiltä osin kansainvälisen talouden suhdanteet. Globaalien markkinatoimijoiden sopeutumisreaktiot muuttavat kansainvälistä työnjakoa, mikä aiheuttaa rakennemuutosongelmia, mutta avaa myös uusia mahdollisuuksia. Yleismaailmalliset megatrendit kuten kaupungistuminen, maahanmuutto, digitalisaatio sekä ympäristökysymykset, mukaan luetuna energiatalous, heijastuvat Tampereelle nopeasti ja monin tavoin.

Tampereen talouskehitykseen on haitallisesti vaikuttanut finanssikriisistä alkanut taantuma. Pirkanmaan teollisuuden liikevaihto oli vuonna 2016 edelleen yli 3 mrd. euroa alle vuoden 2008 tason.

Vuoden 2008 heinäkuussa työttömien osuus työvoimasta oli 11,2 % kun se vastaavana ajankohtana 2016 oli 20 %. Vuoden 2017 aikana työllisyyskehitys on kääntynyt parempaan suuntaan ja kuluvan vuoden elokuussa työttömiä oli 14,2 % työvoimasta. Avoimia työpaikkoja on enemmän.

Elinkeinoelämän suhdannenäkymä on tällä hetkellä hyvä eikä kasvun odoteta taittuvan lähikuukausina. Teollisuuden ja rakentamisen kapasiteetista oli Pirkanmaalla heinäkuussa käytössä 88 %. Pitkittyneen taantumun aikana työvoimasta on poistunut suuret määrät työvoimaa ja rakentamisen ja teollisuuden aloilla ammatitaitoisen työvoiman saanti on suhdannekäänteen myötä vaikeutunut.

Samanaikaisesti suhdannekäänteen kanssa ja osin sen seurauksena Tampereen elinkeinorakenne on muutoksessa. Teollisuustuotanto kehitty muun muassa teollisen internetin myötä entistä osaisintensivisemmäksi ja palvelusektorin merkitys kasvaa. Voittajia ovat toimijat, jotka kykenevät parhaiten hyödyntämään

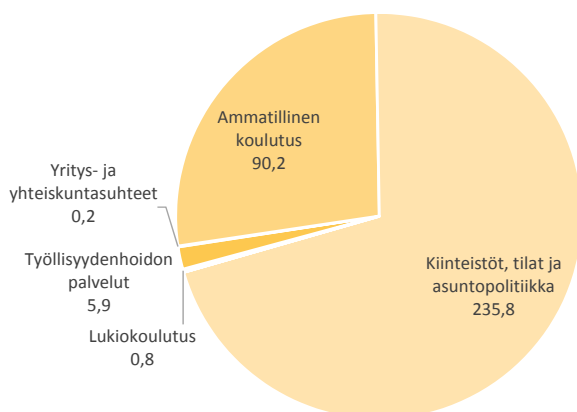
digitalisaation. Toiminnallisten edellytysten kannalta on merkitystä sillä, että Suomen ensimmäinen 5G-valmiudella varustettu mobiiliverkko valmistuu Tampereelle vuonna 2018.

Työkaluja edelleen maan keskiarvoa huomattavasti korkeamman työttömyyden ja toisaalta suhdannekäänteen luomiin työvoiman saannin pullonkauloihin saadaan työllisyydenhoidon kuntakokeilusta, joka käynnistyi elokuussa 2017.

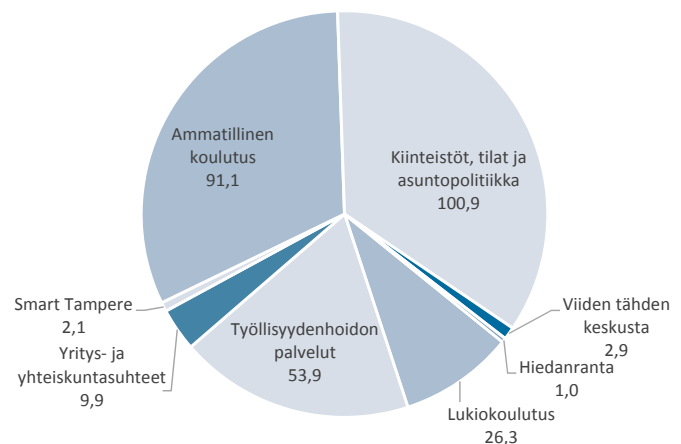
Pirkanmaan tutkimus- ja tuotekehityksen rahoitus on vähentynyt vuoden 2008 1,2 miljardin euron arvosta vuoden 2014 0,85 miljardiin euroon ja lasku jatkuu. Myös Pirkanmaan suhteellinen osuus maamme innovaatorahoituksesta on alenut.

Valtion koulutussäästöt kohdentuvat suurina Tampereelle. Tampereen seudun ammattiopisto Tredun rahoitus on leikkaantunut vuoden 2016 tasosta noin 12 miljoonalla eurolla. Valtion Pirkanmaan työllisyyspoliittiseen koulutukseen varatut määrärahat ovat lyhyessä ajassa pienentyneet useita miljoonia. Hallitus on antanut esityksen, joka muuttaa ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen sekä oppisopimuskoulutuksen rahoituksen perusteet tavalla, joka luo tarpeen muuttaa toimintatapoja.

TOIMINTATULOT, 333 milj. €

TOIMINTAMENOT, 288 milj. €

Lainsäädännön muutokset purkavat ammatillisen koulutuksen sääntelyä ja tuovat varsinkin kasvukeskuksiin alalle uusia toimijoita ja kilpailua.

Pohjaa kehittämistyölle ja -tarpeelle tuo kaupunkiseudun 16–18-vuotiaiden ikäluokan kasvu noin 2 500:lla vuoteen 2025 mennessä. Tampereen tuottamat koulutuspalvelut ovat jatkossakin keskeisin seudullinen työväline tämän yhteensä noin 14 000 suuruisen nuorten joukon elämäntilanteen hallinnassa.

Tampere hyötyy kaupungistumiskehityksestä, kansainvälistymisestä ja väestönkasvusta. Kasvu antaa edellytyksiä vastaanottavalle, mutta myös sitä edistävälle yksityiselle investointitoiminnalle. Julkisten investointien näkyvyys on Tampereella hyvä ja vaikuttavuudeltaan suurten investointien linjalla on jatkettava, sillä ne synnyttävät alustoja merkittävälle innovaatiotoiminnalle. Suuret kehittämiskohteet kuten Hiedanranta antavat mahdollisuuden kaupunkikehityksen tavoitteelliseen

ohjaamiseen ja tukevat käsitystä kehittyvästä kaupungista.

Kaupungin väestön kasvu jopa ennakoitua nopeammin on keskeinen toimintaympäristön muutostekijä. Edellisellä valtuustokaudella 2013–2016 väestö kasvoi keskimäärin noin 2 700 asukkaalla/vuosi. Kasvun voidaan olettaa pysyvän vähintään ennallaan. Kaupungin voimakas kasvu merkitsee myös palvelurakennuksiin kohdentuvien investointitarpeiden ja kunnossapidettävien tilojen määrän kasvun kriittistä tarkastelua. Toiminnan tehostaminen ja elinkaarikustannusten hallinta kireässä taloustilanteessa on keskeistä. Kustannusten hillinnän näkökulmasta keskeistä on digitaalisen teknologian hyödyntäminen toiminnassa ja uudistetun maankäytön kokonaisprosessin myötä saavutettavissa olevat hyödyt.

Kuntatalouden kehityksen niukkeneminen sekä maakuntaudistuksen luoma kunnan roolin uudelleen arviointi luovat tilanteen, jossa kuntakonserniin kuuluvien

toimijoiden resurssit ovat koottavissa ennistä vaikuttavammin yhteisten tavoitteiden tueksi.

Tampere on toteuttamassa maan tärkeintä korkeakoulupoliittista rakenneuudistusta, joka synnyttää monialaisen 36 000 opiskelijan korkeakouluyhteisön. Tutkimuksen ja koulutuksen resursointiedellytykset paranevat ja tamperelaisen korkeakouluyhteisön merkittävyys kasvaa niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Uudistuksen myötä kaupunkikonserniin kuuluva Tampereen Ammattikorkeakoulu siirtyy pois kaupunkikonsernista uuden yliopistosäätiön omistukseen vuoden 2017 lopussa tai viimeistään vuonna 2018.

Korkeakoulutuksen rakennemuutoksen yhteydessä on mahdollista vahvistaa toisen asteen koulutuksen ja korkea-asteen yhteistyötä. Tähän tuo mahdollisuuksia valtion osoittama lisäresurssi ammatillisen koulutuksen osaamiskeskusten pääomittamiseen.

ELINVOIMA- JA OSAAMISLAUTAKUNTA

Elinvoima- ja osaamislautakunnan tehtävänä on järjestää osaamisen ja elinkeinon edistämisen palvelut. Näitä palveluja ovat toisen asteen koulutus, ammatillinen aikuiskoulutus sekä osaamisen, elinkeinon ja työllisyyden edistäminen. Lisäksi lautakunnan tehtävänä on järjestää kuntouttava työtoiminta lukuun ottamatta sosiaali- ja terveyslautakunnalle kuuluvia tehtäviä.

Lautakunta vastaa kaupungin koulutuspolitiikan suuntaviivojen määrittelystä sekä koulutuspoliittisesta ohjauksesta lukuun ottamatta perusopetusta ja hyväksyy koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmat lukiokoulutuksen osalta ja opetussuunnitelman yhteisen osan ammatillisen koulutuksen osalta. Lautakunta vastaa myös maaseutuhallinnon paikallisista viranomaistehtävistä ja toimii Tampereen kaupungin tekemän ammatillisen koulutuksen yhteistoimintasopimuksen perusteella yhteistoiminta-alueen yhteislautakuntana.

Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueen organisaatiossa elinvoima- ja osaamislautakunnan järjestämät palvelut ja kautuvat viiteen palveluryhmään, jotka ovat ammatillinen koulutus, lukiokoulutus, työllisyydenhoito ja yritys- ja yhteiskuntasuhteet sekä kehitysohjelmat. Elinkeino- ja yhteiskuntasuhteet sisältyvät Yritys- ja yhteiskuntasuhteet -palveluryhmään.

Elinvoima- ja osaamispalvelujen tavoitteena on edistää Tampereen alueen osaamista, elinvoimaisuutta, kilpailukykyä ja työllisyyttä sekä kaupungin kansainvälistä tunnettuutta ja vetovoimaisuutta.

Toiminnan strategiset painopisteet ja tavoitteet vuonna 2018

Vuoden 2018 talousarvio ja sen sisältämät vuosittaiset sitovat toiminnan tavoitteet perustuvat Tampereen strategiaan 2030, joka on valmisteltu Lauri Lylyn pormestariohjelman 2018–2021 pohjalta. Strategian sisältöjä tarkennetaan toimenpiteiksi lautakunnan palvelu- ja vuosisuunnitelmassa.

Työllisyyden edistäminen on yksi Tampereen strategian keskeisistä painopisteistä ja siihen kohdistuu useita vuoden 2018 toiminnan tavoitteita. Työmarkkinatuen kuntaosuutta pyritään pienentämään vo-

den 2018 aikana 5 miljoonaa euroa. Myös erityistä tukea tarvitsevien työllistymisedellytyksiä parannetaan ja maahanmuuttajien työllisyyttä kohennetaan vuoteen 2017 verrattuna.

Strategiassa on kohdistettu huomiota nuorten koulutus- ja työllistymispolkuihin. Vuonna 2018 tavoitteena on vähentää toisen asteen koulutuksen negatiivisten keskeyttämisten sekä ammatillisen koulutuksen suorittamisen jälkeen työttömäksi jääneiden määrää.

Tampereen vetovoiman vahvistaminen ja kaupungin saavutettavuuden parantaminen ovat vahvasti esillä strategiassa. Kaupunki pyrkii olemaan houkutteleva opiskelija- ja innovaatiokaupunki ja vuonna 2018 tavoitteena on, että Tampere on Suomen suosituin opiskelukaupunki.

Myös kansainvälisen tason kulttuuri-, matkailu-, kongressi-, tapahtuma- ja urheilutarjontaan panostetaan. Vuonna 2018 tavoitteena on keskeisten kulttuurikohteiden ja -tapahtumien sekä kirjastojen kävijämäärien kasvu. Lisäksi tavoitteena on Tampereella järjestettyjen kansallisen ja kansainvälisen tason tapahtumien määrän lisääntyminen. Vuoden 2018 aikana pyritään myös kasvattamaan Tampereella yöpyneiden ulkomaalaisten matkailijoiden määrää 5 prosenttia sekä lisäämään Tampere-Pirkkalan lentoliikenteen matkustajamäärää 5 prosenttia, mikä kertoo toteutuessaan vetovoiman ohella Tampereen saavutettavuuden parantumisesta.

Elinvoiman vahvistaminen on Tampereen strategiassa keskeisessä asemassa. Strategisina painopisteinä ovat vaikuttavan elinkeino- ja innovaatiopolitiikan toteuttaminen sekä innovaatioympäristöjen ja -alustojen vahvistaminen. Vuonna 2018 keskeisinä tavoitteina on edistää alueella toimivien start-up -yritysten määrän kasvua sekä lisätä yritysten toimintaa innovaatioalustoilla. Vuoden 2018 toiminnan keskiössä on myös nostaa Tampereen sijoittuminen Suomen yrittäjien elinkeinopoliittisessa mittaristossa yli valtakunnallisen keskiarvon.

Talouden tasapainon saavuttaminen erityisesti menojen kasvua hillitsemällä sekä tuottavuuden paraneminen ovat tavoitteina kuluvalle valtuustokaudella. Vuonna

2018 elinvoima- ja osaamislautakunnan alaisessa toiminnassa tavoitteena on työvoimakustannusten pitäminen vuosisuunnitelman tasossa sekä kaupungin omistamien tilojen käyttöasteen tehostaminen.

Ohjelmatasolla sitovat kohteet

Elinvoima- ja osaamislautakunnan talousarviossa esitettyjen kehitysohjelmien, joita ovat Viiden tähden keskusta, Hiedanranta, Smart Tampere ja Työllisyysohjelma, käyttötalous ja investoinnit ovat ohjelmitain sitovia.

Viiden tähden keskusta - Keskustan kehitysohjelma on merkittävä kaupunkistrategiaa toteuttava kehitysohjelma. Kaupunginhallitus hyväksyi 18.4.2017 Viiden tähden keskusta 2017 - 2030 - Tampereen keskustan kehittämisohjelman päivityksen ja sen sisältämän etenemissuunnitelman sekä esitetyt linjaukset ja painopisteet tulevalle talousarviovuodelle ja strategiakaudelle. Tampereen keskustan kehittämisohjelma on kokonaisnäkemys keskustan kaupunkiympäristön ja toimintaympäristön tavoitteista ja niitä toteuttavista käytännön toimista tuleville vuosikymmenille. Viiden tähden keskustan kehitysohjelma ohjelmoi ja koordinoi kaupungin omia projekteja sekä rakentaa kumppanuuksia myös yksityisten toimijoiden suuntaan.

Hiedanrannan kehitysohjelma koostuu kolmesta toimenpidekokonaisuudesta, jotka ovat: uuden Hiedanrannan kaupunginosan rakentaminen 20 000 - 25 000 asukkaalle ja 10 000 työpaikalle, älykkään kaupunkikehityksen, resurssitehokkuuden ja kiertotalouden toteuttaminen ja kehittäminen sekä aktiivisen toiminnan mahdollistaminen jo kehitysvaiheessa. Ohjelman keskeiset toimintaperiaatteet ovat avoimuus, älykkyys ja kestävyys.

Smart Tampere on kaupungin digitalisaatiota ja kestävästä kehityksestä edistävää elinvoimaohjelmaa, jonka tavoitteena on nostaa Tampere kansainvälisesti tunnetuksi kestävä ja älykkään kaupunkikehityksen ympäristöksi, joka houkuttelee niin yrityksiä kuin osaajia ja luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Tavoitteena on helpottaa ihmisten arkea, lisätä hyvinvointia ja turvallisuutta sekä edistää sujuvaa liikkumista kaupungissa hyödyntämällä

digitalisaatiota ja innovatiivisia toimintatapoja. Tavoitteena on myös kehittää kustannustehokkaita ja ympäristöä säästäviä ratkaisuja kaupungin palveluihin. Smart Tampere -ohjelma perustuu Tampereen seudun vahvaan digitalisaation sekä teollisuuden ja asioiden internetin osaamiskeskittymään. Ohjelma toteuttaa tavoitettaan yhdessä täällä olevan osaamiskeskuksen kanssa siten, että tekemisestä syntyy lisäarvoa eri osapuolille: kuntalaisille, yrityksille, start-upeille ja tutkimus- ja koulutuslaitoksille. Smart Tampere jakaantuu kahteen osaohjelmaan; kaupungin palveluiden digitalisaatiota edistävään osuuteen sekä ekosysteemi-kehitystä edistävään osuuteen. Ekosysteemi-ohjelman teemoja ovat mm. älykäs teollisuus, älykäs hallinto ja osallistaminen, älykäs infrastruktuuri, älykäs hyvinvointi, älykäs liikuminen sekä älykäs rakentaminen. Teemoja leikkaavat horisontaaliset toiminnot kuten kaupunkitason yhteydet, analytiikka ja käyttäjäkokemus. Kaupunginhallitus on käsitellyt alustavasti Smart Tampere -ohjelmaa 26.9.2016. Ohjelmakokonaisuus tarkempine tavoitteineen vuosille 2017 - 2021 päätettiin loppuvuonna 2016 ja ohjelmasuunnitelma hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 30.1.2017.

Työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista kokeilua (työllisyydenhoidon kokeilu) toteutetaan Tampereella kaupunginhallituksen ohjauksessa kehitysohjelmanä. 1.8.2017 - 31.12.2018 toteutettavassa työllisyyskokeilussa ovat mukana Tampereen lisäksi kaupunkiseudun muut kunnat sekä Sastamala ja Punkalaidun. Kokeilusta on säädetty lailla (505/2017). Tampere johtaa ja koordinoi työllisyyskokeilun toteutusta Pirkanmaan kokeilualueella. Kunnat vastaavat työllisyyskokeilussa myös osasta lakisääteisiä työvoima- ja yrityspalveluita kokeilulaissa määritellyille asiakasryhmälle. Asiakaslähtöisyydellä ja toimintatapojen uudistamisella tavoitellaan parempaa vaikuttavuutta työllisyydenhoidossa sekä haetaan kustannussäästöjä julkiselle taloudelle työttömyydestä aiheutuviin kustannuksiin. Tavoitteena on hahmottaa tulevaisuuden kunnan roolia työllisyyden edistämisessä ja rakentaa seudullinen työllisyydenhoidon malli.

ELINVOIMA- JA OSAAMISLAUTAKUNTA

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	Alkup. VS 2017	TA 2018
Toimintatulot		
Myyntitulot	87 327	87 002
Maksutulot	320	502
Tuet ja avustukset	6 913	7 931
Vuokratulot	384	467
Muut toimintatulot	1 207	1 220
Toimintatulot yhteensä	96 150	97 122
Toimintamenot		
Henkilöstömenot		
Palkat ja palkkiot	-66 557	-68 500
Henkilösivumenot		
Eläkemenot	-12 963	-13 151
Muut henkilösivumenot	-3 453	-2 937
Palvelujen ostot	-37 328	-44 765
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 742	-3 901
Avustukset	-33 523	-28 715
Vuokramenot	-22 935	-24 185
Muut toimintamenot	-666	-956
Toimintamenot yhteensä	-181 167	-187 109
Toimintakate	-85 016	-89 987
Poistot ja arvonalentumiset	-2 586	-2 221
Tilikauden tulos	-87 602	-92 208

Investoinnit (1 000 euroa)	Alkup. VS 2017	TA 2018
Investointimenot	-2 403	-2 100
Rahoitusosuudet	-80	0

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TA 2018
Elinvoima- ja osaamislautakunta, toimintakate (pl. erikseen sitovat erät)	-62 844
Ammatillinen koulutus, tilikauden tulos	-3 047
Hiedanranta, toimintakate	-991
Viiden tähden keskusta, toimintakate	-2 896
Smart Tampere, toimintakate	-2 100
Työllisyyskokeilu, toimintakate	-20 218

Investoinnit (1 000 euroa)	TA 2018
Ammatillinen koulutus, investointimenot	-2 100

Ammatillinen koulutus

Tampereen kaupunki järjestää ammatillista koulutusta ammatillisen koulutuksen yhteistoimintasopimuksen perusteella Tampereen seudun ammattiopistossa (Tredun). Oppilaitos toimii vuonna 2018 yhteensä 17 toimipisteessä 9 paikkakunnalla: Ikaalisissa, Kangasalla, Lempäälässä, Nokialla, Orivedellä, Pirkkalassa, Tampereella, Virroilla ja Ylöjärvellä.

Opetusta tarjotaan seuraavilla koulutusaloilla: humanistiset ja taidealat, kauppa, hallinto ja oikeustieteet, luonnontieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT), tekniikan alat, maa- ja metsätalousalat, terveys- ja hyvinvointialat ja palvelualat. Osalla näistä koulutusaloista Tampereella on valtakunnallinen koulutustehtävä. Lisäksi kaupunki järjestää ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta (VALMA).

Tampereen seudun ammattiopisto tuottaa palvelusuunnitelmassa määriteltyä muuta toimintaa.

Tredun, Työllisyydenhoidon ja Yritys- ja yhteiskuntasuhteet -palveluryhmien kesken kehitetään asiakas-lähtöistä synergistä yhteistyötä.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Pormestariohjelman mukaisesti tavoitteena on, että jokainen tamperelainen peruskoulun päättänyt nuori saa opiskelupaikan ja jokainen nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon. Ammatillisessa koulutuksessa tullaan kokeilemaan uudenlaisia digitaalisia sekä yrityselämän, työllisyyden ja koulutuksen yhdistäviä oppimisympäristöjä. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden tarvitsema opetus ja opinto-ohjaus turvataan ottaen huomioon heidän yksilölliset tarpeensa.

Ammatillisen koulutuksen reformi on yksi hallituksen kärkihankkeista. Siinä uudistetaan ammatillisen koulutuksen rahoitusta, ohjausta, toimintaprosesseja, tutkintojärjestelmää ja järjestäjärankenteita. Lait ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta yhdistettiin uudeksi laiksi, jossa keskeisenä lähtökohtana on osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys. Lisäksi lisätään työpai-

koilla tapahtuvaa oppimista ja yksilöllisiä opintopolkuja sekä puretaan sääntelyä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön on antanut 9.6.2017 ehdotuksensa tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvaksi, jonka mukaan vuonna 2018 opiskelijavuosien vähimmäismäärä on 8 136. Tampereen kaupunki on antanut vastineensa ehdotukseen ja esittänyt vähimmäismäärän lisäystä 234 opiskelijavuodella. Lisäksi esitettiin kasvavan palvelutarpeen, uuden työvoimakoulutuksen järjestämistehtävän sekä laajan oppisopimuskoulutuksen järjestämistehtävän johdosta. Vähennyksiä esitettiin oppisopimuskoulutuksen yhteistyösopimuksen purkamisen ja metsäkonekuljettajakoulutusta koskevan yhteistyösopimuksen purkautumisen johdosta. Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee alustavan ehdotuksen uudesta järjestämisluvasta lokakuun aikana ja varsinaisen rahoituspäätöksen joulukuun lopussa. Päätöksen perusteella tehdään tarkistus ammatillisen koulutuksen valtionosuustuloarvioon.

Valtionosuusrahoitus muuttuu vuodesta 2018 alkaen valtion tuloarvioperusteisesti. Vuonna 2018 rahoituksesta 95 prosenttia perustuu perusrahoitukseen ja 5 prosenttia suoritusrahoitukseen. Siirtymäkauden päättyessä vuonna 2020 rahoituksesta 50 prosenttia perustuu perusrahoitukseen, 35 prosenttia suoritusrahoitukseen ja 15 prosenttia vaikuttavuusrahoitukseen. Perusrahoituksen perusteena on opetus- ja kulttuuriministeriön suosittelemalla määräämällä tavoitteellinen opiskelijavuosimäärä. Suoritemäärää painotetaan koulutuksen järjestäjän toteutuneiden opiskelijavuosien mukaisella kertoimella. Rahoitusmallin muutoksen vuoksi vuoden 2018 tuloarvioituksen ennakointi vaikeutuu.

Yhteistyösopimus oppisopimuskoulutuksen toteuttamisesta ja opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän valtionosuuden hakemisesta ja kohdentamisesta Pirkanmaalla on purettu ammatillisen koulutuksen lainsäädännön muutosten johdosta. Tämän arvioidaan pienentävän valtionosuustuloa 4,2 milj. euroa ja meno-

ja 3,9 milj. euroa. Talousarvion valmistelussa on tuloarvioitu vuoden 2017 muutetun vuosisuunnitelman mukaisesti. Vuoden 2017 lopussa tuloarvio ja menoarviot oikaistaan valtionosuuspäätöksen mukaiseksi. Vuoden 2017 voimakkaiden tuloarvioleikkausten vuoksi Tredun talouden tasapainottamiseksi käytetään aikaisempien vuosien ylijäämää vielä vuosina 2018–2020. Talousarviokehitys on 3,047 milj. euroa alijäämäinen.

Ammatillisen koulutuksen yhteistoimintasopimuksen mukaisesti valtiolta ammatilliseen koulutukseen saatava valtionosuusrahoitus käytetään kokonaisuudessaan ammatillisen koulutuksen järjestämiseen. Lähtökohtaisesti ammatillisen koulutuksen kulut tulee kattaa rahoituksella ja muilla ammatillisen koulutuksen toimintatuotoilla. Tredulle on kertynyt ylijäämää vuosilta 2013–2016 yhteensä 17,7 milj. euroa. Vuonna 2017 yksikköhintarahoitus pieneni vuoden 2016 tasosta 12,5 prosenttia eli noin 12,7 milj. euroa.

Osaamis- ja elinkeinolautakunta on hyväksynyt kokouksessaan 9.6.2016 toisen asteen koulutuksen kilpailukyky-suunnitelman. Kilpailukyky-suunnitelman täytäntöönpanosta päätetään vuotuisissa talousarvioissa sekä muissa erikseen päätettävissä suunnitelmissa. Kilpailukyky-suunnitelma käsittää neljä osa-aluetta: Uudistuva pedagoginen toiminta, Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö, Tehokas johtaminen ja päätöksenteko, Taloudellinen tehokkuus.

Kilpailukyky-suunnitelman perusteella on käynnistetty talouden sopeuttamistoimenpiteet toimintamenojen karsimiseksi. Ammatillisen koulutuksen rahoitus on supistunut merkittävästi viime vuosina. Vuonna 2016 Tredun rahoitus pieneni 3,5 milj. euroa ja vuonna 2017 vähennys oli 12,7 milj. euroa. Leikkausten johdosta Tredun toimintamenojen kokonaissopeuttamistarve on noin 11 milj. euroa vuosina 2017 - 2020. Arviossa on otettu huomioon rahoituserien ja poistojen muutosten vaikutusten lisäksi se, että aiempina vuosina on toimittu tehokkaasti ja toimintamenot ovat olleet toimintatuloja pienemmät, jol-

loin on kertynyt ylijäämää. Vuonna 2017 toimintamenojen sopeuttamistavoite on 3,4 milj. euroa, vuonna 2018 3,6 milj. euroa ja vuosina 2019–2020 yhteensä 4,0 milj. euroa.

Vuoden 2018 talousarvioehdotus sisältää 3,2 milj. euron sopeuttamistoimenpiteet. Lisäksi käytetään 3,0 milj. euroa edellisten vuosien kertyneitä ylijäämiä. Sopeuttamisen vaikutus kohdistuu pääosin palvelujen ostoihin ja henkilöstömenoihin. Henkilöstömenot alenevat edelleen jatkettaessa kriittistä rekrytointia, minkä lisäksi kunta-alan kilpailukykysovimuksen johdosta henkilöstömenot alenevat 0,4 milj. euroa. Palvelujen ostot vähenevät metsäkonekuljettajakoulutusta koskevan yhteis-

työsopimuksen purkautumisen johdosta. Palvelujen ostoja karsitaan ja mahdollisuuksien mukaan opinnollistetaan.

Palveluverkkosuunnittelu ja tilojen käytön tehostaminen ovat keskeisiä talouden sopeuttamisen toimenpiteitä. Tavoitteena on saada Tredun tiloihin edelleen sellaisia uusia toimijoita, joiden kanssa voidaan kehittää yhteistoimintaa ja saadaan synergiaetuja. Tilakustannukset kasvavat Kangasalan, Lempäälän ja Pirkkalan uudisrakennusten johdosta. Tredu-Kiinteistöt Oy:n hallitus on päättänyt myöntää Tredulle vuonna 2018 yhden milj. euron alennuksen vuokriin, jonka johdosta vuokrakustannusten kokonaiskasvu on 0,2 milj. euroa vuonna 2018.

Lainsäädännön muutoksen johdosta esimerkiksi opintososiaaliset edut laajenevat koskemaan kaikkia päätoimisia perustutkinto-opiskelijoita iästä riippumattomasti. Lisäksi oikeus opiskella yhteisiä tutkinnon osia laajenee koskemaan kaikkia perustutkinto-opiskelijoita. Muutokset kasvattavat menoja. Vuonna 2018 opiskelijahuoltopalvelujen laajenemiseen osoitetaan talousarviokehityksessä 0,3 milj. euron lisäresursointi.

Käyttötalous (1 000 euroa)	TA 2018
Toimintatulot	90 172
Toimintamenot	-91 110
Toimintakate	-938
Poistot ja arvonalentumiset	-2 109
Tilikauden tulos	-3 047

Investoinnit (1 000 euroa)	TA 2018
Investointimenot	-2 100

Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksen palvelukokonaisuus käsittää nuorten ja aikuisten lukiokoulutuksen, aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksen, lukiokoulutuksen valmistavan koulutuksen ja lukiostartin. Vuonna 2018 lukiokoulutukseen sisältyy lisäksi Tampereen kaupungin alueella sijaitsevan lukio-koulutuksen opiskelijahuoltopalvelujen toteuttaminen.

Tampereen kaupunki järjestää vuonna 2018 lukio-opetusta kuudessa päivälukiossa ja yhdessä aikuislukiossa. Tampereen kaupungin lukioilla on valtakunnallisia erityistehtäviä kuvataiteessa, urheilussa, viestinnässä sekä IB-linjan koulutuksessa. Omina opetussuunnitelmallisina painotuksina ovat musiikki ja musiikkiteatteri, matematiikka-tekniikka, Eurooppa-linja sekä luonnontieteet ja kädentaidot. Tampereen kaupunki on hakenut OKM:ltä olemassa olevien valtakunnallisten erityistehtävien lisäksi musiikin ja musiikkiteatterin sekä luonnontieteiden erityistehtävää 1.8.2018 alkaen. Lisäksi urheiluun on haettu valtakunnallista kehittämistehtävää.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Lukiokoulutuksen uudet opetussuunnitelmat otettiin vaiheittain käyttöön 1.8.2016 alkaen. Syyslukukaudesta 2018 alkaen kaikki kolme vuositasa opiskelee uuden opetussuunnitelman mukaan. Digitaalisen ylioppilastutkinnon vaiheittainen käyttöönotto alkoi syksyllä 2016 ja kevään 2019 tutkinnossa kaikki kokeet ovat digitaalisia.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tuntija-kokeilu jatkuu Tampereen teknillisessä lukiossa ja Tampereen klassillisessa lukiossa. Kokeiluun osallistuvat voivat määrätyn reunaehdoin poiketa säädetystä tuntijaosta. Kokeiluun ovat oikeutettuja lukio-opinnot 1.8.2016 ja 1.8.2017 aloittavat opiskelijat ja kokeilu kestää kolme vuotta. Opetushallituksen kehittäjälukioverkossa toimivat Sammon keskuslukio ja Tampereen teknillinen lukio. Opetushallitus arvioi verkostoon toimintaa ja jatkoa vuonna 2018.

Lukiokoulutus on mukana kaupungin kehittämishankkeissa ja tuo niihin näkökulmansa, sekä kehittää edelleen yhteis-

työtä eri oppilaitoskumppaneiden ja muiden sidosryhmien, erityisesti Tampereen uuden yliopiston kanssa.

Nuorisoikäluokkien kasvu ja alle 18-vuotiaiden lukio-opetuksen aloittaminen Tampereen aikuislukiossa on lisännyt opiskelijamäärää, mikä on huomioitu vuoden 2018 talousarviossa. Päivälukioiden opiskelijamäärä lukuvuoden 2016–2017 alussa oli 3264. Lukuvuoden 2017–2018 alussa opiskelijamäärä on 3295, joten kasvua on 31 opiskelijaa. Opiskelijoista muita kuin tamperelaisia oli 1186. Ensi vuonna selvitetään opiskelijoiden kotikuntien mahdollisuudet osallistua kustannusten jakamiseen.

Lukiokoulutuksen menoihin sisältyy opiskelijahuollon menoja 423 000 euroa, koska Tampereen kaupungin järjestämien lukiokoulutuksen opiskelijahuoltopalvelujen ja yksityisten lukiokoulutuksen järjestäjien opiskelijahuollon ostopalvelujen ja avustusten maksatus kuuluu lukiokoulutuksen palvelukokonaisuuteen. Tuloihin on sisällytetty lukiokoulutuksen osalta opiskelijoiden kotikunnilta laskutettavia opiskelijahuollon kuluja 28 000 euroa.

Käyttötalous (1 000 euroa)

TA 2018

Toimintatulot	797
Toimintamenot	-26 253
Toimintakate	-25 456

Työllisyydenhoidon palvelut

Työllisyyspalveluiden palveluryhmä sisältää kaupungin vastuulla olevat työllisyyspalvelut, työllisyyden edistämiseen tähtäävät avustukset ja tuet, työmarkkinatuen kuntaosuuden sekä nuorisotakuun koordinoinnin.

Työvoima- ja yrityspalveluiden alueellisen kokeilun myötä Tampereen kaupunki vastaa kokeilulaissa määritellyn asiakasryhmän osalta myös osasta lakisääteisiä työvoima- ja yrityspalveluita. Työllisyyspalveluiden työnhakija- ja työnantaja-asiakkaille tarjottavat palvelut jakautuvat neljään kokonaisuuteen: Työllistymisen ja yrittäjyyden palvelut, Uravalmentautumisen palvelut, Kotoutumisen ja maahanmuuttajien palvelut sekä Monialaiset työllisyyspalvelut. Tampere hoitaa kokeilukuntien välisen sopimuksen mukaan keskitetysti kotouttamiseen liittyvän viiranomaistoiminnan sekä eräitä muita kokeilulakiin liittyviä lakisääteisiä tehtäviä. Tampere johtaa työvoima- ja yrityspalveluiden alueellisen kokeilun toteuttamista Pirkanmaan 10 kunnan kokeilualueella.

Työllisyyskokeilusta tulevien lakisääteisten velvoitteiden ohella kaupunki vastaa lakisääteisesti myös kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä, velvoitetyöllistämisestä sekä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun järjestämisestä myös kokeilun kohderyhmään kuulumat- tomille asiakkaille.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Tampere, kaupunkiseudun muut kunnat sekä Sastamala ja Punkalaidun toteuttavat työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista kokeilua (työllisyyskokeilu) Pirkanmaalla. Työllisyyskokeilu käynnistyi 1.8.2017 ja jatkuu vuoden 2018 loppuun. Kokeilusta on säädetty lailla (505/2017). Kunnat ovat esittäneet kokeilujen jatkamista maakuntaudistukseen saakka.

Työllisyyskokeilun avulla toteutetaan osaltaan pormestariohjelman tavoitetta työllisyyden ja yrittäjyyden edistämisestä. Työllisyyspalveluiden, ammatillisen koulutuksen ja yrityspalveluiden toimintaa yhdistetään asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisesti. Hyvinvointipalveluiden kanssa määritellään yhteistyörajapinnat ja asiakasvastuut valmistautuen samalla maakuntaudistukseen. Pormestariohjelman mukaisesti vuoden 2018 talousarvio sisältää 10 milj. euron työllisyydenhoidon lisäpanostuksen osana työllisyyskokeilun toimenpiteitä.

Työllisyyskokeilussa palvelujen asiakaslähtöisyydellä ja toimintatapojen uudistamisella haetaan vaikuttavuutta ja kustannussäästöjä julkiselle taloudelle työttömyydestä aiheutuviin kustannuksiin, mukaan luettuna kaupungin työmarkkinatuen maksuosuuteen. Työllisyyskokeiluilla halutaan myös vaikuttaa maakuntaudistuksessa käyttöön otettaviin palveluihin ja niiden järjestämis- ja tuottamistapoihin sekä määritellä tulevaisuuden kunnan rooli työllisyyden edistämisessä.

Työnhakija-asiakkaiden palvelu perustuu omavalmentaja -malliin, jossa jokaisella asiakkaalla on nimetty vastuutyöntekijä. Asiakkaan omaa aktiivisuutta työllistymiseksi tuetaan. Omavalmentajan päätehtävä on arvioida asiakkaan palvelutarpeet. Palvelutarpeiden pohjalta rakennetaan palvelutarjooma, jossa palveluiden tuottajina ovat pääosin yhdistykset ja yritykset. Palveluja kehitetään nopeilla kokeiluilla yhdessä palveluntuottajien kanssa.

Yritysyhteistyötä vahvistetaan työtilaisuuksien löytämiseksi ja työelämän tarpeisiin vastataan yhdessä koulutuksen kanssa ennakoiden. Digitaalisia palveluja hyödynnetään laajasti muun muassa palvelutarpeenarvioinnissa, ohjauksessa ja ajanvarauksessa. Lisäksi kehitetään työkyvyn arviointia ja kuntoutukseen ohjausta

ja työllistämiskriteerin käyttöä kaupungin hankinnoissa. EU-rahoitteisia hankkeita hyödynnetään kehittämisen välineinä. Hyväksi osoittautuvat palvelut ja palveluprosessit otetaan käyttöön tulevaisuuden työllisyyspalveluiden mallia rakennettaessa.

Pirkanmaan työllisyyskokeilun asiakaskohderyhmä on työttömät työnhakijat, jotka eivät saa palkansaajan tai yrittäjän ansiopäivärahaa. Kuntien vastuulle siirtyi kokeilun alkaessa noin 22 000 työttömää työnhakijaa, josta Tampereen osuus on noin 15 000. Kaupungin työllisyyspalveluiden asiakasmäärä kolminkertaistui kokeilun myötä. Asiakkaiden palvelutarpeissa on suurta vaihtelua.

Työllisyyskokeilun resursointi muodostuu kokeilukuntien osoittaman panostuksen lisäksi TE-toimistosta kuntien työnjohdon alle siirtyneistä työntekijöistä (kokeilualueella 76, joista Tampereella 56) ja käytettävissä olevista TE-hallinnon palveluista asiakkaille. Tampere on esittänyt Kelalle maksettavan työmarkkinatuen kuntaosuuden saamista kokeilun toteuttamiseen.

Talousarvio sisältää merkittävän lisäpanostuksen työllisyyspalveluihin pormestariohjelman mukaisesti. Panostus kohdistuu palveluvolyymien merkittävään kasvattamiseen, rohkeisiin kokeiluihin ja asiakaspalveluhenkilöstön riittävyteen. Työmarkkinatukeen varattua määrärahaa vähennetään viidellä milj. eurolla vuoden 2017 tasosta. Tavoitteena on kohdentaa summa asiakkaille tarjottaviin palveluihin. Talousarviossa on aiempien vuosien tapaan määräraha nuorisotakuun toteuttamiseen. Työllisyyspalvelut koordinoi Nuorten talo -pilotia ja on mukana ME-talo -projektissa, jossa kehitetään nuortentalokonseptia Peltolammin hyvinvointikeskusta varten.

Käyttötalous (1 000 euroa)

	TA 2018
Toimintatulot	5 945
Toimintamenot	-53 878
Toimintakate	-47 933

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TA 2018
Työllisyydenhoito, toimintakate (pl. erikseen sitovat erät)	-27 715
Työllisyyskokeilu	-20 218

Yritys- ja yhteiskuntasuhteet

Yritys- ja yhteiskuntasuhteiden palveluryhmä sisältää elinvoima- ja osaamislautakunnan alaiset elinkeino-, matkailu- ja tapahtumapalvelut sekä elinvoiman, osaamisen ja elinkeinojen kehittämisen tuet ja avustukset. Lautakunnan palvelukokonaisuus sisältää myös maataloushallinnon viranomaispalvelut, jotka Oriveden kaupunki tuottaa yhteistoiminta-alesopimuksen perusteella.

Yritys- ja yhteiskuntasuhteiden palveluryhmästä kaupunginhallituksen ohjauksessa toimivat yhteiskuntasuhteiden ja kansainvälisten asioiden kokonaisuudet. Lisäksi palveluryhmän talousarvioon sisältyy erikseen sitovana kohteena kaupunginhallituksen ohjauksessa oleva Smart Tampere -kehitysohjelma.

Yritys- ja yhteiskuntasuhteiden kokonaisuuden tavoitteena on edistää Tampereen alueen elinvoimaisuutta ja kilpailukykyä sekä kaupungin kansainvälistä tunnettuutta ja vetovoimaisuutta.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Ekosysteempipohjaista elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa edistetään Smart Tampere -ohjelman toimenpiteillä. Elinkeinopalveluiden muita painopisteitä ovat yritysten synnyn, kasvun ja kansainvälistymisen edistäminen, investointien, osaajien ja matkailijoiden houkuttelu sekä yrityspalvelujen, toimintaympäristöjen ja alustojen kehittäminen. Vuonna 2018 käynnistetään uusia toimenpiteitä alueen

start-up-ekosysteemin kehittämiseksi, av-alan tuotannon tukemiseksi sekä yrityspalveluiden sujuvoittamiseksi ja kaupungin yritysmyönteisyyden parantamiseksi. Av-alan edistämiseksi esitetään lautakunnan alaisten toimenpiteiden lisäksi varattavaksi määräraha av-alan tuotantokannustimen käyttöönottoon. Elinkeinojen tuki- ja avustuskäytännöissä siirrytään vuonna 2018 selkeään avustuskäytäntöön.

Matkailu- ja tapahtumapalveluiden painopisteinä on alueen vetovoiman kehittäminen ja matkailijoiden houkuttelu, matkailuekosysteemin ja matkailutarjonnan kehittäminen sekä alueen tapahtumatoiminnan edistäminen.

Elinkeino-, matkailu- ja tapahtumapalveluiden sekä kaupunkimarkkinoinnin strategisesta ohjauksesta ja kehittämisestä vastaa Yritys- ja yhteiskuntasuhteet -palveluryhmä. Elinkeinopalveluiden toimenpiteitä hankitaan palvelutilauksella Tampereen kaupunkiseudun elinkeino- ja kehitysyhtiö Tredea Oy:ltä yhdessä kaupunkiseudun muiden kuntien kanssa. Matkailu- ja tapahtumapalvelut, niihin liittyvää markkinointia sekä kehittämis-toimenpiteitä hankitaan palvelutilauksella Visit Tampere Oy:ltä. Kansainvälisen tunnettuuden edistämiseksi tehtävät markkinointitoimenpiteet perustuvat Tampereen vuonna 2017 toteutettavan brändityön sekä vuoden 2018 alussa valmistuvan Tampereen markkinointiviestinnän suuntaviivojen linjauksiin.

Yhteiskuntasuhteet-yksikön keskeisiä painopisteitä vuonna 2018 ovat kaupunkimarkkinoinnin kehittäminen kaupungin vetovoimaisuuden edistämiseksi. Lisäksi keskeisenä tavoitteena on kaupungin edunvalvonnan, suhdetoiminnan ja yliopistoyhteistyön kehittäminen. Vuoden 2018 talousarviossa on varauduttu käynnistämään Tampereen haku Euroopan vuoden 2026 kulttuuripääkaupungiksi. Raatihuoneen toiminta siirtyy vuoden 2018 alusta konsernihallinnosta Yritys- ja yhteiskuntasuhteet -palveluryhmään, mikä lisää palveluryhmän kustannuksia.

Tampereen kaupungin ja aluetalouden kannalta keskeisin uudistus on Tampereen uuden yliopiston (Tampere3) toiminnan alkaminen 1.1.2019. Kaupunki edistää käytettävissä olevin keinoin uuden yliopiston saattamista menestysuralle.

Kansainvälisen toiminnan tavoitteena on tukea koko kaupungin kansainvälistymistä ja monikulttuurisuutta. Kansainvälisen yksikön painopisteitä ovat kaupungin kansainvälisen toiminnan edistäminen ja kehittäminen vuonna 2017 hyväksytyjen uusien linjausten pohjalta, kaupungin kansainvälisten kumppanuuksien tavoitteellinen kehittäminen, maahanmuuttajatyön kehittäminen ja maahanmuuttajaosaamisen hyödyntäminen, kansainvälisten osaajien houkuttelun tukeminen, koulutusviennin edistäminen sekä kaupungin EU-osaamisen, -toiminnan ja -edunvalvonnan kehittäminen.

Käyttötalous (1 000 euroa)

TA 2018

Toimintatulot	204
Toimintamenot	-11 977
Toimintakate	-11 773

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)

TA 2018

Yritys- ja yhteiskuntasuhteet, toimintakate (pl. erikseen sitovat erät)	-9 673
Smart Tampere, toimintakate	-2 100

Kehitysohjelmat

Kehitysohjelmat-palveluryhmään sisältyvät Keskustan ja Hiedanrannan kehitysohjelmat, jotka ovat valtuustoon nähden ohjelmittain sitovia. Kehitysohjelmat perustuvat strategiaan ja ne toteutetaan

kaupunginhallituksen ohjauksessa. Kehitysohjelmista on esitetty tarkemmat ohjelmakohtaiset kuvaukset kirjan alkuosassa, Tampereen kaupungin kehitysohjelmat-kappaleessa.

Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma

Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma on kokonaisnäkemys keskustan kaupunkiympäristön ja toimintaympäristön tavoitteista ja niitä toteuttavista käytännön toimista tuleville vuosikymmenille. Viiden tähden keskustan kehitysohjelma ohjelmoi ja koordinoi kaupungin omia projekteja sekä rakentaa kumppanuuksia yksityisten toimijoiden suuntaan.

Kaupunginhallitus hyväksyi 18.4.2017 Viiden tähden keskusta 2017–2030 – Tampereen keskustan kehittämisohjelman päivityksen ja sen sisältämän etenemissuunnitelman sekä esitetyt linjaukset ja painopisteet tulevalle talousarviovuodelle ja strategiakaudelle.

Käyttötalous (1 000 euroa)	TA 2018
Toimintatulot	4
Toimintamenot	-2 900
Toimintakate	-2 896

Hiedanrannan kehitysohjelma

Hiedanrannan kehitysohjelma koostuu kolmesta toimenpidekokonaisuudesta, jotka ovat: uuden Hiedanrannan kaupunginosan rakentaminen 20 000–25 000 asukkaalle ja 10 000 työpaikalle, älykkään kaupunkikehityksen, resurssitehokkuuden ja kiertotalouden toteuttaminen ja kehittäminen sekä aktiivisen toiminnan mahdollistaminen jo kehitysvaiheessa. Ohjelman keskeiset toimintaperiaatteet ovat avoimuus, älykkyys ja kestävyys.

Käyttötalous (1 000 euroa)	TA 2018
Toimintatulot	
Toimintamenot	-991
Toimintakate	-991

ASUNTO- JA KIINTEISTÖLAUTAKUNTA

Asunto- ja kiinteistölautakunnan tehtävänä on maapolitiikan osalta vastata kaupungin maaomaisuuden kehittamisestä, maapoliittisten linjausten valmistelusta ja seurannasta sekä maanomistajan tavoitteiden asettamisesta, maapolitiikan toimeenpanosta ja kaupungin maa- ja vesialueiden edunvalvonnasta. Asuntopoliitiikan osalta tehtävänä on asuntopoliitiikan linjausten valmistelu ja seuranta, edunvalvonta ja asumisen kehittäminen; sisältäen sosiaalisen vuokra-asumisen ja erityisryhmien asumisen kehittämisen sekä asuinalueiden negatiivisen eriytymiskehityksen ennaltaehkäisyyn liittyvän valmistelun ja seurannan. Tilaomaisuuden osalta lautakunta vastaa tilaomaisuuden hallinnasta ja kehittamisestä, omistajan tavoitteiden asettamisesta sekä tilapolitiikan toimeenpanosta valtuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Asunto- ja kiinteistölautakunta huolehtii asuntolainsäädännön ja siihen liittyvien säännösten mukaisista viranomaistehtävistä ja käyttää näissä asioissa viranomaiselle kuuluvaa ratkaisuvalltaa.

Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueen organisaatiossa asunto- ja kiinteistölautakunnan järjestämät palvelut kuuluvat Kiinteistöt, tilat ja asuntopoliittikka -palveluryhmään ja kaupunginhallituksen ohjauksessa toimiviin Viiden tähden keskusta ja Hiedanranta kehityshankkeisiin.

Kaupunginvaltuusto päätti 2.10.2017 (§ 270), että Tilakeskus Liikelaitoksen liike-toiminta yhtiötetään vuoden 2018 alusta. Kaupungin tilaomaisuus siirtyy samassa yhteydessä vuoden 2018 alusta asunto- ja kiinteistölautakunnan vastuulle.

Asunto- ja kiinteistölautakunta valmistelee maa- ja asuntopoliitiikan linjaukset vuosille 2018 - 2021 kaupunginvaltuuston

hyväksyttäväksi sekä hyväksyy tilastrategian vuosille 2018 - 2021.

Toiminnan strategiset painopisteet ja tavoitteet vuonna 2018

Vuoden 2018 talousarvio ja sen sisältämät vuosittaiset sitovat toiminnan tavoitteet perustuvat Tampereen strategiaan 2030, joka on valmisteltu Lauri Lylyn pormestariohjelman 2018–2021 pohjalta. Strategian sisältöjä tarkennetaan toimenpiteiksi lautakunnan palvelu- ja vuosisuunnitelmassa.

Tampereen uudessa strategiassa nostetaan vahvasti esiin kaupungin tavoitetasvua keskimäärin 3 000 asukkaalla vuodessa. Kasvu edellyttää, että kaupungissa on houkuttelevaa ja monipuolista asuntokantaa sekä kysyntää vastaavasti kohtuuhintaisia vuokra- ja opiskelija-asuntoja. Vuonna 2018 tavoitteena on, että 570 kohtuuhintaisen asunnon rakentaminen on käynnistynyt MAL 3 -sopimuksen tavoitteiden mukaisesti ja että asuntorakentamisen rakennusoikeutta on asetettu haettavaksi 80 000 k-m2.

Kaupunkiseudun kasvu edellyttää myös tarpeita vastaavaa yritystonttitarjontaa. Vuoden 2018 aikana yritystontteja luovutetaan 50.000 k-m2.

Talouden tasapainon saavuttaminen erityisesti menojen kasvua hillitsemällä sekä

ASUNTO- JA KIINTEISTÖLAUTAKUNTA

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	Alkup. VS 2017	TA 2018
Toimintatulot		
Myyntitulot	580	1 130
Maksutulot	17 250	9 791
Vuokratulot	41 276	200 634
Muut toimintatulot	16 380	24 221
Toimintatulot yhteensä	75 486	235 776
Valmistus omaan käyttöön	0	2 152
Toimintamenot		
Henkilöstömenot		
Palkat ja palkkiot	-1 580	-1 680
Henkilösivumenot		
Eläkemenot	-269	-377
Muut henkilösivumenot	-81	-70
Palvelujen ostot	-3 612	-63 173
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-374	-84
Avustukset	-460	-454
Vuokramenot	-227	-37 095
Muut toimintamenot	-27	-92
Toimintamenot yhteensä	-6 631	-100 873
Toimintakate	68 855	134 903
Korkotulot	15	15
Korkokulut	0	-1 620
Poistot ja arvonalentumiset	-179	-36 629
Tilikauden tulos	68 691	96 669

Investoinnit (1 000 euroa)	Alkup. VS 2017	TA 2018
Investointimenot	-16 500	-81 540
Pysyvien vastaavien luovutustulot	17 100	26 876
Rahoitusosuudet	0	1 020

tuottavuuden paraneminen ovat tavoitteina kuluvalle valtuustokaudella. Vuonna 2018 asunto- ja kiinteistölautakunnan alaisessa toiminnassa tavoitteena on työvoimakustannusten pitäminen vuosisuunnitelman tasossa sekä kaupungin omistamien tilojen käyttöasteen tehostaminen.

Ohjelmatasolla sitovat kohteet

Asunto- ja kiinteistölautakunnan talousarviossa esitettyjen kehitysohjelmien, joita ovat Viiden tähden Keskusta, Hiedanranta, käyttötalous ja investoinnit ovat ohjelmitain sitovia.

Viiden tähden keskusta - Keskustan kehitysohjelma on merkittävä kaupunkistrategiaa toteuttava kehitysohjelma. Kaupunginhallitus hyväksyi 18.4.2017 Viiden tähden keskusta 2017 - 2030 - Tampereen keskustan kehittämisohjelman päivityksen ja sen sisältämän etenemissuunnitelman sekä esitetyt linjaukset ja painopisteet tulevalle talousarviovuodelle ja strategiakaudelle. Tampereen keskustan kehittämisohjelma on kokonaisnäkemys keskustan kaupunkiympäristön ja toimintaympäristön tavoitteista ja niitä toteuttavista käytännön toimista tuleville vuosikymmenille. Viiden tähden keskustan kehitysohjelma

ohjelmoi ja koordinoi kaupungin omia projekteja sekä rakentaa kumppanuuksia myös yksityisten toimijoiden suuntaan.

Hiedanrannan kehitysohjelma koostuu kolmesta toimenpidokokonaisuudesta, jotka ovat: uuden Hiedanrannan kaupunginosan rakentaminen 20 000 - 25 000 asukkaalle ja 10 000 työpaikalle, älykkään kaupunkikehityksen, resurssitehokkuuden ja kiertotalouden toteuttaminen ja kehittäminen sekä aktiivisen toiminnan mahdollistaminen jo kehitysvaiheessa. Ohjelman keskeiset toimintaperiaatteet ovat avoimuus, älykkyys ja kestävyys.

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TA 2018
Asunto- ja kiinteistölautakunta, toimintakate (pl. erikseen sitovat erät)	135 483
Hiedanranta, toimintakate	-580
Investoinnit (1 000 euroa)	TA 2018
Asunto- ja kiinteistölautakunta, nettoinvestoinnit (pl. erikseen sitovat erät)	-13 040
Talonrakennushankkeet, nettoinvestoinnit (pl. Hiedanranta)	-49 580
Hiedanranta, nettoinvestoinnit	-6 000
Keskusta, nettoinvestoinnit	-11 900

Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka

Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmä toteuttaa osaltaan kaupungin väestönkasvun, asuinrakentamisen ja elinkeinoelämän sijoittumisen edellytyksiä. Lisäksi edistetään asuntotuotannon kilpailun syntymistä ja asumisen kohtuuhintaisuutta. Yhdessä muiden palvelualueiden kanssa laaditaan PALM-ohjelma (kaupunkikonsernin pitkän aikavälin palveluiden, asumisen, liikenteen ja maankäytön ajoitus ja investoinnit).

Maapolitiikkaan kuuluu maanhankinta ja -luovutus, maaomaisuuden edunvalvonta sekä kehittäminen. Maapolitiikan toiminnoilla luodaan osaltaan edellytykset palveluiden, asumisen ja elinkeinoelämän kaupunkiseudulle sijoittumiselle ja kehittämiselle sekä rakentamiselle.

Asuntopolitiikan keinoin varmistetaan kaupungin väestönkasvun edellyttämä asuinrakentaminen, asuntotuotannon kilpailun syntyminen ja asumisen kohtuuhintaisuus. Tavoitteena on edistää asumisvaihtoehtojen monipuolisuutta, sosiaalisen asuntotuotannon ja erityisryhmien asumisen kehittämistä sekä ehkäistä asuinalueiden negatiivista eriytymistä. Tehtäviä hoidetaan yhteistyössä seutukunnan, kaupungin sekä omistaja-, rakennuttaja- ja rakentajatahojen kanssa. Asuntopolitiikan toteuttamisessa huomioidaan valtakunnalliset ja kaupungin tavoitteet maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) osalta sekä kiinteistö- ja rakennusalan digitalisaation tuomat mahdollisuudet. Edunvalvonnalla huolehditaan, että strategian tavoitteet huomioidaan edellä mainittujen tavoitteiden valmistelussa.

Palveluryhmä hoitaa asuntolainsäädännössä kaupungille asetetut viranomaistehdävät. Tällaisia ovat muun muassa valtion ja kaupungin varoista myönnettyjen henkilökohtaisten asuntolainojen takaisinperintä ja laina-aikaiset muutokset sekä avustusten myöntäminen sosiaalisen asumisen tukemiseen ja hissien rakentamiseen vanhoihin kerrostaloihin.

Palveluryhmä hallinnoi ja kehittää kaupungin tilaomaisuutta pitkäjänteisesti kaupungin palveluiden ja kaupunkilaisten tarpeisiin, huolehtii tiloihin liittyvistä

vuokrausjärjestelyistä ja sopimuksista. Tarpeeton tilaomaisuus realisoidaan joko kehittämisen kautta tai myydään suoraan ja puretaan käytöstä poistettavat rakennukset, joille ei löydy uutta käyttöä.

Kaupunginvaltuusto päätti 2.10.2017, että Tilakeskus Liikelaitoksen palveluliiketoiminta yhtiötetään 1.1.2018. Samassa yhteydessä kaupungin tilaomaisuus siirtyy asunto- ja kiinteistölautakunnan vastuulle. Tilaomaisuuden hallinnasta ja kehittämisestä vastaa Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmä.

Osana tilaomaisuuden hallintaa huolehditaan torivalvonnasta ja torien kehittämisestä sekä Kauppahallin toiminnan järjestämisestä. Kaupunkitilan tapahtumakäyttöä edistetään yhteistyössä muiden palvelualueiden ja Visit Tampere Oy:n kanssa.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kaupunki hankkii raakamaata kantakaupungin ja strategiassa määriteltyjen kasvusuuntien alueella asemakaavatomilta alueilta rakennesuunnitelman ja yleiskaavoitusohjelman toteutuksen edistämiseksi. Kaupunki hankkii aktiivisesti myös kaavoitettuja alueita, esimerkiksi lopetettujen teollisuuslaitosten ja Lakalaivan alueelta.

Maankäyttösopimuksia kaupunki käyttää maankäytön muutostilanteissa yksityisten maa-alueita asemakaavoittaessaan. Vuoden 2018 aikana maankäyttösopimuksia tulee lautakunnan hyväksyttäväksi muun muassa Lamminpäässä ja kaupunkirakenteen eheyttämiseen liittyvissä täydennysrakentamiskohteissa. Maankäyttösopimusten kannustimilla edistetään täydennysrakentamista. Hannekehityssopimuksin kannustetaan kumppaneita kehittäisyhteistyöhön kaupungin kanssa.

Maomaisuuden investoinnit kohdentuvat vahvistuneiden asemakaavojen ja kaupungin sitoumusten mukaisiin johtosiirtoihin ja pilaantuneiden maiden puhdistamiseen. Johtosiirtoja toteutetaan vuonna 2018 Santalahdessa ja Sammonkadun alueella. Pilaantuneita maa-alueita

puhdistetaan Hiedanrannassa, Lakalaiva/Sulkavuoressa, Ranta-Tampellassa, Kalevanharjussa sekä raitiotien rakentamisen alueella.

Kaupunki asettaa kahdesti vuodessa haettavaksi asuin- ja rivitalorakentamiseen soveltuvia tontteja. Tavoitteena on vuonna 2018 asettaa haettavaksi yhtiömuotoiseen asuin- ja rivitalorakentamiseen noin 70.000 kerrosneliometriä, josta noin 20.000 kem² kohdistuu kohtuuhintaiseen vuokra-asuntotuotantoon.

Kaupunki asettaa haettavaksi vuonna 2018 tontteja vapaarahoitteiseen asumiseen mm. Härmälästä ja Vuoreksen Isokuusesta. Kohtuuhintaiseen vuokra-asuntotuotantoon kaupunki asettaa haettavaksi tontteja mm. Härmälästä, Linnainmaalta, Santalahdesta ja Vuoreksen Isokuusesta. Edellä kerrottujen tonttihakuihin asetettavien kohteiden osalta asemakaavat ovat Vuoreksen Isokuusta lukuun ottamatta vahvistuneet ja lainvoimaisia jo vuonna 2017.

Kaupunkiympäristön palvelualueella on useita merkittäviä asemakaavoitushankkeita käynnissä ja asemakaavojen vahvistumisen ja lainvoimaisuuden sekä yhdyskuntarakentamisen niin mahdollistaessa, tonttihakuihin laitettavan rakennusoikeuden määrää voidaan kasvattaa. Omatoimiseen rakentamiseen asetetaan haettavaksi noin 120 pientalotonttia.

Vuosien 2016–2019 MAL3-sopimuksen mukainen asuntotuotantotavoite huomioiden kaikki rahoitusmuodot on 1900 asuntoa vuodessa. MAL3-sopimuksen mukaisena tavoitteena on 570 kohtuuhintaisen asunnon valmistuminen vuosittain. Tämä edellyttää, että kaupunki luovuttaa tontteja kohtuuhintaiseen rakentamiseen 30.000 kem² vuosittain.

Tontinluovutuskilpailuja järjestetään vuonna 2018 muun muassa Tullikamarin- ja Käräjätörmässä. Arkkitehtuurikilpailuista Kalevan aukion kilpailu ajoittuu osin vuoden 2018 puolelle. Pienten omakotitalojen esittelyalueen rakentamisen valmistelua Vuorekseen jatketaan. Ryhmärakennuttamisen edellytyksiä ja kaupungin ohjeistusta siihen parannetaan.

Kaupungin maankäytön kokonaisprosessin ja rakentamisen laadunohjauksen kehittämistä jatketaan yhteistyössä Kaupunkiympäristön palvelualueen kanssa.

Kaupungin yritystonttivarannosta 590.000 kem² on heti luovutettavissa. Yritystonttitarjontaa on mm. keskusta-alueella, Kolmenkulmassa, Ruskossa, Tarasteella ja Lahdesjärvellä. Tavoitteena on luovuttaa yritystontteja (asemakaavamerkinnot K, T) 50.000 kem².

Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmä vastaa kaupungin tilaomaisuuden hallinnasta ja kehittämisestä. Palveluryhmän tehtäviin kuuluu palvelutilaverkkojen suunnittelu ja kehittäminen kaupungin palveluverkkosuunnittelun ja strategisten linjausten edellyttämällä tavalla. Tilahankkeet esitetään vuosittain laadittavassa talonrakennusohjelmassa, jonka toteutuksesta palveluryhmä vastaa yhteistyössä perustettavan Tilapalvelut

Oy:n kanssa palvelusopimukseen perustuen. Talonrakennusohjelmassa esitetään vahvistettavan talousarvion lisäksi suunnitelma kolmen talousarviovuotta seuraavan vuoden tilahankkeista sekä hankkeiden perustelut. Kaupungin tilankäytön tehostamista asetettujen tavoitteiden mukaisesti jatketaan yhteistyössä Hyvinvoinnin palvelualueen ja konsernihallinnon kanssa. Palvelutuotannolle tarpeettoman kiinteistöomaisuuden realisointia jatketaan.

Sote- ja maakuntauudistukseen valmistautumista ja edunvalvontaa maa- ja asuntopolitiikan sekä tilahallinnan osalta jatketaan. Kaupunki on vuonna 2017 osallistunut Maakuntien tilakeskus Oy:n toteuttamaan pilottihankkeeseen, jossa kerätään tiedot kunnilta maakunnille vuokrattavista tiloista ja niiden ominaisuuksista. Uudistukseen liittyvää selvitystyötä jatketaan edelleen vuonna 2018 samanaikaisesti kaupungin muun sote- ja maakuntauudistukseen val-

mistautumisen kanssa.

Digitalisaatiolla tavoitellaan asiakaspalvelun sujuvoittamista maaomistajan lupien käsittelyn osalta ja kaupunkitilan tapahtumapaikkojen varauksissa. Palvelukäytössä olevien tilojen käyttöasteen kasvattamista edistetään laajentamalla iltakäytön mahdollisuuksia digitaalisen palvelun kautta yhteistyössä Hyvinvointipalveluiden kanssa. Vuoden 2017 aikana on myös selvitetty edellytykset maanvuokrasopimusten sähköiseen allekirjoitukseen sekä arkistointiin. Kehitystyö jatkuu vuonna 2018. Sähköiseen allekirjoitukseen ja arkistointiin siirrytään heti, kun kaupungin sähköinen arkistointijärjestelmä saa tarvittavat oikeudet ja maanmittauslaitos on valmis ottamaan vastaan sähköisesti allekirjoitettuja maanvuokrasopimuksia.

Käyttötalous (1 000 euroa)

TA 2018

Toimintatulot	235 776
Toimintamenot	-100 873
Toimintakate	134 903

Investoinnit (1 000 euroa)

TA 2018

Investointimenot	-81 540
Rahoitusosuudet	1 020
Pysyvien vastaavien luovutustulot	26 876

TALONRAKENNUSHANKKEET VUOSINA 2018-2021 (1 000 EUROA)

Hankkeen nimi	Tarve- selvitys	Hanke- suunnitelma	Toteutus- suunnitelma	Kust. arvio	Aik. käyttö, tilanne 31.8.2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
VARHAISKASVATUS JA PERUSOPETUS									
Järvensivun koulun perusparannus				4 000					200
Tesoman yhtenäiskoulu ja päiväkotia, uudis- rakennus ja perusparannus	24.10.2013	27.3.2014	23.3.2016	28 750	16 516	4 800			
Pispalan koulun perusparannus	12.5.2016	2/2017	05/2018	7 500	95	3 500	3 800		
Lielahden koulun vanhan osan peruspa- rannus	20.3.2014	26.11.2015	06/2017	4 400	150	1 300			
Saukonpuiston koulu ja päiväkotia	2017			16 000			200	7 800	8 000
Pohjois-Hervannan koulun perusparannus	2017	2018		11 000			5 500	5 500	
Lamminpään koulun perusparannus				6 000				100	3 900
Kissanmaan koulun perusparannus				7 000				100	2 900
Olkahisen koulun ja päiväkodin peruspa- rannus	2017			6 500			1 500	5 000	
Koiviston koulun perusparannus				8 000				100	3 900
Nekalan koulun sisäilmaperustaranne	2017			8 700	17	4 300	4 200		
Lentävänniemen koulun perusparannus ja laajennus	2017			11 500		100	1 700	3 700	4 000
Multisillan päiväkotia ja koulu	23.4.2015	2017		6 200			1 600	4 600	
Mustametsän päiväkotia ja neuvola	26.3.2015			8 800	36	1 470	7 130		
Haukiluoman päiväkotia	17.12.2015	27.10.2016	08/2017	6 500	130	2 700			
Messukylän (uusi) päiväkotia				6 000				3 000	3 000
Kanjonin päiväkotia ja koulu				4 600					1 000
Irlalan päiväkotia ja koulu	17.3.2016	15.12.2016	10/2017	8 000	314	6 000			
Lielahden uusi päiväkotia	2 019			6 000			3 000	3 000	
Pellervon päiväkotia ja koulu	2 017	2 018		8 000		100	4 000	3 900	
Hippoksen uusi päiväkotia				4 600		100	2 000	2 500	
Päiväkotien pienet hankkeet						1 500	1 500	1 500	1 500
Päiväkotien perustaranne						3 500	3 500	3 500	3 500
Koulurakennusten pienet hankkeet						3 000	3 000	3 000	3 000
LUKIOKOULUTUS									
Lukioiden pienet hankkeet						300	300	300	300
KULTTUURI- JA VAPAA-AIKAPALVELUT									
Kulttuuripalvelut									
Keskustan kulttuuritilat / Vanha kirjastotalo	7.3.2016	8.8.2016	23.2.2017	2 600	896	100			
Sara Hildénin taidemuseon perustaranne	2017			6 000		100	3 000	2 900	
Kulttuuri ja taide pienet hankkeet						900	1 000	1 000	1 000
Mäntinrannan taidekeskuksen perustaranne 2. vaihe				700			(700)		
Kirjastot ja kansalaisopistoyksikkö pienet hankkeet						300	300	300	300
Vapaa-aikapalvelut									
Liikuntapaikkojen perustaranne						2 000	2 000	2 000	2 000
Hervannan uimahallin allasosaston perustaranne sekä ilmastoinnin uusi- minen				(600)		(600)			(600)
Tampereen Stadion (Ratina)				(900)		(900)			
Liikunta ja nuorisot pienet hankkeet						1 500	700	700	700
SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT									
Koukkuniemi Toukola	20.2.2013	26.3.2015	28.4.2016	17 000	12 419	1 730			
Koukkuniemi Männistö, RAUSAN laajennus	11.11.2014	27.10.2016	12/2017	11 000	122	1 800	9 000		
Sosiaali- ja terveysrakennusten pienet hankkeet						2 000	2 000	2 000	2 000

Hankkeen nimi	Tarve- selvitys	Hanke- suunnitelma	Toteutus- suunnitelma	Kust. arvio	Aik. käyttö, tilanne 31.8.2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
KONSERNIHALLINTO									
Keskusvirastotalon 6.kerroksen muutostyöt ja keittiön siirto katutasoon				4 600		0	0	0	100
Sisäilmaolosuhdeinvestoinnit						3 000	3 000	3 000	3 000
Valmistuneiden kohteiden jälkityöt						350	350	350	400
Suunnittelukustannukset						350	350	350	400
MUUT KIINTEISTÖT									
Muiden rakennusten kiinteistö- ja laiteinvestoinnit sekä kaupunkikuvallisten kohteiden investoinnit.						3 600	3 600	3 600	3 600
Hiedanrannan rakennusten perusparannus						1 060	1 060	1 060	1 060
Hyvinvointiteknologia ja ensikertainen kalustaminen välivuokrauskohteissa						200			
TALONRAKENNUKSET YHTEENSÄ				642 850	30 695	51 660	68 990	64 560	49 460
Rahoitusosuudet						-1 020	-3 170	0	0
TALONRAKENNUSHANKKEIDEN NETTOINVESTOINNIT						50 640	65 820	64 560	49 460
TALONRAKENNUSHANKKEIDEN NETTOINVESTOINNIT, PL. HIEDANRANTA (sitova erä)						49 580	64 760	63 500	48 400
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot						-3 485	-3 500	-3 500	-3 500
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA YHTEENSÄ						47 155	62 320	61 060	45 960
VOUKRAUKSELLA TAI MUULLA RAHOITUSMALLILLA TOTEUTETTAVAT HANKKEET									
Vuorestalo -> leasing (sisältää Vuoreksen kirjasto ja nuorisotilat)	15.2.2007	25.8.2016	02/2017	46 500			20 000		
Tesoman hyvinvointikeskus -> vuokra	11.4.2012	22.4.2015		11 000		xxx			
Ratina, Tullinkulman Työterveys Oy:n tilat -> vuokra		18.12.2014		7 000		xxx			
Satamakadun palvelukoti (tehostetun palveluasumisen yksikkö) -> vuokra	11.11.2014	29.10.2015		9 900		xxx			
VTS Piikahaka, kevap ryhmäkoti ja tuki-asunnot -> vuokra	26.8.2015	29.9.2016		3 500		xxx			
Tammelan stadion -> leasing	25.1.2017	2018	2019	20 000		xxx	xxx	xxx	20 000
Johanneksen koulutalon lisärakennus -> leasing	13.3.2017			1 220		1 220			
TREDU-Kiinteistöt Oy									
TREDU Hepolamminkatu 10 perusparannus	25.8.2016	2.11.2016	12/2016	4 000					
TREDU Autoala				8 000		----			
TREDU Kankaantaankatu ja Nokian lukion tilat	09/2017	02/2018	12/2018	28 200		----	----		----
TREDU Lempäälä ja Lempäälän lukion tilat	11.3.2014	8.5.2014	10.12.2015	18 400					
TREDU Kangasala	24.3.2016	29.9.2016	05/2017	17 250		xxx			
TREDU Orivesi				0		----	----		
TREDU Pirkkala	17.12.2014	4.6.2015	22.3.2016	10 000					
TREDU Hepolamminkatu 10 rakennusten A,C,D,E ja F perusparannus				26 800					

Vuoden 2018 hankkeiden perustelut

VARHAISKASVATUS JA PERUSOPETUS

Tesoman yhtenäiskoulu ja päiväkotiki, uudisrakennus ja perusparannus

Tesomajärven koulu (luokat 1–6) ja Tesoman koulu (luokat 7–9) ovat molemmat olleet perusparannuksen tarpeessa. Hankkeet päätettiin yhdistää ja muodostaa näistä yksi yhtenäiskoulu 890–990 oppilaalle nykyisen Tesoman koulun yhteyteen. Yhtenäiskoulussa oppimisympäristöjen kehittäminen ja uuden perusopetuslain mukaiset oppilaan tuen tarpeen järjestelyt voidaan ottaa paremmin huomioon. Koulun tiloihin on tulossa myös esiopetusta. Tesomajärven koulu poistuu opetuskäytöstä yhtenäiskoulun valmistuttua. Tesoman päiväkotiki sijaitsee huonolla sijainnilla liikekeskuksen ja asuintalojen puristuksessa ilman omaa pihaa, ja se on teknisesti erittäin huonokuntoinen. Nykyinen päiväkotiki korvataan uudella 140-paikkaisella päiväkodilla koulun yhteydessä.

Tesoman koulun tontilla on nykyisin kaksi koulurakennusta, jotka ovat valmistuneet; rakennus 1 vuonna 1972 (perusparannus vuonna 1987) ja rakennus 2 vuonna 1983. Koulut eivät toiminnallisilta eikä teknisiltä ratkaisuiltaan vastaa enää toiminnan vaatimuksia ja uuden tekniikan soveltaminen niihin on erittäin hankalaa. Uudisrakentamisen yhteydessä toteutetaan perusparannus ja toiminnallisia muutoksia vain niistä uudempaan, jossa nykyaikaistetaan myös talotekniikka ja parannetaan energiataloutta. Tesoman alueen koulupalvelujen (Tesomajärven ja Tesoman koulujen) ja nuorisotilojen tarveselvitys hyväksyttiin 11.10.2011 ja tarkistettiin 24.10.2013 lasten ja nuorten palvelujen lautakunnassa. Tarkistettuun tarveselvitykseen lisättiin myös päiväkodin tarveselvitys. Tesoman koulun, päiväkodin ja nuorisotilojen hankesuunnitelma hyväksyttiin lasten ja nuorten palvelujen lautakunnassa 20.3.2014. Toteutus suunnitelma hyväksyttiin Tilakeskuksen johtokunnassa 23.3.2016. Nuorisotilojen sijoittamista tutkittiin ja päädyttiin toteuttamaan ne samaan aikaan valmistuvalle Tesoman hyvinvointikeskukselle. Nuoriso-

toimelle koululla varatut tilat otetaan perusopetuksen käyttöön. Perusparannus- ja laajennushankkeelle oli suunnitteluraha vuosille 2013–2014 ja rakentamisraha on vuosille 2015–2018.

Tesomajärven koulun ja Tesoman päiväkodin tonteilla on käynnissä kiinteistöjen kehittämishanke, jolla tavoitellaan käyttötarkoituksen muuttamista asumiseen. Palvelukäytöstä poistuvat ja huonokuntoiset vanhat rakennukset puretaan.

Pispalan koulun perusparannus

Pispalan koulurakennus on rakennettu vaiheittain vuosina 1915, 1922 ja 1942. Koulurakennus tarvitsee perusparannuksen. Samassa yhteydessä tehdään oppimisympäristöjen kehityksen edellyttämät muutostyöt. Rakennuksen arvoluokitus on RMII (Rakennustaiteellisesti, maisemallisesti ja kaupunkikuvallisesti erittäin merkittävä, vuoden 1942 laajennuksen alkuperäisyysaste korkea). Koulurakennus on merkitty asemakaavassa suojeltavaksi merkinnällä sr-18 ja piha merkinnällä sk-piha. Hankkeen tarveselvitys hyväksyttiin lasten ja nuorten palvelujen lautakunnassa 12.5.2016 ja hankesuunnitelma 21.2.2017. Perusparannushankkeelle on suunnitteluraha vuodelle 2017 ja rakentamisrahaa esitetään vuosille 2018–2019.

Lielahden koulun vanhan osan perusparannus

Koulun vanha osa koostuu kahdesta rakennuksesta (1 ja 2). Lielahden koulun rakennukseen 2 keskitetään koulun esi- ja alkuopetus. Rakennuksesta tehdään esteetön ja sinne lisätään wc-tilat. Perusparannuksen yhteydessä rakennuksen välipohjat puhdistetaan ja kellarin tilat poistetaan käytöstä sekä tilapinnat uudistetaan. Puhtaaksimuuratujen julkisivujen saumat uusitaan ja rakennuksen talotekniikka uudistetaan. Rakennus 1 on entinen opettajien asuinrakennus, joka on otettu koulukäyttöön 1960-luvulla. Jatkossa rakennukseen sijoitetaan aineopetustiloja. Kuntotutkimusten perusteella on todettu, että rakennukset vaativat perusparannuksen. Hankkeen tarveselvitys hyväksyttiin lasten ja nuorten palvelujen lautakunnassa

20.3.2014 ja hankesuunnitelma 19.11.2015. Hankkeelle on suunnitteluraha vuodelle 2017 ja rakentamisraha vuosille 2017–2018.

Nekalan koulun sisäilma-perusparannus

Etelän alueeseen kuuluvan Tampereen yliopiston normaalikoulun luokkien 1–6 kouluna toimivassa Nekalan koulukiinteistössä on ilmennyt sisäilmaolosuhteisiin vaikuttavia rakenteellisia ongelmia mm. välipohjarakenteissa, joiden korjaaminen vaikuttaa jatkossa normaalikoulun tilojen käyttöön ja toimintaan. Kaupungin omistamaan ja normaalikoulun vuokraamaan Nekalan koulukiinteistöön toteutetaan sisäilmaolosuhteita parantava perusparannus. Kohteen esiselvitystyö on käynnissä, siinä tullaan ottamaan kantaa rakennuksen nykytilanteeseen, tulevaisuuden käyttäjätarpeisiin, tarvittavien korjausten laatuun ja määrään, rakentamisen vaiheistukseen sekä väistötilatarpeisiin. Perusparannushankkeelle esitetään suunnittelurahaa vuodelle 2017 ja rakentamisrahaa vuosille 2018–2019.

Lentävänniemen koulun perusparannus ja laajennus

Lentävänniemen koulurakennus on rakennettu kahdessa vaiheessa, vuosina 1974 ja 1980. Koulurakennus tarvitsee perusparannuksen. Väestösuunnitteen mukaan Lielähti-Lentävänniemen alueen oppilasmäärä kasvaa vuoteen 2024 mennessä 200 oppilaalla. Koulun nykyinen kapasiteetti ei vastaa tulevaan oppilasmäärän kasvuun. Hankkeessa suunnitellaan em. oppilasmäärän mahdollistavan laajennuksen rakentamista perusparannuksen yhteydessä. Rakentaminen vaiheistetaan kolmeen osaan. Vaiheistus suunnitellaan siten, että uusi laajennusosa toimii myös väistötilana vanhan rakennuksen osan perusparannuksen ajan. Tällä ratkaisulla tontille rakennettavan väistötilan tarve saadaan minimoitua, lisäksi laajennuksen ja oppimisympäristöjen kehityksen edellyttämät muutostyöt saadaan toteutettua perusparannustyön yhteydessä. Hankkeelle on suunnitteluraha vuodelle 2018 ja rakentamisrahaa esitetään vuosille 2019–2021.

Koulurakennusten pienet hankkeet

Määräraha käytetään perusopetuksen tilojen käyttäjälähtöisiin, sisäilmälähtöisiin ja rakennuksen parantamiseen tähtääviin hankkeisiin. Tällaisia voivat olla esimerkiksi tilamuutokset, osittaiset perusparannukset (esimerkiksi pihat, rakenteet, tekniset järjestelmät), turvallisuutta parantavat hankkeet ja sisäilmaolosuhteita parantavat hankkeet.

Mustametsän päiväkoti ja neuvola

Koivistonkylä-Veisu alueen päivähoito-paikkatarpeen ratkaisemiseksi on tarkoitus rakentaa uusi 200-paikkainen päiväkoti ja neuvola Nekalan kaupunginosaan Normaalkoulun läheisyyteen. Rakennukseen keskitetään myös eteläisen palvelualueen neuvolapalveluja. Rakennettava päiväkoti korvaa huonokuntoisen ja tämän vuoksi käytöstä poistuvan Nekalan päiväkodin. Hankkeen edellyttämä kaavamuutos on valmisteltavana. Hankkeen tarveselvitys hyväksyttiin lasten ja nuorten palvelujen lautakunnassa 26.3.2015. Hankkeelle on esitetty suunnittelurahaa vuodelle 2017 ja rakentamisrahaa vuosille 2018–2019.

Käytöstä poistuva vanha Nekalan päiväkodin kiinteistö kehitetään muuhun käyttötarkoitukseen.

Haukiluoman päiväkoti

Haukiluoman vanha päiväkoti on suljettu sisäilmaongelmien vuoksi ja toimii nyt väistötiloissa. Haukiluoman päiväkodin uudisrakennus rakennetaan Haukiluoman alueen palvelusuunnitelman mukaisesti 160 lapselle. Hankkeen edellyttämä kaavamuutos vahvistui kesällä 2016. Hankkeen tarveselvitys hyväksyttiin lasten ja nuorten palvelujen lautakunnassa 17.12.2015 ja hankesuunnitelma 14.10.2016. Hankkeelle on esitetty suunnittelu- ja rakentamisrahaa vuosille 2017–2018.

Irjalan päiväkoti ja koulu

Irjalan päiväkoti (rakennukset A ja B) on perusparannuksen tarpeessa ja se on suljettu sisäilmaongelmien vuoksi kesällä 2016. Päiväkodin lapsimäärää kasvatetaan, lisäksi uusiin tiloihin sijoitetaan pienten lasten koulun, esi- ja alkuopetuksen (luokat 0–2) tilat kaksisarjaisena alueen

palvelusuunnitelman mukaisesti. Vanha rakennus puretaan ja rakennetaan uudisrakennus vanhan rakennuksen tilalle. Hankkeen tarveselvitys hyväksyttiin lasten ja nuorten palvelujen lautakunnassa 17.3.2016 ja hankesuunnitelma 21.12.2016. Hankkeelle on esitetty suunnittelu- ja rakentamisrahaa vuosille 2017–2018.

Pellervon päiväkoti ja koulu

Pellervon päiväkodin ja koulun uudisrakennus rakennetaan palveluverkkopäätösten toteutuessa Pellervon vanhan koulun tontille. Päiväkoti mitoitetaan 160 lapselle ja koulun esi- ja alkuopetuksen (luokat 0–2) tilat toteutetaan kaksisarjaisena. Tontilla nyt sijaitsevasta väliaikaisesta 140-lapsen päiväkotiyksiköstä luovutaan uuden rakennuksen valmistuttua. Hankkeelle esitetään suunnittelurahaa vuodelle 2018 ja rakentamisrahaa vuosille 2019–2020. Pellervon vanha koulu on purettu ja koulun tontilla, johon uusi päiväkoti ja koulu sijoittuu, on käynnissä asemakaavamuutos. Asemakaavamuutoksessa tavoitellaan palvelurakennuksen lisäksi uutta rakennusoikeutta asuntorakentamiseen.

Hippoksen päiväkoti

Hippoksen päiväkotia on korjattu useaan otteeseen viime vuosina kosteus- ja sisäilmaongelmien takia. Päiväkodin nykyinen lapsimäärä on 88, joista osa tarvitsee erityistä hoitoa ja kuntoutusta. Laaja perusparannus oli suunniteltu tehtäväksi vuodesta 2017 alkaen päiväkotien perusparannushankkeisiin osoitetuilla määrärahoilla. Esisuunnitteluvaiheessa kuitenkin todettiin, että rakennuksen perusparantaminen edellyttää laajaa rakenteiden purkua ja uusimista. Lisäksi todettiin, että tilat ovat nykyisellään toimimattomat eikä rakennusrunko mahdollista tarpeellisia tilamuutoksia tai tilankäytön tehostamista. Vaihtoehtona laajamittaiselle perusparannukselle tutkittiin mahdollisuus rakentaa tontille uusi päiväkotirakennus 120 lapselle. Vaihtoehtoista laadittiin toiminnan, rakennetun ympäristön, asiakasnäkökulman ja saavutettavuuden näkökulmasta vertailu, joka esiteltiin lasten ja nuorten palvelujen lautakunnalle. Tehtyjen selvitysten, lapsimäärään suhteutettujen kustannusvertailuiden ja lautakunnalta saadun ohja-

uksen perusteella tarveselvitys on päätetty laatia uudisrakennuksesta. Hankkeelle esitetään suunnittelurahaa vuodelle 2018 ja rakentamisrahaa vuosille 2019–2020.

Päiväkotien perusparannus

Määrärahaa käytetään kaupungin omistuksessa olevien päiväkotitilojen perusparannukseen, joissa uudistetaan vanhaa tekniikkaa ja parannetaan olosuhteita. Lisäksi tehdään toiminnallisia muutoksia. Perusparannettavat hankkeet täsmentyvät päivähoidon tilakartoituksen ja kohteiden kuntoarvioiden perusteella. Vuodelle 2018 toteutettavaksi suunniteltuja perusparannuksia ovat edellä kuvatun Hippoksen erityispäiväkodin lisäksi Hyhkyn, Sammon, Atalan ja Linnainmaan päiväkodin perusparannukset. Lisäksi määrärahaa käytetään tulevien perusparannuksien suunnitteluun.

Päiväkotien pienet hankkeet

Määräraha käytetään varhaiskasvatuksen tilojen käyttäjälähtöisiin ja rakennuksen sisäilman ja kunnon parantamiseen tähtääviin hankkeisiin. Tällaisia voivat olla esimerkiksi tilamuutokset, osittaiset perusparannukset (esimerkiksi pihat, rakenteet, tekniset järjestelmät), turvallisuutta parantavat hankkeet ja sisäilmaolosuhteita parantavat hankkeet.

LUKIOKOULUTUS

Lukioiden pienet hankkeet

Määräraha käytetään lukioiden tilojen pieniin perusparannus- ja muutostöihin erillisen vuosisuunnitelman mukaan.

KULTTUURI- JA VAPAA-AIKAPALVELUT

Keskustan kulttuuritilat / Vanha kirjastotalo

Vanhan kirjastotalon toimistotilojen vapauduttua varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen hallinnolta on mahdollista ottaa koko talon tilat siellä jo nyt olevien kulttuuripalvelujen tilojen lisäksi muun kulttuurin käyttöön. Kaupunginhallitus hyväksyi tätä koskevan tarveselvityksen 7.3.2016 ja hankesuunnitelman 8.8.2016. Tilakeskuksen johtokunta on hyväksynyt hankkeen to-

teutus suunnitelman 23.2.2017. Hankkeelle on suunnittelu- ja rakentamisraha vuosille 2016–2018. Näistä rahoista osa on siirretty tälle investoinnille muualta niin sanotuista pienten hankkeiden määrärahasta ja Pääkirjasto Metson rakennushankkeelta säästyneestä määrärahasta.

Sara Hildénin taidemuseon perusparannus

Sara Hildénin taidemuseo on valmistunut vuonna 1978. Tehtyjen kuntotutkimusten perusteella rakennuksen ylläpito edellyttää rakennusteknistä peruskorjausta ja myös talotekniset järjestelmät ovat suurilta osin käyttöikänsä päässä. Rakennus perusparannetaan vastaamaan näyttelytoiminnan ja taideteosten säilytyksen tarpeita. Samalla tehdään tarpeellisia tilojen toiminnallisia parannuksia. Korjaustarpeen ja tilamuutosten laajuus sekä aikataulun yhteensovitus näyttelykierron ja taideteosten työmaanaikaisen varastoinnin kanssa määritellään tarveselvitysvaiheessa vuoden 2017 aikana. Suunnitelma tehdään vuonna 2018. Suunnitelman ja Särkänniemen-Onkiniemen asemakaavoitustyön perusteella kaupunginhallitus päättää jatkotoimenpiteistä.

Särkänniemen-Onkiniemen asemakaavoitustyö on käynnistynyt vuonna 2017 ja taidemuseon toimintaedellytysten parantaminen nykyisessä sijainnilla tarkastellaan samassa yhteydessä. Alueelle suunnitellaan matkailu- ja huvipuistotoiminnan ja taidemuseon toiminnan lisäksi rakentamismahdollisuuksia asunnoille ja toimitiloille.

Kulttuuri- ja taide pienet hankkeet

Määräraha käytetään kulttuuri- ja taidarakennusten sekä kansalaisopiston ja Tampere-talon pieniin perusparannus- ja muutostöihin erillisen vuosisuunnitelman mukaan. Kulttuurin määräraha on tavanomaista pienempi vuosina 2017 ja 2018, koska Vanhan kirjastotalon uudistushanke irrotettiin pienistä hankkeista omaksi investointihankkeekseen. Vuoden 2019 määrärahasta on varattu 0,7 milj. euroa Mänttärannan taidekeskuksen perusparannuksen 2. vaiheelle.

Liikuntapaikkojen perusparannus

Määrärahaa käytetään kaupungin omistuksessa olevien liikuntatilojen perusparannukseen, jossa uudistetaan vanhaa tekniikkaa ja parannetaan olosuhteita. Lisäksi tehdään toiminnallisia muutoksia. Liikuntatilojen perusparannustarpeista on laadittu suunnitelma, josta esitetään toteutettavaksi 1–2 kohdetta vuosittain kiireellisyysjärjestyksessä. Sivistys- ja elämänlaatu palvelujen lautakunta on 8.12.2016 asettanut perusparannukset kiireellisyysjärjestykseen ja vuosien 2017–2022 aikana toteutetaan ainakin Hervannan urheilukentän huoltorakennuksen perusparannus, Hakametsän harjoitushallin sisäkaton perusparannus, Hervannan uimahallin perusparannus ja Tampereen Stadionin (Ratina) toiminnallisia uudistuksia ja viereisen kauppakeskuksen valmistumiseen liittyviä katsomoiden perusparannustöiden toteutusta. Kaukajärven soutu- ja melontastadionin perusparannus toteutetaan määrärahojen niin mahdollistaessa vuonna 2022. Hervannan toiminta- ja vapaa-aikakeskuksen rakennusten perusparannus on nostettu erilliseksi investointihankkeeksi johtuen niiden suuressa koosta. Tarveselvitys kokonaisuudesta on tekeillä ja valmistuu syksyllä 2017.

Liikunta ja nuorisopienet hankkeet

Määräraha käytetään liikunta- ja vapaa-aikarakennusten ja nuorisotoimen käytössä olevien rakennusten pieniin perusparannus- ja muutostöihin erillisen vuosisuunnitelman mukaan. Määrärahasta 0,2 milj. euroa erityisesti uimarantojen rakennusten uusimiseen ja perusparannukseen erillisen suunnitelman mukaan. Määrärahasta 0,8 milj. euroa kohdistetaan Vuoreksen liikuntapuiston huoltorakennuksen uudisrakentamiseen.

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT

Koukkuniemen kehittäminen

Vanhusten hoivapaikkojen tarve lisääntynyt merkittävästi. Palveluverkkosuunnitelmassa on esitetty toteutusmalli hoitopaikkatarpeen ratkaisuksi. Sen yhtenä osana on Koukkuniemen alueen kehittäminen. Koukkuniemen vanhempi rakennuskanta on toiminnallisesti ja teknisesti peruspa-

rannusvaiheessa alle 10 vuoden kuluessa. Samalla toteutetaan rakennemuutosta laitoshoidosta avohoitoon ja tehostettuun palveluasumiseen. Uudisrakennuksia on toteutettava ensin, jotta mahdollistetaan perusparannusten käynnistäminen ja tarvittava purku.

Kehittämistä viedään eteenpäin yhdessä Valtion asumisen rahoitus- ja kehittämissivuston (ARA) kanssa, jolta kaupunki on saanut ja voi hakea investointiavustusta hankkeille. ARA on edellyttänyt asemakaavamuutokseen tähtäävän yleissuunnitelman laatimista Koukkuniemen alueen kehittämisestä ennen uusien investointiavustusten myöntämistä. Yleissuunnitelmassa (vuonna 2014) on esitetty, kuinka Koukkuniemen aluetta kehitetään siten, että alueelle syntyy ikäihmisten asumisen lisäksi myös muuta asumista. ARA avustukset lasketaan suoraan asukkaiden hyväksi vuokranmaksua keventämään. Koukkuniemen 10,7 ha tontin asemakaavan muuttaminen on ehdotusvaiheessa ja tavoitteena on uuden asemakaavan vahvistuminen vuoden 2017 aikana. Asemakaavaehdotuksessa tontin itäpää kehitetään asuinalueeksi ja länsipäähän mahdollistetaan tehostetun palveluasumisen lisärakentaminen. Asemakaavaluonnos on ollut nähtävillä ja asemakaavaehdotuksen arvioidaan olevan kaupunginvaltuuston käsittelyssä keväällä 2018.

Koukkuniemen Toukola, huoltorakennuksen päälle

Koukkuniemen kehittämisen toisessa vaiheessa toteutetaan vuonna 2008 valmistuneen huoltorakennuksen päälle ryhmäkotiasuntoja sisältävä rakennus, jossa tarjotaan tehostettua palveluasumista ryhmäkodissa 112–120 asukkaalle. Lisäksi Toukolan 1. kerrokseen on suunniteltu kaikkia Koukkuniemen asukkaita palvelevia tiloja kuten hammashoito, kuntosali, kampaaja, hieroja, jalkahoitaja ja pikku kirjasto.

Hanke sisältyy jo vuonna 2012 valmistuneeseen ikäihmisten sairaalatyöryhmän loppuraporttiin, jossa on selvitetty ikäihmisten asumista sairaaloissa ja tarvittavia toimenpiteitä sen ehkäisemiseksi. Tarveselvitys hyväksyttiin ikäihmisten palvelujen lautakunnassa 20.2.2013 ja hankesuunnitelma 25.3.2015. Toteutus suunnitelma

hyväksyttiin Tilakeskuksen johtokunnassa 28.4.2016.

Hankkeelle on suunnittelu- ja rakentamisraha vuosille 2016–2018. Hankkeelle on saatu osapäätös ARA:n investointiavustuksesta ja korkotuesta. Rakennustyö on käynnistynyt kesäkuussa 2016, rakennus otetaan käyttöön vuoden 2017 lopussa ja hanke päättyy vuoden 2018 puolella. Investointiavustus on budjetoitu vuosille 2016–2018.

Koukkuniemen Männistö, RAUSAN laajennus

Rauhaniemen sairaalan (RAUSA) viereen rakennetaan laajennusosa, johon on tulossa 4 ryhmäkotia, yksi kuhunkin kerrokseen, yhteensä 60 asukaspaikkaa. Uudisosan kerrokset pyritään rakentamaan samaan tasoon Rausan lattiapintojen kanssa. Rakentamisen on tarkoitus alkaa Toukolan valmistuttua. Tavoitteena on, että Männistön valmistuttua Koivula saadaan tyhjäksi, ja sen alue vapautuu asuin- käyttöön.

Hanke liittyy Koukkuniemen kehittämiseen ja uusien ikäihmisten asuntojen rakentamiseen ennen vanhojen perusparannusta. Tarveselvitys hyväksyttiin ikäihmisten palvelujen lautakunnassa 11.11.2014. Hankesuunnitelma on hyväksytty ikäihmisten palvelujen lautakunnassa 26.10.2016 ja Tilakeskuksen johtokunnassa 27.10.2016. Hankkeelle on varattu suunnittelurahaa vuodelle 2016 ja rakentamisrahaa vuosille 2018–2019. Investointiavustus on budjetoitu vuosille 2016 ja 2018–2019. Männistö on saanut ARA:n alustavan varauksen hankkeelle, jonka laajuus oli ajateltu suuremmaksi, 84–90 asuntoa sisältäväksi. Rakennuspaikka ei mahdollista niin isoa rakennusta, joten sitä on pienennetty kahden ryhmäkodin verran.

Sosiaali- ja terveysrakennusten pienet hankkeet

Määräraha käytetään sosiaali- ja terveystoimen toimitilojen pieniin perusparannus- ja muutostöihin sekä toiminnan

edellyttämiin toiminnallisiin muutoksiin erillisen vuosisuunnitelman mukaan.

KONSERNIHALLINTO

Sisäilmaolosuhdeinvestoinnit

Määräraha käytetään rakennusten sisäilmaongelmia aiheuttavien teknisten ja rakenteellisten investointien toteuttamiseen kohteissa, joissa ei tehdä muita perusparannustöitä. Määräraha mahdollistaa toiminnan edellyttämien sisäilmaolosuhdeiden parantamisen ja kiinteistöjen teknisten ja rakenteellisten ongelmien hoitamisen.

Valmistuneiden kohteiden jälkityöt

Määrärahalla hoidetaan edellisinä vuosina valmistuneiden kohteiden jälkitöitä, kuten pihatyöt ja valmistuneissa kohteissa todettuja käyttöä haittaavia puutteita.

Suunnittelukustannukset

Määräraha käytetään sellaisten hankkeiden esi- ja hankesuunnitteluun, joilla ei ole yksilöityä talousarvion määrärahaa. Hankkeiden toteutuessa kustannukset siirretään kyseisille projekteille.

MUUT KIIENTEISTÖT

Muiden rakennusten kiinteistö- ja laiteinvestoinnit sekä kaupunkikuvallisten kohteiden investoinnit

Määrärahaa käytetään kaupungin omistuksessa olevien ja kaupunkikonsernin ulkopuolelle vuokrattujen tilojen investointeihin vuokrauksen ja vuokratuottojen mahdollistamiseksi. Määrärahaa käytetään myös kaupunkikuvallisesti tärkeiden kohteiden investointeihin (piiput ja muut maamerkit).

Määrärahasta käytetään kaikkien kaupungin omistamien rakennusten energiansäästötoimiin noin 0,8 milj. euroa. Määrärahaa käytetään lisäksi rakennuksissa olevien teknisten laitteiden ajanmukaistamiseen sekä rakennuksien liittämiseen

rakennusautomaatiojärjestelmien ja kulunvalvonnan piiriin.

Määrärahalla toteutetaan liikelaitosten rationalisointi-investointeja sekä liikelaitosten pieniä perusparannus- ja korjausinvestointeja ja toiminnan edellyttämiä muutoksia sekä palvelukäyttöön vuokratujen kohteiden yhteiskäytössä olevien tilojen kalustamista silloin, kun niitä ei ole sisällytetty muihin määrärahoihin.

Lisäksi määrärahaa käytetään kehitettävien ja realisoitavien kiinteistöjen kehityskustannuksiin.

Tulot

Talonrakennushankkeiden tulot muodostuvat Tampere-talon tilamuutoksille ja laajennukselle ja Tesoman jäähallille budjetoiduista rahoitusosuuksista, Koukkuniemen Toukolalle budjetoidusta ARA:n investointiavustuksesta sekä kiinteistöomaisuuden myynneistä.

Hyvinvointiteknologia ja ensikertainen kalustaminen vuokrauksella tai muulla rahoitusmallilla toteutettavissa hankkeissa

Määrärahaa käytetään ulkopuoliselta kiinteistönomistajalta vuokrattujen tai muulla kuin investointimäärärahalla toteutettujen hankkeiden käyttäjälähtöisiin investointeihin, joita ei sisällytetä vuokra- tai rahoitus-

sopimukseen. Tällaisia hankintoja voivat olla esimerkiksi joidenkin useamman käyttäjän tilojen kalustaminen ja hyvinvointiteknologiaan liittyvät hankinnat.

Vuosina 2018–2019 tällaisia hankkeita ovat muun muassa Tesoman hyvinvointikeskus, Satamakadun tehostettu palveluasuminen ja Vuorestalo.

Taloussuunnitelmakauden 2019–2022 hankkeiden perustelut

VARHAISKASVATUS JA PERUSOPETUS

Järvensivun koulun perusparannus

Järvensivun koulukiinteistö koostuu kolmesta rakennuksesta. Rakennuksista vanhimmat ovat vuodelta 1907, nuorin vuodelta 1956. Rakennukset tarvitsevat perusparannuksen. Koulu muuttuu kouluverkko päätösten toteutuessa luokkien 1–4 kouluksi. Jo tällä hetkellä osa tiloista on päiväkotikäytössä, tulevaisuudessa päiväkodin osuus kasvaa ja loput tilat tulevat olemaan koulukäytössä. Hankkeelle esitetään suunnittelurahaa vuodelle 2021 ja rakentamisrahaa vuodelle 2022.

Saukonpuiston koulu ja päiväkoti

Nykyisen erityiskoulun yhteyteen rakennetaan palveluverkkopäätösten toteutuessa 120-paikkainen päiväkotitila ja luokkien 0–6 tilat 1,5-sarjaisena. Koulu koostuu kahdesta rakennuksesta. Toinen rakennus perusparannetaan ja toinen puretaan laajennusosan tieltä. Vaihtoehtoisesti rakennetaan uudisrakennus vanhojen rakennuksien tilalle. Hankkeen edellyttämä kaavamuutos on valmisteltavana. Hankkeelle esitetään suunnittelurahaa vuodelle 2019 ja rakentamisrahaa vuosille 2020–2021.

Pohjois-Hervannan koulun perusparannus

Pohjois-Hervannan koulurakennus on rakennettu vuonna 1975. Koulurakennus tarvitsee perusparannuksen. Samassa yhteydessä tehdään oppimisympäristöjen kehityksen ja kouluverkkopäätösten edellyttämät muutostyöt. Perusparannushankkeelle esitetään suunnittelu- ja rakentamishanketta vuosille 2019–2020.

Lamminpään koulun perusparannus

Lamminpään koulurakennus on rakennettu vuosina 1935 ja 1981. Koulurakennus tarvitsee perusparannuksen. Samassa yhteydessä tehdään oppimisympäristöjen kehityksen ja kouluverkkoapäätösten edellyttämät muutostyöt. Perusparannushankkeelle esitetään suunnittelurahaa vuodelle 2020 ja rakentamisrahaa vuosille 2021–2022.

Kissanmaan koulun perusparannus

Kissanmaan koulurakennus on rakennettu vuonna 1951. Koulurakennus tarvitsee perusparannuksen. Samassa yhteydessä tehdään oppimisympäristöjen kehityksen ja kouluverkko päätösten edellyttämät muutostyöt. Perusparannushankkeelle esitetään suunnittelurahaa vuodelle 2020 ja rakentamisrahaa vuosille 2021–2022.

Olkahisen koulun ja päiväkodin perusparannus

Olkahaisen koulurakennus on rakennettu vuonna 1960, laajennus ja muutostyöt valmistuivat vuosina 1985 ja 1997. Vuonna 1997 valmistui myös päiväkodin laajennusosa koulun yhteyteen. Koulurakennus kärsii vakavista sisäilmaongelmista ja siirtyy koulun tontille rakennettaviin siirtokelpoisiin väistötiloihin keväällä 2018. Rakennus tarvitsee perusparannuksen. Samassa yhteydessä tehdään oppimisympäristöjen kehityksen edellyttämät muutostyöt. Vaihtoehtoisesti tutkitaan koulun korvaamista uudisrakennuksella ja päiväkodin perusparantamista. Hankkeelle esitetään suunnittelu- ja rakentamisrahaa vuosille 2019–2020.

Koiviston koulun perusparannus

Koiviston koulurakennus on rakennettu vuonna 1929 ja siihen on tehty muutoksia vuosina 1985 ja 1986. Lisärakennus valmistui vuonna 2001. Rakennus tarvitsee perusparannuksen. Samassa yhteydessä tehdään oppimisympäristöjen kehityksen ja kouluverkko päätösten edellyttämät muutostyöt. Perusparannushankkeelle esitetään suunnittelurahaa vuodelle 2020 ja rakentamisrahaa vuosille 2021–2022.

Multisillan päiväkotitoiminta

Nykyinen Multisillan päiväkoti kärsi vakavista sisäilmaongelmista ja se purettiin vuonna 2016. Päiväkoti toimii tällä hetkellä väliaikaisissa väistötiloissa. Vanha päiväkodin tontti kaavoitetaan yhdessä viereisen koulutontin kanssa asuinkäyttöön. Multisillan yleissuunnitelma valmistui syksyllä 2016 ja asemakaavoitus käynnistyi tämän jälkeen. Uusi päiväkoti- ja koulurakennus on tarkoitus rakentaa yleissuunnitelman mukaisesti vanhan koulun ja Lempääläntien väliselle alueelle. Päiväkoti mitoitetaan 140 lapselle, lisäksi tiloihin sijoitetaan pienten lasten koulun, esi- ja alkuopetuksen (luokat 1–2) tilat yksisarjaisena. Hankkeen tarveselvitys hyväksyttiin lasten ja nuorten palvelujen lautakunnassa 23.4.2015. Hankkeelle esitetään suunniteltu- ja rakentamisrahaa vuosille 2019–2020.

Messukylän (uusi) päiväkot

Messukylän päiväkodin uudisrakennus rakennetaan Messukylän koulun välittömään läheisyyteen. Päiväkotitoimitetaan 160 lapselle. Rakennuksen valmistuttua Messukylän vanhasta päiväkodista luovutaan. Hanke edellyttää kaavamuutosta. Päiväkodin tarpeisiin tehtävällä kaavamuutoksella mahdollistetaan myös viereisten tonttien kehittäminen asuntorakentamiseen. Hankkeelle esitetään suunnittelu- ja rakentamisrahaa vuosille 2020–2021.

Lielahden uusi päiväkot

Lielahden vanha päiväkot on suljettu sisäilmaongelmien vuoksi. Rakennuksessa toiminut neuvola siirtyi Lielahden kesäkeskukseen kesällä 2014. Rakennus vaatisi peruseron ja tilamuutosten tekemisen pohjakerroksen neuvolatiloihin. Päiväkot puretaan ja tilalle rakennetaan uusi 160-lapsen yksikkö. Hankkeen edellyttämä asemakaavamuutos on valmisteltavana. Hankkeelle esitetään suunnittelu- ja rakentamisrahaa vuosille 2019–2020.

KONSERNIHALLINTO

Keskusvirastotalon katutaso ja 6. kerroksen keittiön muutokset

Kaupunginhallitus on 6.3.2017 kokouksessaan hyväksynyt hallintorakennusten tilankäytön uudistamisen periaatteet ja linjannut päätöksessään, että Virastotalon tilajärjestelyjen jatkamiseksi suunnitellaan ruokalan siirtäminen katutasoon ja selvittää tontin rakennusoikeuden hyödyntämismahdollisuudet. Vuonna 2018 toteutettavan Keskustorin visiotyön yhteydessä selvitetään myös Virastotalon korttelin pitkä aikavälin käyttötarkoitus.

Keskusvirastotalon henkilöstöravintolan keittiö sijaitsee rakennuksen ylimmässä kerroksessa ja on toiminnallisen ja taloteknisen peruseronuksen tarpeessa. Pahimman toiminnallisen ja turvallisuusongelman muodostaa keittiön lattian korkeusasema, joka on nykyisestä viemärintiratkaisusta johtuen noin 30 cm ylempanä kuin ruokasalin lattia. Huoltoliikenne rakennuksen kuudenteen kerrokseen on vaivalloinen. Keittiön sijoittumista katutasoon puoltaa parempi toiminnallisuus ja kiinteistöturvallisuus, tekniset ratkaisut ja asiakaskunnan laajentamismahdollisuus sekä kaupunkilaisille avoimien tilojen näkyvyys. Tilankäytön tehostamisen edellyt-

tää toimistotilaa suunnitellaan vanhan keittiön ja ruokalan paikalle 6. kerrokseen. Hankkeessa tutkitaan myös virastotalon laajennusmahdollisuus joko nykyisen asemakaavan sallimissa rajoissa tai edellä kerrotun koko korttelia koskevan pitkän aikavälin käyttötarkoituksen tutkimisen yhteydessä. Tarveselvitystyö on käynnistetty. Hankkeelle esitetään suunnittelu- rahaa vuodelle 2021 ja rakentamisrahaa vuodelle 2022.

TULOT

Talonrakennushankkeiden tulot muodostuvat Koukkuniemen Toukolalle ja Koukkuniemen Männistölle (RAUSAN laajennus) budjetoiduista ARA:n investointiavustuksista sekä kiinteistöomaisuuden myynteistä.

Vuokrauksella tai muulla rahoitusmallilla toteutettavat hankkeet

Seuraavat tilajärjestelyt toteutetaan vuokraamalla tai muulla rahoitusmallilla.

Vuorestalo

Vuorestalo (entinen Vuoreksen koulu-keskus), on ensimmäinen Vuorekseen rakennettavista julkisista rakennuksista. Se käsittää yhtenäisen peruskoulun tilojen lisäksi päiväkodin, hammashoidon ja hyvinvointineuvolan tilat. Koulukeskuksen tarveselvitys hyväksyttiin lasten ja nuorten palvelujen lautakunnassa 15.2.2007 ja hankesuunnitelma 7.2.2008. Hanke suunniteltiin rakennettavaksi kolmessa vaiheessa. 1. vaiheen toteutussuunnitelma hyväksyttiin Tilakeskuksen johtokunnassa 23.2.2012. Suunnittelumääräraha oli vuodelle 2011 ja rakentaminen käynnistyi vuoden 2012 alusta siten, että ensimmäinen vaihe, päiväkodin, alakoulun ja terveydenhoidon tilat, otettiin käyttöön koulujen alkaessa kesällä 2013. Liikuntatilat, koulun keittiö sekä aula/ruokailu- ja monitoimitilat valmistuivat vuoden 2013 lopussa. Viimeinen vaihe, peruskoulun 5–9-vuosiluokkien tilat, valmistuu vuonna 2019. Toiminnan tarpeet ja sisältö ovat kahdeksassa vuodessa muuttuneet. Tästä syystä 2. vaiheen suunnitelmat on päätetty tutkia uudelleen ja päivittää vastaamaan tulevia tarpeita. Päivähoitoikäisten lasten määrä on kasvanut Tampereella jo viidettä vuotta peräkkäin ja Vuoreksen alueella päivähoitoikäisten lasten kasvu on ollut suurta. Kasvun arvioidaan olevan vuoteen 2025 mennessä 600 lasta. Vuoreksen alueen alakouluikäisten määrä (7–12-vuotiaat) nousee väestösuunnitteen mukaan vuoteen 2025 mennessä 550 oppilaalla. Yläkoululaisten (13–15-vuotiaat) määrä nousee vuoteen 2025 mennessä reilulla 300 oppilaalla. Vuorestalon viimeisen vaiheen tilat vastaavat alueen oppilasmäärän kasvuun. Lisäksi tiloja hyödynnetään Pohjois- ja Etelä-Hervannan koulujen remonttien ajan väistötilana. Tiloja hyödynnetään joustavasti myös varhaiskasvatuksen tarpeisiin niin kauan kuin peruskoulun palvelutarpeet sen mahdollistavat.

Vuonna 2008 2. vaiheen rakentamisen kustannuksiksi oli arvioitu 16,85 milj. euroa. Oleellisin esille tullut kustannuksia

kasvattanut syy on rakentamisen kustannusindeksiluvun kasvu rakentamisen aloituksen siirryttyä. Isoimmat muutokset vuoden 2008 hankesuunnitelmaan verrattuna on kylmän pysäköintihallin sijoittuminen pohjakerrokseen ja talotekniikan tuomat muutokset, niistä tärkeimpänä iv-konehuoneiden koon kasvu. 1. vaiheen toteutussuunnitteluvaiheessa rakennuksen perustasoa jouduttiin nostamaan noin kahdella metrillä, johtuen ympäristön korkeusasemien muutoksista asemakaavavaiheessa ja tontin heikoista perustamisolosuhteista. Alapohjan alapuolinen korkea tila päätettiin muuttaa kylmäksi autotalliksi. Hanke toteutetaan kaupungin ulkopuolisen rahoittajan rahoittamana. Kaupunki vuokraa rakennuksen tilat 20 vuoden kiinteistöleasing-sopimuksella, johon sisältyy 10 vuoden jatkomahdollisuus ja mahdollisuus lunastaa rakennus omaksi. Investointiohjelmassa hankekohtainen investointikustannus on esitetty vuodelle 2019, jossa 2. vaiheen hankekohtainen investointikustannus on 20 milj. euroa. 1. vaiheen toteutuneet kustannukset olivat 26,47 milj. euroa. Toteutussuunnitelmassa arvioitu kokonaiskustannus 2. vaihe mukaan lukien oli 43,5 milj. euroa, uusi arvioitu kokonaiskustannus on 46,5 milj. euroa.

Tesoman hyvinvointikeskus

Tesoman terveysaseman toiminta laajenee Sosiaali- ja terveystoimen pitkän tähtäimen tilasuunnitelman mukaisesti. Riittävien tilojen toteuttaminen nykyiselle paikalle johtaa toiminnallisesti hankalaan ratkaisuun. Tesoman liikekeskuksen kaavamuuos on antanut mahdollisuuden toteuttaa sekä terveys- että kirjastopalvelut liikekeskuksen yhteyteen vuokratiloihin. Näin saadaan toimiva kokonaisuus ja synergiaetua toimintojen keskittämisestä. Nykyinen terveysaseman ja kirjaston tontti muutetaan asuinkäyttöön. Tesoman hyvinvointikeskuksen (entinen Tesomantori) tarveselvitys hyväksyttiin ikäihmisten palvelujen, sivistys- ja elämänlaatu palvelujen sekä terveyttä ja toimintakykyä edistävien palvelujen lautakunnissa huhtikuussa 2012 ja hankesuunnitelma huhtikuussa 2015. Kokonaisuuteen on toimintamallin kehi-

tystyynteydessä päätetty lisätä myös nuorisotilat, joita aiemmin on suunniteltu koulun yhteyteen. Hankkeen on arvioitu valmistuvan alkuvuodesta 2018.

Ratina, Tullinkulman Työterveys Oy:n tilat

Tullinkulman Työterveyden Tullin alueella sijaitsevien tilojen käytyä ahtaaksi käynnistyi uusien toimitilojen hakemisen prosessi. Nämä uudet toimitilat on määrä toteuttaa Kiinteistö Oy Ratinan kauppakeskukseen. Tilat valmistuvat alkuvuodesta 2018. Tilojen vuokraamista Sponda Oyj:ltä Kiinteistö Oy Ratinan Kauppakeskuksesta Tullinkulman Työterveyden käyttöön päätettiin Tullinkulman Työterveys Liikelaitoksen johtokunnassa 22.12.2014 ja Tilakeskuksen johtokunnassa 18.12.2014.

**Satamakadun palvelukoti
(tehostetun palveluasumisen
yksikkö)**

Satamakadulla sijaitseva inen Sukkatehdas on teollisuusrakennus, joka on toiminut teollisen toiminnan jälkeen oppilaitoksena ja sosiaali- ja terveysasemana. Sukkatehdas on myyty rakennusoikeuksineen tontinluovutuskilpailun perusteella Tampereen Vuokralatalsäätiölle ja Rakennusliike Lujatalo Oy:lle asumiskäyttöön. Ennen tontinluovutusta tehtiin asemakaavan muutos julkisesta käytöstä asumiseen ja palveluasumiseen sekä vähäiseen liiketoimintaan. Osa rakennuksesta perusrannetaan tehostetun palveluasumisen yksiköiksi ja VTS:n vuokra-asunnoiksi, osa Lujatalo Oy:n perustajaurakoimana osakehuoneistoiksi. Rakennuksen huonokuntoinen itäsiivu puretaan uudisosan tieltä. Lujatalo Oy toteuttaa perusrannastustyt ja laajennusosat itäsiivulle ja tehdasrakennuksen katolle, josta puretaan pari huonokuntoista kattokerrosta. VTS rakennuttaa rakennukseen 5 ryhmäkotiä ja asunnot 75 asukkaalle tehostetun palveluasumisen yksikköön. Kaupunki välivuokraa VTS:ltä ryhmäkotitilat ja vuokraa ne edelleen ryhmäkotien asukkaille. Hankkeen tarveselvitys hyväksyttiin ikäihmistien palvelujen lautakunnassa 11.11.2014 ja hankesuunnitelma 25.11.2015. VTS on saanut osapäätök-

sen ARA:n investointiavustuksesta ja korkotukilainasta. Rakennustyö on käynnissä ja ryhmäkodit käyttöön otettavissa vuoden 2018 lopussa.

VTs Piikahaka, kehitysvammaisten ryhmäkoti ja tukiasunnot

Kehitysvammaisten asumispalvelujen toimintasuunnitelmaan vuosille 2016–2020 sisältyy Raholan kaupunginosaan suunniteltu asumispalveluyksikkö, joka koostuu ympärivuorokautista hoitoa antavasta ryhmäkodista sekä sen ympärille sijoittuvista tukiasunnoista. Asukkaat uuteen yksikköön valitaan pääosin lapsuudenkodeissa asuvista kehitysvammaisista. Ryhmäkotiin tulee asunto kahdelletoista asukkaalle ja tukiasuntoja varataan kymmenelle kehitysvammaiselle. Hankkeen rakennuttaa Tampereen Vuokratalosäätiö, joka on saanut ARA:sta osapäättöksen investointiavustuksesta ja korkotukilainasta ryhmäkodille ja tukiasunnoille. Tarveselvitys hyväksyttiin terveyttä ja toimintakykyä edistävien palvelujen lautakunnassa 26.8.2015. Hankesuunnitelma on hyväksytty terveyttä ja toimintakykyä edistävien palvelujen lautakunnassa syyskuussa 28.9.2016 ja Tilakeskuksen johtokunnassa 29.9.2016. Rakentaminen on käynnistetty keväällä 2017 ja toiminta voi alkaa ja asukkaat muuttaa asuntoihin loppuvuonna 2018. Kohteeseen sisältyy myös VTs:n omia, tavallisia vuokra-asuntoja.

Tesoman palvelukoti

Hanke on osa Tesoman elinkaarikorttelia, josta järjestettiin tontinluovutuskilpailu vuoden 2016 alussa. Kilpailun tarkoituksena oli saada aikaan ratkaisu, jolla nykyisen terveysaseman tontille toteutetaan alueen asuntotarjontaa monipuolistava, kaupunkikuvaa kohentava sekä arkkitehtuuriltaan korkeatasoinen asuinrakennusryhmä. Kilpailualueelle oli tarkoitus löytää ratkaisu, joka konseptiltaan täydentää ja monipuolistaa kaupungin tarjoamia ikäihmisten asumispalveluita ja -ratkaisuja sekä omassa kodissa asumiseen tai kodinomaiseen ryhmäkotimuotoiseen palveluasumiseen liittyviä palveluita ja tarjoaa mahdollisuuden elinkaariasumiseen. Kilpailun voitti

yleishyödyllinen rakennuttaja Avain-Asunnot yhdessä T2H:n ja Arkkitehtitoimisto Ahonen-Kangasvieri Oy:n kanssa.

Tehostetun palveluasumisen kodissa toteutuu sekä yhteisöllisyys että ympärivuorokautinen huolenpito. Ryhmäkodissa asuvalla on oman asuntonsa lisäksi käytettävissään ryhmäkodin yhteistilat. Kaupungin kilpailuttaman allianssin kautta Mehiläinen tulee toimimaan palveluntarjoajana. Tesoman palvelukotiin tulee 4 ryhmäkotia, joista kussakin on 15 asuntoa. Alustavasti oli ajateltu, että Tampereen kaupunki välivuokraa ryhmäkotien tilat rakennuttajalta ja toimii tulevien asukkaiden vuokranantajana. Tuleva sosiaali- ja terveydenhuollon ratkaisu, jossa erityisryhmien asumispalveluiden järjestämisvastuu siirtyy maakuntaan, vaikuttaa tähän siten, että kaupunki on jäänyt pois hankkeesta rajoittamislain tultua voimaan 1.7.2016. Tesoman palvelukodin alustava valmistumisaika vuonna 2019 siirtyy myöhemmäksi.

Tammelan stadion

Kaupungin maankäytön kehittämishankkeen tuloksena toteutettava Tammelan stadion on alustavasti suunniteltu toteutettavaksi kiinteistöleasingrahoitusmallilla sivistys- ja elämänlaatu- ja palvelujen ydinprosessin osoittamaan käyttöön. Stadion suunnitellaan siten, että se täyttää kansainvälisten jalkapallo-otteluiden vaatimukset olosuhteiltaan ja varustukseltaan. Hankkeen mahdollistama asemakaava hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 11.4.2016. Asemakaavasta on valittu korkeimpaan hallinto-oikeuteen keväällä 2017. Tammelan Stadion korvaa nykyisen Tammelan Pallokentän. Rakentamisen on tarkoitus alkaa keväällä 2019 ja käyttöönotto vuonna 2021. Kaupunginhallitus on hyväksynyt yhteistyösopimuksen päivityksen kokouksessaan 28.11.2016. Yhteistyösopimuksen edellyttämä allianssiselvitys on tekeillä kaupungin toimesta. Hankkeen tarveselvitys hyväksyttiin sivistys- ja elämänlaatu- ja palveluiden lautakunnassa 31.1.2017. Asemakaavassa olevien asunorakentamiseen tarkoitettujen tonttien luovutus edellyttää stadionin toteuttamista samanaikaisesti.

Johanneksen koulutalon lisärakennus

Juhannuskylän koulun lisätilan tarve on nostettu esiin vuonna 2014 Keskisen perusopetusalueen kouluverkon kokonaistarkastelun kehittämissuunnitelman yhteydessä ja asia on käsitelty Lasten ja nuorten palvelujen lautakuntakunnassa 15.5.2014. Hankkeen pikaisesta toteutuksesta on päätetty osana Tampereen palvelumallityötä -Keskustan palvelualueiden lasten ja nuorten palvelut (Lasten ja nuorten palvelujen lautakunta 21.1.2016). Juhannuskylän koulussa tai sen lähialueilla ei ole tiloja esiopetuksen järjestämiseen ja lisäksi Johanneksen koulutalon toimipisteessä on tilausta nykyiselle oppilasmäärälle. Lisätilojen tarve on välitön. Tästä syystä on päädytty tilojen toteuttamiseen leasingrahoitteisena lisärakennuksena Johanneksen koulutalon tontille. Lisärakennus on mitoitettu 125 oppilaalle. Lisärakennukseen siirtyvät esioppilaat Jussinkylän päiväkodista sekä Johanneksen koulutalon alkuopetuksen 1.-2. luokat. Näin Jussinkylän päiväkotitiin saadaan lisää paikkoja varhaiskasvatukselle ja Johanneksen koulutalon tilausta helpottuu. Suunnittelu aloitetaan kesällä 2017 ja rakennustöiden on määrä valmistua keväällä 2018.

TREDU-Kiinteistöt Oy

Tredun Hepolamminkatu, B-rakennuksen IV-perusparannus ja muutostyöt

Tredun Hepolamminkadun kampusalueen B-rakennuksen muutos- ja perusparannustöiden yhteydessä toteutetaan tilat rakennuksessa nykyisin toimivien koulutusalojen, graafisen alan, kone- ja metallialan sekä liiketalouden aikuiskoulutuksen tiloja tiivistämällä myös Koivistontien toimipisteestä siirtyvälle prosessi- ja laboratorioalan koulutukselle. Rakennuksen bruttoala on noin 6 150 brm². Rakennustyöt ajoitetaan erillisen Tredun palveluverkkosuunnitelman mukaisesti vuosille 2016–2017. Hankkeen tarveselvitys hyväksyttiin osam- ja elinkeinolautakunnassa 25.8.2016. Hanke toteutetaan TREDU-Kiinteistöt Oy:n investointina.

Tredu Lempäälä ja Lempäälän lukion tilat

TREDU-Kiinteistöt Oy:n omistamaa Tredu Lempäälän kiinteistöä laajennetaan siten, että ammattiopiston yhteyteen saadaan toteutettua tilat myös Lempäälän lukiolle. Nykyinen päärakennus perusparannetaan ja laajennuksen alta puretaan metallialan tiloja käsittävä vanha tiilirakennus. Uusien tilojen tulee olla valmiina kesällä 2017. Hankkeen tarveselvitys hyväksyttiin osaamis- ja elinkeinolautakunnassa 11.3.2014, hankkeen aiesopimus Lempäälän sivistyslautakunnassa 19.3.2014. Hankesuunnitelma hyväksyttiin osaamis- ja elinkeinolautakunnassa 5.6.2014 sekä Lempäälän kunnan sivistyslautakunnassa, kunnanhallituksessa ja kunnanvaltuustossa toukokuussa 2014. Tredu Lempäälän toteutussuunnitelma hyväksyttiin TREDU-Kiinteistöt Oy:n hallituksessa 10.12.2015. Hanke toteutetaan TREDU-Kiinteistöt Oy:n investointina.

Tredu Kangasala

TREDU-Kiinteistöt Oy:n omistaman Tredu Kangasalan Huutijärven kiinteistöstä on määrä luopua ja rakentaa uudet tilat Pikkolan alueelle Kangasalan lukion ja Pikkolan koulun tilojen läheisyyteen. Osaamis- ja elinkeinolautakunta on hyväksynyt hankkeen tarveselvityksen 24.3.2016 ja hankesuunnitelman 29.9.2016. Tredu Kangasalan toteutussuunnitelma hyväksyttiin TREDU-Kiinteistöt Oy:n hallituksessa 26.4.2017. Hankkeen on määrä valmistua kesäkuussa 2018. Hanke toteutetaan TREDU-Kiinteistöt Oy:n investointina.

Tredu Kankaantaankatu ja Nokian lukion tilat

Nokian Kankaantaankadulle suunnitellaan yhteisen kampuksen rakentamista yhteistyössä Nokian kaupungin kanssa. Nokian Lukio siirtyisi Tredun Kankaantaan toimipisteen yhteyteen rakennettavaan lukion ja ammattiopetuksen yhteiseen uudisra-

kennukseen. Uudet tilat korvaisivat huonokuntoiset tekniikan alojen opetustilat B-rakennuksessa. B-rakennuksesta luovutaisiin ja samassa yhteydessä perusparannetaan A-rakennus. Nokian kaupunki ei ole tehnyt päätöstä hankkeeseen osallistumisesta. Toteutusaikataulu tarkentuu tämän päätöksen myötä, mutta suunnittelu tapahtuu aikaisintaan 2018 aikana ja rakennus valmistuu aikaisintaan 2020. Hanke tulisi toteutettavaksi TREDU-Kiinteistöt Oy:n investointina.

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN PALVELUALUE

Kaupunkiympäristön palvelualue aloitti toimintansa uudella organisaatiolla 1.1.2017. Poliittisten toimielinten osalta uusi organisaatio astui voimaan kesäkuussa 2017, jolloin palvelualueen toimielimiä ovat yhdyskuntalautakunta ja sen ympäristö- ja rakennusjaosto sekä alueellinen ympäristöterveydenhuollon jaosto, seudullinen joukkoliikennelautakunta sekä alueellinen jätehuoltolautakunta.

Kaupunkiympäristön palvelualue vastaa vastuualueelleen kuuluvista tehtävistä ja palvelujen järjestämisestä sekä omasta palvelutoiminnasta, viranomaispalveluista ja näihin liittyvistä tuki- ja kehittämisprosesseista. Lisäksi palvelualue vastaa vastuualueensa lautakuntien ja jaostojen toimialaan kuuluvien asioiden valmistelusta ja asiakasohjauksen järjestämisestä. Kaupunkiympäristön palvelualueella hoidetaan Tampereen kaupungin tekemien yhteistoimintasopimusten perusteella myös joukkoliikenteen, jätehuollon ja ympäristöterveydenhuollon yhteistoimintalueiden tehtäviä.

Toimintaympäristön muutokset ja toiminnan strategiset painopisteet

Kaupungin väestön kasvu jopa ennakoitua nopeammin on ollut kaupunkiympäris-

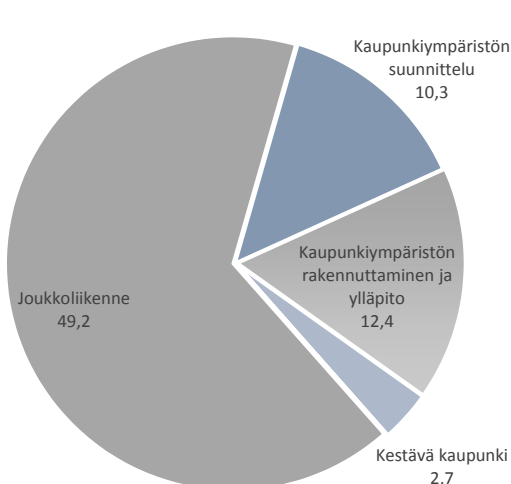
tön palvelualueen näkökulmasta keskeinen toimintaympäristön muutostekijä. Kaupunkiseudun kasvu on viime vuosina keskittynyt entistä voimakkaammin keskikaupunki Tampereeseen. Tampereen väkiluku oli 230 537 asukasta elokuussa 2017. Edellisellä valtuustokaudella 2013–2016 väestö kasvoi keskimäärin noin 2 700 asukkaalla/vuosi. Kasvun voidaan olettaa pysyvän vähintään ennallaan. Kasvun mahdollistaminen ja kestävä hallinta on kaupunkiympäristön palvelualueen keskeinen tehtävä. Kaupungin ja kaupunkiseudun liikennejärjestelmän kehittäminen on keskeinen osa kasvun hallintaa. Joukkoliikenteen vertailukelpoinen matkustajamäärä on vuoden 2017 aikana ollut merkittävässä 4-10 prosentin kasvussa. Liikenteen kannalta tulevaisuutta määrittää erityisesti raitiotien rakentaminen, joka käynnistyi vuoden 2017 aikana. Raitiotien rakentaminen, pitäen sisällään tulevien linjojen suunnittelun, vaikuttaa merkittäväällä tavalla koko palvelualueen toimintaan.

Kaupungin kasvua pyritään suuntaamaan nykyisen rakenteen sisään erityisesti raitiotievyöhykkeelle ja muille joukkoliikenteen laatukäytävälle sekä aluekeskuksiin. Suunnitteluun tämä lisää haasteellisuutta, mutta mahdollistaa nykyistä

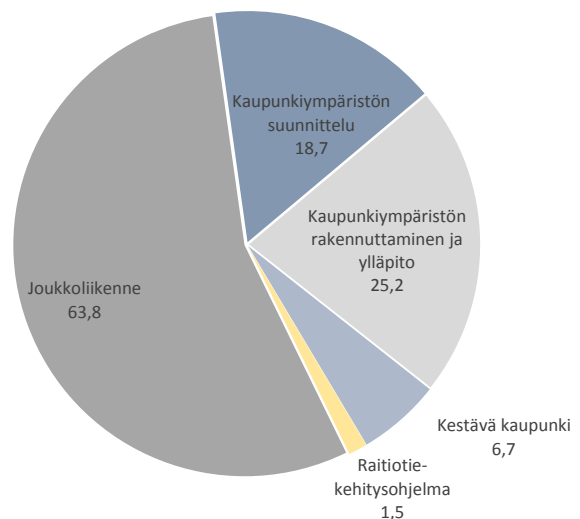
kustannustehokkaamman yhdyskuntatekniikan, kaupunki-infran ja palveluverkon. Kaupungin voimakas kasvu merkitsee myös investointitarpeiden ja kunnossapidettävien alueiden kasvua. Toiminnan tehostaminen ja elinkaarikustannusten hallinta kireässä taloustilanteessa on keskeistä. Kustannusten hillinnän näkökulmasta keskeistä on digitaalisen teknologian hyödyntäminen toiminnassa ja uudistetun maankäytön kokonaisprosessin myötä saavutettavissa olevat hyödyt.

Strategiassa edelliselle valtuustokaudelle asetettu ilmastotavoite toteutui jo vuonna 2014 kun kaupungin kokonaispäästöjen taso oli 19 prosenttia matalampi kuin vertailuvuotena 1990. Pariisin ilmastopöytäkirja astui voimaan 4.11.2016. Sopimus rajaa lämpötilan nousun 1,5 asteeseen esiteolliseen aikaan verrattuna. Sopimuksen toteuttaminen edellyttää ilmastotavoitteiden tarkentamista myös Suomessa. Pormestariohjelmassa on asetettu tavoite, että Tampere olisi hiilineutraali 2030.

TOIMINTATULOT, 75 milj. €

TOIMINTAMENOT, 116 milj. €

YHDYSKUNTALAUTAKUNTA

Yhdyskuntalautakunnan tehtävänä on järjestää kaupunkirakenteen kehittämistä kokonaisuutena, kaupunkisuunnittelua, rakentamista ja ylläpitoa koskevat palvelut sekä viranomaispalvelut. Lautakunta vastaa kestävän kaupunkikehityksen ja ympäristöpolitiikan linjausten ja sitoumusten koordinaatiosta, toimeenpanosta, projektinnista ja seurannasta. Lautakunnalle kuuluu liikenteen hallinta paitsi ympäristö- ja rakennusjaostolle sekä Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunnalle kuuluvat tehtävät. Lisäksi lautakunnalle kuuluu tulvariskien hallinta sekä yleisen vesi- ja viemärlaitoksen toiminta-alueesta määrääminen.

Lautakunta toimii lainsäädännön mukaisena viranomaisena edellä mainituissa asioissa.

Kaupunkiympäristön palvelualueen organisaatiossa yhdyskuntalautakunnan järjestämät palvelut jakautuvat kaupun-

kiympäristön suunnittelun, kaupunkiympäristön rakennuttamisen ja ylläpidon sekä kestävän kaupungin palveluryhmiin. Lisäksi kaupunginhallituksen ohjauksessa toteutettavan raitiotie-kehitysohjelman toimintamenot sisältyvät kaupunkiympäristön palvelualueelle.

Yhdyskuntalautakunnan alaisten palvelujen merkitys kuntalaisten hyvinvoinnin, kaupungin elinvoiman ja kaupunkiympäristön tilan sekä kestävän kehityksen näkökulmasta on huomattava. Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun siirtäminen maakuntatasolle tulee edelleen korostamaan yhdyskuntapalvelujen asemaa kunnassa. Yhdyskuntapalveluilla mahdollistetaan kuntalaisten asuminen, liikkuminen ja yritys-toiminnan sijoittuminen sekä edistetään arjen sujuvuutta ja hyvinvointia, elinympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta sekä kestävän kehityksen toteutumista.

Jätehuoltolautakunnan 0,345 milj. euron toimintamenot sisältyvät yhdyskuntalautakunnan talousarvioon.

Toimintaympäristön muutokset

Tampereen väkiluku oli 230 537 asukasta elokuussa 2017. Kaupunkiseudun kasvu on viime vuosina keskittynyt aiempaa voimakkaammin Tampereelle ja kaupungin kasvu on viime vuosina ollut hieman ennakoitua nopeampaa, keskimäärin 2 700 asukasta vuodessa. Kaupungin voimakas kasvu merkitsee suunnittelu- ja investointitarpeiden sekä kunnossapidettävien alueiden kasvua.

Yleiset talousnäkymät ovat vuoden 2017 aikana parantuneet selvästi ja hyvä suhdanne heijastuu myös rakentamiseen. Alkuvuoden 2017 aikana on valmistunut yli 1 300 asuntoa ja yli 1 600 uuden asunnon rakentaminen on käynnistynyt. Rakennuslupia on myönnetty alkuvuoden aikana noin 1 700 asunnon. Rakentamisen odotetaan vuonna 2018 pysyvän samalla tasolla. Asuntorakentamisessa painotus on pienissä kerrostaloasunnoissa. Vuonna 2018 rakennetaan muun muassa Ranta-Tampellassa.

Yksityisen rakentamisen ohella käynnissä olevat suuret kaupunkikehityshankkeet näkyvät lähivuosina poikkeuksellisen voimakkaasti katukuvassa erityisesti kaupungin keskustassa. Arjen sujuvuuden ja turvallisuuden varmistaminen rakentamisen keskellä vaatii erityistä huomiota.

Hulevesien hallintaa koskeva lainsäädäntö muuttui vuonna 2014. Lakimuutos edellyttää muutosta hulevesistä aiheutuvien kustannusten hallintaan ja kirjanpitoon sekä päätöstä huleveden viemäroinnin järjestämisvastuusta. Tampereen yhdyskuntalautakunta vastaa vuoden 2018 alusta hulevesien hallinnan kokonaisuudesta mukaan lukien huleveden viemärinti. Hulevesien hallinnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi otetaan käyttöön hulevesimaksu vuoden 2018 alusta.

YHDYSKUNTALAUTAKUNTA

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	Alkuper. VS 2017	TA 2018
Toimintatulot		
Myyntitulot	2 702	8 668
Maksutulot	11 476	12 524
Tuet ja avustukset	64	59
Vuokratulot	648	648
Muut toimintatulot	3 418	3 461
Toimintatulot yhteensä	18 308	25 361
Valmistus omaan käyttöön	13 680	13 680
Toimintamenot		
Henkilöstömenot		
Palkat ja palkkiot	-12 102	-12 503
Henkilösivumeno		
Eläkemenot	-2 867	-2 776
Muut henkilösivumeno	-677	-561
Palvelujen ostot	-43 845	-45 756
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 994	-1 996
Avustukset	-342	-352
Vuokramenot	-1 640	-1 634
Muut toimintamenot	-218	-215
Toimintamenot yhteensä	-50 006	-52 113
Toimintakate	-31 698	-26 752
Poistot ja arvonalentumiset	-40 482	-45 165
Tilikauden tulos	-72 179	-71 918

Toiminnan strategiset painopisteet ja tavoitteet vuonna 2018

Vuoden 2018 talousarvio ja sen sisältämät vuosittaiset sitovat toiminnan tavoitteet perustuvat Tampereen strategiaan 2030, joka on valmisteltu Lauri Lylyn pormestariohjelman 2018–2021 pohjalta. Strategian sisältöjä tarkennetaan toimenpiteiksi lautakunnan palvelu- ja vuosisuunnitelmassa.

Tampereen uudessa strategiassa korostuu kaupungin kasvu. Kasvua pyritään hallitsemaan suuntaamalla sitä ensisijaisesti joukkoliikenneväyhykkeelle ja aluekeskukseen. Vuonna 2018 tavoitteena on, että 80 prosenttia asemakaavoitetusta asuinkerrosalasta sijoittuu näille alueille. Kaupungin ilmastotavoite on asetettu strategiassa pormestariohjelman mukaisesti kunnianhimoisesti: Tavoitteena on, että Tampere on hiilineutraali vuonna 2030. Tavoitteen toteutumista edistetään vuonna 2018 siten, että Kestävä Tampere 2030 -tiekartan vuoteen 2020 mennessä käynnistyvistä toimenpiteistä 30 prosenttia on käynnissä tai valmistunut. Myös energiankulutusta vähennetään vuoden 2018 aikana energia-

tehokkuussopimuksen mukaisesti 1 prosentilla.

Strategian mukaisena tavoitteena on, että kestävien liikkumismuotojen (kävely, pyöräily ja joukkoliikenne) yhteenlaskettu kulkutapaosuus on noussut valtuustokauden loppuun mennessä 58 prosenttiin. Yhdyskuntalautakunnan osalta vuoden 2018 tavoitteena on pyöräilymäärän kasvu 2 prosentilla.

Uudessa strategiassa on tavoitteena, että kaupunkilaisten asioinnista valtaosa on mahdollista tehdä digitaalisessa kanavassa. Yhdyskuntalautakunnan osalta pääpaino on maankäytön kokonaisprosessin digitalisoinnissa. Vuoden 2018 tavoitteena on toteuttaa maankäytön kokonaisprosessin digitalisointiin tähtäävä kilpailutus sekä käynnistää prosessin digitalisointi. Palveluiden parantamisen osalta tavoitteena on lyhentää rakennuslupaprosessin keskimääräinen kesto kahteen kuukauteen vuoden 2018 aikana.

Raitiotien toteuttaminen on yksi kaupungin merkittävimmistä hankkeista. Strategiassa valtuustokauden tavoitteena on,

että kaupallinen raitiotieliikenne on aloitettu ensimmäisellä reitillä onnistuneesti ja että raitiotien rakentaminen keskustasta Lentävänniemeeseen on käynnistynyt. Vuonna 2018 tavoitteena on, että raitiotien osan 1 toteutus on edennyt tavoitellun aikataulun mukaisesti. Tavoitteena on myös raitiotiehankkeen läntisen osan kehitysvaiheen käynnistyminen ja raitiotien reitistä Pyynikintorilta Hiedanrantaan päättäminen.

Talouden tasapainon saavuttaminen erityisesti menojen kasvua hillitsemällä sekä tuottavuuden paraneminen ovat tavoitteina kuluvalla valtuustokaudella. Vuonna 2018 yhdyskuntalautakunnan alaisessa toiminnassa tavoitteena on työvoimakustannusten pitäminen vuosisuunnitelman tasossa sekä kaupungin omistamien tilojen käyttöasteen tehostaminen.

Investoinnit (1 000 euroa)	Alkup. vs 2017	TA 2018
Investointimenot	-66 950	-78 709
Rahoitusosuudet	300	33
Nettoinvestoinnit	-66 650	-78 676

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TA 2018
Yhdyskuntalautakunta, toimintakate (pl. erikseen sitovat erät)	-24 192
Hiedanranta, toimintakate	-460
Viiden tähden keskusta, toimintakate	-600
Raitiotie, toimintakate	-1 500

Investoinnit (1 000 euroa)	TA 2018
Yhdyskuntalautakunta, nettoinvestoinnit (pl. erikseen sitovat erät)	-60 576
Hiedanranta, nettoinvestoinnit	-500
Viiden tähden keskusta, nettoinvestoinnit	-17 100
Rantaväylän tunneli, nettoinvestoinnit	-500

Kaupunkiympäristön suunnittelu

Palvelukokonaisuuteen kuuluvat yleiskaavoitus, asemakaavoitus, liikennejärjestelmän suunnittelu, viheralueet ja hulevedet, rakennusvalvonta ja kaupunkimittaus.

Kaupunkisuunnittelussa luodaan fyysisen ympäristön osalta edellytykset palveluiden, asumisen ja elinkeinoelämän rakentamiselle sekä näitä palvelevan yhdyskuntatekniikan, liikennejärjestelmän ja viheralueiden toteuttamiselle tasapainoisen ja kestäväen yhdyskuntarakenteen tavoitteiden mukaisesti.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Maankäytön hallinnan kokonaisprosessin uudistaminen käynnistettiin 2016. Uudistetun mallin mukaisesti pyritään toiminnan sujuvuuteen, ennustettavuuteen sekä merkittäviin ajallisiin säästöihin. Asiakslähtöisen ja vuorovaikutteisen suunnittelun kehittämiseksi haetaan uusia mahdollisuuksia yhdistää esimerkiksi asukastapaamisia ja kehittää digitalisaation mahdollistamia vuorovaikutuksen tapoja. Kokonaisprosessi osoittaa keskeiset, tiivistä yhteistyötä edellyttävät rajapinnat kaupunkiympäristön palvelualueen sisällä sekä muiden palvelualueiden kanssa. Kokonaisprosessin mahdollistamien hyötyjen täysimääräinen toteutuminen edellyttää toimintatapojen kehittämistä kaupunkisuunnittelun palvelukokonaisuuden sisällä sekä sujuvien yhteistyömallien luomista rajapinnoille. Palveluryhmän muodostama organisaatio tukee prosessia koskevia kehittämistavoitteita.

Maankäytön kokonaisprosessin kehittämistä jatketaan osallistumalla aktiivisesti Maankäytön digitalisointi (MAD)-hankkeeseen. Asiakaspalvelun kehittämiseen keskeisesti liittyvää digitalisaatiota edistetään. Kaupunkimittauksessa sujuvoitetaan suunnittelun lähtötietojen keräämisprosesseja ottamalla käyttöön uusi kiinteistönmuodostusprosessi ja kehittämällä rakentamiseen kytkeytyviä prosesseja. Rakennusvalvonnassa siirrytään yhä enemmän sähköiseen toimintakulttuuriin. Valtakunnallinen sähköisen asiainnin mahdollistava Lupapiste.fi-palvelu on

käytössä rakennus- ja toimenpidelupien käsittelyssä sekä rakennustarkastuksen prosessissa. Rakennusvalvonnan lupien saannin nopeuttamiseksi on käynnissä Lean-periaatteen mukainen henkilöstövetoinen kehityshanke sekä ulkopuolisen konsultin vetämä lupaprosessin arviointi ja kehittämistyö.

Maakunnallisen ja seudullisen suunnittelun näkökulmasta keskeistä on yhteistyö ja edunvalvonta maakuntaudistuksen valmistelussa. Tampereen kaupunkiseudun yhteistyössä painopiste on MAL-sopimuksen sitoumusten ja tavoitteiden toteuttamisessa.

Maankäytön suunnittelua keskeisesti ohjaava kantakaupungin yleiskaava 2040 hyväksyttiin 2017. Ajantasainen, strateginen yleiskaava on keskeinen lähtökohta kaupungin maankäytön ja liikennejärjestelmän ohjaamisessa. Vuonna 2018 yleiskaavoitus käynnistää Kantakaupungin yleiskaavan päivityksen kaupunginvaltuuston hyväksymän strategian pohjalta. Pohjoiselle suuralueelle laaditaan uudistetut maankäytön periaatteet ja Kämmenniemen suunnittelu käynnistyy.

Erittäin laaja ja merkittävä kaupunkirakenteeseen vaikuttava työ on Hiedanrannan yleissuunnitelma, joka laaditaan kansainvälisen suunnittelukilpailun tulosten pohjalta yhteistyössä kilpailun voittaneiden ehdotusten tekijöiden kanssa. Yleissuunnitelma valmistuu keväällä 2018 ja muodostaa pohjan tulevien vuosien aikana jatkuvalla asemakaavoitukselle. Hiedanrannan liikennetarkistajien yleissuunnittelua jatketaan ja kaupunki osallistuu yhdessä Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa Vaitinaron eritasoliittymän yleissuunnitelman laadintaan.

Asemakaavoituksen prosessin kehitystyötä jatketaan. Ohjelmointi- ja seuranta-järjestelmän avulla ohjelmoidaan ja aikataulutetaan koko kaavoituksen työsalaku, millä varmistetaan käynnistyvien hankkeiden resursointi ja kehitetään aikataulujen ennakoitavuutta. Kaavoitusohjelmaan priorisoidaan hankekokonaisuus, joka vastaa strategiassa asetettuja tavoitteita. Kaavavarannon kasvun varmistamiseksi

painopiste työkannassa asetetaan rakentamismahdollisuuksia tuottaviin kaava-hankkeisiin.

Asemakaavoituksen painopisteitä ovat erityisesti raitiotien lähialueet sekä keskustan kohteet kuten Asemakeskus, Tullin alue, Särkänniemi, Amuri, Tammela ja Kunkun parkki. Raitiotien reitin varrelle sijoittuvia kohteita on tulevien viiden vuoden kaavoitusohjelmassa useita. Näistä keskeisiä sijoittuu Kalevaan, Hervantaan, Niemenrantaan ja Hiedanrantaan sekä toimipaikkojen osalta Kaupin kampukselle. Muita uusia ja uusiutuvia asumisen alueita ovat muun muassa Käräjätörmän alue, Hervannan pohjoisosan uudistaminen, Pispalan laaja 2. vaihe sekä Ojalan alueen toinen vaihe. Pientaloja koskevien tavoitteiden saavuttamisessa Ojalan alueen suunnittelu on keskeistä. Työpaikkojen määrän kasvulle luodaan edellytykset kaavoittamalla yritystontteja Aitovuoren alueelle ja Lakalaivaan. Lisäksi palvelu- ja tuotantotiloille luodaan sijoittumismahdollisuuksia monitoimintaisille alueille keskustassa sekä muun muassa Hervannassa ja Hiedanrannassa.

Yleisten alueiden suunnittelun painopisteenä on raitiotien ja siihen liittyvien rinnakkaishankkeiden sekä Hämeenkadun suunnitelmien laatiminen. Liikennesuunnittelussa käynnistetään kestävä liikunnan suunnitelman (SUMP) laatiminen osallistuen EU:n organisoimaan tukiryhmään. Yhtenä tärkeänä liikennesuunnittelun toimintamuotona tulee olemaan liikunnan ohjaus mm. erilaisten kampanjoiden, kokeilujen, markkinoinnin, liikunnallisten palveluiden kehittämisen sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämisen muodossa. Asuinalueiden 30 km/h aluenupeusrajoitusalueiden ja niihin liittyvien liikenteen rauhoittamistoimenpiteiden suunnittelua jatketaan. Erityisesti suojatieturvallisuutta ja koululaisten turvallista liikuntaa edistetään. Katu- ja tiesuunnittelua tehdään joukkoliikenteen laatuikätyvien kehittämiseksi. Joukkoliikenteen muun edistämisen osalta keskitytään tulevaa raitiotietä tukevien ratkaisujen ja liityntäpysäköinti-alueiden suunnitteluun.

Keskustan katujen suunnittelua jatketaan vuonna 2013 valmistuneen liikenneverkkosuunnitelman, Kyttälän katujen saneerausohjelman ja keskustan katutilaohjeen pohjalta. Vuonna 2018 suunnittelukohteena ovat muun muassa Rongankatu, keskustan kehä ja kehän sisäpuolisten katujen yleissuunnittelu. Amuritunnelin ja Näsikallion eritasoliittymän suunnittelua jatketaan vuonna 2017 valmistuvan yleissuunnitelman pohjalta. Asemaseudun ja Tullin alueen suunnittelu jatkuu asemakeskuksen kilpailun ja yleissuunnitelmien pohjalta. Tampereen Kansi -hankkeen edellyttämät katusuunnitelmat laaditaan. Paasikivenkadun suunnittelua jatketaan Mustalahden ja Santalahden välisellä osuudella liittyen raitiotien toisen vaiheen, Särkänniemen alueen sekä Santalahden suunnitteluun. Santalahden katusuunnitelmien laatiminen käynnistetään. Tammelan liikenneverkkosuunnitelman

pohjalta käynnistetään alueen pääväylien kehittämiseen liittyvä suunnittelu.

Pysäköinnin osalta jatketaan pysäköintipolitiikassa mainittujen toimenpiteiden suunnittelua. Pysäköintipolitiikan päivitys käynnistetään.

Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden parantamisen pääpaino on pääreittien laadutason kohottamisessa erityisesti raitiotiekäytävässä sekä keskustan kävely- ja pyöräilyolosuhteiden kehittämisessä. Keskustan ja Hervannan välisestä korkeatasoisesta pyöräväylästä laaditaan suunnitelma. Pyöräilyn kehittämisohjelma laaditaan.

Uusien alueiden infran suunnittelua tehdään seuraavina vuosina toteuttavissa kohteissa, joita ovat muun muassa Niemenranta III, Kolmenkulma II, Isokuusi III, Hervantajärvi sekä Ojala-Lamminrahka. Lamminrahkan eritasoliittymän suunnittelua jatketaan yhteistyössä Kangasalan kunnan ja Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa.

Asuntokatuojen saneeraussuunnittelussa keskitytään akuutteja johtosaneerauksia vaativiin kohteisiin. Pää- ja kokoojakatujen osalta painopisteenä ovat raitiotiekäytävän pääkadut, joiden saneeraus on tavoitteena raitiotien toteutuksen yhteydessä. Pirkkalan kunnan ja ELY-keskuksen kanssa jatketaan Partolan alueen liikennejärjestelyjen suunnittelua MAL-hankkeena.

Vihersuunnittelussa jatkuvat käynnissä olevat Viheralueohjelmaan ja Kansallisen kaupunkipuiston tarveselvitykseen liittyvät selvitys- ja päivitystehtävät. Investointikohteista keskeisiä ovat Härmälänranta, Niemenranta ja Santalahti ja peruskorjauskohteista mm. Kalevan keskuspuisto. Hulevesien osalta vuoden 2018 tehtäviä ovat hulevesien hallinnan kehittäminen, suunnitteluttaminen ja suunnittelu sekä vesihuollon kehittämissuunnitelman laatiminen sidosryhmäyhteistyössä. Kehittämissuunnitelma sisältää Tampereen pohjoisen suuralueen vesihuoltoratkaisujen päivittämisen vastaamaan uudistunutta lainsäädäntöä. Vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden päivittäminen tehdään myös vuonna 2018. Yhdyskuntalautakunta hyväksyy toiminta-alueet.

Hulevesien hallinnan vastuut jaetaan maankäyttö- ja rakennuslain 13 a luvun mukaisesti. Tampereen yhdyskuntalautakunta vastaa vuoden 2018 alusta hulevesien hallinnan kokonaisuudesta mukaan lukien huleveden viemärointi. Hulevesien hallinnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi otetaan käyttöön hulevesimaksu vuoden 2018 alusta.

Hulevesimaksu on vuosittainen julkisoi-keudellinen maksu, joka peritään hulevesijärjestelmän vaikutusalueella. Tampereen kaupungin huleveden hallintajärjestelmän vaikutusalueena on asemakaavoitettu alue pois lukien ranta-asemakaava-alueet, harvaan asuttu ja hulevesiverkoston ulkopuolinen Polson asemakaava-alue. Hulevesimaksun määräytymisperusteena ovat kiinteistön käyttötarkoitus ja pinta-ala.

Käyttötalous (1 000 euroa)	TA 2018
Toimintatulot	10 276
Toimintamenot	-18 664
Toimintakate	-8 388

Investoinnit (1 000 euroa)	TA 2018
Investointimenot	-15 899

Investointimenot sisältävät hulevesiviemäriverkon siirron Tampereen Vesi Liikelaitoksesta, yhteensä 14,9 milj. euroa.

ERITTELY ERIKSEEN SITOVISTA ERISTÄ

Käyttötalous (1 000 euroa)	TA 2018
Kaupunkiympäristön suunnittelu, toimintakate (pl. erikseen sitovat erät)	-7 328
Hiedanranta-kehitysohjelma, toimintakate	-460
Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma, toimintakate	-600
Yhteensä	-8 388

Investoinnit (1 000 euroa)	TA 2018
Kaupunkiympäristön suunnittelu, nettoinvestoinnit (pl. erikseen sitovat erät)	-15 899
Yhteensä	-15 899

Kaupunkiympäristön rakennuttaminen ja ylläpito

Palvelukokonaisuuteen kuuluvat yleisten alueiden toteutussuunnittelu ja rakennuttaminen, kunnossapidon järjestäminen ja satamapalvelut. Kadut, aukiot, viheralueet ja satamat rakennetaan vuosisuunnitelman investointiohjelman mukaisesti. Tehdävänä on rakennuttaa kaava- ja viheralueohjelmia sekä peruskorjauksia toteuttavan investointiohjelman kohteet mahdollisimman edullisesti ja laadukkaasti hyödyntämällä tehokkaasti sekä kaupungin omia että yksityisiä palveluntuottajia. Yleisten alueiden rakentamisinvestoinnit teetetään hankekohtaisilla urakkasopimuksilla.

Palvelualueelle kuuluvat lisäksi katu-tilavalvonnan viranomaistehtävät, jotka sisältävät muun muassa yleisillä alueilla tapahtuvien töiden lupien myöntämisen ja niiden valvonnan sekä romuajoneuvoihin liittyvän viranomaistoiminnan. Pysäköinninvalvonnan tehtävänä on valvoa pysäköintiä ja pysäyttämistä koskevien säännösten noudattamista sekä määrätä pysäköintivirhemaksuja ja muita seuraamuksia pysäköintivirheiden ja joutokäyntirikkomusten johdosta.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Toiminta keskittyy poikkeuksellisen suurien rakennushankkeiden hallintaan ja käyttöönottoon. Rakentamisen volyymin kasvun arvioidaan nostavan maltillisesti rakennusurakkahintoja, mutta kilpailutilanne on edelleen kireä. Ruskon maanvastaanottopaikan sulkeminen merkitsee kuljetuskustannuksien nousua kaupungin itäisillä rakennuskohteilla. Yleisten alueiden ylläpidon laadun säilyttäminen ny-

kyisellä tasolla edellyttää tuottavuuden paranemista suhteessa käytettävissä olevaan rahoitukseen ja yleiseen kustannusten nousuun. Kunnossapidon laajennuksia aiheuttavat muun muassa uudet alueet. Ylläpidon laatutavoitteena on käyttäjätarpeisiin perustuva tyydyttävä laatu, ajan-kohta ja olosuhteet sekä kustannukset huomioiden.

Raitiotie-hankkeeseen ja sen rinnakkaishankkeisiin kuulumattomien infrastruktuurihankkeiden käynnistämistä vältetään työmaan läheisyydessä. Samoin konsernitasolla sovitellaan muiden yhdyskuntarakenteellisten töiden käynnistämisen välttämistä työmaan läheisyydessä.

Talouden sopeuttamisen edellyttämiä säästöjä pyritään saavuttamaan muun muassa katuvalojen led-tekniikkaan siirtymisen tuottamalla säästöillä ja alueurakoiden kilpailutuksilla. Yleisten alueiden siisteyttä pyritään ylläpitämään kohdistamalla puhtaanapito keskeisiin alueisiin sekä suuriin kaupunkitapahtumiin.

Digitalisaation hyödyntämisen painopiste on kaupungin ja sidosryhmien investointihankkeiden yhteisen tietokannan käyttöönotto hanke- ja toteutussuunnittelussa sekä itse rakentamisessa. Infraomaisuuden hallintajärjestelmiä kehitetään. Tietojärjestelmien avulla voidaan jakaa tietoa myös kaupunkilaisille, mikä huomioidaan kehitystyössä. Lupa- ja valvontaprosessin digitalisointiprojekteilla parannetaan asiakaspalvelua. Satamatoiminnassa tavoitellaan venepaikkojen digitaalista vuokrausjärjestelmää ja alueellista toimintatapaa selvitetään.

Infrakohteiden suunnittelussa ja rakennuttamisessa panostetaan kiertotalouden edistämiseen. Tähän liittyen kokeillaan uusioainesten käyttöä soveltuissa Tampereen kaupungin infrarakentamiskohteissa. Tavoitteena on ympäristölle ja ihmisille turvallisia ratkaisuja käyttämällä vähentää hiilijalanjälkeä ja saavuttaa säästöä rakentamisen kustannuksissa. Ratkaisulla on lisäksi mahdollista tuottaa infrarakenteille pidempi ja roudattomampi elinkaari.

Palvelukokonaisuuden toimintatuloihin sisältyy muun muassa pysäköintimaksut sekä -virhemaksut. Palvelukokonaisuuden toimintamenoihin sisältyy myös yksityisten avustusrahoja 0,2 milj. euroa.

Merkittävimpiä investointeja ovat Ranta-Tampellan rakentaminen, Viinikan liikenneympyrän uudistaminen sekä Hämeensillan uusiminen. Erillisiä kevyen liikenteen rakennuskohteita ovat muun muassa Näsijärven rantaväylän rakentaminen Lielahdessa sekä Tampereen valtatie välillä Hatanpään valtatie - Viinikan liikenneympyrä. Kokonaisuutena kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parannetaan aiempia vuosia enemmän ja ensi vuonna näihin olosuhteiden parantamiseen osoitetaan 4,1 milj. euroa. Raitiotien toteuttamisen rinnakkais-hankkeet ovat merkittäviä osin kävely- ja pyöräilyväylien toteuttamista.

Vuonna 2018 tehdään suunnitelma kaupunkipyöräjärjestelmän toteutuksesta.

Tärkeimmät siltakohteet ovat Hämeensillan uusiminen sekä Viinikan sillan rakentaminen. Santalahden puiston rakentaminen jatkuu vuonna 2018. Ulkovaistuksen peruskorjauksia toteutetaan Lempääläntiellä sekä Raitiotie-hankkeen yhteydessä.

Käyttötalous (1 000 euroa)

	TA 2018
Toimintatulot	12 375
Toimintamenot	-25 185
Toimintakate	-12 810

Investoinnit (1 000 euroa)

	TA 2018
Investointimenot	-62 700
Rahoitusosuudet	33

ERITTELY ERIKSEEN SITOVISTA ERISTÄ

Investoinnit (1 000 euroa)

	TA 2018
Kaupunkiympäristön rakennuttaminen ja ylläpito, nettoinvestoinnit (pl. erikseen sitovat erät)	-44 567
Hiedanranta-kehitysohjelma, nettoinvestoinnit	-500
Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma, nettoinvestoinnit	-17 100
Rantaväylän tunneli, nettoinvestoinnit	-500
Yhteensä	-62 667

Kestävä kaupunki

Kestävä kaupunki -palvelukokonaisuus vastaa Tampereen kaupungin ympäristöpolitiikan ja kestävän kehityksen sitoumusten mukaisesti hankkeiden ja toimintatapojen kehittämistä, päätösvalmistelusta ja seurannasta. Ryhmä vastaa ympäristönsuojelun, jätehuollon ja ympäristöterveyden viranomaistehtävistä.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Päivitetyn kaupungin ympäristöpolitiikan tavoitteita sekä kestävän kehityksen toimenpidesitoumuksen teemoja eli kestävää elinkeinopolitiikkaa ja resurssiviisasta taloutta, kestäviä hankintoja ja toimintayksiköiden omia sitoumuksia toteutetaan hankkeina ja toimenpiteinä yhteistyössä muiden palvelualueiden ja kaupungin yhteistyökumppaneiden kanssa.

Reilun kaupan kaupungin 10-vuotista arvonimeä tuodaan erityisesti esiin. Yritysten ja kaupungin ilmastokumppanuusmalli on saatu käyttöön ja Kestävä Tampere 2030 -tiekartan mukaan hankeyhteistyö ilmaston, energian ja resurssiviisauden teemoissa käynnistyy.

Ympäristöviestintää tehostetaan muun muassa ympäristötietojen hallintaa kehittämällä sekä nettisivuja ja sosiaalista mediaa hyödyntämällä.

Ympäristönsuojeluviranomainen eli yhdyskuntalautakunnan ympäristö- ja rakennusjaosto huolehtii sen hoidettaviksi laissa ja sen nojalla säädetyistä tehtävistä, ympäristönsuojelun suunnittelusta ja kehittämisestä, ympäristönsuojelua koskevasta tiedottamisesta ja valistuksesta, ympäristönsuojeluun liittyvän neuvonnan ja ohjauksen järjestämisestä sekä edistää viranomaisten välistä yhteistyötä ympäristönsuojelussa. Ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävänä on lisäksi huolehtia muun muassa ympäristön tilan seurannasta sekä siihen liittyvistä selvityksistä ja tutkimuksista. Käytännössä ympäristönsuojeluviranomaisen toiminnasta vastaa ympäristönsuojeluyksikkö.

Vuoden 2018 aikana ympäristönsuojeluyksikössä jatketaan lakien mukaisten lupien ja ilmoitusten ripeää käsittelyä se-

kä valvontasuunnitelman mukaista ympäristövalvontaa niitä edelleen sujuvoittaen. Ympäristön tilan seurantaan ja luontopääoman turvaamiseen panostetaan. Luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelman teko aloitetaan. Yksikössä jatketaan luonnonsuojeluohjelman toteutusta ja vesistöjen tilan sekä ilmanlaadun seuranta. Luonnonsuojeluun liittyviä selvityksiä ja rakenteita toteutetaan, ilmanlaadun analysaattorit ja ohjelmistot uusitaan, meluntorjunnan toimintasuunnitelma laaditaan seuraavalle viidelle vuodelle ja vesistökunnostushankkeita aloitetaan. Lisäksi ympäristövastuullisia toimintatapoja edistetään läpi organisaation.

Ympäristöterveys tuottaa seudullisen ympäristöterveydenhuollon lakisääteiset tehtävät 8 kunnan seudullisella toiminta-alueella. Tampere toimii isäntäkuntana ja päättävä elin on yhdyskuntalautakunnan ympäristöterveysjaosto. Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu terveydensuojelu, elintarvikkeiden, tupakkalain, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta sekä eläinlääkäripalvelut.

Tampereen ympäristöterveyden sektorit ovat elintarvikevalvonta, terveydensuojeluvalvonta ja eläinlääkintähuolto. Ympäristöterveydenhuollon valvonta toteutetaan Tampereen ympäristöterveyden valvontasuunnitelman 2015 - 2019 mukaisesti. Valvonta on riskiperusteista. Valvontakeinot ja valvonnan kohdentaminen valitaan siten, että valvonta on mahdollisimman vaikuttavaa. Ympäristöterveydenhuollon valvonnan vaikuttavuutta edistetään toteuttamalla seuraavia tavoitteita; val-

vonnan riskiperusteisuuden ja tehokkaan kohdentamisen varmistaminen, arviointi- ja ohjauskäyntien käyttöön ottaminen, valvonnan maksullisuuden edistäminen, tietojärjestelmien kehittäminen ja hyödyntäminen sekä valvonnan näkyvyyden varmistaminen. Yksittäisinä painopiste-alueina on muun muassa talousvesi, sisäilma ja terveydelliset olosuhteet sekä vaikuttavuus suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Jätehuollon viranomaispalvelut vastaa seitsemäntoista Pirkanmaan kunnan jätehuoltoviranomaisen tehtävistä. Päättävä elin on kuntien yhteinen jätehuoltolautakunta. Jätehuoltoviranomaisen ja sen alaisen henkilökunnan kustannukset sisältyvät asiakkailta perittävään jätemaksuun.

Jätehuoltoviranomaisen toiminnassa painotetaan vuoden 2018 aikana sako- ja umpikaivolietteen kuljetuksen ja sähköisen asiainnin kehittämistä. Toiminta-alueen jätestrategia valmistuu vuoden 2018 aikana.

Vuonna 2018 jätehuoltoviranomaisella on käytössään oma asianhallintaohjelma, joka on nopeuttanut yksikön prosesseja. Sähköisellä asiainnilla parannetaan asiakaspalvelua ja lyhennetään käsittelyaikoja. Sako- ja umpikaivolietteen kuljetuksen kunnallistaminen vuoden 2017 alusta on muuttanut toimintakenttää. Vuonna 2018 jätehuoltoviranomaisen tavoitteena on lietteen tyhjennysvelvoitteiden aktiivinen seuranta, jota ei ole aiemmin pystytty riittävästi tekemään.

Käyttötalous (1 000 euroa)	TA 2018
Toimintatulot	2 710
Toimintamenot	-6 745
Toimintakate	-4 035
Investoinnit (1 000 euroa)	TA 2018
Investointimenot	-111

Kehitysohjelmat

Kehitysohjelmat-palveluryhmään sisältyy Raitiotien kehitysohjelma, joka on valtuustoon nähden sitova. Kehitysohjelmat perustuvat strategiaan ja ne toteutetaan kaupunginhallituksen ohjauksessa. Kehitysohjelmista on esitetty tarkemmat ohjelmakohtaiset kuvaukset kirjan alkuosassa, Tampereen kaupungin kehitysohjelmat-kappaleessa.

Raitiotien kehitysohjelma toimii kaupunkiympäristön palvelualueella ja se

koordinoi peruskaupungin toimintaa raitiotiehankkeessa. Peruskaupungin, kaupunkiympäristön palvelualueen vastuulla on raitiotiehankkeessa maankäytön suunnittelu, liikennesuunnittelu, katujen ja yleisten alueiden rakennussuunnittelu, rakennuttaminen ja ylläpito sekä joukkoliikenteen suunnittelu, tilaaminen, maksuliikenne, tiedotus ja matkustajainformaatio. Kehitysohjelma tukee osaltaan Tampereen Raitiotie Oy:tä ja Raitiotieallianssia raitio-

tiejärjestelmän toteuttamishankkeessa. Raitiotien toteuttaminen liittyy kiinteästi kaupunkiympäristön palvelualueen perustoimintaan sekä kaupungin muiden palvelualueiden ja kaupunginhallitukselle raportoivien muiden kehitysohjelmien toimintaan.

Käyttötalous (1 000 euroa)	TA 2018
Toimintatulot	
Toimintamenot *)	-1 519
Toimintakate	-1 519
*) Sisältää tukipalvelujen vyörytysosuudet -19 t€	

JOUKKOLIIKENNELAUTAKUNTA

Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelausunnan tehtävänä on järjestää joukkoliikenne Tampereen kaupunkiseudulla yhteistoimintana kaupunkiseudun kuntien kanssa sekä toimia EU:n palvelusopimusasetuksen sekä kansallisen joukkoliikennelain mukaisena paikallisena toimivaltaisena viranomaisena.

Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelausunta toimii Tampereen, Nokian, Oriveden ja Ylöjärven kaupunkien

sekä Kangasalan, Lempäälän, Pirkkalan ja Vesilahden kuntien yhteisenä seudullisena joukkoliikenteen viranomaisena Tampereen kaupunginvaltuuston ja -hallituksen alaisuudessa.

Kaupunkiympäristön palvelualueella joukkoliikennelausunnan palvelut järjestää joukkoliikenteen palveluyhmä. Kaikki joukkoliikennelausunnan alaiset palvelut sisältyvät yhteen joukkoliikenteen palvelukokonaisuuteen.

Vuoden 2018 talousarvio ja sen sisältämät vuosittaiset sitovat toiminnan tavoitteet perustuvat Tampereen strategiaan 2030, joka on valmisteltu Lauri Lylyn pormestariohjelman 2018–2021 pohjalta. Strategian sisältöjä tarkennetaan toimenpiteiksi lausunnan palvelu- ja vuosisuunnitelmassa.

Tampereen strategian mukaisena tavoitteena on, että kestävien liikkumismuotojen (kävely, pyöräily ja joukkoliikenne) yhteenlaskettu kulkutapaosuus on noussut valtuustokauden loppuun mennessä 58 prosenttiin. Joukkoliikennelausunnan osalta vuoden 2018 tavoitteena on kasvattaa joukkoliikenteen matkustajamäärää 4 prosenttia vuoteen 2017 verrattuna. Kuluvan valtuustokauden tavoitteina ovat strategian mukaisesti myös talouden tasapainon saavuttaminen ja tuottavuuden paraneminen. Vuonna 2018 kaupunkiseudun joukkoliikennelausunnan alaisessa toiminnassa tavoitteena on työvoimakustannusten pitäminen vuosisuunnitelman tasossa sekä kaupungin omistamien tilojen käyttöasteen tehostaminen.

JOUKKOLIIKENNELAUTAKUNTA

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	Alkuper. VS 2017	TA 2018
Toimintatulot		
Myyntitulot	42 301	44 501
Tuet ja avustukset	3 968	4 168
Muut toimintatulot	520	520
Toimintatulot yhteensä	46 789	49 189
Toimintamenot		
Henkilöstömenot		
Palkat ja palkkiot	-737	-737
Henkilösivumenot		
Eläkemenot	-126	-124
Muut henkilösivumenot	-38	-33
Palvelujen ostot	-59 059	-62 572
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0	-8
Avustukset	0	0
Vuokramenot	-178	-180
Muut toimintamenot	-119	-103
Toimintamenot yhteensä	-60 257	-63 757
Toimintakate	-13 468	-14 568
Poistot ja arvonalentumiset	0	0
Tilikauden tulos	-13 326	-14 568

SITOVAT ERÄT

Käyttötalous (1 000 euroa)	TA 2018
Joukkoliikennelausunta, toimintakate	-14 568
Investoinnit (1 000 euroa)	TA 2018
Joukkoliikennelausunta, nettoinvestoinnit	-1 200

Joukkoliikenne

Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunnan tehtävänä on järjestää joukkoliikenne Tampereen kaupunkiseudulla yhteistoimintana kaupunkiseudun kuntien kanssa sekä toimia EU:n palvelusopimusasetuksen sekä kansallisen joukkoliikennelain mukaisena paikallisena toimivaltaisena viranomaisena.

Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta toimii Tampereen, Nokian, Oriveden ja Ylöjärven kaupunkien sekä Kangasalan, Lempäälän, Pirkkalan ja Vesilahden kuntien yhteisenä seudullisena joukkoliikenteen viranomaisena Tampereen kaupunginvaltuuston ja -hallituksen alaisuudessa.

Tampereen kaupunkiseudulla joukkoliikenteen järjestämistapa muuttui 30.6.2014 alkaen. Muutos perustui EU:n palvelusopimusasetukseen ja sen mukaisesti laadittuun vuonna 2009 voimaantulleeseen joukkoliikennelakiin. Lain tultua voimaan seutuliikenteen linjaluvat muutettiin siirtymäajan liikennesopimuksiksi, jotka päättyivät 30.6.2014 alkaen vaiheittain 2019 loppuun mennessä. Pääosa siirtymäajan sopimuksista on päättynyt vuoden 2016 loppuun mennessä. Jäljellä oleviin siirtymäajan liikenteisiin liittyvä seutulippujärjestelmä ylläpidetään palvelukokonaisuuden kautta koko kaupunkiseudulla.

Joukkoliikenteen palvelutilausta suunniteltaessa arvioidaan joukkoliikenteen tarve ja sen kehittyminen, suunnitellaan joukkoliikenteen linjasto ja liikennöinti sisältäen reitit, aikataulut ja pysäkkien paikat. Tilaaja suunnittelee liikenteen autokierrot ja hankkii ne tuottajilta. Tilaaja vastaa myös joukkoliikenteen tukipalvelujen kehittämisestä (rahastus- ja informaatiojärjestelmät) ja on mukana koordinoimassa muita kaupungin henkilöliikenteen palveluja (palveluliikenne, matkapalvelukeskus). Joukkoliikenteen tilaaja vastaa tariffisuunnittelusta, yhteistariffiliikenteen taloudellisesta selvityksestä (clearing) ja lippujen myyntiverkostosta sekä matkakorttien jakelusta ja hallinnoinnista (joukkoliikenteen asiakaspalvelu).

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Raitiotien rakennustyöt käynnistyivät vuoden 2017 alusta. Kesän 2017 ja talviliikennekauden 2017–2018 suunnittelussa on otettu huomioon raitiotierakentamisen vaikutuksia palvelutarjontaan. Raitiotien ja muiden kohteiden työmaat hidastavat erityisesti ydinkeskustan alueella joukkoliikenteen liikennöintiä 4–6 minuuttia suuntaansa. Runkolinjojen osalta tätä liikenteen hidastumista on kompensoitu lisäämällä linjoille autoja. Osittain näillä lisäyksillä on kyetty parantamaan myös palveluja, mutta suurelta osin niillä parannetaan liikenteen täsmällisyyttä. Muilla linjoilla hidastumisen vaikutuksia on kompensoitu aikataulumuutoksilla, mikä on merkinnyt vakiominuuttiaikatauluista luopumista.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Vuonna 2016 toteutetun vyöhykejärjestelmän uudistamisen myötä joukkoliikenteen asiakashinnat laskivat kehyskunnissa merkittävästi kaikissa matka- ja asiakasryhmissä ja koko seudulla nostettiin lisäksi lasten ikäryhmä 16-vuotiaisiin. Yhtenäisten alennus- ja ikäryhmien käyttöönotto laski noin 70 000 seudun asukkaan lipunhintoja. Järjestelmän käyttöönoton tavoitteena oli kasvattaa ja helpottaa joukkoliikenteen käyttöä seudulla. Joukkoliikenteen mat-

kustajamäärät olivat ensimmäisen vuoden aikana noin 8 prosenttia suurempia kuin vuotta aikaisemmin, kun otetaan huomioon järjestämisalueen laajeneminen Ylöjärvellä. Elokuussa 2017 matkustajamäärien kasvu on tasaantunut 1–2 prosentin suuruisiksi.

Kangasalla ja Nokialla on tarvetta lisätä joukkoliikenteen määrärahoja lipputulojen aleneman johdosta. Osittain nämä muutokset ovat kuntien kannalta neutraaleja, koska kyseessä on samanaikainen säästö perusopetuksen koulumatkakustannuksissa. Osittain nämä lipunhintojen alentamiset edellyttävät myös lisärahoitusta tai palvelutason leikkauksia.

Joukkoliikenteen kustannustason enustetaan nousevan 2,5 prosenttia vuonna 2018. Tampereen osalta kustannuskehitys tarkoittaa noin 1,3 milj. euron kustannustason nousua. Raitiotietyömaan aiheuttamaan hidastumisen kompensointiin on varauduttu lisäämällä autoja liikenteeseen. Lisäliikenteen kustannukset ovat noin 0,9 milj. euroa. Tämän lisäksi kyetään palvelutasoa nostamaan lisäämällä liikennettä Tampereen alueella noin 0,6 milj. eurolla. Liikenteiden lisäykset suunnitellaan kesäliikennekauden 2018 ja talviliikennekauden 2018–2019 suunnittelun yhteydessä.

Seutuliikenteen osalta tehdään pienehköjä parantamistoimenpiteitä eri puolilla kaupunkiseutua ja varaudutaan osaltaan myös raitiotietyömaiden aiheuttamaan liikenteen hidastumiseen. Vuonna 2018 selvitetään pormestariohjelman sisältyvä vyöhykejärjestelmän vyöhykerajojen tarkistamisen tarve.

Talousarvioesitys perustuu noin 4 prosentin eli 1,5 miljoonan euron suuruiseen lipputulojen kasvuun. Puolet lipputulojen kasvusta tulee matkustajamäärän 2 prosentin kasvusta ja puolet taksojen korotuksesta.

Käyttötalous (1 000 euroa)

TA 2018

Toimintatulot	49 189
Toimintamenot	-63 757
Toimintakate	-14 568

Investoinnit (1 000 euroa)

Alkup. VS 2017

TA 2018

Investointimenot	0	-1 200
------------------	---	--------

Konsernihallinto

Konsernihallinnon tehtävänä on varmistaa kaupungin tavoitteiden toteutuminen ja kaupunkikonsernin yksiköiden toimiminen koko konsernin näkökulmasta parhaalla mahdollisella tavalla. Konsernihallinnon tehtävä ulottuu kaupunkiorganisaation lisäksi tytäryhtiöihin ja -yhteisöihin sekä säätiöihin, joissa kaupunki on omistajana tai joissa kaupungilla on määräysvalta.

Konsernihallinnossa toimivat pormestarin suorassa alaisuudessa konsernihoitaja, apulaispormestarit, sisäinen tarkastus ja pormestarin esikunta. Lisäksi konsernihallinto sisältää päätöksentekoon liittyvät toimielimet, kaupunginvaltuuston ja -hallituksen sekä lautakunnat.

Konsernihallinnossa toimivat myös palvelualueiden esikunnat ja konsernihoitajan alaisuudessa seitsemän konserniohjausyksikkö: hallinto, henkilöstö, kehittäminen, omistajaohjaus, strategia, talous ja viestintä. Hallintoyksikköön kuuluu konsernipalveluyksikkö Koppari. Strategiayksikkö ja kehittämissyksikkö toimivat yhtenä toiminnallisena kokonaisuutena.

Konserniohjausyksiköiden tehtävänä on ohjata ja tukea palvelualueiden ja muun kaupungin organisaation toimintaa ja sen kehittämistä sekä avustaa konsernihoitajaa. Konserniohjausyksiköt myös vastaavat konsernin ohjaus- ja johtamisprosessien kehittämisestä. Konserniohjauksen ja palvelualueiden välisen yhteistyön kautta palvelualueiden johto saa konserniohjausyksiköistä tukea toiminnan johtamiseen ja ohjaukseen.

Toiminnan tavoitteet

Vuoden 2018 talousarvio ja sen sisältämät vuosittaiset sitovat toiminnan tavoitteet perustuvat Tampereen strategiaan 2030, joka on valmisteltu Lauri Lylyn pormestariohjelman 2018–2021 pohjalta.

Konsernihallinnossa edistetään koko kaupunkiorganisaatiota koskevien toiminnan tavoitteiden toteutumista. Erityisesti konsernihallinnolle on vuonna 2018 vastuutettu johtamisen uudistamiseen, työhyvinvoinnin paranemiseen, talouden tasapainottamiseen sekä tuottavuuden paranemiseen liittyviä tavoitteita. Strategian sisältöjä tarkennetaan toimenpiteiksi konsernihallinnon palvelu- ja vuosisuunnitelmassa.

Tampereen uuden strategian yhtenä tavoitteena on varmistaa sote- ja maakuntauudistuksen hallittu toteutuminen. Kaupunki pyrkii varmistamaan, että uudistus tapahtuu järjestelmällisesti, tavoitteellisesti, tuloksellisesti ja muutokseen liittyvät riskit halliten. Vuonna 2018 sote- ja maakuntauudistuksen toimeenpanossa varmistetaan suurten kaupunkien ja kaupunkiseutujen erityiskysymysten huomiointi valmistelussa, tarkastellaan kaupunkikonsernin toiminnan muutostarpeita suhteessa uudistukseen ja kirkastetaan uuden strategian myötä uuden kunnan roolia.

Konsernihallinnon henkilöstömäärään vaikuttavat uuden maakuntaorganisaation valmistelutyöt. Vuoden 2017 aikana maakuntaan on siirtynyt määräaikaisesti 7 henkilöä, joiden tehtävät pyritään hoitamaan sisäisin järjestelyin. Konsernihallinnon suunniteltu henkilötötyvuosien määrä

vuonna 2018 on 220 ja Konsernipalveluyksikkö Kopparin 265,4. Vuonna 2018 on todennäköistä, että maakuntavalmisteluun siirtyy edelleen joitakin henkilöitä konsernihallinnosta.

Vuoden 2018 alusta Raatihuone siirtyy Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueelle. Luottamushenkilöpalkkioihin on varattu valtuuston päätöksen mukaisesti lisää 0,27 milj. euroa. Vuonna 2018 järjestetään presidentinvaalit ja maakuntavaalit.

Tieto- ja viestintätekniikan kehittämiseen on suunniteltu 7,5 milj. euroa, josta 6 milj. euroa kohdistuu käyttötalouteen ja 1,5 milj. euroa toiminnan muuttamiseen tähtääviin investointeihin. Tieto- ja viestintätekniikan (ICT) kehittämisen osalta jatketaan toimintamallien, palveluprosessien uudistamista digitalisaatiota hyödyntämällä ja osaamista uudistamalla Tampereen digiohjelman avulla. Ohjelman tavoitteena on pyrkiä uudistamaan kaupunkia asiakaslähtöisesti, ennustettavasti, toistettavasti ja pysyvästi digitalisaatiota hyödyntäen. Ohjelmassa rakennetaan toimintamalleja ja kehitetään osaamista, joiden avulla voidaan hallitusti toteuttaa sufluri määrä nopearytmisiä kokeiluja kumppanuuksia ja teknologian mahdollisuuksia hyödyntämällä. Vuonna 2018 käynnistetään ensimmäisiä toimintatapoja uudistavia muutosohjelmia digiohjelman kokeiluiden pohjalta. Käynnissä olevat rakenteelliset uudistukset vaativat merkittävää panostusta tilapäiseen ICT-suunnitteluosaamiseen.

KONSERNIHALLINTO

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	Alkup. VS 2017	TA 2018
Toimintatulot		
Myyntitulot	556	54
Tuet ja avustukset	1 251	406
Muut toimintatulot	86	1 191
Toimintatulot yhteensä	1 893	1 651
Toimintamenot		
Henkilöstömenot		
Palkat ja palkkiot	-11 353	-12 846
Henkilösivumenot		
Eläkemenot	-1 781	-1 937
Muut henkilösivumenot	-608	-556
Palvelujen ostot	-13 964	-12 393
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-276	-183
Avustukset	-785	-663
Vuokramenot	-2 676	-2 295
Muut toimintamenot	-485	-710
Toimintamenot yhteensä	-31 927	-31 583
Toimintakate	-30 034	-29 932
Poistot ja arvonalentumiset	-1 700	-1 500
Tilikauden tulos	-31 734	-31 432

Investoinnit (1 000 euroa)	Alkup. VS 2017	TA 2018
Investointimenot	-1 548	-1 548

Sitovat erät (1 000 euroa)	TA 2018
ICT-kehittäminen, toimintakate ja nettoinvestoinnit	-7 500
Konsernihallinto, toimintakate	-23 980

Yhteiset erät

Kaupungin yhteisiin eriin on koottu kaupunkitasoisia yhteistoimintaosuuksia, kuten Suomen Kuntaliiton, Pirkanmaan liiton ja Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymän maksusuudet. Yhteisissä erissä on varaukset erinäisiin avustuksiin ja jäsenmaksuihin sekä kaupungin työntekijöiden työmatkaliikenteen tukeen ja kulttuuri- ja liikuntakortista aiheutuviin kustannuksiin sekä osuuteen verotuskustannuksista.

Yhteisiin eriin sisältyy myös Pirkanmaan pelastuslaitoksen Tampereen maksuosuus 15,7 milj. euroa, poikkeusolon johtotilojen kustannukset ja pelastustoimen eläke-menoperusteiset maksut.

Ammatillisen koulutuksen yksikköhin-tarahoitusta (valtionosuus) osoitetaan täysimääräisenä koulutuksen järjestäjä Tredulle. Talousarvioon arvioitu rahoituksen suuruus on noin 82,6 milj. euroa.

Elinkeinorahastosta on suunniteltu tuloutettavaksi 1,5 milj. euroa. Rahoitusta osoitetaan lentoliikenteen kehittämiseen, Medipolis-kiihdyttämöön ja audiovisuaalisen alan edistämiseen.

Osakkeisiin ja osuuksiin on varattu yhteensä 15,6 milj. euroa, josta noin 3,8 milj. euroa käytettäväksi Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy:n osakeantiin, 4 milj. euroa Kansia ja Areena -hankkeeseen,

5,7 milj. euroa Tredu-Kiinteistöt Oy:lle annettavaan investointiavustukseen ja 2 milj. euroa kaupunginhallituksen käyttöön erillisten päätösten mukaan.

Kaupungin yhteiset erät sisältävät lisäksi arvion valtion rahoitusosuudesta raitiotien vuoden 2018 kustannuksiin yhteensä 19,6 milj. euroa (rahoitusosuus investointimenoon) ja vastaavan summan sijoittamisesta perustettavaan yhtiöön (investointimenon).

YHTEISET ERÄT

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	Alkup. VS 2017	TA 2018
Toimintatulot		
Myyntitulot	245	145
Tuet ja avustukset	200	200
Muut toimintatulot	852	852
Toimintatulot yhteensä	1 297	1 197
Toimintamenot		
Henkilöstömenot		
Palkat ja palkkiot	-687	-3 024
Henkilösivumenot		
Eläkemenot	-2 959	-2 337
Muut henkilösivumenot	-45	-152
Palvelujen ostot	-26 561	-27 434
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-56	-56
Avustukset	-87 450	-85 457
Vuokramenot	-175	-175
Muut toimintamenot	-759	-721
Toimintamenot yhteensä	-118 692	-119 356
Toimintakate	-117 395	-118 159
Poistot ja arvonalentumiset	-55	-1 131
Tilikauden tulos	-117 450	-119 290
Rahastojen vähennys (+)	1 000	1 500
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-116 450	-117 790

Investoinnit (1 000 euroa)	Alkup. VS 2017	TA 2018
Investointimenot	-17 444	-35 002
Rahoitusosuudet	13 500	19 600
Nettoinvestoinnit	-3 944	-15 403
Pysyvien vastaavien luovutustulot	500	500

Sitovat erät (1 000 euroa)	TA 2018
Yhteiset erät, toimintakate	-118 159
Yhteiset erät, nettoinvestoinnit	-15 402

Konsernipalveluyksikkö Koppari

Konsernipalveluyksikkö Koppari tuottaa asiakkailleen talous-, henkilöstö-, tietojohd- tamis- ja projekti-, hallinto-, ICT-palvelut. Kopparin palvelutarjooma sisältää sekä asiantuntijapalveluita että volyymipal- veluita. Koppari edistää kaupungin stra- tegisten linjausten mukaista toimintaa luomalla konsernilaajuisia konsepteja ja kehittämällä toimintaprosesseja sekä tar- joamalla asiantuntija-apua kaupungin yk- sikköille.

Talouspalveluissa tuotetaan kokonais- valtaisia talouspalveluita asiakkaan tarpeet huomioiden. Talouspalveluihin sisältyvät kirjanpidon, ostolaskujen, laskutuksen, perinnän ja maksuliikenteen palvelut.

Henkilöstöpalveluissa tuotetaan asia- kaslähtöisesti kokonaisvaltaisia henki- löstöpalveluita. Henkilöstöpalveluihin sisältyvät HR-tuen, rekrytoinnin, palkan- laskennan, matkustuksen hallinnan ja tilai- suuksien järjestämisen palvelut.

Tietojohd- ja projektipalveluissa luodaan edellytyksiä tiedolla johtamiseen sekä strategiseen kehittämiseen. Tieto- johtamispalvelut tuottavat ja kehittävät strategisen tason johtamisessa ja päätök- senteossa tarvittavaa tietoa sekä tukevat tiedolla johtamista kaupunkiorganisaatiossa. Projektitoimisto tarjoaa projekti- johtamispalvelua sekä projektitoiminnan tukipalveluita. Lisäksi se tukee, ylläpitää ja kehittää projektisalkun johtamista ja projektijohtamisen käytäntöjä sekä orga- nisaation projektiosaamista.

Hallintopalveluissa tuotetaan monipuo- lisia hallinnon palveluita asiakkaiden tar- peisiin. Hallintopalvelut tarjoavat arkisto-, puhelunvälitys-, päätösvalmistelu-, kir- jaamo- ja virastopalveluita sekä asiakas- maksupäätösten ja -laskujen laatimista. Palvelut tuotetaan lakien ja lautakuntien päätösten mukaisesti. Hallintopalvelut kehittävät aktiivisesti asiakkaiden proses- seja.

ICT-palveluissa hankitaan markkinoilta ja konseptoidaan tuotteet, palvelut ja rat- kaisut asiakkaille sopiviksi kokonaisuu- siksi, annetaan tietojärjestelmille niiden vaatima käyttötuki sekä kehitetään niitä asiantuntijana yhteistyössä asiakkaiden kanssa.

Toimenpiteet palvelutuotannon kehittämiseksi

Koppari uudistaa palveluitaan ja toimin- taprosessejaan jatkuvasti vastatakseen asiakkaiden tarpeisiin ennakoivasti ja mahdollisimman kustannustehokkaasti. ICT-ratkaisuiden ja digitalisaation suomien mahdollisuuksien innovatiivinen hyödyn- täminen on Kopparin palvelun ja kustan- nustehokkuuden kulmakivi.

Talouspalveluissa valmistaudutaan tule- van maakunnallisen palveluyhtiön perus- tamiseen suunnittelemalla ja toteuttamal- la tarvittavia muutoksia palvelutuotantoon ja sen organisointiin. Tavoitteena on myös kehittää edelleen talouden kokonaispro- sesseja, kasvattaa asiantuntijuutta ja au- tomatoida rutiineja muun muassa ohjel- mistorobotiikan avulla.

Henkilöstöpalveluissa valmistaudutaan tulevan maakunnallisen palveluyhtiön perustamiseen suunnittelemalla ja to- teuttamalla tarvittavia muutoksia palve- lutuotantoon ja sen organisointiin. Lisäksi tavoitteena on ottaa käyttöön ohjelmisto- robotiikkaa palvelutuotannon tehostami- seksi. Henkilöstöpalvelut osallistuvat myös aktiivisesti osaamisen hallinnan ja rekry- toinnin kehittämisprojekteihin.

Tietojohd- ja projektipalveluissa jatketaan konsultatiivisen kehittämisen mallia ja kumppanuustyötä yhdessä asi- akkaiden kanssa. Digitalisaatiota ediste- tään tukemalla asiakkaita innovoimaan uusia ratkaisuja ja uusia tapoja toimia. Projektitoimiston palvelumuotoilun avulla uudistetaan entistä paremmin asiakkaan tarpeisiin vastaava projektitoimisto. Por- mestariohjelman mukaisesti tietojohda- mista ja raportointia kehitetään paremmin johtamista ja päätöksentekoa tukevaksi uudella tietojohdamiskokonaisuudella Tas- ku-intrassa.

Hallintopalveluissa digitalisaatiota edis- tetään jatkamalla kokousmenettelyn ja arkistoinnin sähköistämistä sekä hyödyn- tämällä ohjelmistorobotiikkaa asiakas- mak- suprosesseissa. Virastopalveluissa kehite- tään Raatihuoneen ja edustuskuljetusten asiakasyhteistyötä tavoitteena ylitöiden määrän vähentäminen. Alkuvuonna 2018 käynnistetään hallintoasioiden valmiste-

lun tukipalvelu päätösasioiden valmistelun tason parantamiseksi koko kaupunkiorga- nisaatiossa.

ICT-palvelut osallistuvat merkittävä- ti jokaiseen Tampereen kaupungin ICT:n avulla tehtävään toiminnan kehittämis- projektiin. Ulkoistetun palvelutuotannon osalta Pirtall-hankkeen toimittajavaihdok- set on tehty ja perustietotekniikan palve- lutuotantoa kehitetään uusien toimittajien kanssa. Oman palvelutuotannon osalta ICT-palveluissa aloitetaan laatukäsikirjan laadinta. Digitalisaation ja tietohuollon tuomien uusia mahdollisuuksien hyödyn- tämisen myötä tietojärjestelmien ylläpi- tötöy kevenee ja kehittäminen nopeutuu.

Henkilöstösuunnitelman mukaisesti Kopparin henkilöstöresurssit vuonna 2018 ovat 265,4 henkilötyövuotta.

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	Alkup. VS 2017	TA 2018
Toimintatulot		
Myyntitulot	35 605	33 859
Tuet ja avustukset	40	40
Toimintatulot yhteensä	35 645	33 899
Toimintamenot		
Henkilöstömenot		
Palkat ja palkkiot	-10 972	-9 846
Henkilösivumenot		
Eläkemenot	-2 534	-2 100
Muut henkilösivu- menot	-574	-425
Palvelujen ostot	-19 072	-19 591
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-251	-251
Vuokramenot	-1 804	-1 655
Muut toimintamenot	-25	-30
Toimintamenot yh- teensä	-35 232	-33 899
Tilikauden tulos	413	0

Pirkanmaan pelastuslaitos

Pirkanmaan pelastuslaitos huolehtii Pirkanmaan alueen 22 kunnan pelastustoimista. Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitoksen keskeiset tehtävät ovat

onnettomuuksien ennaltaehkäisy, ihmisten ja omaisuuden pelastaminen, ympäristön suojaaminen sekä normaaliajan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varau-

tuminen. Pelastuslaitos toteuttaa myös ensihoitopalveluita osassa Pirkanmaata sekä järjestää osaltaan ensivastetoiminnan lähes koko Pirkanmaalla.

PIRKANMAAN PELASTUSLAITOKSEN TOIMINNAN TAVOITTEET

Toiminnan tavoite 2018	Mittari
Palotarkastukset on suoritettu valvontasuunnitelman mukaisesti	Suoritettut määräaikaiset palotarkastukset
Pelastuslaitoksen toimintavalmiuserävaatimus on saavutettu pelastuslaitoksen palvelutasopäätöksen mukaisesti	1. yksikön ja pelastustoiminnan toimintavalmiuserän saavuttaminen riskiluokittain
Työhyvinvointi on parantunut työyhteisötaitoja kehittämällä vuoteen 2017 verrattuna	Työhyvinvoinnin matriisin tulokset

Toimenpiteet toiminnan kehittämiseksi

Maan hallituksen maakunta- ja sote-uudistukseen liittyy myös pelastustoimi. Pirkanmaan pelastuslaitos siirtyy kesällä 2017 hallituksen uuden etenemisaikataulun mukaisesti maakunnan organisaatioon vuoden 2020 alusta. Tämä poikkeaa aikaisemmasta yhden vuoden viivästyksellä ja pelastustoimi on Tampereen ja Pirkanmaan muiden kuntien vastuulla myös vuoden 2019. Aikataulumuutos heijastuu Pirkanmaan pelastuslaitoksen varsinaisessa toiminnassa uudistuksen valmisteluna.

Palotarkastusten ja muiden valvontatoimenpiteiden vaikuttavuutta lisätään kehittämällä edelleen valvonnan riskiperusteisuutta ja valvontaprosessia huomioiden valtakunnalliset suuntaviivat. Erityisenä painopisteenä on edelleen iäkkäiden tai toimintakyvyltään muutoin alentuneiden asumisen paloturvallisuuden parantaminen yhteistoiminnassa muiden tahojen kanssa. Pelastuslaitos varautuu osaltaan osallistumaan suunnitteilla olevan valvontatoiminnan uuden valtakunnallisen tietojärjestelmän kehittämiseen ja rahoittamiseen. Turvallisuusviestintää toteutetaan syksyllä 2017 valmistuvan turvallisuusviestintäsuunnitelman mukaisesti.

Nuohoustoimessa on menossa sisäministeriössä lakimuutos, jonka mukaan nuohoustoimi vapautettaisiin avoimeen kilpailuun nykyisen säännellyn ja pelastustoimen järjestämän piirinuohousjärjestelmän sijasta. Uudistus on alun perin ollut tarkoitus toteuttaa vuoden 2018 alusta, mutta se on edelleen kesken ja tästä syystä

Pirkanmaan pelastuslaitos varautuu jatkamaan nykyistä järjestelmää myös vuoden 2018 osalta.

Taloussuunnitelmakaudella keskeistä on paloasemaverkoston kehittäminen siten, että mahdollistetaan toimintavalmiuden toteutuminen sekä harjoitusolosuhteet palvelutasopäätöksen mukaisesti. Paloasemasuunnittelulla pyritään myös tehostamaan henkilöstöresurssien käyttöä.

Pelastuslaitoksella on käynnissä kolme asemahanketta, joiden vaikutus kohdistuu lähinnä taloussuunnitelmavuosille. Kustannusvaikutukset kohdistuvat lähinnä vuokratilaisuuksiin. Kangasalan Kallion teollisuusalueelle on rakenteilla koulutusaloasema harjoitusalueineen. Uuden paloaseman rakennustyöt käynnistyivät kesällä 2017. Paloaseman rakennuttaa ja omistaa Tampereen Palvelukiinteistöt Oy. Valmistuessaan sinne siirtyy myös Linnainmaan paloaseman toiminnot. Ikaalisiin on rakenteilla uusi paloasema. Asemalta toimivat vakinaisen palokunnan lisäksi työsuhteessa olevat sivutoimiset palomiehet. Paloaseman omistaa ja rakennuttaa Ikaalisten kaupunki. Valmistuessaan vuonna 2018 se korvaa Ikaalisten nykyisen paloaseman. Valkeakoskella uusi paloasema on rakenteilla Holmin teollisuusalueelle. Paloaseman rakennuttaa Valkeakosken kaupunki. Valmistuessaan paloasema korvaa Valkeakosken nykyisen sisäilmaongelman paloaseman. Hämeenkyröön ollaan suunnittelemassa joko vanhan aseman perusparannusta tai kokonaan uutta asemaa, johon tulisivat mukaan sekä Hämeenkyrön kirkonkylän VPK että Kyröskosken VPK.

Pirkanmaan pelastuslaitos on osaltaan mukana useissa toimialan kehittämishankkeissa, joista merkittävimmät ovat valtakunnalliset hätäkeskus- ja kenttäjohtamisjärjestelmän toteuttamishankkeet sekä pelastustoimen uudistamishanke. Pirkanmaan pelastuslaitos osallistuu maakunnan valmistelutyöhön.

Vuonna 2016 päivitetyn öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman mukaiset kalustohankinnat tulevat toteuttamaan vuoden 2018 aikana.

Pirkanmaan pelastuslaitoksella on yhteistoimintasopimus Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kanssa ensihoitopalvelun toteuttamisesta. Pirkanmaan sairaanhoitopiirin valtuusto hyväksyi 30.5.2016 ensihoidon palvelutasopäätöksen vuosille 2017–2018. Osana tulevaa sote-uudistusta Pirkanmaan pelastuslaitos ja sairaanhoitopiirin ensihoitokeskus kehittävät yhteistoimintaa tarkoituksena hahmottaa tulevaa maakuntayhteistyötä.

Pirkanmaan pelastuslaitos on linjannut keskeiset työhyvinvoinnin kehittämiskohteensa työhyvinvointisuunnitelmassa vuosille 2016–2017. Suunnitelma päivitetään vuodelle 2018. Suunnitelmassa on esitetty toimenpiteet työhyvinvoinnin parantamiseksi. Pelastuslaitos toteuttaa toimenpiteitä suunnitelmassa esitetyn aikataulun mukaisesti. Vuosi 2018 on Pirkanmaan pelastuslaitoksen toiminnan 120-vuotisjuhla-vuosi. Tämä tarkoittaa näkyvää toiminnan esittelyä ja eri tilaisuuksia kuluvan vuoden aikana sekä syksyyn 2018 ajoittuvaa juhla-tapahtumaa.

PIIRKANMAAN PELASTUSLAITOS

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Liikevaihto	43 396	47 963	47 684	48 850	50 600	50 600
Liiketoiminnan muut tuotot	395	350	350	400	400	400
Materiaalit ja palvelut						
Aineet tarvikkeet ja tavarat	-2 797	-2 450	-2 612	-2 500	-2 550	-2 550
Palvelujen ostot	-5 235	-5 306	-5 343	-5 300	-5 350	-5 350
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	-25 112	-27 625	-27 295	-27 601	-28 301	-28 301
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-4 526	-5 064	-4 598	-5 100	-5 400	-5 400
Muut henkilösivukulut	-1 802	-1 900	-1 787	-2 150	-2 300	-2 300
Poistot ja arvonalentumiset	-1 808	-2 000	-1 900	-2 100	-2 200	-2 200
Liiketoiminnan muut kulut	-3 541	-3 969	-4 500	-4 500	-4 900	-4 900
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Rahoitustuotot ja -kulut						
Muut rahoitustuotot	1	1	1	1	1	1
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	0	-0	0	0	0	0

Rahoituslaskelma (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-1					
Poistot ja arvonalentumiset	1 808	2 000	1 900	2 100	2 200	2 200
Rahoitustuotot ja -kulut	1	1	1	1	1	1
Muut tulorahoituksen korjauserät	-84	-50	0	-100	-50	-100
Toiminnan rahavirta yhteensä	1 724	1 950	1 900	2 000	2 150	2 100
Investointimenot	-2 468	-1 933	-1 827	-1 850	-1 900	-1 900
Rahoitusosuudet investointimenoihin	144	199	177	50	0	50
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustulot	97	84	0	250	150	230
Investointien rahavirta yhteensä	-2 226	-1 650	-1 650	-1 550	-1 750	-1 620
Toiminnan ja investointien rahavirta	-502	300	250	450	400	480
Rahoituksen rahavirta						
Vaikutus maksuvalmiuteen	-502	300	250	450	400	480
Muut maksuvalmiuden muutokset	502	-300	-250	-450	-400	-480
Vaikutus rahavaroihin	0	0	0	0	0	0

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Investointimenot	-2 468	-1 933	-1 827	-1 850	-1 900	-1 900
Rahoitusosuudet	144	199	177	50	0	50
Pysyvien vastaavien luovutustulot	97	84	0	250	150	230
Investointien rahavirta yhteensä	-2 226	-1 650	-1 650	-1 550	-1 750	-1 620

VAHINKORAHASTO

Vahinkorahasto on Tampereen kaupungin perustama riskirahasto. Rahastoa käsitellään erillisenä taseyksikkönä ja siitä tehdään vuosittain tilinpäätös.

Rahastosta korvataan kaupungille aiheutuneita kertaluonteisia vahinkoja ja vastuita, joita ei vakuutuksin ole katettu. Rahastosta voidaan korvata myös vakuutuksesta korvattavien vahinkojen omavastuuosan ja kaupungin toimintayksikön omavastuuosan välinen kustannus sekä vakuutuskorvauksen ylittävä vahinko-osa. Korvauspiiriin kuuluu myös leasing-rahoituksella hankittu erikseen vakuut-

tamaton omaisuus. Rahastosta voidaan erityisistä syistä korvata myös kaupungin työntekijöiden ja luottamushenkilöiden omaisuudelle aiheutuneita ilkeävaltaan tai varkauteen liittyviä vahinkoja silloin, kun vahinko on tapahtunut kaupungin työ- tai luottamustehtävien hoidon yhteydessä eikä muu vakuutus korvaa vahinkoa. Tällöin korvauksenhakijan tulee kyetä osoittamaan vahingon ja työtehtävien välinen yhteys.

Tuloslaskelmassa on menoina esitetty arvio korvausten määrästä vuonna 2018. Vahinkorahaston pääoma karttuu erilli-

sestä esityksestä vain kaupungin tuloksen niin salliessa. Vahinkorahaston pääoma 31.12.2016 oli 21 358 975,81 euroa.

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Liiketoiminnan muut tuotot	11	0	0	0	0	0
Liiketoiminnan muut kulut	-285	-475	-475	-475	-475	-475
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-274	-475	-475	-475	-475	-475
Rahastojen vähennys (+)	274	475	475	475	475	475
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	0	0	0	0	0	0

Rahoituslaskelma (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Toiminnan rahavirta						
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-274	-475	-475	-475	-475	-475
Tulosrahoituksen korjauserät	-84	0	0	0	0	0
Toiminnan ja investointien rahavirta	-358	-475	-475	-475	-475	-475
Rahoituksen rahavirta						
Vaikutus maksuvalmiuteen	-358	-475	-475	-475	-475	-475
Muut maksuvalmiuden muutokset	358	475	475	475	475	475
Vaikutus rahavaroihin	0	0	0	0	0	0

LIKELAITOKSET

Kaupunginvaltuusto asettaa liikelaitoksille strategiaan perustuvat toiminnan ja talouden tavoitteet. Tavoitteet esitetään liikelaitoskohtaisissa tarkasteluissa. Liikelaitoksen johtokunta päättää toiminnan kehittämisestä asetettujen tavoitteiden rajoissa sekä seuraa ja raportoi tavoitteiden saavuttamista. Liikelaitoksille asetettujen toiminnan tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan Tampereen toiminnan ja talouden katsauksissa, tilinpäätöksessä ja konsernin toimintakertomuksessa.

Liikelaitosten tulee strategiassaan ja käytännön toiminnassaan huomioida kau-

pungin kokonaisuus ja toimia osaltaan strategiassa esitettyjen strategisten painopisteiden toteuttamisen edellyttämin tavoin.

Tampereen kaupungin liikelaitoksia vuonna 2018 ovat Tampereen Vesi Liikelaitos, Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos, Tampereen Infra Liikelaitos ja Tampereen Voimia Liikelaitos. Liikelaitokset toimivat kuntalain 9 luvussa säädetyn mukaisesti ja noudattavat kaupungin hallinto- ja johtosääntöjä.

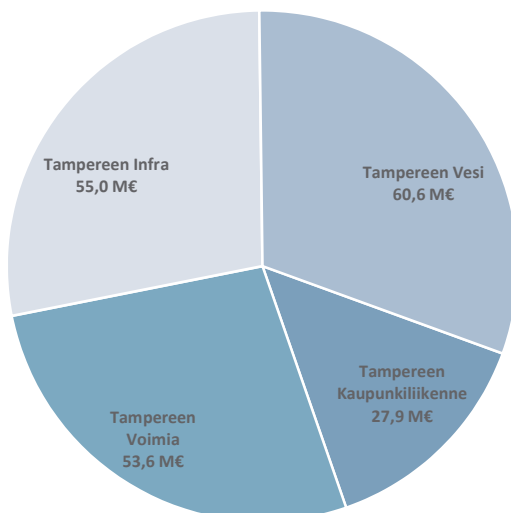
Kaupunginvaltuusto päätti 2.10.2017 (§ 270) Tampereen Tilakeskus Liikelaitoksen

liiketoiminnan yhtiöittämisestä vuoden 2018 alusta. Muutoksen yhteydessä kaupungin tilaomaisuus siirtyy vuoden 2018 alusta Tilakeskuksesta asunto- ja kiinteistölautakunnan vastuulle.

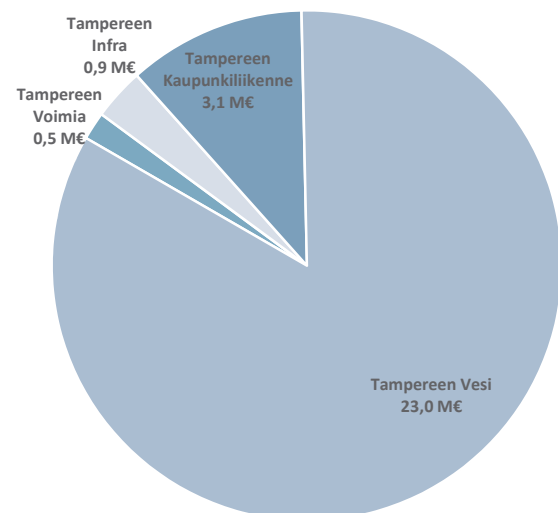
LIKELAITOSTEN TUNNUSLUKUJA

1000 euroa	Liikevaihto		Liikelyläämä		Investointimenot		Henkilötyövuodet	
	TA 2017	TA 2018	TA 2017	TA 2018	TA 2017	TA 2018	TA 2017	TA 2018
Tampereen Vesi	59 200	60 600	23 094	25 357	-16 700	-23 000	137	138
Tampereen Kaupunkiliikenne	26 600	27 850	2 360	413	-3 000	-3 100	333	347
Tampereen Infra	52 943	55 013	4 074	4 105	-900	-900	454	410
Tampereen Voimia	52 380	53 577	2 380	2 200	-280	-487	584	583
Tampereen Tilakeskus	164 060	0	34 170	0	-82 195	0	238	0
Yhteensä	355 183	197 040	66 078	32 075	-103 075	-27 487	1 746	1 478

LIKEVAIHTO, TA 2018

INVESTOINTIMENOT, TA 2018

Tampereen Vesi Liikelaitos

Tampereen Vesi Liikelaitos tuottaa toiminta-alueensa vesihuoltopalvelut liiketaloudellisin periaattein strategian ja johtokunnan vuosille 2015–2025 hyväksymän Tampereen Veden strategian mukaisesti. Tampereen Vesi jatkaa toimintaansa vuonna 2018 liikelaitoksena.

TAMPEREEN VESI LIIKELAITOKSEN TOIMINNAN TAVOITTEET

Toiminnan tavoite 2018	Mittari
Liikevaihto on kasvanut henkilötövuotta kohden	Liikevaihto/HTV
Tuki- ja liikuntaelinsairauksista johtuvat sairauspoissaolot laskevat vähintään 3 % ja tapaturmien määrä laskee vähintään 10 %	Sairauspoissaolojen ja tapaturmien määrä vrt. vuosi 2017
Hinnat ovat suurten kaupunkien keskitason alapuolella	Hintataso
Vesijohtoveden laatu ja toimitusvarmuus säilyvät korkealla tasolla	Asiakastytytyväisyys
Vesijohtoverkoston toimintavarmuudesta huolehditaan	Verkoston keskimääräinen uusiutumisaika < 100 v.

Toimenpiteet palvelutuotannon kehittämiseksi

Vesihuollon toimintavarmuutta ja veden laatua parannetaan jatkamalla vesihuoltoverkostojen järjestelmällistä saneerausta, tehostamalla vedenkäsittelylaitosten puhdistusprosesseja, lisäämällä automaatiota sekä turvaamalla varavoiman saanti toiminnan kannalta tärkeimmissä kohteissa.

Vesihuoltoverkostojen rakentamisessa kehitetään rakennuttamis- ja urakointimenettelyjä sekä rakentamiskustannusten seurantaa niin, että kaupungin kasvun edellyttämä verkostojen uudisrakentaminen, uusien runkojohtoyhteyksien mittava rakentaminen kantakaupungin verkoston sisällä ja nykyisten verkostojen riittävä

saneeraus kyetään myös tulevaisuudessa toteuttamaan kohtuullisin kustannuksin.

Henkilöstön ammattitaitoa ja työkykyä pidetään yllä täydennyskoulutuksella, aktiivisella tyky-toiminnalla ja tarjoamalla mahdollisuuksia tehtäväkiertoon. Tiedonkulku säilytetään avoimena ja yhteistyöhakuisena.

Tampereen Veden suurimpia haasteita ovat kasvavien investointitarpeiden rahoitus, jätevedenpuhdistuksen lupaehtojen saavuttaminen nykyisillä laitoksilla ilman merkittäviä laajennuksia keskuspuhdistamon käyttöönottoon saakka ja varautuminen meneillään olevien seudullisten yh-

teishankkeiden toteuttamiseen. Korkealla tasolla pysyvät investointitarpeet aiheuttavat vedenmyynnin hienoisesta kasvusta huolimatta taksankorotuspainetta, jota vähennetään omaa toimintaa jatkuvasti tehostamalla.

Talousarviossa on varauduttu siihen, että hulevesien hallinta verkostoineen siirtyy kokonaan Kaupunkiympäristön palvelualueen hoidettavaksi vuoden 2018 alusta. Siirto aiheuttaa kertaluonteisen pysyvien vastaavien luovutustulon Tampereen Veden talousarvioon. Kaupunkitasolla siirrolla ei ole vaikutusta investointien rahavirtaan.

TAMPEREEN VESI LIIKELAITOS

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Liikevaihto	57 183	58 670	60 600	59 500	59 900	60 300
Valmistus omaan käyttöön	10 899	740	740	740	740	740
Liiketoiminnan muut tuotot	46	30	32	32	32	32
Materiaalit ja palvelut						
Aineet tarvikkeet ja tavarat	-8 261	-6 510	-6 510	-6 510	-6 510	-6 510
Palvelujen ostot	-15 940	-8 366	-8 190	-8 366	-8 366	-8 366
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	-5 612	-5 700	-5 700	-5 800	-5 800	-5 800
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-1 514	-1 668	-1 470	-1 496	-1 496	-1 496
Muut henkilösivukulut	-369	-302	-245	-249	-249	-249
Poistot ja arvonalentumiset	-10 697	-12 300	-12 400	-13 200	-13 600	-14 000
Liiketoiminnan muut kulut	-1 682	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Liikelylijäämä (-alijäämä)	24 053	23 094	25 357	23 151	23 151	23 151
Rahoitustuotot ja -kulut						
Muut rahoitustuotot	10	0	0	0	0	0
Korvaus peruspääomasta	-10 500	-10 500	-10 500	-10 500	-10 500	-10 500
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	13 563	12 594	14 857	12 651	12 651	12 651
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	144	0	0	0	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	13 707	12 594	14 857	12 651	12 651	12 651

Rahoituslaskelma (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Liikelylijäämä (-alijäämä)	24 053	23 094	25 357	23 151	23 151	23 151
Poistot ja arvonalentumiset	10 697	12 300	12 400	13 200	13 600	14 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-10 490	-10 500	-10 500	-10 500	-10 500	-10 500
Muut tulorahoituksen korjauserät	-28	0	0	0	0	0
Toiminnan rahavirta yhteensä	24 232	24 894	27 257	25 851	26 251	26 651
Investointimenot	-21 267	-16 700	-23 000	-17 100	-35 600	-65 900
Rahoitusosuudet	152	0	0	0	0	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	0	0	14 899	0	0	0
Investointien rahavirta yhteensä	-21 115	-16 700	-8 101	-17 100	-35 600	-65 900
Toiminnan ja investointien rahavirta	3 117	8 194	19 156	8 751	-9 349	-39 249
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten lisäykset	-61	0	0	0	0	0
Vaikutus maksuvalmiuteen	3 056	8 194	19 156	8 751	-9 349	-39 249
Muut maksuvalmiuden muutokset	-3 056	-8 194	-19 156	-8 751	9 349	39 249
Vaikutus rahavaroihin	0	0	0	0	0	0

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Investointimenot	-21 267	-16 700	-23 000	-17 100	-35 600	-65 900
Rahoitusosuudet	152	0	0	0	0	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	0	0	14 899	0	0	0

Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos

Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksen (TKL) toiminta-ajatuksena on tuottaa korkealuokkaisia joukkoliikennepalveluja kestävän kehityksen mukaisesti, taloudellisesti ja turvallisesti.

TKL toteuttaa toiminta-ajatuksaan Tampereen kaupungin joukkoliikenneyksikön kanssa solmitun tuotantosopimuksen (2012–2020) mukaisesti. Joukkoliikenteen tilaajana toimiva joukkoliikenneyksikkö määrittelee ajettavat linjat, niiden aikataulut ja autokierrot. Tuottajana toimiva TKL suunnittelee kuljettajien työvuorot ja vastaa tilatun liikenteen hoidosta. Tilaaja järjestää lipunmyynti- ja neuvontapalvelut sekä joukkoliikenteen tiedotuksen ja markkinoinnin. Joukkoliikenneyksikkö maksaa TKL:lle korvauksen ajettujen linjakilometrien, linjatuntien ja autopäivien perusteella. Tuotantosopimus sisältää myös kriteerit palvelun ja kaluston laadulle sekä mahdollisille bonuksille ja sanktioille.

Vuonna 2018 suunniteltu 9,1 milj. ope- roitavaa linjakilometriä on neljä prosenttia

vuodelle 2017 suunniteltua tasoa enemmän. Arvio vastaa kutakuinkin lopulta vuonna 2017 toteutuvaa tasoa. Kilometri- suoritteiden ohella nousua on sekä tilattavien linjatuntien että autopäivien määrässä. Linjaliikenteessä lisääntyvän suoritevo- llymin ohella eräitä aiemmin hankittuja tukitoimintoja on palvelun tarjonnan päät- tymisen vuoksi siirtynyt TKL:n itsensä hoidettavaksi. Nämä muutokset yhdessä nostavat henkilötyövuosien määrää selke- ästi vuodelle 2017 budjetoidusta määrästä. Kasvu on alle prosentin vuoden 2017 to- teumaennusteesta.

Tuotantohinnat on vuoden 2012 alusta lukien sidottu yksityiseltä sektorilta han- kittavan liikennesuoritteiden tapaan jouk- koliikenteen yleiseen kustannusindeksiin. Tehostamistoimien ansiosta TKL:n talous on ollut vahva ja toiminnallinen tulos on ylittänyt budjetoidun. Tämän vuoksi TKL on voinut laskea tilaajalta perittäviä tuo- tantososopimuksen mukaisia hintojaan yli 7 prosentilla.

Investointien osalta TKL on seurannut tarkasti suoritustilauksen määrää ja sopeut- tanut kalustonsa sen mukaisesti. Kaluston pitäminen laadukkaana edellyttää nykyi- sellä suoritelmäärällä vähintään 12 auton vuotuisia uusinvestointeja. Näin varmis- tetaan liikenteen luotettavuustavoitteisiin vastaaminen ja joukkoliikenteen tilaajan operaattoreille asettamien laatuvaatimus- ten täyttyminen.

Oman tuotannon roolin mukaisesti TKL on kalustopuolella edelläkävijänä kokeil- taessa esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä joukkoliikenteen sovelluksia tai uusia käyttövoimamuotoja. Tästä hyvänä esi- merkkinä on vuoden 2016 lopulla ajoon tulleet sähköbussit. Sähköbussien käytös- tä, toimivuudesta ja taloudellisuudesta kerätään parhaillaan kokemuksia tulevien ratkaisujen sekä joukkoliikenteen linjaus- ten pohjaksi.

TAMPEREEN KAUPUNKILIIKENNE LIIKELAITOKSEN TOIMINNAN TAVOITTEET

Toiminnan tavoite 2018	Mittari
Liikevaihto on kasvanut henkilötyövuotta kohden	Liikevaihto/HTV
Tuki- ja liikuntaelinsairauksista johtuvat sairauspoissaolot laskevat vähintään 3 % ja tapaturmien määrä laskee vähintään 10 %	Sairauspoissaolojen ja tapaturmien määrä vrt. vuosi 2017
Toiminta on kilpailukykyistä yksityisiin palveluntuottajiin verrattuna	Hintataso taloudellinen tulos huomioiden (ulkopuolinen arvio/hintavertailu)
Tilatuista linjakilometreistä vähintään 99,90 % on TKL:n toimesta toteutunut suunnitellusti	Toteutuneiden linjakilometrien määrä/tilatut linjakilometrit
Vaihtoehtoisten polttoaineiden (mm. kaasu, biodiesel) käyttöä on selvitetty	Toimenpiteet ja toteutustilanne

Toimenpiteet palvelutuotannon kehittämiseksi

Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitok- sen toiminnan organisointitavan selvittä- miseksi perustetun työryhmän esitys hy- väksyttiin kaupunginvaltuustossa vuonna 2011. TKL:n osalta keskeisinä tavoitteina ovat pyrkimys kustannustehokkuuden li- säämiseksi, matkustajapalvelun laadun sekä palvelutarjonnan luotettavuuden jatkuva kehittäminen, sairauspoissaolojen hallinta sekä työssä jaksamisen edistämi- nen.

Toiminnan tehostamisella ja säännön- mukaisella henkilöstön koulutuksella on oman palvelun tason ja kustannusraken- teen osalta saavutettu myönteisiä tuloksia. Kilpailukyky yksityiseen sektoriin verrattu- na on parantunut selkeästi.

Tuotannon kehittämistyön painopiste- alueina ovat edelleen palveluhankintoihin ja toimitiloihin liittyvät kysymykset. Yh- teistyössä joukkoliikenteen tilaajan kanssa tullaan vastaisuudessa etsimään Tam-

pereen joukkoliikenteeseen parhaiten so- veltuja kalusto- ja muita teknisiä ratkai- suja, painottaen ympäristöystävällisyyttä, esteettömyyttä ja käyttömukavuutta.

Vuoden 2018 talousarviossa on varau- duttu 12 linja-auton hankintaan yhteensä 3,1 milj. eurolla. Uusinvestointien lisäksi tehdään tarvittaessa myös linja-autokalus- toon kohdistuvia perusparannustoimenpi- teitä.

TAMPEREEN KAUPUNKILIIKENNE LIIKELAITOS

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Liikevaihto	27 105	26 600	27 850	28 100	28 500	29 000
Liiketoiminnan muut tuotot	393	250	200	200	200	200
Tuet ja avustukset kunnalta	3 200	2 720	0	0	0	0
Materiaalit ja palvelut						
Aineet tarvikkeet ja tavarat	-3 895	-3 748	-4 312	-4 400	-4 450	-4 600
Palvelujen ostot	-3 408	-3 146	-3 215	-3 280	-3 300	-3 250
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	-11 595	-11 785	-12 194	-12 535	-12 800	-13 100
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-4 914	-5 050	-4 385	-4 450	-4 500	-4 550
Muut henkilösivukulut	-765	-616	-530	-550	-560	-580
Poistot ja arvonalentumiset	-2 108	-1 960	-2 138	-2 200	-2 240	-2 270
Liiketoiminnan muut kulut	-476	-905	-863	-885	-850	-850
Liikelylijäämä (-alijäämä)	3 537	2 360	413	0	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	3 537	2 360	413	0	0	0

Rahoituslaskelma (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Liikelylijäämä (-alijäämä)	3 537	2 360	413	0	0	0
Poistot ja arvonalentumiset	2 108	1 960	2 138	2 200	2 240	2 270
Muut tulorahoituksen korjauserät	-99	0	0	0	0	0
Toiminnan rahavirta yhteensä	5 546	4 320	2 551	2 200	2 240	2 270
Investointimenot	-2 842	-3 000	-3 100	-3 200	-3 200	-3 200
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustulot	73	0	0	0	0	0
Investointien rahavirta yhteensä	-2 769	-3 000	-3 100	-3 200	-3 200	-3 200
Toiminnan ja investointien rahavirta	2 777	1 320	-549	-1 000	-960	-930
Rahoituksen rahavirta						
Vaikutus maksuvalmiuteen	2 777	1 320	-549	-1 000	-960	-930
Muut maksuvalmiuden muutokset	-2 777	-1 320	549	1 000	960	930
Vaikutus rahavaroihin	0	0	0	0	0	0

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Investointimenot	-2 842	-3 000	-3 100	-3 200	-3 200	-3 200
Pysyvien vastaavien luovutustulot	73	0	0	0	0	0

Tampereen Infra Liikelaitos

Tampereen Infra tarjoaa yhdyskuntateknii-
kan paikkatietopalveluja, kunnossapito- ja

rakentamispalveluja sekä kuljetus- ja kor-
jaamopalveluja Tampereen kaupungin si-

säisille asiakkaille.

TAMPEREEN INFRA LIIKELAITOKSEN TOIMINNAN TAVOITTEET

Toiminnan tavoite 2018

Liikevaihto on kasvanut henkilötyövuotta kohden

Tuki- ja liikuntaelinsairauksista johtuvat sairauspoissaolot laskevat vähin-
tään 3 % ja tapaturmien määrä laskee vähintään 10 %

Liikelaitoksen toiminta on organisoitu kaupungin uuden toimintamallin
mukaiseksi

Tuotettujen palveluiden hinta- ja laatutaso vastaa yksityisten kilpailijoiden
tasoa

Mittari

Liikevaihto/HTV

Sairauspoissaolojen ja tapaturmien määrä vrt. vuosi 2017

Tehdyt toimenpiteet

Toteutunut hinta- ja laatutaso, toteutustilanne ulkopuolinen arvio
(huomioiden sisäinen kate ja eläkemenoperusteiset maksut)

Toimenpiteet palvelutuotannon kehittämiseksi

Kaupunginvaltuuston hyväksymä Tampe-
reen Infra Liikelaitoksen kehittämisohjel-
ma päättyi vuoden 2015 lopussa ja vuosina
2011 - 2015 tehtyjä toimenpiteitä ja niiden
vaikutuksia on arvioitu. Vuosille 2016 -
2020 on voimassa oleva strategia, minkä
ohella toiminnan tehostamisessa hyödyn-
netään edelleen kehittämisohjelman mu-
kaisia toimenpiteitä.

Liikelaitoksen toimintaa ja organisoi-
ntia Tampereen uuden toimintamallin mu-
kaiseksi suunnitellaan omistajaohjauk-
sen johdolla yhdessä uuden johtokunnan
kanssa. Näissä tarkasteluissa otetaan huo-
mioon kaupunginvaltuuston vuoden 2017
talousarviossa päättämät selvitykset, jotka
koskevat korjaamotoimintaa sekä kalus-
toinvestointeja. Molemmat selvitykset
valmistuvat syksyn 2017 aikana. Tulevan
toiminnan tueksi liikelaitokselle valmistel-
laan uusi strategia.

Vuoden 2018 talousarviossa liikeylijää-
mätavoitteeksi on suunniteltu 4,1 milj.

euroa ja liikevaihdon arvioidaan olevan
55,0 milj. euroa. Talousarvion lähtökohta
on, että liikelaitoksen toiminta ja volyymi
vuonna 2018 ovat suunnilleen vuoden 2017
tasolla. Tiedossa on, että sähkölaitoskon-
sERNIN tilaukset kalustopalveluilta tulevat
asteittain vähenemään.

Kaupungin taloustilanne pakottaa edel-
leen kehittämään toiminnan kilpailukykyä.
Kesällä 2017 tehtyjen yksikkökohtaisten
kilpailukykyanalyyysien perusteella teh-
dään ja toteutetaan toimenpideohjelma.
Liikevaihdon kasvu suhteessa henkilötyö-
vuosimäärään on edelleen vaativa tavoite.
Liikelaitoksen liikevaihdossa on selvä ale-
nemisnäkökulma ja toisaalta rekrytointitar-
peita on toiminnan varmistamisen ja uu-
siutumisen näkökulmasta. Tavoitteeseen
vastataan mitoittamalla rekrytoinnit suh-
teessa liikevaihdon kehittymiseen.

Vuoden 2018 henkilöstösuunnitelmassa
henkilötyövuosien määräksi on arvioitu
410 palkallista henkilötyövuotta, mikä on

kymmenen henkilötyövuotta vähemmän
kuin edellisenä vuonna. Henkilötyövuosi-
en alentumista tavoitellaan hyödyntämäl-
lä eläköitymistä. Tampereen Infra jaa
eläkkeelle eläköitymisikäarvion perusteel-
la 15 henkilöä vuonna 2018. Eläkemenope-
rusteisten menojen vähentyminen ja hen-
kilöstön sivukulumenojen pieneneminen
on huomioitu talousarviossa lisäämällä
liikelaitoksen ylijäämätavoitetta. Toimin-
nan kehittämisessä ovat edelleen kesto-
aiheina työhyvinvoinnin ja asiakastyty-
väisyyden parantaminen. Työhyvinvoinnin
kehittämisestä laaditaan suunnitelma
palvelu- ja vuosisuunnitelman yhteyteen.
Tapaturmien määrää pyritään alentamaan
tehostamalla työturvallisuusohjelman
toteuttamista. Asiakastytyväisyydessä
toteutetaan aikataulujen pitävyyden ja
hinta-laatusuhteen parantamisen toimen-
piteet syksyllä 2017 tehtävien analyyysien
pohjalta.

TAMPEREEN INFRA LIIKELAITOS

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Liikevaihto	58 058	50 895	55 013	54 700	53 800	53 500
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	-7	0	0	0	0	0
Liiketoiminnan muut tuotot	413	338	300	300	300	300
Materiaalit ja palvelut						
Aineet tarvikkeet ja tavarat	-9 311	-7 640	-9 321	-9 100	-8 900	-8 800
Palvelujen ostot	-19 336	-16 088	-19 358	-19 300	-18 900	-18 800
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	-15 387	-14 226	-13 576	-13 900	-13 900	-13 900
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-5 178	-4 653	-4 106	-4 000	-4 000	-4 000
Muut henkilösivukulut	-1 022	-761	-589	-600	-600	-600
Poistot ja arvonalentumiset	-1 073	-1 055	-903	-900	-900	-900
Liiketoiminnan muut kulut	-3 816	-3 085	-3 355	-3 500	-3 500	-3 500
Liikelylijäämä (-alijäämä)	3 342	3 725	4 105	3 700	3 400	3 300
Rahoitustuotot ja -kulut						
Muut rahoitustuotot	1	0	0	0	0	0
Korvaus peruspääomasta	-890	-890	-890	-890	-890	-890
Muut rahoituskulut	0	0	0	0	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 452	2 835	3 215	2 810	2 510	2 410

Rahoituslaskelma (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Liikelylijäämä (-alijäämä)	3 342	3 725	4 105	3 700	3 400	3 300
Poistot ja arvonalentumiset	1 073	1 055	903	900	900	900
Rahoitustuotot ja -kulut	-889	-890	-890	-890	-890	-890
Muut tulorahoituksen korjaukset	-133	-100	-100	-100	-100	-100
Toiminnan rahavirta yhteensä	3 393	3 790	4 018	3 610	3 310	3 210
Investointimenot	-896	-900	-900	-900	-900	-900
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustulot	135	100	100	100	100	100
Investointien rahavirta yhteensä	-761	-800	-800	-800	-800	-800
Toiminnan ja investointien rahavirta	2 632	2 990	3 218	2 810	2 510	2 410
Rahoituksen rahavirta						
Vaikutus maksuvalmiuteen	2 632	2 990	3 218	2 810	2 510	2 410
Muut maksuvalmiuden muutokset	-2 632	-2 990	-3 218	-2 810	-2 510	-2 410
Vaikutus rahavaroihin	-0	0	0	0	0	0

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Investointimenot	-896	-900	-900	-900	-900	-900
Pysyvien vastaavien luovutustulot	135	100	100	100	100	100

Tampereen Voimia Liikelaitos

Tampereen Voimia on Tampereen kaupungin liikelaitos, joka vastaa kaupungin ateriat- ja puhtauspalvelujen järjestämisestä. Asiakkaiden hyvinvoinnista huolehditaan

tarjoamalla täysipainoisia aterioita ja asiakasta tukevia ratkaisuja asiantuntevasti ja kumppanuuksia hyödyntäen. Tampereen Voimia tarjoaa noin 10 miljoonaa ateriaa

ja huolehtii tilojen puhtaudesta yli 300 kiinteistöalueella.

TAMPEREEN VOIMIA LIIKELAITOKSEN TOIMINNAN TAVOITTEET

Toiminnan tavoite 2018

Liikevaihto on kasvanut henkilötyövuotta kohden
Tuki- ja liikuntaelinsairauksista johtuvat sairauspoissaolot laskevat vähintään 3 % ja tapaturmien määrä laskee vähintään 10 %
Asiakastytytyväisyys on kehittynyt positiivisesti edelliseen vuoteen verrattuna
Asiakkaiden hyvinvointi on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna
Liikelaitos on valmistautunut toiminnan yhtiöittämiseen luottamuselinten päätösten pohjalta yhdessä omistajaohjauksyksikön kanssa

Mittari

Liikevaihto/HTV
Sairauspoissaolojen ja tapaturmien määrä vrt. vuosi 2017
Asiakastytytyväisyyksmittauksen tulokset (käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaat)
Ravitsemuksen hyvinvointimatriisin tulos
Toteutustilanne

Toimenpiteet palvelutuotannon kehittämiseksi

Tampereen Voimian vuosien 2014-2018 keskeisinä painopisteinä on liiketoimintamallin uudistaminen, tukipalvelujen järjestäminen ja tuottaminen laajempina kokonaisuuksina sekä hyvinvoinnin roolin näkyvyyden lisääminen. Keinot tavoitteiden saavuttamiseksi löytyvät mm. tuotannon tehostamisesta, tiedolla johtamisen kehittämisestä, asiakasohjautuvuuden ja asiakaslähtöisen palvelumuotoilun lisäämisestä.

Liiketoimintamallin uudistamista palvelutuotannon tehostamiseksi, tuottavuuden parantamiseksi ja työhyvinvoinnin lisäämiseksi jatketaan myös tulevana vuonna. Tampereen Voimia Liikelaitoksen yhtiöittämisen valmistelua jatketaan siten, että vuoden 2018 aikana valmistaudutaan Tampereen kaupungin ja Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin, myöhemmin Pirkanmaan maakunnan yhteisesti omistaman in house-yhtiön perustamiseen. Liikelaitoksen yhtiöittäminen tuodaan vuoden 2018 aikana erikseen kaupunginvaltuuston päätettäväksi.

Palvelukykyä varmistetaan tilapäisillä ratkaisuilla tuotantokapasiteettiin ja palveluostoin. Sisäistä tehokkuutta parannetaan edelleen kehittämällä prosesseja ja toimintatapoja mm. hyödyntäen monipalvelutyötä ja teknologiaa entistä paremmin. Palvelutuotantoa ja johtamista

parannetaan tiedolla johtamisen keinoin ja siirtymällä tuotannonohjauksesta laajempaan toiminnanohjaukseen.

Tukipalvelujen järjestämisen ja tuottamisen roolia kaupungin toimintamallissa vahvistetaan edelleen. Palvelujen järjestämistavat säilyvät vakaana: oman tuotannon osuus palveluista on 75 prosenttia ja ostopalvelujen osuus 25 prosenttia ateriapalvelujen painoutuessa omaan tuotantoon ja puhtauspalvelujen lievästi ostopalveluihin. Asiakasvaikuttavuuden parantamiseksi asiakkaan osallisuutta tukipalvelukonseptien kehittämiseen ja laadunarviointiin lisätään ja jatketaan vaikuttavuusperusteista palveluhankintaa. Hankintojen kehittämisen painopisteenä on markkinavuoropuhelun lisääminen ja yhteistyön parantaminen hankintayksikön kanssa.

Hyvinvoinnin roolin näkyvyyttä lisätään jatkamalla hyvinvoinnin edistämisen mitareiden seurantaa ja kehitystoimenpiteiden johtamista tilaaja-asiakkaiden kanssa kaupungin hyvinvointikertomuksessa määriteltujen suuntaviivojen mukaisesti. Yhdessä asiakkaiden kanssa sovittujen tilojen siivottavuutta parantavien toimintatapojen vaikuttavuutta sisäilmaongelmien vähentymiseen seurataan ja arvioidaan aktiivisesti.

Tampereen Voimian henkilöstöstä 95 prosenttia on välittömässä asiakas- ja palvelutuotantotyössä. Työvoiman tarve kokonaisuutena, ottaen huomioon oman ja ulkopuolisen työvoiman, lisääntyy neljällä palkallisella henkilötyövuodella vuoden 2017 vuosisuunnitelmaan verrattuna. Työvoiman tarpeen muutos on seurausta tilapäisistä tuotantoratkaisuista.

Palvelutuotannon kehittämistä jatketaan yhdessä henkilöstön kanssa. Osana liiketoimintamallin uudistamista jatketaan henkilöstön koulutus- ja rekrytointisuunnitelman toteutusta. Kriittistä osaamista vahvistetaan vertaisvalmentajaverkostoa hyödyntämällä ja työprosesseja tarkentamalla. Tules-poissaolojen ja tapaturmien määrää vähennetään työhyvinvoinnin ja turvallisuuskulttuurin johtamista kehittämällä mm. ennakoivien ratkaisujen ja työolosuhteita parantavien investointien avulla.

TAMPEREEN VOIMIA LIIKELAITOS

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Liikevaihto	55 003	52 815	53 577	53 577	53 577	53 577
Liiketoiminnan muut tuotot	396	306	161	161	161	161
Materiaalit ja palvelut						
Aineet tarvikkeet ja tavarat	-11 479	-10 597	-10 744	-10 744	-10 744	-10 744
Palvelujen ostot	-15 055	-14 567	-15 428	-15 428	-15 428	-15 428
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	-14 991	-15 104	-15 361	-15 361	-15 361	-15 361
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-3 790	-3 447	-3 448	-3 448	-3 448	-3 448
Muut henkilösivukulut	-1 004	-780	-668	-668	-668	-668
Poistot ja arvonalentumiset	-169	-200	-261	-261	-261	-261
Liiketoiminnan muut kulut	-5 695	-5 628	-5 628	-5 628	-5 628	-5 628
Liikelylijäämä (-alijäämä)	3 216	2 800	2 200	2 200	2 200	2 200
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korvaus peruspääomasta	-222	-222	-222	-222	-222	-222
Tilikauden alijäämä (yliäämä)	2 994	2 578	1 978	1 978	1 978	1 978

Rahoituslaskelma (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Liikelylijäämä (-alijäämä)	3 216	2 800	2 200	2 200	2 200	2 200
Poistot ja arvonalentumiset	169	200	261	261	261	261
Rahoitustuotot ja -kulut	-222	-222	-222	-222	-222	-222
Toiminnan rahavirta yhteensä	3 163	2 778	2 238	2 238	2 238	2 238
Investointimenot	-219	-281	-487	-215	-170	-305
Investointien rahavirta yhteensä	-219	-281	-487	-215	-170	-305
Toiminnan ja investointien rahavirta	2 944	2 497	1 751	2 023	2 068	1 933
Rahoituksen rahavirta						
Vaikutus maksuvalmiuteen	2 944	2 497	1 751	2 023	2 068	1 933
Muut maksuvalmiuden muutokset	-2 943	-2 497	-1 751	-2 023	-2 068	-1 933
Vaikutus rahavaroihin	-0	0	0	0	0	0

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2016	Muutettu TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Investointimenot	-219	-281	-487	-215	-170	-305

LASKELMAT

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelma
Verotulot
Valtionosuudet
Korkotulot ja -menot
Muut rahoitustulot ja -menot

Investointiosa

Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma
Antolainauksen muutokset
Korollisten velkojen muutokset

TULOSLASKELMA

Talousarvion laskelmaosan tuloslaskelmasa osoitetaan, kuinka kunnan tulorahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin, korkoihin ja muihin rahoitusmenoihin sekä taloudellisen käyttöönsä mukaisiin suunnitelman mukaisiin poistoihin. Tuloslaskelmasa lasketaan yhteen talousarvion käytötalousosan toimintatulot ja -menot.

Tuloslaskelmaosan välituloksina esitetään seuraavat tiedot:

Toimintakate kertoo, paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla, valtionosuuksilla ja rahoitustuloilla.

Vuosikate ilmoittaa paljonko tulorahoituksesta jää investointien, lainanlyhennyksen ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen.

Tilikauden tulos kertoo tilikauden tulojen ja menojen erotuksen.

Tämän jälkeen esitetään tuloslaskelmasa poistoeron, varausten ja rahastojen muutos. Näiden jälkeen tuloslaskelma päättyy tilikauden yli- tai alijäämään, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa.

Talousarvion 2018 tuloslaskelma

Vuoden 2018 talousarvion toimintatulojen ja -menojen erotuksena muodostuva toimintakate on 1,1 miljardia euroa negatiivinen. Toimintakatteen jälkeen tuloslaskelmasa esitetään verotulot, valtionosuudet

sekä rahoitustulot ja -menot. Näiden jälkeeseen muodostuva vuosikate on 95,3 milj. euroa.

Vuoden 2018 poistojen määräksi arvioidaan 111 milj. euroa. Vuosikate kattaa poistoista 85,9 prosenttia.

Tilikauden tulos on 15,7 milj. euroa alijäämäinen.

Tilikauden tuloksen jälkeen esitetään tuloksenkäsittelyerät sekä tilikauden yli- ja alijäämä.

Taloussuunnitelmakauden tuloslaskelma

Taloussuunnitelmakauden eräs keskeinen tavoite on alijäämäisen tuloksen nostaminen ylijäämäiseksi. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää onnistumisia toimintojen kehittämisessä, sillä palvelutarpeiden kasvulle ei ole näkyvissä pienenemistä. Lisäksi viime vuosina toteutetut ankarat valtionosuusleikkaukset ja hitaasti kasvaneet verotulot hankaloittavat tasapainon saavuttamista. Koska investointitaso pysyy taloussuunnitelmakaudella korkeana, on välttämätöntä kääntää tilikauden tulos ylijäämäiseksi liiallisen velkaantumisen välttämiseksi.

Tilikauden tuloksen nostaminen ylijäämäiseksi mahdollistaa taloussuunnitelmakaudella keskimäärin 0,9 prosentin

toimintakatteen heikkenemisen. Toteutuneeseen menokehityksen, palvelutarpeen jatkuvan kasvun ja hitaan verorahoituksen kehityksen vuoksi tavoitteen saavuttaminen on hyvin vaikeaa. Tavoitteen saavuttamista tavoitellaan erillisen talouden tasapaino-ohjelman avulla, jossa määritellään tarkemmin toteuttamisen toimenpiteitä ja aikataulu. Kaupungin järjestämien palveluiden ja palveluverkon arviointi on avainasemassa menojen hidastamisessa ja talouden tasapainottamisessa. Lisäksi kaupungin tulee pidättäytyä palvelujen laajentamisesta.

UUOSIKATE

95,3 MILJ. €

TA 2018

TULOS

-15,7 MILJ. €

TA 2018

UUOSIKATE/POISTOT

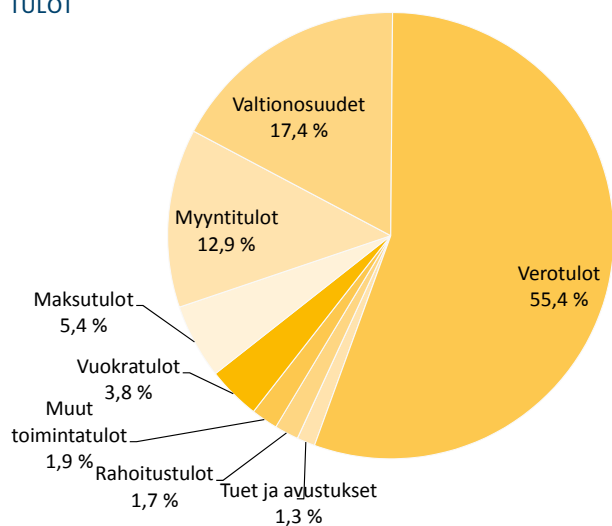
85,9 %

TA 2018

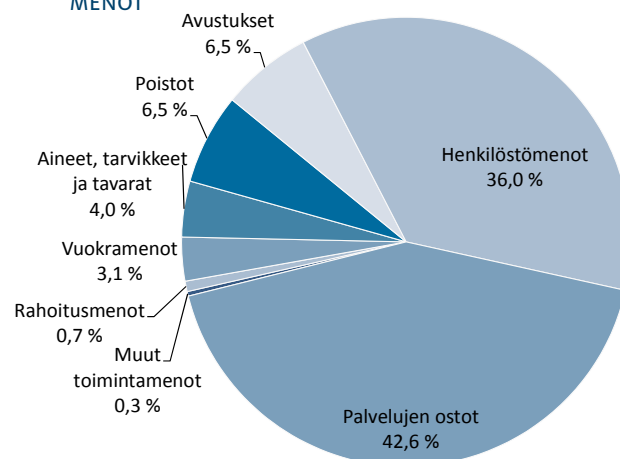
TULOSLASKELMA 2018

1 000 euroa	Kaupunki ilman liikelaitoksia ja rahastoja	Liikelaitokset ja rahastot	Yhteensä, sisäiset erät mukana	Yhteensä, sisäiset erät vähennetty
Toimintatulot				
Myyntitulot	272 677	194 724	467 401	215 768
Maksutulot	90 939	40	90 979	90 406
Tuet ja avustukset	21 829	413	22 242	21 964
Vuokratulot	203 098	2 321	205 419	63 955
Muut toimintatulot	33 686	235	33 921	32 347
Toimintatulot yhteensä	622 230	197 733	819 962	424 440
Valmistus omaan käyttöön	15 230	740	15 970	15 970
Toimintamenot				
Henkilöstömenot				
Palkat ja palkkiot	-434 677	-46 831	-481 508	-481 508
Henkilösivumenot				
Eläkemenot	-95 781	-13 409	-109 190	-109 190
Muut henkilösivumenot	-19 622	-2 032	-21 654	-21 654
Palvelujen ostot	-848 715	-46 192	-894 906	-724 447
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-37 943	-30 887	-68 830	-68 309
Avustukset	-193 695	0	-193 695	-110 829
Vuokramenot	-183 848	-10 732	-194 580	-53 482
Muut toimintamenot	-5 213	-1 089	-6 302	-5 724
Toimintamenot yhteensä	-1 804 263	-150 431	-1 954 695	-1 559 172
Toimintakate	-1 182 034	47 301	-1 134 732	-1 134 732
Verotulot	924 000	0	924 000	924 000
Valtionosuudet	289 700	0	289 700	289 700
Rahoitustulot ja -menot				
Korkotulot	7 354	0	7 354	5 734
Muut rahoitustulot	34 861	0	34 861	23 249
Korkomenot	-14 202	0	-14 202	-12 582
Korvaus peruspääomasta	0	-11 612	-11 612	0
Muut rahoitusmenot	-60	0	-60	-60
Vuosikate	59 619	35 689	95 309	95 309
Poistot ja arvonalentumiset	-95 307	-15 702	-111 009	-111 009
Tilikauden tulos	-35 688	19 988	-15 700	-15 700

TULOT

MENOT

TULOSLASKELMA 2016–2021

1 000 euroa	TP 2016	TA 2017	TP 2017 Enn	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Toimintatulot							
Myyntitulot	214 175	216 348	222 145	215 768	217 710	219 669	221 646
Maksutulot	95 250	103 604	100 951	90 406	91 220	92 041	92 869
Tuet ja avustukset	42 047	16 316	21 142	21 964	22 161	22 361	22 562
Vuokratulot	55 274	53 799	55 240	63 955	64 531	65 112	65 698
Muut toimintatulot	27 930	24 675	24 397	32 347	32 638	32 932	33 228
	434 676	414 742	423 876	424 440	428 260	432 115	436 004
Valmistus omaan käyttöön	28 371	20 751	21 501	15 970	16 114	16 259	16 405
Toimintamenot							
Henkilöstömenot							
Palkat ja palkkiot	-516 749	-514 363	-523 098	-481 508	-485 842	-490 214	-494 626
Henkilösivumenot							
Eläkemenot	-125 686	-124 531	-119 300	-109 190	-110 173	-111 164	-112 165
Muut henkilösivumenot	-34 364	-27 874	-27 602	-21 654	-21 849	-22 046	-22 244
Palvelujen ostot	-620 132	-598 009	-635 934	-724 447	-730 967	-737 546	-744 183
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-103 047	-94 337	-100 906	-68 309	-68 924	-69 544	-70 170
Avustukset	-153 824	-114 770	-116 792	-110 829	-111 826	-112 833	-113 848
Vuokramenot	-47 696	-52 381	-54 524	-53 482	-53 963	-54 449	-54 939
Muut toimintamenot	-6 469	-5 473	-5 246	-5 724	-5 775	-5 827	-5 880
	-1 579 598	-1 510 987	-1 561 901	-1 559 172	-1 573 205	-1 587 364	-1 601 650
Toimintakate	-1 144 923	-1 096 246	-1 138 025	-1 134 732	-1 144 945	-1 155 249	-1 165 647
Verotulot	896 213	883 100	914 100	924 000	942 500	957 000	971 500
Valtionosuudet	317 228	287 900	285 290	289 700	292 000	293 000	294 500
Rahoitustulot ja -menot							
Korkotulot	6 157	5 700	5 652	5 734	5 681	5 730	5 729
Muut rahoitustulot	9 125	17 636	23 521	23 249	22 275	25 270	28 265
Korkomenot	-8 376	-10 000	-10 550	-12 582	-13 600	-14 490	-17 140
Muut rahoitusmenot	-1 000	-65	-211	-60	-60	-60	-60
Vuosikate	74 425	88 025	79 777	95 309	103 851	111 201	117 147
Poistot ja arvonalentumiset	-92 953	-106 833	-110 001	-111 009	-113 000	-114 000	-115 000
Satunnaiset erät	-2 749	0	6 249	0	0	0	0
Tilikauden tulos	-21 278	-18 808	-23 975	-15 700	-9 149	-2 799	2 147
Poistoeron muutos	1 176	840	849	700			
Rahastojen muutos	3 137	1 475	1 275	1 975			
Tilikauden yli- tai alijäämä	-16 964	-16 493	-21 851	-13 025			

Verotulot

Kuntalain 66.§:n mukaan viimeistään talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on päätettävä kunnan tuloveroprosentista, kiinteistöveroprosenteista sekä muiden verojen perusteista. Kunnalle suoritettavat verot muodostuvat kunnan tuloverosta, osuudesta yhteisöveron tuottoon, kiinteistöverosta ja koiraverosta, jos kunta on päättänyt periä koiraveroa.

Kuntien verotulot 2016

Kuntien tilinpäätösten mukaiset verotulot olivat noin 22,10 mrd. euroa vuonna 2016. Kuntien verotulot kasvoivat yhteensä 0,33 mrd. euroa eli 1,5 %. Kunnallisverotulot kasvoivat 2,0 %. Kuntien yhteisöverotilitykset vähenivät 5,8 %, sillä hallitus leikkasi kuntien yhteisövero-osuuden viiden prosenttiyksikön määräaikaisen korotuksen. Kiinteistöverotulot kasvoivat 3,8 %.

Kunnallisveroja kertyi 18,90 mrd. euroa, yhteisöveroja 1,55 mrd. euroa ja kiinteistöveroja 1,64 mrd. euroa.

Kuntien verotulot 2017

Kuntien arvioidaan saavan verotuloja kuluvaan vuonna yhteensä noin 22,52 mrd. euroa. Kunnallisveron tilitykset ovat vähemmän kilpailukykyopimuksen seurauksena 0,4 %. Kuntien saamien yhteisöverotilitysten arvioidaan kasvavan 23,3 8 %. Vuoden 2016 verotukseen liittyen touko-kuussa tuli huomattava yksittäinen ennakotäydennysmaksu, josta kuntien osuus oli reilu 200 miljoonaa euroa. Tämän vuoksi kuntien yhteisöverotulot kasvavat huomattavasti. Kiinteistöveron tilitykset nousevat 7,8 %. Kaikkiaan kuntien verotulojen arvioidaan kasvavan tänä vuonna 1,9 %.

Vuonna 2017 arvioidaan kunnallisveroja kertyvän 18,83 mrd. euroa, yhteisöveroja 1,91 mrd. euroa ja kiinteistöveroja 1,77 mrd. euroa. Kunnallisveron tilitykset ovat vähentyneet kuluvaan vuoden tammi-syyskuussa 0,5 %, yhteisöverotilitykset ovat kasvaneet 20,1 % ja kiinteistöverotilitykset ovat kasvaneet 6,2 %.

Kuntien verotulot 2018

Kuntien verotulojen arvioidaan kasvavan 0,5 %. Kuntien verotulojen kokonaismääräksi arvioidaan 22,62 mrd. euroa.

Kunnallisverotuloja arvioidaan kertyvän 18,87 mrd. euroa, yhteisöveroja 1,89 miljardia euroa ja kiinteistöveroja noin 1,86 mrd. euroa.

Ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus vähentää kuntien verotuloja ensi vuonna 77 milj. eurolla. Työn verotusta kevennetään yhteensä 300 milj. eurolla, mistä kuntien osuus on 105 milj. euroa. Asuntolainan korkovähennyksen rajaaminen lisää kuntien verotuloja 13 milj. eurolla. Määräaikaisen lapsivähennyksen voimassaolo päättyy vuoden 2017 lopussa, mikä lisää kuntien verotuloja 38 milj. eurolla. Yhteensä muutosten arvioidaan pienentävän kunnallisveron tuottoa 106 milj. eurolla vuonna 2018. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien verotulomenetykset kompensoidaan täysimääräisesti.

Kilpailukykyopimuksen tukemiseksi työtulojen verotusta kevennetään yhteensä 287 milj. eurolla vuonna 2018. Verotulomenetykset kompensoidaan kunnille täysimääräisesti valtionosuusjärjestelmän kautta. Kilpailukykyopimuksen yhteisvaikutus kuntatalouteen on 82 milj. euroa negatiivinen vuonna 2018. Kunnallisveron tilitysten ennakoidaan pysyvän käytännössä vuoden 2017 tasolla. Kuntien kunnallisverotilitysten arvioidaan ensi vuonna 40 milj. euroa (0,2 %).

Kuntien yhteisöveron jako-osuutta korotetaan ensi vuonna 1,03 prosenttiyksiköllä 31,37 prosenttiin. Jako-osuuden korotus kompensoi osaltaan varhaiskasvatusmaksujen alentamisesta aiheutuvaa tulomenetystä kunnille. Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotetaan 60 milj. euroa vuoden 2018 tasossa arvioituna ko-

rottamalla jako-osuutta 1,03 prosenttiyksiköllä vuodesta 2018 lähtien. Jako-osuuden korotus kompensoi osaltaan varhaiskasvatusmaksujen alentamisesta aiheutuvaa tulomenetystä kunnille. Varainsiirtovero poistetaan tietyissä yhtiömuodon muutoksissa, minkä arvioidaan lisäävän kuntien yhteisöverotuottoa noin 1 milj. eurolla vuonna 2018.

Kiinteistöverolaki on muuttumassa verovuodelle 2018 ja muutokseen liittyvä hallituksen esitys 133/2017 on eduskunnan käsittelyssä. Valtiovarainvaliokunta esitti kiinteistöveroprosenttien alarajojen korotuksista luopumista (VaVM 9/2017vp) ja eduskunta on sen pohjalta hyväksynyt lakiesityksen sisällön muutettuna sen ensimmäisessä käsittelyssä 18.10.

Hallituksen esityksen mukaan yleisen kiinteistöveroprosentin ja muun kuin vakituisten asuinrakennuksen sekä yleishyödyllisten yhteisöjen kiinteistöveroprosenttien ylärajoja korotetaan. Uudet vaihteluvälit ovat hallituksen esityksessä yleisen kiinteistöveroprosentin ja muun kuin vakituisten asuinrakennuksen osalta 0,93–2,00 % (vuonna 2017 vaihteluväli on 0,93–1,80 %) ja yleishyödyllisten yhteisöjen kiinteistöveroprosentin osalta 0,00–2,00 % (vuonna 2017 vaihteluväli on 0,00–1,80 %).

KIINTEISTÖVEROPROSENTIT

	Vaihteluvälit 2018 (KiinteistöveroL)	TAMPERE 2017	TAMPERE 2018
Yleinen	0,93–2,00	1,15	1,15
Vakituiset asuinrakennukset	0,41–0,90	0,55	0,55
Muut kuin vakituiset asuinrakennukset	0,93–2,00	1,00	1,00
Yleishyödylliset yhteisöt	0,00–2,00	0,30	0,30
Voimalaitokset	0,93–3,10	1,40	1,40
Rakentamattomat rakennuspaikat	2,00–6,00	4,00	4,00

*kiinteistöveroprosenttien vaihteluvälejä ei ole vielä vahvistettu

Valtiovarainministeriö asetti joulukuussa 2016 hankkeen uusien maapohjien hintavyöhykkeiden luomiseksi kiinteistöverotusta varten. Hankkeen tavoitteena on luoda uusi hintavyöhykekartta maapohjien verotusarvojen määrittämistä varten kiinteistöverotuksessa koko maan kattavasti. Yhtenäisen hinnan alueet perustuvat markkinahintoihin eli toteutuneisiin kiinteistöjen ja kaupunkiseuduilla osin myös asuntojen kauppahintatietoihin.

Tavoitteena on, että kiinteistöille voidaan laskea maapohjan verotusarvo uutta hintavyöhykekarttaa hyödyntämällä siten, että jokaiselle kiinteistölle saadaan yksilöllillä kiinteistötunnuksella sijaintia vastaava arvo vuoden 2020 kiinteistöverotukseen. Uudistuksen tavoitteena on lisätä kiinteistöverotuksen oikeudenmukaisuutta ja läpinäkyvyyttä.

Kunnan tulovero

Vuoden 2018 talousarvio on laadittu nykyisen 19,75 tuloveroprosentin mukaan. Vuoden 2018 verotuloarvioita tehtäessä käytettävissä on ollut ennakkotieto vuoden 2016 veroista, jonka mukaan verotettavat tulot kasvoivat Tampereella ja koko maassa 0,7 %. Verotettavien tulojen arvioidaan vähenevän 0,4 % vuonna 2017 ja kasvavan 2,0 % vuonna 2018. Vuonna 2017 kunnallisverotilitysten kumulatiivinen kasvu Tampereella on syyskuun tilityksen jälkeen 0,3 % ja koko maassa kunnallisveron tilitykset ovat vähentyneet 0,5 %. Kunnallisvero arvioidaan tilitettävän vuonna 2017 noin

773 milj. euroa. Vuonna 2017 kunnallisvero arvioidaan tilitettävän 781 milj. euroa eli verotulojen arvioidaan kasvavan 1,0 %.

Osuus yhteisöveron tuotosta

Yhteisöveroa on kertymässä vuonna 2017 noin 67 milj. euroa, mikä on 13 milj. euroa (23 %) enemmän kuin vuonna 2016. Yhteisöveron positiivinen kehitys perustuu vuoden 2016 verotukseen liittyen tuli toukokuussa 2017 huomattava yksittäinen ennakontäydennysmaksu, josta kuntien osuus oli reilu 200 miljoonaa euroa. Lisäksi kaupungin jako-osuus yhteisöveron tuotosta vuodelle 2017 nousi. Kaupungin yhteisöveron ensi vuoden jako-osuus määräytyy verovuosien 2016 ja 2015 perusteella joulukuun lopussa. Talousarviovaiheessa on arvioitu kaupungin yhteisövero-osuuden pysyvän ennallaan. Arvioidulla Tampereen jako-osuudella vuonna 2018 yhteisöverotuloja arvioidaan tilitettävän 68 milj. euroa.

Kiinteistövero

Kiinteistövero on kiinteistöveroprosentin mukainen osuus kiinteistön arvosta. Kiinteistöverolain 11 §:n mukaan kunnanvaltuusto määrää kunnan kiinteistöveroprosenttien suuruuden laissa säädettyjen vaihteluvälien rajoissa vuosittain etukäteen samalla, kun se vahvistaa varainhoitovuoden tuloveroprosentin. Kiinteistöveroprosentit määrätään prosentin sadasosan tarkkuudella.

VEROTULOT

+ 10 milj. €

TA 2018/TP Enn 2017

VEROTULOT

+1,1 %

TA 2018/TP Enn 2017

Kiinteistöveron tuotto on vuonna 2017 noin 74 milj. euroa. Vuoden 2018 kiinteistöveroprosentit ovat vuoden 2017 tasolla. Kiinteistöveron tuotoksi arvioidaan 75 milj. euroa.

Koiravero

Talousarvioon ei sisälly koiraveron perimistä.

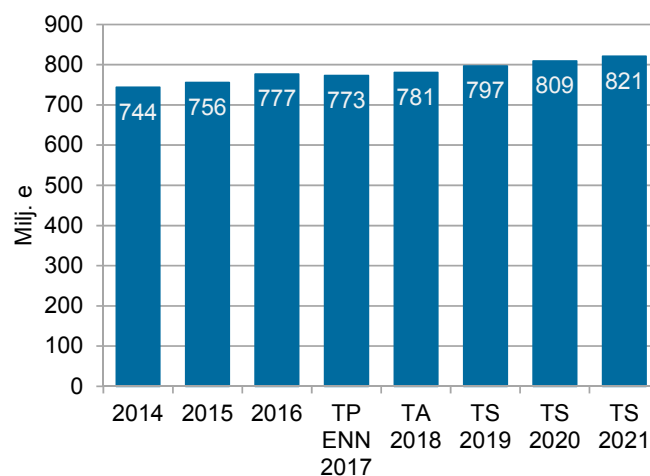
Verotulot (1 000 euroa)	TP 2016	Alkup. TA 2017	TP Enn 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Kunnallisvero	776 520	758 000	773 000	781 000	797 000	809 000	821 000
- veroprosentti	19,75	19,75	19,75	19,75	19,75	19,75	19,75
Osuus yhteisöveron tuotosta	54 305	53 000	67 000	68 000	70 000	72 000	74 000
Kiinteistövero	65 281	72 000	74 000	75 000	75 500	76 000	76 500
Koiravero	108	100	100	0	0	0	0
Yhteensä	896 213	883 100	914 100	924 000	942 500	957 000	971 500

Taloussuunnitelma 2018–2021

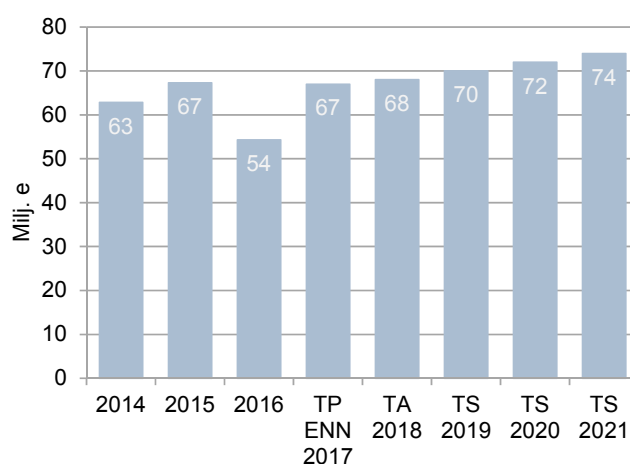
Tampereen verotulojen arvioidaan kasvavan taloussuunnitelmakaudella vuosittain keskimäärin 1,5 %. Vuonna 2017 verotulot ovat kasvamassa 2,0 %. Vuonna 2018 verotulojen arvioidaan kasvavan 1,0 %, vuonna 2019 kasvuksi arvioidaan 2,1 %. Sote- ja maakuntauudistuksen toteutuessa vuonna 2020 vähenevät sekä kaupungin verotulot että toimintamenot merkittävästi. Uudistuksen lopulliset vaikutukset verotuloihin selviävät vasta vuonna 2020. Vuonna 2020 verotulojen arvioidaan vähenevän noin 50 %. Vertailukelpoisen verotulomuutoksen arvioidaan olevan 1,5 % vuosina 2020 ja 2021.

Kunnallisverotulojen arvioidaan kasvavan taloussuunnitelmakaudella keskimäärin 1,5 %. Vuonna 2018 kunnallisveron tuoton arvioidaan kasvavan 1,0 %. Yhteisöverotulojen arvioidaan lievästi kasvavan taloussuunnitelmakaudella. Kiinteistöveron arvioidaan suunnitelmakaudella kasvavan tasaisesti noin prosentin vuosivauhtia.

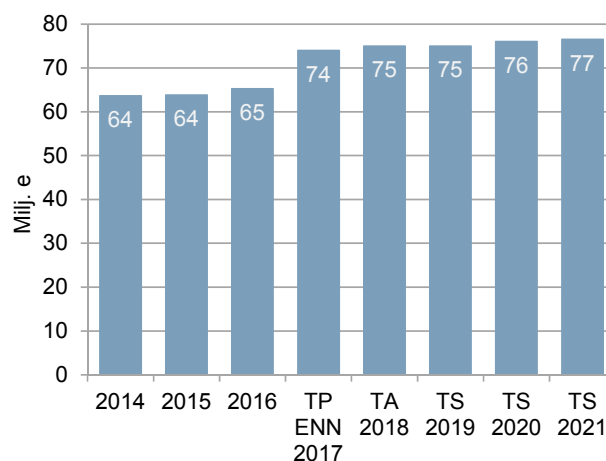
KUNNALLISVERON KEHITYS 2014–2021

YHTEISÖVERON KEHITYS 2014–2021

KIINTEISTÖVERON KEHITYS 2014–2021

Valtionosuudet

Valtionosuusjärjestelmä uudistettiin vuoden 2015 alusta. Valtionosuudet määräytyvät pitkälti kunnan väestön ikärakenteen ja sairastavuuden perusteella. Sote- ja maakuntauudistuksen myötä tullaan kuntien valtionosuusjärjestelmä jälleen uudistamaan vuonna 2020, mutta nykyisen järjestelmän keskeiset määräytymisperiaatteet on tarkoitus säilyttää.

Valtionosuudet vähenevät vuonna 2017 noin 32 milj. euroa. Huomattava osa vähennyksestä aiheutuu kilpailukykyopimukseen liittyvästä valtionosuuden vähennyksestä, perustoimeentulotuen siirrosta KELALLE, edelleen jatkuvista valtionosuusleikkauksista sekä ammatillisen koulutuksen yksikköhintarahoituksen leikkauksesta. Vuoden 2018 talousarviossa valtionosuudet ovat 289,7 milj. euroa. Valtionosuudet kasvavat 4,4 milj. euroa (1,5 %) vuodesta 2016.

Taloussuunnitelma 2018–2021

Vuoden 2017 valtionosuuksia vähentää kilpailukykyopimuksen vaikutukset sekä hallitusten toteuttamat kuntien valtionosuusleikkaukset. Vuodesta 2018 alkaen valtionosuuksien arvioidaan kasvavan vuosittain noin 0,5 % asukasmäärän kasvun myötä.

Mikäli sote- ja maakuntauudistus toteutuu suunnitellusti, kaupungin valtionosuudet vähenevät merkittävästi vuodesta 2020 alkaen. Samalla myös kaupungin menotkin vähenevät, kun kaupungin talousarviosta poistuvat sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen menot. Uudistuksen myötä on tarkoitus myös uudistaa kuntien valtionosuusjärjestelmä.

Vuonna 2019 valtionosuuksia arvioidaan kertyvän 291 milj. euroa. Vuonna 2020 valtionosuuksia on kertymässä arviolta 77 milj. euroa sote- ja maakuntauudistuksen

toteuttamisen myötä. Jos sote- ja maakuntauudistus ei toteudu vuonna 2020, valtionosuuksia arvioidaan kertyvän 292 milj. euroa.

VALTIONOSUUDET

+ 4,4 milj. €

TA 2018/TP Enn 2017

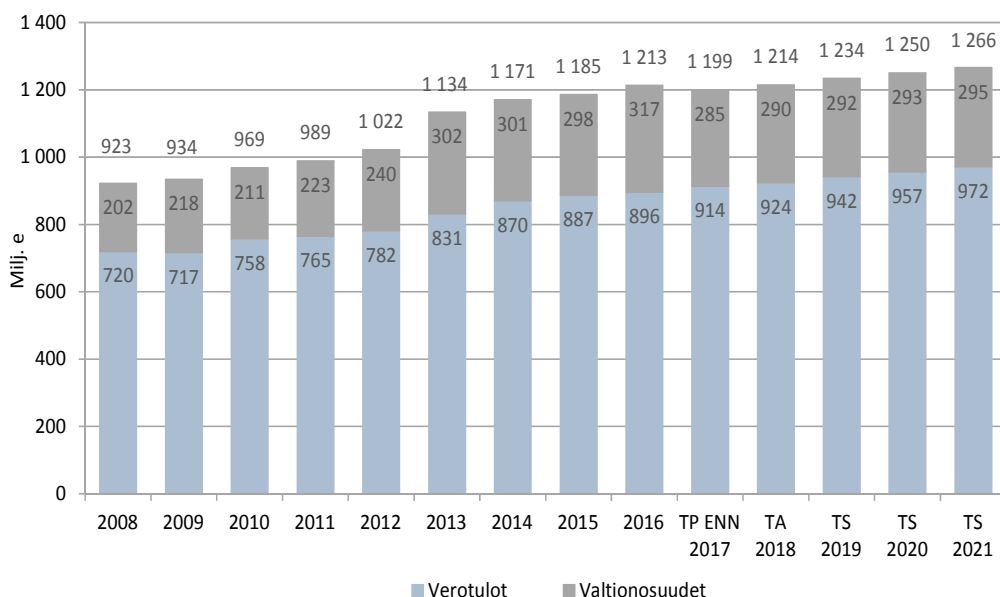
VALTIONOSUUDET

+1,2 %

TA 2018/TP Enn 2017

Valtionosuudet (1 000 euroa)	TP 2016	Alkup. TA 2017	TP Enn 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	246 467	218 900	221 500	227 700	230 000	231 000	232 000
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	70 760	69 000	63 800	62 000	62 000	62 000	62 500
Yhteensä	317 228	287 900	285 300	289 700	292 000	293 000	294 500

VERORAHOITUKSEN KEHITYS 2008–2021

Korkotulot ja -menot

Suomen Pankin arvion mukaan maailmantalouden ennakoitaan kasvavan 2017–2019 reilun 3 prosentin vauhtia eli vain hieman nopeammin kuin 2016. Yhdysvaltain ja Kiinan kasvu jatkuu vahvana ja luottamus ylläpitää maailmantalouden kohenemistä. Brexitin vaikutus Ison-Britannian ja muun Euroopan kasvuvauhtiin näyttää jäävän aiemmin ennakoitua pienemmäksi. Suomen Pankin arvion mukaan EU22-alueen kasvu jatkuu tasaista vajaan 2 prosentin vauhtia vuosina 2017–2019. Talouskehitys pohjautuu pitkälti kotimaisen kysynnän kasvuun. Kevyt rahapolitiikka ja vakaa maailmantalouden kasvu tukevat edelleen EU22-alueen suotuisaa kehitystä

Suomen talouskasvu on vahvistunut jo parin vuoden ajan. Indikaattorien mukaan kehitys jatkuu hyvänä myös vuoden 2017 jälkimmäisellä puoliskolla. Kasvun rakenne on vähitellen tervehtymässä investointien ja viennin vetämänä. Investoinnit ovat olleet voimakkaassa kasvussa jo pidemmän aikaa, ja vienti on piristynyt selvästi. Talouskasvua ovat viime vuosina hidastaneet heikon kansainvälisen suhdanteen lisäksi toimialakohtaiset ja rakenteelliset ongelmat, kuten väestön ikääntyminen ja tuotavuuden vaatimaton kehitys.

Rahapolitiikan ennustetaan säilyvän keveänä vielä lähiajat, mikä osaltaan tukee kasvua. Euroopan keskuspankki joutuu

kuitenkin aivan lähiaikoina pohtimaan, miten ja kuinka nopeasti se alkaa keventämään arvopapereiden massiivista osto-ohjelmaansa. Näillä päätöksillä tulee todennäköisesti olemaan selkeä pitkiä korkoja nostava vaikutus. Keskuspankin ohjauskorko on painettu historiallisen alhaiselle tasolle ja sen odotetaan pysyvän nollassa mahdollisesti vielä ensi vuoden ajan.

Talousarvio on laadittu hieman markkinoiden ennakoimaa korkeammalle korkotasolle. Lyhyiden markkinakorkojen on arvioitu silti pysyvän erittäin alhaisina koko ensi vuoden. Euribor-koroilla on vaikutusta erityisesti kaupungin korkomenojen puolella, sillä suuri osa kaupungin korkotuloista perustuu kiinteäkorkoisiin saamisiin.

Korkotulot

Kaupungin ulkoisten korkotulojen arvioidaan olevan ensi vuonna noin 5,7 milj. euroa ja siitä valtaosa koostuu edelleen antolainojen koroista. Näistä merkittävimmät ovat Tampereen Sähkölaitos Oy:n vaihtovelkakirjalainastaan maksama noin 4,3 miljoonan euron korko sekä konsernin vuokra-asuntoyhteisöjen lainoistaan maksama noin 1,1 miljoonan euron korko. Antolainojen korkotulot laskevat tulevaisuudessa lainojen lyhennysten johdosta.

Sisäiset korkotulot koostuvat taseyksiköiltä perittävistä koroista sekä asunto- ja

kiinteistölautakunnalta perittävistä kiinteistörahoituksen korkosuojauskuluista.

Sijoitusten ja muiden korkotulojen summa tulee putoamaan selvästi, sillä korkosijoitusten määrä on laskenut ja korkotaso painunut erittäin matalalle.

Korkomenot

Kaupungin ulkoiset korkomenot tulevat ensi vuonna kasvamaan lainamäärän nousun vuoksi sekä korkojen nousun varalle tehtävän pienen tarkistuksen johdosta. Koko korollisen vieraan pääoman hinta on alhaisen korkotason ansiosta edelleen kohtuullinen; arvion mukaan noin 1,6 % keskimääräiselle laina- ja leasingpääomalle laskettuna. Luku sisältää noin 0,15 %-yksikköä laskennallista menoa vuonna 2015 toteutetusta korkomenojen jaksotuskäytännön muutoksesta.

Kaupunki käyttää vaihtuvakorkoisten lainojen korkorisien hallintaan korkojohdannaisia, joilla osa korkomenoista on vaihdettu kiinteiksi. Tällä lainanotto-suunnitelman mukaisella toimintatavalla tavoitellaan korkomenojen pienempää vaihtelua ja parempaa ennustettavuutta. Koronvaihtosopimusten kiinteiden korkojen vaihteluväli on 0,9–3,9 % ja keskiarvo on tällä hetkellä noin 2,4 %. Sopimukset ovat pitkäaikaisia ja kaupunki hyötyy niistä, mikäli markkinakorot tulevaisuudessa

Korkotulojen erittely (1 000 euroa)	TP 2016	TA 2017	TP Enn 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Sisäiset korkotulot	55 598	1 650	1 650	1 620	1 590	1 560	1 530
Sisäiset erät yhteensä	55 598	1 650	1 650	1 620	1 590	1 560	1 530
Antolainat	5 619	5 483	5 353	5 443	5 341	5 340	5 339
Sijoitukset	298	90	154	90	90	90	90
Muut korkotulot	241	127	155	200	250	300	300
Ulkoiset erät yhteensä	6 157	5 700	5 662	5 733	5 681	5 730	5 729
Yhteensä	61 756	7 350	7 312	7 353	7 271	7 290	7 259

Korkomenojen erittely (1 000 euroa)	TP 2016	TA 2017	TP Enn 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Sisäiset korkomenot	-55 598	-1 650	-1 650	-1 620	1 590	1 560	1 530
Sisäiset erät yhteensä	-55 598	-1 650	-1 650	-1 620	1 590	1 560	1 530
Rahalaitokset	-8 016	-9 700	-10 198	-12 082	-12 700	-13 390	-15 040
Henkilöstökassa	0	0	0	0	0	0	0
Lahjoitusrahastot	0	-100	-100	-100	-100	-100	-100
Muut korkomenot	-359	-200	-200	-400	-800	-1 000	-2 000
Ulkoiset erät yhteensä	-8 376	-10 000	-10 498	-12 582	-13 600	-14 490	-17 140
Yhteensä	-63 974	-11 650	-12 148	-14 202	-12 010	-12 930	-15 610

nousevat sopimuskoron yläpuolelle. Lainojen suojausaste on noin 58 %, minkä johdosta tulevien vuosien mahdolliset koronnousut vaikuttavat kaupungin korkomenoihin vain osittain.

Muihin korkomenoihin kirjataan konsertitiliin liittyneille tytäryhteisöille mak-

settava euribor-sidonnainen talletuskorko.

Suunnitelmajaksolla vuosina 2019–2021 korkomenojen arvioidaan kasvavan, sillä uutta lainaa joudutaan nostamaan joka vuosi investointien rahoittamiseksi. Mainituille vuosille on arvioitu myös maltillinen korkotason nousu, jonka vaikutus korko-

menoihin on suuren lainasumman johdosta jo huomattava. Suunnitelmajaksolla kaupungin korkomenojen arvioidaan kasvavan yli 50 %, mikäli lainamäärän kasvu ja korkotason nousu toteutuvat.

Muut rahoitustulot ja -menot

Rahoitustulot

Muiden ulkoisten rahoitustulojen arvioidaan kasvavan ensi vuonna noin 5,7 milj. eurolla ja nousevan 23,2 milj. euroon. Liikelaitosten peruspääomakorvaukset, jotka ovat kaupungin sisäisiä erä, taas laskevat oleellisesti, sillä Tilakeskus liikelaitoksen toiminta lakkaa yhtiöittämisen johdosta.

Ulkoiset rahoitustulot sisältävät arvion Pirkanmaan sairaanhoitopiirin ylijäämän palautuksesta (4 milj. euroa). Ulkoisten rahoitustulojen kasvu on myös seurausta entistä suuremmasta osinkotulojen odo-

tuksesta. Käytännössä kaikilta osinkoja maksavilta yhtiöiltä odotetaan suurempia osinkoja kuin vuonna 2017 kaupunki sai. Huomattavin odotus kohdistuu Tampereen Sähkölaitos Oy:n maksamaan osinkoon. Osinkotulot ovat kuitenkin riippuvaisia yhtiöiden liiketoiminnan menestyksestä ja siten niihin sisältyy epävarmuutta, mutta myös hyvin perusteltua odotusarvoa.

Rahoitusmenot

Kohtaan Muut rahoitusmenot kirjataan muun muassa sijoitusomaisuuden myyntitappiot ja arvonalennukset sekä lainojen ja omaisuuden hoidosta aiheutuneet menot. Merkittäviä myyntitappioita tai arvonalennuksia ei odoteta tuleville vuosille.

Muiden rahoitustulojen erittely (1 000 euroa)	TP 2016	TA 2017	TP Enn 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Liikelaitosten peruspääomakorvaukset							
Tampereen Vesi Liikelaitos	10 500	10 500	10 500	10 500	10 500	10 500	10 500
Tampereen Infra Liikelaitos	890	890	890	890	890	890	890
Tampereen Voimia Liikelaitos	222	222	222	222	222	222	222
Tampereen Tilakeskus Liikelaitos	24 162	24 162	24 162	0	0	0	0
Sisäiset erät yhteensä	35 774	35 774	35 774	11 612	11 612	11 612	11 612
Kuntayhtymien peruspääomakorot	1 445	1 445	1 445	1 445	1 445	1 445	1 445
Rahoitusarvopapereiden myyntivoitot	128	0	48	0	0	0	0
Verotilityskorot	5	0	9	0	0	0	0
Osinkotulot	6 826	16 150	15 536	17 769	20 800	23 800	26 800
Muut rahoitustulot	721	40	508	4 035	30	25	20
Ulkoiset erät yhteensä	9 125	17 635	17 547	23 249	22 275	25 270	28 265
Yhteensä	44 899	53 409	53 321	34 861	33 887	36 882	39 877

Muiden rahoitusmenojen erittely (1 000 euroa)	TP 2016	TA 2017	TP Enn 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Korvaus peruspääomasta	-35 774	-35 774	-35 774	-11 612	-11 612	-11 612	-11 612
Sisäiset erät yhteensä	-35 774	-35 774	-35 774	-11 612	-11 612	-11 612	-11 612
Verotilitysten korkomenot	-82	0	-83	0	0	0	0
Viivästyskorkomenot	-26	-10	-26	-5	-5	-5	-5
Muut rahoitusmenot	-892	-55	-60	-55	-55	-55	-55
Ulkoiset erät yhteensä	-1 000	-65	-169	-60	-60	-60	-60
Yhteensä	-36 774	-35 839	-35 943	-11 672	-11 672	-11 672	-11 672

INVESTOINNIT

Investointilaskelmat sisältävät investointisuunnitelmat talousarvio- sekä taloussuunnitelmavuosille. Investoinnit-luku on kooste edellä Käyttötalousosa ja investoinnit yksiköittäin -osassa esitetyistä investoinneista.

Investointien sitovuustasot on esitetty talousarvion alkuosan luvussa Talousarvio sitovuus.

Kaupungin nettoinvestoinnit vuoden 2018 talousarviossa ovat 203 milj. euroa. Näiden lisäksi investoinneissa on sisäinen hulevesiomaisuuden siirto Tampereen Vesi liikelaitokselta kaupunkiympäristön rakentamiseen ja ylläpitoon yhteensä 14,9 milj. euroa. Sisäinen siirto mukaan laskettuna nettoinvestointimenot ovat yhteensä 218 milj. euroa. Sisäiset siirrot kirjautuvat myös luovutustuloksi Tampereen Vesi liikelaitokselle, joten kaupungin investointien rahavirtaan sisäisellä siirroilla ei ole merkitystä. Jatkotekstissä investoinneilla tarkoitetaan ilman sisäisiä siirtoja olevia summia.

Investointimenot vähenevät noin 19 milj. euroa vuoden 2017 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna. Investointien yhteenlaskettu rahavirta (nettoinvestoinnit vähennettynä pysyvien vastaavien myyntituloilla) on 175,6 milj. euroa. Investointien ja vuosikatteen välistä suhdetta kuvaava investointien tulo-rahoitusprosentti on 47.

Aineettomat hyödykkeet

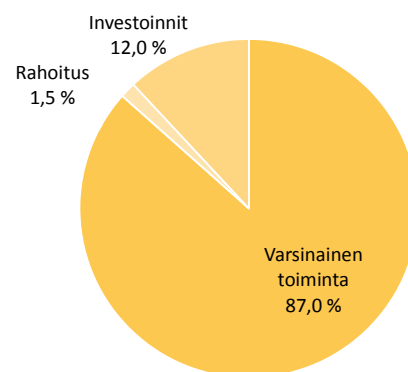
Talousarviovuonna aineettomien hyödykkeiden ryhmässä on tietokoneohjelmistojen käyttöoikeuksien ja valmistusarvojen sekä muiden pitkävaikutteisten menojen investointeja ja ennakkomaksuja.

Konsernihallinnon Tietohallinnon tieto- ja viestintätekniikka (ICT) -kehittämismäärärahalla kehitetään koko kaupungin ICT-toimintaympäristöä. ICT-kehittämismäärärahalla parannetaan ICT-palveluja joko uudistamalla olemassa olevia sovelluksia ja niiden palvelevuutta tai lisäämällä palveluun uusia sovelluksia. Vuonna 2017 tietohallintoyksikön ICT-kehittämiseen käytetään investointeina 1,5 milj. euroa.

Maa- ja vesialueet

Maa- ja vesialueinvestointeihin on varattu yhteensä 18,4 milj. euroa, josta maa- ja vesialueiden hankintaan 4,3 milj. euroa. Alueiden rakentamiskelpoiseksi saattamiseen on varattu 14,1 milj. euroa, josta 4,9 milj. euroa Hiedanranta-hankkeelle sekä 4,9 milj. euroa Santalahteen. Lisäksi määrärahalla toteutetaan pilaantuneiden maiden puhdistamista ja johtosiirtoja Santalahdessa, Ranta-Tampellassa, Kalevanaukiolla sekä Lakalaivassa (Sulkavuori).

KOKONAISMENOJEN JAKAUMA

Rakennukset ja rakennelmat

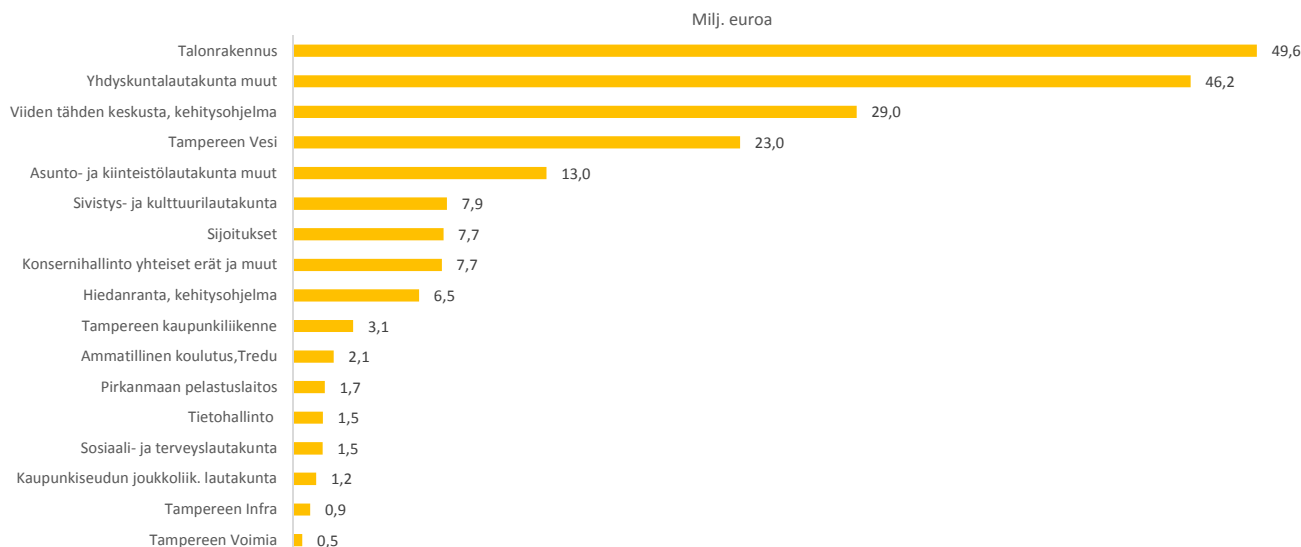
Rakennuksien investoinneista vastaa vuonna 2018 Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueen Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka. Talonrakentamisen kokonaismäärärahasta noin 65 prosenttia eli 32,5 milj. euroa varataan varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen hankkeisiin. Tesoman yhtenäiskoulun ja päiväkodin (2018: 4,8 milj. euroa), Haukiluoman päiväkodin (2,7 milj. euroa), Irjalan päiväkodin ja koulun (6 milj. euroa) sekä Lielahden koulun vanhan osan (1,3 milj. euroa) perusparannukset jatkuvat. Aloitettavia hankkeita ovat mm. Pispalan koulun perusparannus (3,5 milj. euroa) sekä Nekalan koulun sisäilmaparannus (4,3 milj. euroa).

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden hankkeisiin varataan 4,9 milj. euroa. Keskuksen kulttuuritilat, eli vanhan kirjastotalon perusparannus saatetaan loppuun (0,1 milj. euroa) sekä toteutetaan useita pieniä perusparannuksia sekä uudisrakennuksia, kuten Vuoreksen kentän huoltorakennus ja Hervannan uimahallin perusparannus.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden hankkeisiin käytetään 5,5 milj. euroa, josta käytetään 2 milj. euroa pienten hankkeiden toteuttamiseen ja loput Koukkuniemen kehittämiseen. Koukkuniemen kehittämisen toisessa vaiheessa toteutetaan huoltorakennuksen ja nykyisen pysäköintialueen

Investoinnit (1 000 euroa)	Peruskaupunki TA 2018	Liikelaitokset TA 2018	Yhteensä TA 2018 sis. sisäiset erät
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET			
Aineettomat oikeudet	622	0	622
Muut pitkävaikutteiset menot	11 646	110	11 756
AINEELLISET HYÖDYKKEET			
Maa- ja vesialueet	18 350	0	18 350
Rakennukset ja rakennelmat	51 940	210	52 150
Kiinteät rakenteet ja laitteet	88 601	22 690	111 291
Koneet ja kalusto	10 684	4 477	15 161
Muut aineelliset hyödykkeet	190	0	190
SIIJOITUKSET			
Osakkeet ja osuudet	29 345	0	29 345
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	211 378	27 487	238 865
Rahoitusosuudet	-20 830	0	-20 830
NETTOINVESTOINNIT YHTEENSÄ	190 548	27 487	218 035
Pysyvien vastaavien luovutustulot	-27 376	-14 999	-42 375

NETTOINVESTOINNIT TOIMIJOITTAIN (MILJ. EUROA)

päälle ryhmäkotiasuntoja sisältävä rakennus Toukola (1,7 milj. euroa), joka viimeistellään vuonna 2018. Koukkuniemessä aloitetaan myös Rauhaniemen Sairaalan laajennus (1,8 milj. euroa), joka jatkuu vuonna 2019.

Lisäksi varaudutaan muun muassa muiden rakennusten perusparannuksiin ja kiinteistötekniikan laitteiden uusimiseen. Sisäilmaolosuhteiden parantamiseen varattua 3 milj. euron määrärahaa käytetään rakennusten sisäilmaongelmia aiheuttavien teknisten ja rakenteellisten investointien toteuttamiseen kohteissa, joissa ei tehdä muita perusparannustoimia.

Kaupungin taseeseen tehtävien investointien lisäksi investointeja toteutetaan myös muilla rahoitusmuodoilla kuten vuokrauksella ja leasing-rahoituksella. Tällaisia kohteita vuonna 2018 ovat mm. Vuores-talo (leasing), Johanneksen koulu (leasing) sekä Tesoman hyvinvointikeskus (vuokraus). Muilla rahoitusmuodoilla toteutettavat hankkeet, pääosin talonrakennus, käsitellään investointien yhteydessä, sillä hankkeet ovat luonteeltaan investointeja vaikka ne aiheuttavatkin kirjanpidossa käyttötalousmenoja.

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Liikenneväylien, viheralueiden sekä telematiikan investointeihin varataan Kaupunkiympäristön palvelualueelle 46 milj. euroa. Merkittävimpiä infrainvestointeja

ovat raitiotien rakentamiseen liittyvät rinnakkaishankkeet (6 milj. euroa), Viinikan liikenneympyrän saneeraus (2 milj. euroa), Hämeenkadun perusparannus (2 milj. euroa), Viinikan- ja Hämeensillan perusparannus (5 milj. euroa) sekä viherrakentaminen eri alueilla (4 milj. euroa). Uusien alueiden rakentamiseen käytetään yhteensä 12 milj. euroa ja isoimpina yksittäisinä hankkeina se kohdistuu Kauppiin, Lahdesjärvelle sekä Tarasten kaava-alueelle. Suurin osa budjetista (4,8 milj. euroa) käytetään pienempiin yksittäisiin hankkeisiin.

Tampereen Veden 23 milj. euron investoinnit käytetään nykyisen verkoston saneeraukseen ja uusien alueiden vesihuollon toteutukseen sekä raitiotien aiheuttamiin johtosiirtoihin. Tietohallinto investoi tietoliikenneverkon kehittämiseen ja Varhaiskasvatus mm. päiväkotien tietoliikenneverkkoihin. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen liikuntapalvelut investoi pääosin liikuntapaikkojen perusparannuksiin.

Koneet ja kalusto

Koneet ja kalusto -luokkaan kuuluu yli 3 vuodeksi hankittava ja yli 10 000 euron arvoinen kalusto. Tässä luokassa esitetään myös tilajärjestelyiden ensikertaisen kalustamisen määräraha.

Hyvinvointipalveluihin hankitaan koneita ja kalustoa 3,7 milj. eurolla, josta 2,9 milj. euroa kasvatus- ja opetuspalveluihin ja 0,8 milj. euroa sairaala- ja kuntoutuspal-

veluihin. Euromääräisesti suurin kokonaisuus on Tesoman päiväkodin ja koulun ensikertainen kalustaminen (1,5 milj. euroa). Toisen asteen koulutuksen kone- ja kalustohankintoihin on varattu 2,1 milj. euroa.

Liikelaistosten koneiden ja kaluston investoinneista merkittävimmät ovat Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaistoksen 3,1 milj. euron linja-autohankinnat sekä Tampereen Infran kalustohankinnat 0,9 milj. euroa. Lisäksi Pirkanmaan pelastuslaitos uusii kalustoa 1,6 milj. eurolla.

Osakkeet ja osuudet

Osakkeisiin ja osuuksiin on varattu yhteensä noin 9,7 milj. euroa, josta 3,8 milj. euroa on varattu Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy:n osakeannin toiseen erään ja Kansi- ja Areena -hankkeeseen perustettavaan yhtiöön 4 milj. euroa. Kaupungin hallitusten erillisten päätösten mukaisesti käytettäväksi on varattu 2 milj. euroa. Kaupungin yhteiset erät sisältävät lisäksi arvion valtion rahoitusosuudesta raitiotien vuoden 2018 kustannuksiin yhteensä 19,6 milj. euroa (rahoitusosuus investointimeenon) ja vastaavan summan sijoittamisesta perustettavaan yhtiöön (investointimeenon). Tytäryhtiö Finnpark Oy:ltä saadaan 0,5 milj. euron SVOP-palautus.

Muut pitkävaikutteiset menot

Muihin pitkävaikutteisiin menoihin varataan määräraha esimerkiksi silloin, kun

rahoitettava hanke ei jää kaupungin omaisuudeksi. Määräraha sisältää Tampereen kaupungin 5,7 milj. euron investointiavustuksen Tredu-Kiinteistöt Oy:lle Santalahdentien toimipisteen ja Kurun metsäoppilaitoksen perusparannuskustannuksiin.

Taloussuunnitelmakauden investointitaso

Taloussuunnitelmakaudella investointitaso säilyy korkealla tasolla uusien asuin- ja työpaikka-alueiden rakentamisen, merkittävien infrahankkeiden ja uusien alueiden palveluverkon edellyttämien tilahankkeiden toteuttamisen sekä nykyisten toimitilojen ja kaupunki-infran saneeraustarpeen vuoksi. Kaupungin asukaskohtainen lainamäärä kasvaa vuoden 2021 loppuun mennessä noin 3 500 euroon.

Talonrakennushankkeiden taso on taloussuunnitelmavuosina 55–65 milj. euron välillä. Vuokrauksella tai muulla rahoitusmallilla toteutettavien hankkeiden osuus säilyy taloudellisesti merkittävänä.

Raitiotie toteutetaan yhtiön Tampereen Raitiotie Oy:n kautta ja raitiotiehen liittyvät investoinnit ovat näin yhtiön investointeja. Raitiotien rakentamisen yhteydessä kaupunkiympäristön palvelualueelle on arvioitu toteuttavaksi n. 6 milj. euron vuositasolla rinnakkaishankkeita, jotka tehdään raitiotien rakentamisen kanssa samaan aikaan. Rinnakkaishankkeet kohdistuvat pääosin kävelyn, pyöräilyn sekä esteettömyyden parantamiseen. Rinnakkaishankkeena myös Tampereen Vesi liikelaitoksella on varauduttu investoinneissa raitiotien rakentamisesta johtuviin investointeihin.

Strategiassa keskitytään kohdentamaan kaupungin kasvua pääosin nykyisen rakenteen sisään ja joukkoliikenneväyhykkeille, jolloin kaikkien kunnallisteknisten verkostojen investointien tarve on pienempi kuin se, että avattaisiin laajamittaisesti kokonaan uusia alueita rakentamiselle. Lisäksi hyödynnetään olemassa olevaa palveluverkkoa sitä edelleen kehittämällä ja keskittämällä verkon laajentamisen sijaan. Strategiassa on asetettu investointien tuutorahoitukselle tavoite kattaa taloussuunnitelmakauden lopulla investoinneista 70 %.

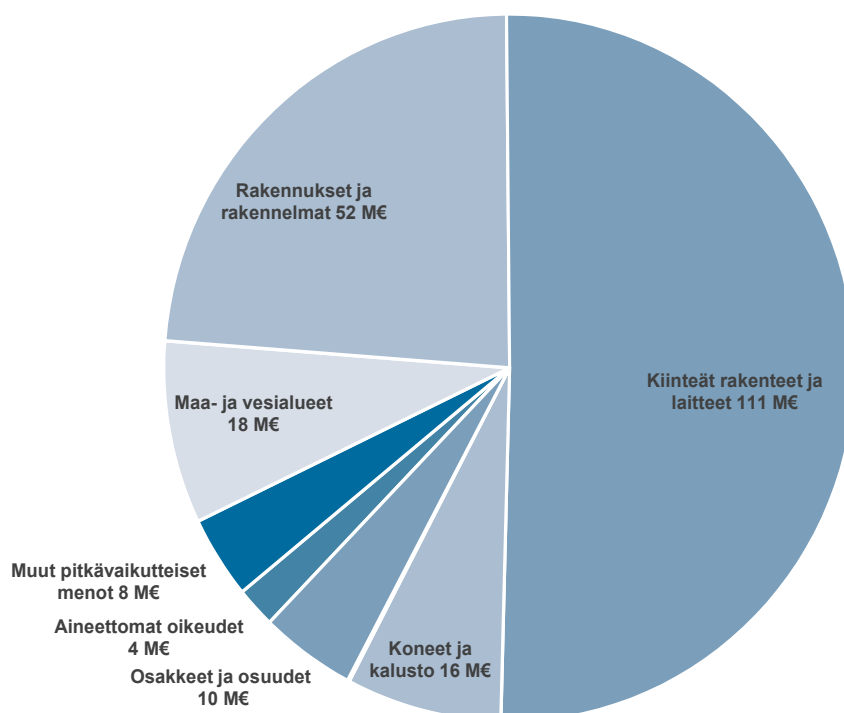
Kaupungin strategian mukainen kasvutavoite edellyttää isoja investointeja sekä palvelutiloihin että kaupungin infrastruktuuriin. Investointien yhteensovittaminen lainamäärän tasapainoisen kasvun kanssa on haasteellista. Investointitason mitoittamiseksi paremmin kaupungin taloudellisiin resursseihin valmisteltiin vuonna 2015 investointikehys seuraaville kymmenelle vuodelle, joka käsiteltiin kaupunginvaltuuston talousarvion kokouksessa 16.11.2015. Investointien taso määritettiin sekä ns. omarahoitusosuuden (vuosikate) että velkaosuuden yhdistelmänä. Näin saatu investointikehys mahdollistaa kaupungin kasvun tavalla, jonka kaupungin talous kestää. Investointien toteuttamisen rahoitusmalli ei vaikuta investointikehysten piiriin kuuluvien hankkeiden arviointiin (eli eri rahoitusmalleilla toteutettavat hankkeet pienentävät vastaavasti investointitasoa). Investointikehityksessä esitetyt periaatteet ja investointitasot laadittiin ohjeellisesti noudatettavaksi tulevien vuosien taloussuunnittelussa. Investointikehystä tarkastellaan seuraavan kerran loppuvuonna 2017. Investointitason hallit-

seminen strategian mukaisesti edellyttää suunniteltujen investointien priorisointia ja aikataulutusta.

Investointien omarahoitusosuuden vahvistamiseksi ja investointien rahavirran pienentämiseksi jatketaan käynnistettyä taseomaisuuden tarkastelua. Kaupungilla on omistuksessaan peruspalveluiden tuottamiseen liittymättömiä kiinteistöjä ja omistuksia, joiden kehittämisellä, omistuksien uudelleenjärjestelyillä ja myynteillä voidaan osittain kattaa tulevien vuosien investointien aiheuttamaa lisärahoitustarvetta. Myytävää omaisuutta ei taloussuunnitelmassa ole yksilöity.

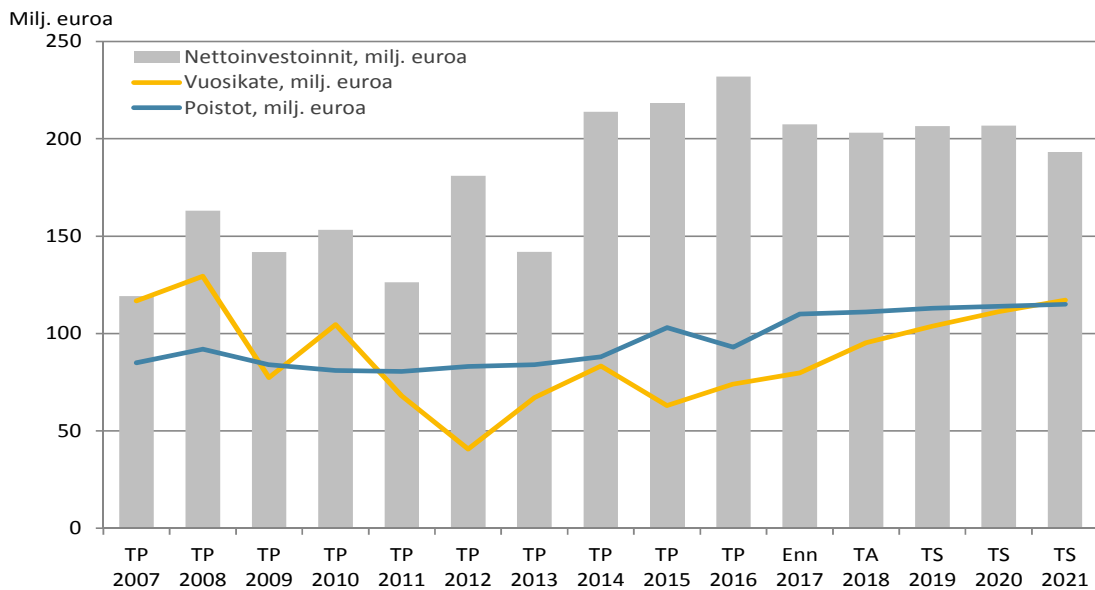
Talonrakennushankkeiden osalta osaa palvelutilahankkeiden toteuttamista on lykättävä. Palvelumallityön kautta on kyettävä tehostamaan ja tiivistämään palveluverkkoa sekä parantamaan tilojen käyttöastetta, sillä nykyisen palveluverkon kunnossapito tarvitsee perusparannuksiin osoitetun rahoituksen lisäämistä.

ERI INVESTOINTILAJIT (MILJ. EUROA)

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2015	TP 2016	Muutettu TA 2017	TP 2017 Enn	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET								
Aineettomat oikeudet	-853	-800	-2 100	-1 900	-622	-4 680	-4 550	-4 235
Muut pitkävaikutteiset menot	-47 215	-22 700	-11 600	-10 600	-11 756	-8 400	-8 970	-8 465
AINEELLISET HYÖDYKKEET								
Maa- ja vesialueet	-18 167	-15 700	-11 000	-11 000	-18 350	-18 200	-18 200	-18 042
Rakennukset ja rakennelmat	-23 047	-35 500	-100 500	-82 200	-52 150	-56 700	-61 100	-59 231
Kiinteät rakenteet ja laitteet	-28 615	-24 400	-86 300	-82 900	-96 392	-97 108	-100 538	-90 236
Koneet ja kalusto	-11 820	-15 600	-17 500	-17 300	-15 161	-16 837	-18 204	-18 345
Muut aineelliset hyödykkeet	-185	-200	-200	-200	-190	-190	-200	-200
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	-95 951	-110 600	0	0	0	0	0	0
SJOITUKSET								
Osakkeet ja osuudet	-2 088	-6 600	-17 400	-20 400	-29 345	-25 700	-5 900	-5 300
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	-227 942	-232 100	-246 700	-224 200	-223 966	-227 815	-217 662	-204 054
Rahoitusosuudet	9 490	5 300	16 800	19 100	20 830	21 210	10 850	10 850
NETTOINVESTOINNIT YHTEENSÄ	-218 452	-226 800	-229 900	-207 500	-203 136	-206 605	-206 812	-193 204
Pysyvien vastaavien luovutustulot	27 053	21 600	21 900	54 200	27 476	24 100	24 100	24 100

NETTOINVESTOINNIT, VUOSIKATE JA POISTOT

* ei sisällä sisäisiä siirtoja

RAHOITUSLASKELMA

Talousarvion laskelmaosan rahoituslaskelmaan koetaan käyttötalous-, tuloslaskelma- ja investointiosan tulojen ja menojen aiheuttama rahavirta (toiminnan ja investointien rahavirta). Lisäksi rahoitusosaan merkitään kaupungin antolainauksen, lainakannan ja mahdolliset oman pääoman muutokset sekä arvio merkittävistä muutoksista muissa maksuvalmiuden erissä (rahoituksen rahavirta).

Rahoituslaskelma on rahavirtalaskelman luonteinen, sen lopussa esitetään toiminnan ja investointien sekä rahoituksen rahavirtojen vaikutus kaupungin rahavaroihin eli sitä, miten kaupungin rahavarat muuttuvat toiminnan johdosta tilikauden aikana. Välituloksena esitetään Vaikutus maksuvalmiuteen.

Talousarvion 2018 rahoituslaskelma

Rahoituslaskelmassa varsinaisen toiminnan tuloista ja menoista kertyvä tulorahoitus on talousarviovuonna 71,1 milj. euroa. Investointien aiheuttama rahoitustarve eli investoinnit vähennettynä niihin saaduilla rahoitusosuuksilla ja myyntituloilla on 203,1 milj. euroa. Tulorahoitus ei riitä investointien kattamiseen, ja toiminnan ja investointien rahavirta muodostuu yhteensä 104,5 milj. euroa negatiiviseksi.

Antolainojen määrän arvioidaan laskevan ohjelman mukaisten lyhennysten johdosta 0,4 milj. euroa. Antolainojen lisäykset ovat 25,1 milj. euroa.

Uutta lainaa arvioidaan nostettavan 147 milj. euroa. Kaupungin lainoja lyhennetään maksuohjelmien mukaisesti 3,4 milj. eurolla. Asukaskohtainen lainamäärä on vuoden 2018 lopussa 3 040 euroa.

Kaikkiaan talousarvion vaikutus kaupungin rahavaroihin on 7,2 milj. euroa positiivinen. Talousarvion toteutuessa kaikilta osiltaan kaupungin rahavarat ja erät muut maksuvalmiuteen vaikuttavat erät kasvavat kyseisellä summalla.

Taloussuunnitelmakauden rahoituslaskelma

Kaupungin lainamäärä kasvaa taloussuunnitelmakaudella noin 968 milj. euroon. Kaupungin strategian mukainen kasvutavoite edellyttää isoja investointeja sekä palvelutaloihin että kaupungin infrastruktuuriin. Kaupunkikehityksen kannalta välttämättömiä ja suuria investointeja on strategian mukaisesti käynnissä ja suunnitteilla poikkeuksellisen paljon. Suurten kehitysinvestointien arvioidaan maksavan investoinnit takaisin kasvavan elinvoiman ja vetovoimaisuuden kasvun myötä. Suur-

ten investointien vuoksi kaupungin lainamäärä nousee nopeasti, jos kaikki investoinnit tehdään kaupungin taseeseen. Jos investointeja toteutetaan muilla rahoitusmalleilla, kaupungin lainamäärä kasvaa hitaammin. Vuoden 2021 lopussa arvioidaan asukaskohtaisen lainamäärän olevan noin 4 000 euroa.

Taloussuunnitelmakaudella nostetaan toiminnan tulorahoitusta lainamäärän kasvun hidastamiseksi. Talouden tasapainottamisohjelman avulla tavoitellaan toimintamenojen sopeuttamisen lisäksi pitkäjänteistä ja taloudellisesti hallittua investointien suunnittelua.

Investointien omarahoitusosuuden vahvistamiseksi jatketaan kaupungin taseomaisuuden tarkastelua. Kaupungilla on omistuksessaan peruspalveluiden tuottamiseen liittymättömiä kiinteistöjä, yhtiöitä ja osuuksia, joiden kehittämislä, omistuksien uudelleenjärjestelyillä ja myynneillä voidaan osittain kattaa tulevien vuosien investointien aiheuttamaa lisärahoitustarvetta. Myytävää omaisuutta ei taloussuunnitelmassa ole yksilöity.

NETTOINVESTOINNIT
(ULKOISET)

203,1 milj. €

TA 2018

INVESTOINTIEN
TULORAHOTUS

47 %

TA 2018

LAINAKANTA

709,8 milj. €

(enn. 31.12.2018)

LAINAMÄÄRÄ/AS.

3 040 €

(enn. 31.12.2018)

RAHOITUSLASKELMA 2018

1 000 euroa	Kaupunki ilman liikelaitoksia ja rahastoja	Liikelaitokset ja rahastot	Yhteensä, sisäi- set erät mukana	Yhteensä, sisäiset erät vähennetty
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	59 619	35 690	95 309	95 309
Tulorahoituksen korjauserät	-24 096	-100	-24 196	-24 196
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-211 378	-27 487	-238 865	-223 966
Rahoitusosuudet investointimenoihin	20 830	0	20 830	20 830
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	27 376	14 999	42 375	27 476
Toiminnan ja investointien rahavirta	-127 649	23 102	-104 547	-104 547
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäykset	-25 100	0	-25 100	-25 100
Antolainasaamisten vähennykset	435	0	435	435
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	147 000	0	147 000	147 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-3 400	0	-3 400	-3 400
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-7 164	0	-7 164	-7 164
Vaikutus maksuvalmiuteen	-15 878	23 102	7 224	7 224
Muut maksuvalmiuden muutokset	23 102	-23 102	0	0
Vaikutus rahavaroihin	7 224	0	7 224	7 224

RAHOITUSLASKELMA 2016–2021

1 000 euroa	TP 2016	TA 2017	TP Enn 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Toiminnan rahavirta							
Vuosikate	74 425	88 025	79 777	95 309	103 851	111 201	117 147
Satunnaiset erät	-2 749	0	6 249	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	-18 025	-17 783	-23 057	-24 196	-20 000	-20 000	-20 000
	53 650	70 242	62 969	71 113	83 851	91 201	97 147
Investointien rahavirta							
Investointimenot	-226 267	-221 466	-226 534	-223 966	-227 815	-217 662	-204 054
Rahoitusosuudet investointimenoihin	5 328	16 577	19 076	20 830	21 210	10 850	10 850
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustulot	21 292	21 930	54 210	27 476	24 100	24 100	24 100
	-199 647	-182 959	-153 248	-175 660	-182 505	-182 712	-169 104
Toiminnan ja investointien rahavirta	-145 997	-112 717	-90 278	-104 547	-98 654	-91 511	-71 957
Rahoituksen rahavirta							
Antolainauksen muutokset							
Antolainasaamisten lisäykset	-1 246	-600	-600	-25 100	-600	-600	-600
Antolainasaamisten vähennykset	7 072	453	1 784	435	390	360	2 740
Lainakannan muutokset							
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	100 000	138 400	115 400	147 000	137 600	91 600	81 100
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-25 502	-43 400	-43 400	-3 400	-36 600	-6 600	-9 100
Lyhytaikaisten lainojen muutos	14 988	-10 000	12 981	-7 164	0	0	0
Vaikutus maksuvalmiuteen	-50 685	-27 864	-4 113	7 224	2 136	-6 751	2 183
Muut maksuvalmiuden muutokset	58 394	15 800	15 800	0	0	0	0
Vaikutus rahavaroihin	7 709	-12 064	11 687	7 224	2 136	-6 751	2 183
Rahavarat 31.12.	108 858		120 545	127 769	129 906	123 154	125 338
Rahavarat 1.1.	101 149		108 858	120 545	127 769	129 906	123 154

Antolainauksen muutokset

Antolainojen määrän arvioidaan kasvavan vuonna 2018 noin 24,6 milj. eurolla. Merkittävimmät muutokset ovat Tampereen Monitoimiareena Oy:lle myönnettävä 22,0 milj. euron suuruinen laina sekä Tamk Oy:lle myönnettävä 2,5 milj. euron suuruinen laina. Näistä ensin mainittuun sisältyy epävarmuutta siten, että lainan nostoaikataulu on vielä epäselvä, ja on todennäköistä ettei lainaa kokonaisuudessaan nosteta vielä ensi vuonna.

Antolainojen muita lisäyksiä on budjetoitu sosiaaliseen luototukseen 0,5

milj. euroa ja 0,1 milj. euroa Sivistys- ja kulttuurilautakunnan myöntämiin lainoihin Tampere Filharmonian muusikoiden soitinhankintoihin sekä kuvataiteilijoille myönnettäviin lainoihin. Antolainojen lyhennykset kohdistuvat lähinnä konsernin asuntoyhteisöjen lainoihin sekä jäljellä oleviin asuntolainoihin.

Merkittävimmät antolainasaamiset kaupungilla on Tampereen Sähkölaitos Oy:ltä 70,0 milj. euroa ja Tampereen Vuokratalosäätiöltä 19,4 milj. euroa.

Tytäryhteisöjen pitkäaikainen lainarahoitus otetaan pääsääntöisesti suoraan rahalaitoksilta ja kaupunki takaa lainoja valtuuston tapauskohtaisilla päätöksillä. Taulukon antolainoihin ei sisälly tytäryhtiöille konsernitilin kautta myönnetty lyhytaikaiset luotot.

Antolainat (1 000 euroa)	TP 2016	TA 2017	TP Enn 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Konserniyhteisöt ja muut	98 871	101 587	97 498	122 303	122 623	122 948	120 883
Vähennykset	-6 703	-253	-1 593	-295	-280	-275	-2 665
Lisäykset	1 136	600	220	25 100	600	600	600
Asuntolainat	788	588	603	463	353	268	193
Vähennykset	-360	-200	-185	-140	-110	-85	-75
Antolainat yhteensä	99 659	102 175	98 101	122 766	122 976	123 216	121 076

Korollisten velkojen muutokset

Ensi vuonna kaupungin korollisen velan arvioidaan kasvavan 136,5 milj. eurolla. Tämä johtuu investointien heikosta omarahoitussuudesta eli vuosikatteen suhteesta investointisummaan.

Rahalaitoksilta olevat pitkäaikaiset lainat lyhenevät vuonna 2018 maksuohjelmien mukaisesti 3,4 milj. eurolla ja uutta velkaa tarvitaan 147,0 milj. euroa. Henkilöstökassan asiakkaille oleva lyhytaikainen velka lyhenee nolnaan, koska toiminta lakkaa valtuuston päätöksen mukaisesti ensi vuonna ja asiakkaat siirtävät tilivarsansa muualle. Konsernitilin kautta tytär-

yhteisöille olevan lyhytaikaisen velan arvioidaan säilyvän ennallaan. Pitkäaikaista velkaa edustavat rahalaitoslainat ovat talousarviossa sitovia.

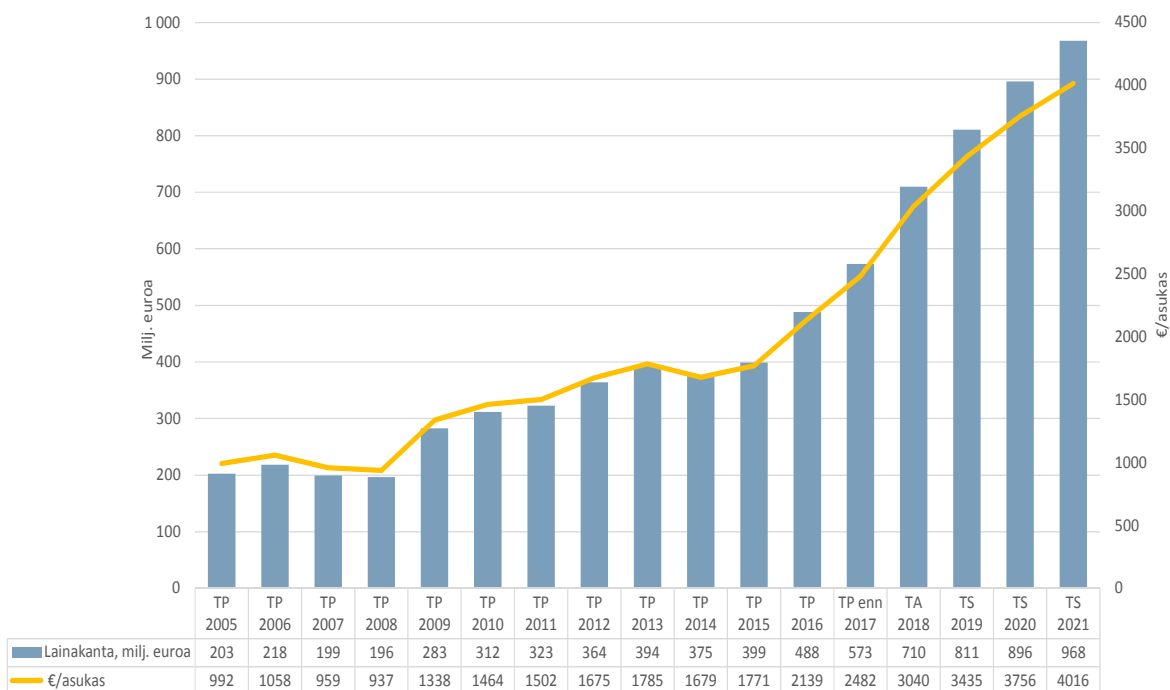
Taloussuunnitelmakaudella 2019–2021 velkaantuminen tulee jatkumaan hieman maltillisemmin kuin 2018, keskimäärin noin 86 milj. euron vuosivauhtia, sillä investointitaso laskee hieman ja vuosikatteen odotetaan paranevan. Jakson lopulla korollista velkaa arvioidaan olevan noin 968 milj. euroa ja asukaskohtainen lainamäärä kipuaa todennäköisesti 4 000 euroon.

Korollisen tasevelan lisäksi kaupungilla on velkaa vastaavia rahoitusleasing-sopimuksia. Näiden määrä oli viime tilinpäätöshetkellä 123,1 milj. euroa.

Kaupunki toteuttaa raitiotien ensimmäistä vaihetta ja raideinfran sekä kaluston omistus tulee olemaan Tampereen Raitiotie Oy:llä. Yhtiö myös rahoittaa hankkeen toteutuksen pitkälti velkarahoituksella, jonka korkokulut ja lyhennykset tulevat kaupungin maksettavaksi yhtiön pääomavastikkeen muodossa sitten, kun liikennöinti alkaa.

Korolliset velat (1 000 euroa)	TP 2016	TA 2017	TP Enn 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Pitkäaikaiset korolliset velat							
Rahalaitoksille	290 535	420 535	362 554	506 154	607 154	692 154	764 154
Lyhennykset	-25 502	-43 400	-43 381	-3 400	-36 600	-6 600	-9 100
Nostot	100 000	138 400	115 400	147 000	137 600	91 600	81 100
Lyhytaikaiset korolliset velat							
Henkilöstökassalle	14 163	5 000	7 163	0	0	0	0
Tytäryhteisöille	183 619	151 000	203 619	203 619	203 619	203 619	203 619
Korolliset velat yhteensä	488 317	576 535	573 337	709 773	810 773	895 773	967 773
Lainat euroa/asukas	2 139	2 506	2 482	3 040	3 435	3 756	4 016
Asukasmäärä	228 274	230 100	231 000	233 500	236 000	238 500	241 000

LAINAMÄÄRÄN KEHITYS

LIITTEET

Konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja -yhteisöt
Täydentäviä tietoja

KONSERNIIN KUULUVAT TYTÄRYHTIÖT JA -YHTEISÖT

Konserniohjaus Tampereen kaupungissa

Valtuusto päättää kuntalain 14 §:n mukaan talousarviosta ja taloussuunnitelmasta sekä omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Valtuusto antaa tytäryhteisöjen ohjausta ja valvontaa koskevia periaatteita kunnan konsernijohtolle. Valtuuston asettamat tavoitteet ohjaavat kunnan edustajia tytäryhteisöjen toimielimissä. Kyseiset tavoitteet eivät kuitenkaan sido oikeudellisesti tytäryhteisöjä. Tavoiteasettelu on luonteeltaan välillistä, pääomistajan tahdon esiintuomista.

Tässä talousarvion osassa asetetaan tytäryhteisökohtaiset vuoden 2018 toiminna ja talouden tavoitteet merkittävälle tytäryhteisöille. Kaupungin edustajien tulee toimia tytäryhteisöjen päätöksentekolimissä kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa konserniohjeita. Tytäryhtiöiden ja -yhteisöjen toiminnasta raportoidaan Tampereen toiminnan ja talouden katsauksissa, tilinpäätöksessä sekä yhtiöitä käsittelevässä vuosiraportissa.

Uudet kuntalain mukaiset omistajaohjauksen periaatteet hyväksyttiin konsernijaostossa elokuussa 2017, josta ne etenevät valtuuston päätettäväksi. Tampereen kaupungin omistajapolitiikan päämääränä on, että Tampereen kaupunki on aktiivinen, vaativa ja selkeä omistaja, joka varmistaa omien omistustensa tehokkaan hyödyntämisen kaupunkilaisten hyväksi. Samoin tytär- ja osakkuusyhteisöjä ohjaava Tampereen kaupunkikonsernin konserniohje uudistettiin 2017 vuoden aikana. Kaupungin omistamille tytäryhteisöille luotiin ensimmäisen kerran yhtiökohtaiset omistajastrategiat, jotka hyväksyttiin syksyllä 2015 kaupunginhallituksen liiketoimintajaostossa. Strategiatyön osana yhtiöomistuksia luokiteltiin eri luokkiin niiden strategisen käyttötarkoituksen ja omistajan kehittämistavoitteiden mukaisesti. Omistajaohjausyksikkö vie strategiatyön linjauksia käytäntöön ja esittelee kaupunginhallituksen konsernijaostolle päätöksentekotarve huomioiden.

Tampereen kaupunkikonserniin kuului vuoden 2017 elokuussa yhteensä 74 yhteisöä. Kuntakonsernilla tarkoitetaan kunnan sekä yhden tai useamman juridisesti itsenäisen yhteisön muodostamaa taloudellista kokonaisuutta, jossa kunnalla yksin tai yhdessä muiden kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa on määräysvalta yhdessä tai useammassa yhteisössä (tytäryhteisö). Määräämisvaltasuhde voi perustua myös siihen, että tytäryhteisöllä yksin tai yhdessä muiden tytäryhteisöjen kanssa on määräysvalta toisessa yhteisössä. Kaupunki on konsernin emoyhteisö. Tytäryhteisöksi nimitetään niitä yhteisöjä, jossa emoyhteisöllä on määräysvalta. Osakkuusyhteisöksi nimitetään yhteisöjä joissa emoyhteisöllä on yksin tai yhdessä muiden konserniyhteisöjen kanssa samanaikaisesti huomattava vaikutusvalta (20–50 % äänivallasta) ja merkittävä omistusosuus (vähintään 20 % yhtiön omasta pääomasta) yhteisössä.

Vastuu konserniohjauksen toteuttamisesta

Kuntalain mukaan kunta tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, jonka ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä vastaa konsernijohto. Konsernijohtoon kuuluvat kaupunginhallitus, konsernijaosto, pormestari ja konsernijohtaja. Kuntalain mukaan konsernijohto vastaa kuntakonsernissa omistajaohjauksen toteuttamisesta sekä konsernivalvonnan järjestämisestä, jollei hallintosäännössä toisin määrätä. Kaupunginhallituksen konsernijaosto vastaa omistajaohjauksen täytäntöönpanosta ja mm. yhtiökohtaisista omistajastrategioista. Viranhaltijaorganisaatiossa omistajaohjaus kuuluu konsernijohtajan alaisuudessa toimivan konserniohjauksen omistajaohjausyksikölle.

Alla on kuvattu Tampere-konserni omistajaohjauksen näkökulmasta. Tampere-konserniin kuuluvat peruskaupunki, liikelaitokset, tytäryhtiöt ja säätiöt, osakkuusyhteisöt ja kuntayhtymät.

TAMPERE-KONSERNI (1.1.2018)	
Tampereen Voimia Liikelaitos	Tytäryhtiöt ja -yhteisöt (asetettu omistajatavoitteita TA:ssa)
Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos	- Tampereen Sähkölaitos –konserni 100 % - Pirkanmaan Jätehuolto Oy 65,33 % - Ekokumppanit Oy 90,57 % - Tredea Oy 60,47 % - Visit Tampere Oy 60,47 % - Tampereen ammattikorkeakoulu Oy 87 % - Tampereen Sarka Oy 100 % - Tampereen Työvalmennussäätiö Syke - Tampere-talo Oy 100 % - Tampereen Särkänniemi Oy 100 % - Oy Runoilijan Tie 72,58 % - Tammenlehväsäätiö 100 % - Tampereen Messu- ja Urheilukeskus Oy 66 % - Finnpark Oy 100 % - Tampereen Kotilinnasäätiö - Tampereen Vuokratalsäätiö - Vilusen Rinne Oy 100 % - Tampereen Vuokra-asunnot Oy 100 % - Pirkan Opiskelija-asunnot Oy 100 % - Tampereen Palvelukiinteistöt Oy 100 % - Tredu-Kiinteistöt Oy 66,46 % - Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy 71,2 % - Tuomi Logistiikka Oy 69,7 % - Tullinkulman Työterveys Oy 75,1 % - Tampereen Raitiotie Oy 100 % - Tampereen Tilapalvelut Oy 100 %
Tampereen Infra Liikelaitos	
Tampereen Vesi Liikelaitos	
Pirkanmaan pelastuslaitos	
Kuntayhtymät:	- Pirkanmaan Liitto 45,58 % - Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä 38,18 % - Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä 62,45 %
Merkittävimmät osakkuusyhteisöt:	- Coxa Oy 20,56 % - Vuores Palvelu Oy 33,28 % - Suomen Hopealinja Oy 30,46 % - Tuotekehitys Oy Tamlink 24 % - YH Kodit Oy 35,7 %

Konsernirakenteen muutokset

Tampereen Raitiotie Oy aloitti toimintansa vuoden 2016 lopussa. Tampereen Raitiotie Oy on keskinäinen kiinteistöyhtiö, jonka tehtävänä on rakennuttaa, omistaa, hallita, ylläpitää, huoltaa ja kehittää Tampereen kaupungin alueella sijaitsevien raitiotielinjojen raitiotieliikennettä palvelevia raiteita ja huolto- ja varikkorakennuksia sekä hankkia ja omistaa raitiotiekalustoa. 2016 vuoden aikana kaupungin omistusosuus Suomen Hopealinja Oy:stä nousi osakepääoman korotuksen myötä 2 %-yksiköllä ja on nyt 30,46 %:a. Kaupungin omistusosuus Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy:stä pieneni osaksmäärän kasvun myötä 71,20 %:iin. Vuores Palvelu Oy:n omistusosuus pieneni myös vuoden aikana, kun uusia osakkaita tuli mukaan toimintaan.

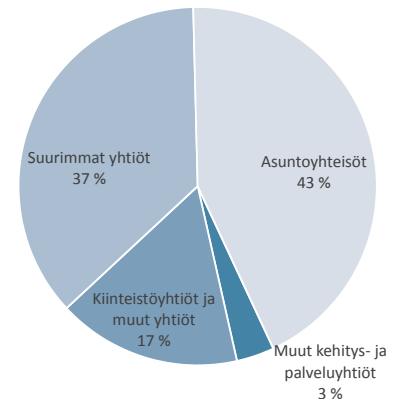
Kaupungin asuntosektorilla tehtiin myös rakennejärjestelyjä, kun Kiinteistö Oy Opintanner ja Insinöörioppilastalo Oy fuusioituivat Pirkan Opiskelija-asunnot Oy:öön. Pirkan Opiskelija-asunnot Oy:stä muodostui merkittävä opiskelija-asuntojen tarjoaja TOAS:in rinnalle. Tapahtumatoimintaan ja -markkinointiin keskittyvä Visit Tampere Oy aloitti toimintansa vuoden 2017 alussa. Visit Tampere Oy on Tredea Oy:n 100 % omistama tytäryhtiö. Kaupungin omistusosuus Tredea Oy:stä on 60,47 %.

Pirkanmaan Jätehuolto Oy perusti Ranta-Tampellan Putkikeräys Oy:n ja Pirkanmaan Jätevesipalvelut Oy:n tytäryhtiökseen. Tavase Oy:n rakennejärjestelyissä Valkeakosken kaupunki irtaantui Tavasesta ja tämän seurauksena Tampereen kaupungin omistusosuus Tavase Oy:stä nousi 79,45 %:iin.

Toimintavuosi 2016 oli Tullinkulman Työterveys Oy:lle sekä Tuomi Logistiikka Oy:lle ensimmäinen kokonainen toimintavuosi yhtiönä. Molemmista kaupungin tukipalveluja tarjoavissa in house -asemassa toimivissa yhtiöissä on toisena osakkaana Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä.

Vuoden 2017 aikana on valmisteltu kaupunginvaltuuston asettaman tavoitteen mukaisesti Tampereen Tilakeskus Liikelaituksen yhtiöittämistä kaupungin 100 % omistamaksi in house -osakeyhtiöksi. Kaupunginvaltuusto hyväksyi yhtiöittämistä koskevan esityksen lokakuun kokouksessa ja Tampereen Tilapalvelut Oy:n on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2018 alusta. Samoin sote-uudistukseen liittyen on selvitetty valtuuston asettaman tavoitteen mukaisesti muidenkin tukipalveluja tuottavien organisaatioiden, kuten Tampereen Voimia Liikelaituksen tulevaisuuden organisoimismalleja yhdessä omistajaohjausyksikön kanssa.

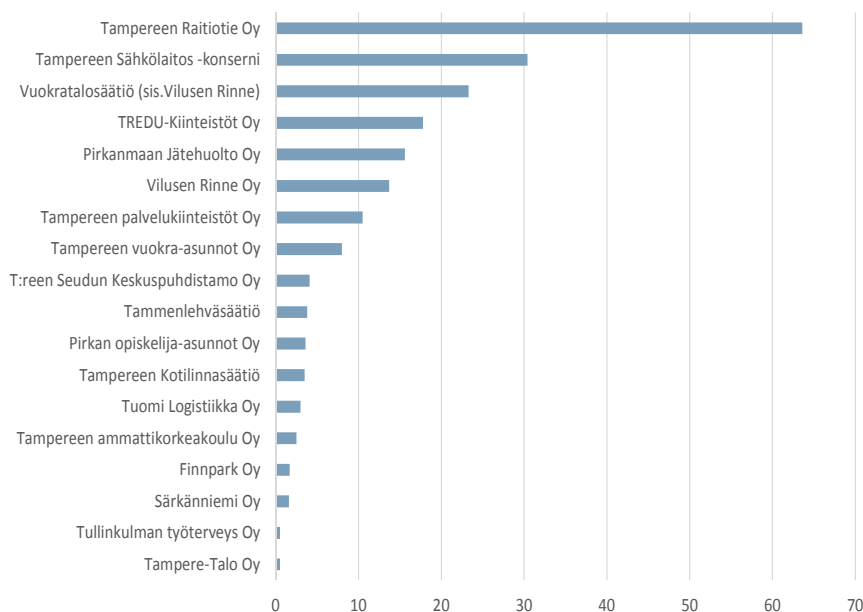
MERKITTÄVIMPIEN YHTIÖIDEN INVESTOINTIEN JAKAUTUMINEN, YHT. 194 M€

Konserniyhtiöiden ja -yhteisöjen investoinnit vuonna 2018

Tampereen kaupunkikonserni investoi merkittävästi myös tytäryhteisöjensä kautta talousarviovuonna 2018. Investoinnit 2018 vuodelta tytäryhteisöiltä kerättyjen tietojen perusteella esitetään alla olevassa taulukossa.

MERKITTÄVIMPIEN KONSERNIYHTIÖJEN INVESTOINNIT, YHT. 194 M€

Tampereen kaupungin konsernirakenne 31.8.2017

Tampereen kaupunki

	31.8.2017	Muutos-%		31.8.2017	Muutos-%
Tytäryhteisöt					
Ekokumppanit Oy (osuus äänim. 93,50 %)	90,57%		Tullinkulman Työterveys Oy	84,66%	
Finnpark Oy **	100,00%		Tuomi Logistiikka Oy	69,71%	
Finnpark Tekniikka Oy	0,00%	-100,00%	Vilusen Rinne Oy	100,00%	
Pysäköintiveturi Kiint Oy (osuus äänim. 89,86 %)	92,70%		Vuores Palvelu Oy (osuus äänim. 33,36%)	33,28%	-5,31%
Tullin Parkki Oy (osuus äänimäärästä 59,46 %)	69,60%				
Pellavan Parkki Kiint Oy	60,60%				
Haukiluoman Liikerakennus Oy	87,91%		Kuntayhtymät		
Helapuiston Lähipalvelukeskus Oy	70,05%	-2,06%	Pirkanmaan liitto	45,58%	
Keinupuistokeskus Oy	57,02%		Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntay.**	38,18%	
Lukonmäen Palvelukeskus Kiint Oy	59,31%		Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä	62,45%	
Länsi-Tesoman Liikekeskus Kiint Oy	52,97%				
Maijalanpuiston Lähipalvelukeskus Oy	86,08%				
Pelipuiston Lähipalvelukeskus Oy	54,34%		Osakkuus- ja omistusyhteisyyhteisöt *		
Pirkan Opiskelija-asunnot Oy	100,00%		Atalan Liikekeskus Kiint Oy*	40,00%	
Tieteenkadun Parkki Kiint Oy	68,75%		Ateljeetalo Oy	47,66%	
Tupakkikiven Parkki Kiint Oy	61,03%		Coxa Oy (konserni) *	20,56%	
Tampereen ammattikorkeakoulu Oy	87,00%		Hervannan Juhani As Oy *	28,04%	
Tampereen ammattikorkeakoulun Tukisäätiö	87,00%		Hervannan Kanjoni As Oy *	43,47%	
Pirkanmaan Jätehuolto Oy ** (osuus äänim. 65,33 %)	49,69%		Kosken Parkki Kiint Oy *	21,08%	
Pirkan Putkikeräys Oy (osuus äänim. 61,62 %)	45,14%	-0,63%	Mummunkujan pysäköinti Oy *	31,33%	
Ranta-Tampellan Putkikeräys Oy (osuus äänim. 65,33%)	49,69%	49,69%	Suomen Hopealinja Oy	30,46%	
Pirkanmaan Jätevesipalvelut Oy (osuus äänim. 65,33%)	49,69%	49,69%	Tumpin Parkki Kiint Oy *	20,96%	
Runoilijan tie Oy	72,58%		Tuotekehitys Oy TamLink *	24,00%	
Tammenlehväsäätiö**	100,00%		Tyrkkölä As Oy	47,72%	
Tammenlehväkeskus Oy	100,00%		Vironrörmän Lämpö Oy	40,42%	
T:reen kaupunkiseudun elinkeino- ja kehitysyhtiö Tredea Oy	60,47%		YH Kodit Oy (konserni) *	35,71%	
Visit Tampere Oy	60,47%				
Tampereen Kotilinnasäätiö	100,00%		Yhteisyyhteisöt		
Pispan Tupahaka As Oy	75,71%		Jotospirtti Oy	50,00%	
Tampereen Tammelankodit As Oy	100,00%		Lännen Kiinteistöpalvelu Oy **	31,19%	
Vellamonkodit Oy	100,00%		Pikassos Oy	25,00%	
Tampereen Messu- ja Urheilukeskus Oy	66,00%				
Tampereen Palvelukiinteistöt Oy	100,00%		Yhdistelemättömät tytäryhteisöt		
Tampereen Raitiotie Oy	100,00%		Suomen Itämeri-Instituutin säätiö	100,00%	
Tampereen Sarka Oy	100,00%				
Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy	71,20%	-0,19%			
Tampereen Sähkölaitos Oy **	100,00%				
Tammervoima Oy (osuus äänim. 83,01 %)	75,35%		* merkityt osakkuusyhteisöt yhdistellään konsernitilinpäätökseen		
Tampereen Sähköverkko Oy	100,00%				
Tampereen Vera Oy	100,00%				
Tampereen Särkänniemi Oy	100,00%		** yhdistellään alakonsernin luvuilla		
Tampereen työvalmennussäätiö Syke	100,00%				
Tampereen Vuokra-asunnot Oy	100,00%				
Tampereen Vuokratalosäätiö	100,00%				
Tampereen Atalan Metsätonttu As Oy	100,00%				
VTS Kiinteistöpalvelu Oy	100,00%				
Tampere-talo Oy	100,00%				
Tavase Oy	79,45%	9,91%			
TREDU-Kiinteistöt Oy	66,46%				

Konserniyhtiöiden ja -yhteisöjen tavoitteet vuodelle 2018

Tavoitteiden asettamisen prosessi uudistui vuodelle 2018 kaupungin toimintamalliuudistuksen myötä. Keskeinen tavoite oli vahvistaa palvelualueiden johdon osallistumista ao. palvelualueen toimintakenttään kuuluvien tytäryhteisöjen omistajatavoitteiden asettamisessa. Tämän mukaisesti palvelualueiden johdon kanssa on kesäkuussa käyty läpi yhteisöjen omistajatavoitteet ja erityisesti niiden toimin-

nalliset osiot. Konsernijaosto hyväksyi liikelaitosten ja tytäryhteisöjen omistajatavoitteet 19.9.2017.

Tytäryhteisöjen tavoitteet uudistettiin myös koskemaan koko taloussuunnitelma-kauden mittaista ajanjaksoa aikaisemman yhden talousarviovuoden sijaan. Tällä tavoitellaan pitkäjänteisempää ohjausta ja mittaristoa, joka suuntaa paremmin tytäryhteisön strategisia valintoja.

Taloudellisten tavoitteiden mittarit on pidetty entisen sisältöisinä. Uusina painopisteinä tavoitteissa näkyvät mm. asuntosektorin yhteisöille asetetut tavoitteet korjausvelan hallintaan ja tuotantotavoiteisiin, omistaja-arvon kasvattamisen mittarointi Tampereen Sähkölaitos Oy:llä sekä useita vastuullisuuteen ja vaikuttavuuteen liittyviä tavoitteita eri yhteisöillä.

Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueeseen liittyvät yhtiöt / yhteisöt

Tampereen Särkänniemi Oy

- Omistus 100 %
- Perustettu 1965
- Toimiala: matkailun edistäminen Tampereella ja siihen liittyvä liiketoiminta sisältäen huvipuisto- ja ravitsemustoiminnan; lisäksi kokonaisuuteen kuuluu Tampereen kaupungin hallinnoima Sara Hildénin taidemuseo

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Mittarin tavoitetaso				
			Ennuste 2017	2018	2019	2020	2021
Maksettu osinko on 50 % yhtiön nettotuloksesta (maksetaan keväällä 2019)	Maksetun osingon määrä	50 % / 150 000 €	50	50	50	50	50
Yhtiön oman pääoman tuotto -% kasvaa. Laaditaan oman pääoman tuoton tehostamissuunnitelma.	Oman pääoman tuotto-%, toteutustilanne	-1,5	3	4	5	6	10
Kävijämäärä on vähintään 5 prosenttia suurempi kuin 5 edellisen vuoden kävijämäärien (tavoitevuodesta 5 ed. vuoden) keskiarvo.	Toteutunut kävijämäärä (kasvu-%)	2	5	5	5	5	5
Toiminnan tavoitteet:							
Tampereen Särkänniemi Oy toteuttaa yhteiskuntavastuutaan palkkaamalla runsaasti nuoria, etenkin ensimmäistä kesätyöpaikkaansa hakevia työntekijöitä.	Toteutustilanne, ensimmäisen kesätyöpaikan saaneiden nuorten määrä						
Matkailun ekosysteemin kehittäminen yhteistyössä elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueen kanssa. Särkänniemen alue on yksi Tampereen vapaa-ajan ja matkailun hubeista.	Toteutustilanne						

Tampere-talo Oy

- Omistus 100 %
- Perustettu 1988
- Toimiala: Tampere-talon hallinta ja vuokraus musiikki-, kongressi-, juhla- ja näyttelytapahtumille ja niihin liittyvän palvelun ja laitteiden vuokraus, sekä ohjelma- ja ravintolatoiminta

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Mittarin tavoitetaso				
			Ennuste 2017	2018	2019	2020	2021
Yhtiön liikevaihdon ja muiden tuottojen kasvu	Liikevaihto + muut tuotot M€, liikevaihdon kasvu-%	Liikevaihto + muut tuotot 15,1 M€, LV-kasvu-% 15,1	16,9 M€ / 12 %	17,7 M€ / 4,7%	18,3 M€ / 3,4%	18,9 M€ / 3,3%	19,4 M€ / 2,6%
Tampere-talon päiväkävijöiden määrä kasvaa	Toteutunut kävijämäärä	371 000	395 000	420 000	425 000	430 000	435 000
Yhtiön liikevoittotaso kasvaa	Milj. euroa	0,1					
Toiminnan tavoitteet:							
Henkilöstötyytyväisyys kehittyy positiivisesti edelliseen vuoteen verrattuna.	Henkilöstötyytyväisyysmittausten tulokset						
Ilmaistapahtumien kävijämäärä	Toteutunut kävijämäärä		30 000 kävijää (6€/asukas/40€/ilmaiskävijä)	30 000 kävijää (6€/asukas/40€/ilmaiskävijä)	30 000 kävijää	30 000 kävijää	30 000 kävijää
Tampereen tunnettuuden ja vetovoiman kasvattaminen yhteistyössä Tampereen matkailutoimijoiden kanssa. Matkailun ekosysteemin ja yhteismarkkinoinnin kehittäminen yhteistyössä elinvoiman ja kilpailukyvyn palvelualueen kanssa.	Toteutustilanne vuosikohtaisissa mittareissa		Muumimuseon tunnettuuden kasvu 21% -> 40%, Taloudellinen vaikutus 37 M€, toiminnallinen uudistushanke valmiiksi	Tampere-talon vetovoimaisuuden kasvattaminen, Tampere-talon taloudellinen vaikutus talousalueellaan 45 M€, talotoimijoiden yhteismarkkinointibudjetti vähintään ed. vuoden tasolla, uusien liike-toimintamahdollisuuksien selvittäminen	Tampere-talon vetovoimaisuuden kasvattaminen, Tampere-talon taloudellinen vaikutus talousalueellaan 46 M€, talotoimijoiden yhteismarkkinointibudjetti vähintään ed. vuoden tasolla	Tampere-talon vetovoimaisuuden kasvattaminen, Tampere-talon taloudellinen vaikutus talousalueellaan 47 M€, talotoimijoiden yhteismarkkinointibudjetti väh. ed. vuoden tasolla	Tampere-talon vetovoimaisuuden kasvattaminen, Tampere-talon taloudellinen vaikutus talousalueellaan 48 M€, talotoimijoiden yhteismarkkinointibudjetti väh. ed. vuoden tasolla, ison salin mekaniikkaremontti

Tampereen Palvelukiinteistöt Oy

- Omistus 100 %
- Perustettu 2005
- Toimiala: kiinteistöjen vuokraus, kehittäminen ja hallinta

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Maksettu osinko on 50 prosenttia yhtiön nettotuloksesta (maksetaan keväällä 2019)	Maksettu osinko % / M€	50 % / 0,76 M€	50	50	50	50	50
Yhtiön sijoitetun pääoman tuotto-%	Sipo-%	5	4	4	4	4	4
Yhtiön omavaraisuusaste	Omavaraisuus-%	40,4	30	30	30	30	30
Toiminnan tavoitteet:							
Tehdään suunnitelma realisoitavasta omaisuudesta.	Realisointisuunnitelma						

Tredu-Kiinteistöt Oy

- Omistus 100 %
- Perustettu 2013
- Toimiala: kiinteistöjen vuokraus ja hallinta

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Sijoitetun pääoman tuotto-%	Sipo-%	1,0	2	2	2	3	3
Toiminnan tavoitteet:							
Tredu-Kiinteistöt Oy vuokraa laadukkaita tiloja toisen asteen koulutustoiminnan käyttöön kilpailukykyisin hinnoin	Vuokrataso (euro/m2), vuokratason vertailu muihin alan toimijoihin						
Tehdään suunnitelma realisoitavasta omaisuudesta.	Realisointisuunnitelma						
Osallistuminen uusien oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tilankäytön tehostamistavoitteiden toteuttamiseen	Uudet oppimisympäristöt, tehostamistavoitteiden toteutustilanne						

Tampereen Vuokratalosäätiö

- Perustettu 1970
- Toimiala: hankkia asuntoja mahdollisimman halpaa vuokraa vastaan sosiaalisesti erityisessä asunnontarpeessa oleville henkilöille, hallita ja omistaa tontteja ja asuinrakennuksia sekä vuokrata asuntoja

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Asuntojen taloudellinen käyttöaste	Toteutunut käyttöaste	98,13	98	98	98	98	98
Säätiön sijoitetun pääoman tuotto -%	Sipo-%	5,23	5	5	5	5	5
Vuokratalosäätiön korjausvelan määrä rakennuskannan arvosta	%	1,22	1,23	1,3	1,3	1,3	1,3
Asuntokannan kasvattaminen siten, että MAL-sopimuksen tavoitteet osaltaan toteutuvat.	Toteutustilanne, uusien asuntojen määrä	76	196	200	200	200	200

Vilusen Rinne Oy

- Omistus 100 %
- Perustettu 1967
- Toimiala: asuntojen rakennuttaminen, hallinta ja vuokraus

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Asuntojen taloudellinen käyttöaste	Toteutunut käyttöaste	97,23	98	98	98	98	98
Yhtiön sijoitetun pääoman tuotto -%	Sipo-%	5,07	5	5	5	5	5
Korjausvelan määrä rakennuskannan arvosta	%	1,22	1,23	1,3	1,3	1,3	1,3

Pirkan Opiskelija-asunnot Oy

- Omistus 100 %
- Perustettu 1966
- Toimiala: asuntojen rakennuttaminen, hallinta ja vuokraus opiskelijoille

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Asuntojen taloudellinen käyttöaste	Toteutunut käyttöaste	92,6	94	94,5	95	95	95
Yhtiön sijoitetun pääoman tuotto -%	Sipo-%	1,3	3	4	3	3	5
Yhtiön omavaraisuusaste kasvaa vähintään yhdellä %-yksiköllä	Omavaraisuusaste-%	4,2	5,5	6,5	5	5	6
Pirkan Opiskelija-asunnot Oy:n korjausvelan määrä rakennuskannan arvosta	%	5,1	5,1	4,9	4,2	3,5	3,3
Toiminnan tavoitteet:							
Täydennysrakennushankkeiden käynnistäminen ja asuntokannan kasvattaminen siten, että MAL-sopimuksen tavoitteet osaltaan toteutuvat.	Uusien asuntojen määrä, täydennysrakennushankkeiden toteutustilanne	41	43	0	140	117	NA

Tampereen Vuokra-asunnot Oy

- Omistus 100 %
- Perustettu 2000
- Toimiala: asuntojen vuokraus ja hallinta sekä kaupunkikonserniin kuuluvien asuntojen omistajahallintotehtävät.

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Asuntojen taloudellinen käyttöaste	Toteutunut käyttöaste	99,6	99	99	99	99	99
Yhtiön sijoitetun pääoman tuotto -%	Sipo-%	5,8	6,5	7	7	7	7
Tampereen Vuokra-asunnot Oy:n korjausvelan määrä rakennuskannan arvosta	%	-	1,25	1,25	1,3	1,3	1,3
Toiminnan tavoitteet:							
Asuntokannan kasvattaminen siten, että MAL-sopimuksen tavoitteet osaltaan toteutuvat.	Uusien asuntojen määrä	0	63	40	75	100	100

Tampereen Kotilinnasäätiö

- Perustettu 1963
- Toimiala: järjestää asuntopalveluita ikääntyville ja eläkkeellä oleville ihmisille, rakentaa tuettua asumista ja palveluasumista varten tiloja sekä neuvoo asukkaita asumiseen liittyvissä kysymyksissä

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Asuntojen taloudellinen käyttöaste	Toteutunut käyttöaste	98,9	97	97	98	98	98
Säätiön sijoitetun pääoman tuotto-%	Sipo-%	2,3	3	3	4	5	5
Säätiön omavaraisuusaste kasvaa vähintään yhdellä %-yksiköllä edelliseen vuoteen verrattuna.	%	13,7	14,7	15,7	16,7	17,7	18,7
Toiminnan tavoitteet:							
Otetaan käyttöön laskentamalli korjausvelan määrän laskemiseksi rakennuskannan arvosta.	Toteutustilanne						
Asuntokannan kasvattaminen siten, että MAL-sopimuksen tavoitteet osaltaan toteutuvat.	Uusien asuntojen määrä	93			Keinu- puisto 70 asuntoa, Pappila 50 asuntoa	Ranta- Tampella 64 asuntoa	

Tampereen kaupunkiseudun elinkeino- ja kehitysyhtiö Tredea Oy

- Omistus 60,47 %
- Perustettu 2009
- Toimiala: seudullisen elinkeinopolitiikan ja siihen liittyvän toiminnan edistäminen, kehittäminen ja toteuttaminen Tampereen kaupunkiseudulla

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Tilikauden tulos on positiivinen	Toteutunut tulos	56 000	> 0	> 0	> 0	> 0	> 0
Toiminnan tavoitteet:							
Tampereen kaupungin strategiset elinkeino- ja innovaatiopolitiikan tavoitteet on jalkautettu Tredean toimintasuunnitelmaan palvelusopimuksen kautta ja niille on laadittu mittarit. Tredean organisaatorakenne tukee omistajien tavoitteiden toteutumista.	Tavoitteiden toteutustilanne, toimintasuunnitelman raportointi						

Visit Tampere Oy

- Tredea Oy:n tytäryhtiö
- Perustettu 2017
- Seudullinen matkailuyhtiö

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Tampereen kaupungin strategiset matkailu- ja tapahtumatavoitteet on jalkautettu Visit Tampere Oy:n toimintasuunnitelmaan palvelusopimuksen kautta ja niille on laadittu mittarit. Visit Tampere Oy:n organisaatorakenne tukee Tampereen kaupungin tavoitteiden toteutumista. Visit Tampere Oy toteuttaa Tampereen kaupungin matkailu- ja tapahtumamarkkinointia sekä matkailu- ja tapahtumapalveluihin liittyvää kehittämistoimintaa Tampereen kaupungin suuntaviivojen pohjalta.	Tavoitteiden toteutustilanne, toimintasuunnitelman raportointi						

Tampereen Messu- ja Urheilukeskus Oy

- Omistus 66 %
- Perustettu 2005
- Toimiala: tilojen vuokraus urheilu-, messu- ja kongressitapahtumiin sekä niihin liittyvien oheispalvelujen tarjoaminen

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Yhtiön sijoitetun pääoman tuotto-%	Sipo-%	1,3	2	3	4	4	4
Yhtiön omavaraisuusaste	Omavaraisuusaste	7,5	8	9	10	11	11

Oy Runoilijan tie

- Omistus 72,58 %
- Perustettu 1967
- Toimiala: matkustajalaivaliikenne ja siihen liittyvä muu liiketoiminta

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Tulos on positiivinen	Tilikauden tulos	-94 052	> 0	> 0	> 0	> 0	> 0
Toiminnan tavoitteet:							
Matkustajamäärä on kasvanut edellisvuodesta.	Matkustajamäärän kehitys	4528 (7,6 % kasvu)					
Matkailun ekosysteemin kehittäminen yhteistyössä elinvoiman ja kilpailukyyn palvelualueen kanssa.	Toteutustilanne						

Tampereen Sarka Oy

- Omistus 100 %
- Perustettu 2011
- Toimiala: avustavien hyvinvointi- sekä hallinto- ja tukipalveluiden tuottaminen ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistäminen

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Tulos on positiivinen	Tilikauden tulos	98 944	> 0	> 0	> 0	> 0	> 0
Toiminnan tavoitteet:							
Toiminta on kehittynyt ja laajentunut siten, että asiakkaiden määrä ja työllistyneiden määrä kasvavat edelliseen vuoteen verrattuna.	Asiakkaiden määrä (kasvu-%), työllistyneiden määrä (%)	asiakkaiden määrän kasvu 8 %/ työllistyneiden määrä 34 %					
Toimintaa suunnataan tukemaan työllisyydenhoidon kokeilun tavoitteita yhteistyössä työllisyydenhoidon palvelujen kanssa.	Toteutustilanne						

Tampereen työvalmennussäätiö Syke

- Perustettu 2011
- Toiminnan tarkoitus: säätiön tarkoituksena on edistää työllistymistä sellaisille henkilöille, jotka ovat vaikeassa työmarkkinatilanteessa tai jotka tarvitsevat erityisiä palveluita sijoittuakseen työmarkkinoille

Tavoite	Tavoitteen mittari	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Tulos on positiivinen	Tilikauden tulos	7 144	> 0	> 0	> 0	> 0	> 0
Toiminnan tavoitteet:							
Kuntouttavan työtoiminnan ja työelämänvalmennuksen asiakasmääriä koskevat tavoitteet on toteutettu. Kuntouttavan työtoiminnan ja työelämänvalmennuksen asiakaspaikkojen määrä kasvaa pajoilla 10 %:lla edelliseen vuoteen verrattuna.	Tavoitteiden toteutuminen, asiakaspaikkojen määrä						
Asiakastytyväisyys on kehittynyt positiivisesti edelliseen vuoteen verrattuna ja on parempi kuin toimijoilla keskimäärin.	Asiakastytyväisyysmittausten tulokset						
Toimintaa suunnataan tukemaan työllisyydenhoidon kokeilun tavoitteita yhteistyössä työllisyydenhoidon palvelujen kanssa.	Toteutustilanne, työ- ja toimintakykymittari Kompassin käyttöönotto						

Kaupunkiympäristön palvelualueelle liittyvät yhtiöt

Tampereen Sähkölaitos Oy

- Omistus 100 %
- Perustettu 1950
- Toimiala: energialiiketoiminta

Tavoite	Tavoitteen mittari (euroa, %, skaala yms.)	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Maksettu osinko on 50 % konsernin nettotuloksesta	%	50	50	50	50	50	50
Konsernin SIPO -% kasvaa edelliseen vuoteen verrattuna.	Sipo-%	9,8	10	12	13	14	15
Omistaja-arvo kehittyy positiivisesti	Osakekannan arvo lisätty- nä maksetuilla osingoilla (kasvu-%)	1,1	na	5	5	5	5
Sähkölaitoksen taloudellinen tulos on toimialallaan kilpailukykyinen. Toimialan kilpailukyky mittarin arvo on yli 50.	Kehitystavoitteen kilpailuky- kymittarin arvo (sis. 6 keskeistä tunnuslukua, skaala 0-100)	>50	>50	>50	>50	>50	>50
Uusiutuva energia koko energiatuotannosta % (vesivoima, tuulivoima, bioenergia, jäte-energia)	%	>40	>40	>40	>40	>43	>43

Finnpark Oy

- Omistus 100 %
- Perustettu 1970
- Toimiala: maksullisen pysäköinnin järjestäminen sekä pysäköinti- ja liikekiinteistöjen rakennuttaminen, kehittäminen, hallinta ja vuokraus

Tavoite	Tavoitteen mittari (euroa, %, skaala yms.)	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Maksettu osinko on 50 % konsernin nettotuloksesta (sis. SVOP-palautuksen omistajalle)	%	3,37	50	50	50	50	50
Konsernin SIPO -%	Sipo-%	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Toiminnan tavoitteet:							
Kunkun parkin ja aseman seudun kehitys	Toteutustilanne						
Polkupyöräparkki	Tavoitteena jatkokehittää Aseman pysäköinnin yhteyteen toteutettavaa pyöräparkkia						
Smart	MOOVY, maksu- ja palvelualusta-applikaation käyttöönotto						

Pirkanmaan Jätehuolto Oy

- Omistus 49,69 % (osuus äänimäärästä 65,33 %)
- Perustettu 1994
- Toimiala: jätteenkäsittely, muu jäte- ja ympäristöhuoltotoiminta sekä tähän liittyvien tuotteiden kauppa

Tavoite	Tavoitteen mittari (euroa, %, skaala yms.)	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Omakustannusperiaate on toteutunut pitkän tähtäimen velvoitteita vastaavasti, kuitenkin siten että hinnat ovat kokonaisuudessaan edullisimmassa kolmanneksessa suurista kaupungeista.	Hintataso, omakustannusperiaatteen toteutumisen kokonaisarvio	Hintataso Suomen edullisimmassa kolmanneksessa	Hintataso Suomen edullisimmassa kolmanneksessa	Säilyttää asema Suomen edullisimpana	Säilyttää asema Suomen edullisimpana	Säilyttää asema Suomen edullisimpana	Säilyttää asema Suomen edullisimpana
Yhdyskuntajätteen hyödyntämisaste nousee 99 %:iin. (keskustele tavoitearvo vielä jätehuollon kanssa)	Jätteen hyödyntämisaste	98,3	99	99	99	99	99
Toiminnan tavoitteet:							
Biokaasulaitoshanke etenee aikataulussa ja päätetyssä kustannusarviossa.	Investoinnin toteutustilanne						

Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy

- Omistus 100 %
- Perustettu 2015
- Toimiala: toimia seudullisena vesihuoltolaitoksena osakaskuntiensa alueella

Tavoite	Tavoitteen mittari (euroa, %, skaala yms.)	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	2018	Mittarin tavoitetaso		
					2019	2020	2021
Toiminnan tavoitteet:							
Hanke etenee hyväksytyn rahoitus- ja toteutussuunnitelman ja kustannusarvion mukaisesti.	Toteutustilanne		Suunnitelmat valmiit	Raken- tamisen valmistelut käynnissä	Raken- taminen käynnistyy	Raken- taminen käynnissä	Raken- taminen käynnissä

Tuomi Logistiikka Oy

- Omistus 51 %
- Perustettu 2015
- Toimiala: logististen toimintojen (esim. hankintapalvelut, materiaalihuolto ja kuljetustenohjaus) hoitaminen ja siihen liittyvän toiminnan edistäminen, kehittäminen ja toteuttaminen

Tavoite	Tavoitteen mittari (euroa, %, skaala yms.)	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Maksettu osinko on 50 % yhtiön nettotuloksesta.	Maksetun osingon määrä	255 000 euroa					
Yhtiö tuottaa voittoa vain sen verran, että toiminnan kehittäminen voidaan turvata. Yhtiö seuraa tulostaan ja korjaa tarvittaessa vuoden aikana hinnoitteluaan alaspäin niissä palveluissa, joissa hinnoittelu ei toteudu sovittujen periaatteiden mukaisena.	Yhtiön tulos	1,06 milj. euroa					
Toiminnan tavoitteet:							
Yhtiön digitaaliset asiakaspalvelut kehittyvät ja lisääntyvät palvelutarjoomassa.	Toteutustilanne						
Yhteishankintojen johtamista kehitetään yhdessä omistajien kanssa ryhmittelemällä yhteishankittavat tuotteet tarkoituksenmukaisiin kategorioihin, ja luomalla kullekin kategorialle tarkoituksenmukainen strategia. Erityistä huomioita kiinnitetään niihin tuoteryhmiin, jotka ovat asiakkaan toiminnan kannalta merkittäviä huomioiden erityisesti hankinnan tulosvaikutus.	Tehdyt toimenpiteet. Asiakkaiden arvio toimenpiteistä.						
Hankintoihin liittyvän hankintapalvelun tuotteistaminen ja hankintapalvelujen laadun ja sisällön parantaminen tukemaan paremmin kaupungin hankintojen tuloksellisuutta ja vaikuttavuuteen liittyvän tavoitteen toteutumista.	Tehdyt toimenpiteet. Asiakkaiden arvio toimenpiteistä ja hankintapalveluiden kehittymisestä.						
Maakuntaan valmistautuminen	Suunnitelma uusien asiakkaiden vastaanottamiseen valmiina						

Ekokumppanit Oy

- Omistus 90,57 %
- Perustettu 2002
- Toimiala: ympäristöhuoltoon, yhdyskuntasuunnitteluun ja teknisiin palveluihin kuuluvat tiedotus-, neuvonta- ja asiantuntijapalvelut sekä ympäristöhuoltoon, yhdyskuntasuunnitteluun ja teknisiin palveluihin kuuluvien tuotteiden myyminen ja välittäminen

Tavoite	Tavoitteen mittari (euroa, %, skaala yms.)	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso				
				2018	2019	2020	2021	
Tulos on positiivinen.	Tilikauden tulos	37 370	> 0	> 0	> 0	> 0	> 0	> 0
Toiminnan tavoitteet:								
Järjestetään Tampereen asukkaille kampanjoita neljään kestävä elämäntavan teemaan liittyen. Niihin osallistuu yrityksiä, yhdistyksiä ja muita toimijoita, jotka verkostoituvat ja saavat tunnettuutta vastuulliselle toiminnalleen.	Toteutustilanne, toimintaan osallistuvat yhteistyötahot, tapahtumiin ja kampanjoihin osallistuneiden kansalaisten määrä, kampanjoiden näkyvyys eri viestimissä ja sosiaalisessa mediassa							

Tampereen Raitiotie Oy

- Omistus 100 %
- Perustettu 2016
- Toimiala: rakennuttaa, omistaa, hallita, ylläpitää, huoltaa ja kehittää Tampereen kaupungin alueella sijaitsevien raitiotielinjojen raitiotieliikennettä palvelevia raiteita, huolto- ja varikkorakennuksia, ja muita tiloja, rakennelmia sekä laitteita. Lisäksi yhtiö voi hankkia ja omistaa raitiotiekalustoa.

Tavoite	Tavoitteen mittari (euroa, %, skaala yms.)	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Toiminnan tavoitteet:							
Hankkeen 1. vaihe pysyy tavoitekustannuksessa ja aikataulussa	€ ja aika						

Hyvinvoinnin palvelualueelle liittyvät yhtiöt / yhteisöt

Tullinkulman Työterveys Oy

- Omistus 75,2 %
- Perustettu 2015
- Toimiala: työterveyshuoltopalvelut

Tavoite	Tavoitteen mittari (euroa, %, skaala yms.)	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Yhtiön tulos on positiivinen.	Tilikauden tulos	70 748	100 000	125 000	150 000	175 000	200 000
Yhtiö maksaa omistajilleen osinkoa vähintään 50 % tilikauden tuloksesta.	Maksetun osingon määrä	35 500	50 000	62 750	75 000	87 500	100 000
Toiminnan tavoitteet:							
Kaupungin ostamien työterveyspalveluiden painopiste siirtyy selvästi ennaltaehkäisevään työterveyshuoltoon (ennaltaehkäisevien työterveyspalveluiden osuus kasvaa ja on yli 50 %)	Toteutustilanne	Toteutus-tilanne	Toteutus-tilanne	Toteutus-tilanne	Toteutus-tilanne	Toteutus-tilanne	Toteutus-tilanne
Ratinnan toimitiloihin siirtymisessä on onnistuttu	Toteutustilanne, asiakastytytyväisyyden parantuminen (vertailuvuosi) ja tilikauden tulos			Toteutus-tilanne, asiakastytytyväisyyden parantuminen (vrt. 2017) ja tilikauden tulos			
Yhtiön omistuspohjan mahdollisesta laajentamisesta koskevat suunnitelmat ovat edenneet yhteistyössä nykyisten omistajien kanssa	Toteutustilanne	Toteutus-tilanne	Toteutus-tilanne	Toteutus-tilanne	Toteutus-tilanne	Toteutus-tilanne	Toteutus-tilanne

Tammenlehväsäätiö

- Perustettu 1991
- Toiminnan tarkoitus: sosiaalihuollon avopalvelujen tuottaminen

Tavoite	Tavoitteen mittari (euroa, %, skaala yms.)	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Toiminnan tavoitteet:							
Kantatalon perusparannushanke etenee suunnitellusti	Toteutustilanne: hankkeen 1. vaihe valmis ja 2. vaihe aloitettu v. 2018			Hankkeen 1. vaihe valmis ja 2. vaihe aloitettu	Hanke val- mis kokonai- suudessaan (vaiheet 1. 2. ja 3.)		
Sote/Maku-uudistuksen vaikutukset säätiön toiminnan kannalta on arvioitu ja tarvittavat toimenpiteet toteutettu	Toteutustilanne			Toteutus- tilanne			
Kuntoutusasiakkaiden laitospäästöt ovat mahdollisimman lyhyitä vaikuttavuus huomioiden	Jaksojen lyhenty- minen, asiakkaan arvio kuntoutuksen vaikuttavuudesta (vrt. vuosi 2017)			Jaksot lyhenevät 10 %, asiak- kaan arvio kuntoutuk- sen vaikut- tavuudesta väh. 4,5/5	Jaksot lyhenevät 10 %, asiak- kaan arvio kuntoutuk- sen vaikut- tavuudesta väh. 4,5/5	Jaksot lyhenevät 10 %, asiak- kaan arvio kuntoutuk- sen vaikut- tavuudesta väh. 4,5/5	Jaksot lyhenevät 10 %, asiak- kaan arvio kuntoutuk- sen vaikut- tavuudesta väh. 4,5/5

Tampereen Tilapalvelut Oy

- Perustettu 2017
- Toimiala: yhtiö tuottaa omistajalleen Tampereen kaupungille rakennusten ja tilojen rakennuttamispalveluja, isännöinti-, huolto- ja kunnossapitotoimintaa sekä niihin liittyvää suunnittelua, konsultointia ja palvelujen myyntiä

Tavoite	Tavoitteen mittari (euroa, %, skaala yms.)	Tavoitteen lähtötaso/ toteuma 2016	Ennuste 2017	Mittarin tavoitetaso			
				2018	2019	2020	2021
Toiminnan tavoitteet:							
Yhtiön tulos on positiivinen				234 000	175 000	169 000	163 000
Yhtiön toimintaa on kehitetty siten, että yhtiöittämisen tavoitteet toteutu- vat: toiminnan keskimääräinen 2 %:n vuosittainen tehostamistavoite vuosina 2018-2022 toteutuu ja toiminnan laatu- vaatimukset kehittyvät positiivisesti	Toteutustilanne, kaupungin palveluista maksaman hinnan kehittyminen suhteessa palvelun määrään, palvelu- sopimuksen toteutu- minen		Toteutus-tilanne, kaupungin palveluista maksaman hinnan kehittyminen suhteessa palvelun määrään, palvelu- sopimuksen toteutumisen	Toteutus-tilanne, kaupungin palveluista maksaman hinnan kehittyminen suhteessa palvelun määrään, palvelu- sopimuksen toteutumisen	Toteutus-tilanne, kaupungin palveluista maksaman hinnan kehittyminen suhteessa palvelun määrään, palvelu- sopimuksen toteutumisen	Toteutus-tilanne, kaupungin palveluista maksaman hinnan kehittyminen suhteessa palvelun määrään, palvelu- sopimuksen toteutumisen	Toteutus-tilanne, kaupungin palveluista maksaman hinnan kehittyminen suhteessa palvelun määrään, palvelu- sopimuksen toteutumisen
Kaupungin kiinteistöt, tilat ja asunto- politiikka -yksikön ja yhtiön välistä työnjakoa ja asiakasprosessia selkey- tetään	Tehdyt toimenpiteet, asiakastytytyväisyys- mittausten tulokset		Tehdyt toimenpiteet, asiakasty- tyväisyys- mittausten tulokset				

TÄYDENTÄVIÄ TIETOJA

Kaupunki ja liikelaitokset	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Asukasmäärä 31.12.	220 446	223 004	225 118	228 274	230 100	233 500	236 000	238 500	241 000
Tuloveroprosentti	19,00	19,75	19,75	19,75	19,75	19,75	19,75	19,75	19,75
Kiinteistöveroprosentit									
- yleinen	1,05	1,05	1,05	1,05	1,15	1,15	1,15	1,15	1,15
- vakituinen asuinrakennus	0,45	0,50	0,50	0,50	0,55	0,55	0,55	0,55	0,55
- muut kuin vakituinen asuinrakennus	0,90	0,90	0,90	0,90	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
- yleishyödyllinen yhteisö	0,00	0,25	0,25	0,25	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30
- rakentamaton rakennuspaikka	ei määritetty	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
- voimalaitokset	ei määritetty	ei määritetty	ei määritetty	ei määritetty	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40
Koiravero	34	34	34	34	34	ei määritetty	ei määritetty	ei määritetty	ei määritetty
Toimintamenot, milj. euroa	-1 452	-1 492	-1 536	-1 580	-1 511	-1 559	-1 573	-1 587	-1 602
Toimintakate, milj. euroa	-1 085	-1 090	-1 123	-1 145	-1 096	-1 135	-1 145	-1 155	-1 166
Verotulot, milj. euroa	831	870	887	896	883	924	943	957	972
Valtionosuudet, milj. euroa	302	300	298	317	288	290	292	293	295
Vuosikate, milj. euroa	67,1	83,3	63,3	74,4	88,0	95,3	103,9	111,2	117,1
Poistot, milj. euroa	-84	-88	-103	-93	-107	-111	-113	-114	-115
Vuosikate, % poistoista	80,2	94,4	61,4	80,1	82,4	85,9	91,9	97,5	101,9
Tulos, milj. euroa	0,0	-19,3	-38,4	-21,3	-18,8	-15,7	-9,1	-2,8	2,1
Nettoinvestoinnit, milj. euroa	142	214	213	218	205	203	207	207	193
Investointien tulo-rahoitus, %	47,3	38,9	29,8	34,1	43,0	46,9	50,3	53,8	60,6
Lainakanta 31.12., milj. euroa	394	375	399	488	577	710	811	896	968
Lainat, euroa/asukas	1 785	1 680	1 772	2 139	2 506	3 040	3 435	3 756	4 016
Toimintamenot, euroa/asukas	6 585	6 692	6 823	6 920	6 567	6 677	6 666	6 656	6 646
Verotulot, euroa/asukas	3 772	3 902	3 940	3 926	3 838	3 957	3 994	4 013	4 031
Valtionosuudet, euroa/asukas	1 371	1 347	1 326	1 390	1 251	1 241	1 237	1 229	1 222
Vuosikate, euroa/asukas	305	373	281	326	383	408	440	466	486

